IOANNIS MORANDI VERONENSIS

Clerici Regularis Sacræ Theolog. Profess.

CVRSVS PHILOSOPHICI

ANNVS TERTIVS.

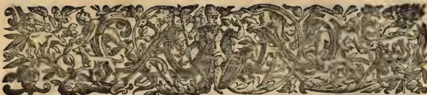
HOC EST TRACTATVS, ET QVAESTIONES
In Libros Aristotelis, De Generatione, & Corruptione,

DE ANIMA, ET METAPHYSICA,
In quibus eadem facilitate, & breuitate methodi, sicut in præcedentibus annis omnia pertractantur, quæ ex illis libris disputari solent vtilia ad Philosophiam, vel Theologiam.



VENETIIS, Apud Guerilios. MDCXLVII.

Superiorum Permissu, & Priuilegio.



IOANNIS MORANDI VERONENSIS CLERICI REGVLARIS.

Tractatus, & Quæstiones in Libros Aristotelis de Generatione, & Corruptione.

PROOEMIVM.



Ostquam in Libris Physicorum egit Aristoteles de Corpore Naturali in communi, incæpit applicare particularibus materijs, ideò in Libris de Cœlo disseruit de prima illius specie, scilicet de corpore naturali simplici, vt notauimus in Procemio illorum Librorum, nunc aggredi deberet tractationem de Corporibus Naturalibus mixtis, sed quoniam omnibus mixtis commune est generari, & corrumpi, & ceterę affectiones, quæ ad generationem, & corruptionem necessariæ sunt, ideò post Libros de Cęlo instituit duos pręsentes Libros de Generatione, & corruptione, in quorum primo disputat de ipsa Generatione, & Corruptione, & cęteris ad ipsas spectantibus in communi, seu de corpore mixto vt sic. In secundo de ipsis Elementis, quatenus Generationis, & Corruptionis, seu corporis mixti principia sunt; vt deinde ad ipsius species in particulari descendat in sequentibus Libris, quod optimè Notauit Zabarella *de naturali scientiæ constitutione cap.* 21. & nos etiam alibi innuimus ex Themistio. Quapropter si in hoc nostro Philosophico cursu methodicè procedere volumus, & pręteritum annum expensis Libris de Cęlo clausimus, hunc pręsentem non possumus non auspicari à Libris de Generatione, & Corruptione.

TRACTATVS, ET QVÆSTIONES

In primum de Generatione, & Corruptione.

PRIMI LIBRI SVMMA.

IGitur in Libris de Generatione agit Aristoteles de corpore mixto vt sic, quatenus generabile. Diuiditur hic primus Liber in duas partes principaliores. In prima quæ est vsque ad text. 43. (quoniam autem) versatur circa naturam generationis, & ipsam consequentium. In secunda agit de mixtione. Prima pars diuiditur in tres alias partes, in prima vsque ad text. 23. (de generatione autem) agit de Generatione, primo secundum opinionem aliorum, postea secundùm propriam. In secunda vsque ad tex. 25. (de Augmentatione reliquum est) disputat de alteratione, & ipsius differentia à generatione. In tertia verò de Augmentatione, & diminutione. Secunda etiam pars primæ diuisionis duas habet partes. In prima vsque ad text. 83. (restat vt) agit de actione, & reactione, & quibusdam ad ipsas necessarys, an scilicet agens, & Patiens debeat esse simul, &c. In secunda verò differit de mixtione, propter quam primo egerat de actione, & Passione. Nos tribus tractatibus hunc Librum examinabimus. Primus erit de Generatione, & Corruptione. Secundus de Alteratione. Tertius de Actione, & Passione, remisso tractatu de Augmentatione ad Libros de Anima, & tract. de mixtione, ad finem secundi Libri.

Tractatus Primus. Qui est de Generatione, & Corruptione.

An detur Generatio. Quæstio Prima.

PRo tituli intelligentia notádum, Generationem multipliciter solere vsurpari. Principaliter sumitur quadrupliciter. Primo pro quacunque productione, siue substantiali, siue accidentali, siue dependenter à subiecto, siue independenter. Secundo pro sola productione dependenter à subiecto. Tertio pro sola productione viuentium. Quarto pro productione formæ substantialis dependenter à subiecto, quo pacto vocatur ab Aristotele generatio simpliciter, ad differentiam productionis accidentium dependenter, quæ dicitur Generatio secundum quid. In pręsenti procedit quæstio, immò totus hic Tractatus tantùm de Generatione quarto modo sumpta.

Dari Generationem substantialem non defuerunt, qui negarent, existimantes vnam esse massam omnium rerum, quæ in diuersis sui partibus varia accidentia reciperet, & sic varia composita nominarentur, Referuntur hi auctores, & impugnantur ab Aristotele 1. *Phys. & hic tex. 1. & sequentibus*. Cum communi, & vera sententia sit Vnica Conclusio. Datur Generatio substantialis. Probatur hæc Conclusio multis rationibus ab omnibus auctoribus quarum tamen aliquæ tanquam infirmę reijciuntur ab Aresio 1. *de Generatione disp. 1. quæst. 8.* Nobis rem certissimam potius supponendam, quam probandam, vna vel altera ratione satis erit eam probare.

2 Probatur primo per ea, quæ diximus 1. *Physic. Tract. 3. quæst. 1.* probando dari formam substantialem, probato enim quod detur forma substantialis, quæ sibi determinet tales proprietates specie, & quæ ab accidente esse non possunt, sequitur quòd dùm ex ligno facto igne, alia est proprietas ignis, ac ligni, quòd mutatio sit facta secundùm substantiam; non secundùm totam substantiam, alioquin esset creatio, quæ transcendit vires naturæ, vt alibi diximus, ergo secundum formam substantialem, ergo vera Conclusio.

Probatur secundo. Eadem accidentia ab vno subiecto nunquam expelluntur nisi ab extrinseco, ab alio verò etiam per se ipsa deficiunt, ergo datur Generatio substantialis. probatur consequentia, quia si esset idem subiectum, nulla esset ratio, cur eadem accidentia in eodem subiecto, modò deficerent, modò nequaquam. Antecedens probatur. idem calor in igne nunquam expelletur, nisi ab extrinseco, in terro verò etiam nullo extrinseco contradicente perit.

Probatur tertio. Vel essentiæ compositorum naturalium consistunt in subiecto tantùm, quod omnibus mutationibus subiacet; vel in subiecto, & accidentibus, secundùm quæ mutatur. Si primum, cum idem sit in omnibus, aqua erit essentialiter terra, &c. Si secundum contra. Essentiæ consistunt in indiuisibili, sed quodlibet accidens (dempta quantitate de qua non est dubium) potest intendi, & remitti, ergo non consistit in subiecto, & accidentibus, ergo danda aliqua forma substantialis, à qua sumatur ratio essentiæ, ergo secundùm hanc fiet mutatio, dum ex aere fit aqua, &c. ergo datur generatio substantialis. Aliæ rationes videri poterũt apud auctores, præcipuè Aresium *loco citato*. Verum quidem est, quòd haud multæ assignari possunt, quæ à protervis eludi non valeant. Sunt aliqua argumenta in contrarium, sed soluta suere in physicis, cum de eductione egimus; referuntur à Ruuio *hic Tract. 1. quæst. 1.*

Quid sit Generatio. Quæstio Secunda.

3 Generatio substantialis varijs modis definitur ab Aristotele, attamen definitio magis celebris, & quæ communiter solet examinari, est quam habet *hic text 23. cum ergo totum immutatur, & nihil sensibile, vt eiusdem subiectum remanet, est generatio*. Quæ solet verbis magis accommodatis, sic ab omnibus afferri: *Generatio est mutatio totius in totum nullo sensibili remanente, vt subiecto eodem*.

Notandum, id verè dici mutari, quod ab vno statu transit ad alium, mutatio enim *ex 5. Phys.* est transitus è quopiam in quispiam: quare quod verè non existit sub vtroque termino, non potest propriè dici mutari. hoc Notato Dicitur primo. Quod Generatio sit *Mutatio*, circa quàm particulam contendũt Doctores, an Generatio sit formaliter mutatio, an tantùm quatenus est coniuncta cum corruptione precedentis formæ, vt semper regulariter accidit, quod dùm generatur vna forma, alia corrumpitur, ad quod Respondeo cum Toleto 5. *Physic. quæst. 1.* Ruuio *1. de Generatione cap. 4. quæst. 2. num. 32.* Conimbricensibus *quæst 9. art. 1. & 2.* & alijs contra Aresium *loco qui supra fect. 2.* esse mutationē formaliter, quia per ipsam materia ab vna forma transit ad aliam, vel saltem ex priuatione formæ ad esse illius.

4 Dicitur secundo. *Totius in totum.* pariter hæc particula videtur pati difficultatem, si enim ly *mutatio* denominat ly *totius*, dùm ex aqua fit aer, non remanet aqua sub forma aeris, quomodo dicitur vnum totum mutatum in aliud? id enim, quod mutatur rigorosè loquendo, debet remanere, Variè à varijs explicatur. videat qui vult apud auctores citatos. Respondeo ly *mutatio* non denominare totum, sed ipsam materiam, quæ verè mutatur, & à forma transit ad formam geniti; quia tamen ex hoc transitu prouenit, quòd compositum substantiale, quod simpliciter dicitur totum, primo existens corrumpatur, & ex eadem materia cum forma fiat aliud compositum, dicitur mutatio totius in totum, & facit sensum, est mutatio, qua ex vno toto in materia fit trãsitus ad aliud totum, &c. ad differentiam alterationis; licet enim subiectum ex albo factum nigrum mutetur, & album præexistens non remaneat, non potest dici mutatio totius in totum, quia album quod destruitur, cum sit compositum accidentale, non dicitur simpliciter totum. hanc responsionem innuit D. Thomas *hic lect. 10. §. ostendit.*

Dicitur tertio. *Nullo sensibili remanente, vt subiecto eodem.* Quo loco Thomistæ explicant in generatione noui compositi nullum accidens, (quod simpliciter dicitur sensibile), remanere, quod primo fuerat in composito corrupto, sed si hoc esset, non addidisset Aristoteles, *vt subiecto eodem*: ly igitur *vt subiecto eodem*, denotat posse remanere aliquod sensibile, sed non tali pacto, vt sit idem subiectum, quare Respondeo cum meo Aresio per hoc, significare Aristotelem, etsi aliquod concretum accidentis, puta calidum, frigidum, &c. Quod dicitur propriè sensibile, remaneat, non tamen vt idem subiectum, quod prius, quia cum producitur noua forma substantialis, illa accidentia, quæ remanent, fiunt accidentia compositi, quod de nouo generatur per aduentum nouæ formæ, sic dùm ex aere fit aqua, & si remaneat humiditas in aqua, quæ erat in aere, & consequenter humidum, concretum humiditatis, non remanet vt in subiecto eodem, quia primo erat humiditas aeris, seu aer humidus, postea sit humiditas aquę, seu aqua humida: ex quo patet per has vltimas particulas, sicut & per precedentes tanquam per differentiam differre generationem ab alteratione, vt magis infra.

Contra Instatur primo Datur aliqua generatio, quæ non est mutatio, vt generatio Verbi Diuini, productio prima rerum &c. ergo generatio vt sic non est mutatio. Respondeo Aristotelem definiuisse tantùm generationem, quæ fit ordine naturali, quam solã cognouit, cum posuerit rerum generationes ab æterno, hæc autem semper supponit materiam primo preexistentem, & consequenter quæ mutatur ab vno statu ad alium, & de hoc solum procedit definitio. 5

Instatur secundo ex Aresio, si generatio naturalis est mutatio formaliter, ergo denominat materiam genitam, ergo materia est generabilis, quod est falsum ex dictis. Sequela, in qua est tota vis, probatur; quia si tribuitur denominatio secundùm genus, ergo etiam secundùm differentiam, sic forma hominis non potest tribuere esse animatum, quin tribuat esse hominis. Negatur sequela, quæ tamen fuit concessa ab Auerroe, & alijs apud Conimbricenses *art. 2. ad tertium*. Ad probationem Dico, posse dari subiectum capax alicuius formæ ratione vnius denominationis, non alterius, sicut anima dat corpori esse animatum, non autem esse incorruptibile. pręcipuè hoc accidere potest, quando alia Denominatio potest tribui composito ex tali subiecto, & forma resultanti, sic in casu nostro, composito, quod resultat ex materia, dùm mutatur, tribuitur denominatio generationis, & dicitur genitum; sic secundùm multos, si anima rationalis informaret corpus nõ organizatum tribueret esse viuentis non esse hominis.

Instatur tertio. Secundùm ponentes formas partiales carnis, ossis, &c. adueniente anima hæ formæ remanent, ergo remanet aliquod sensibile, quod prius. Respondeo, quod non remanet vt idem subiectum, quia prius erat cõpositum non animatum, postea animatum anima rationali, &c. idem dicendum de similibus, sic dùm moritur homo, non dicitur remanere illud sensibile, quod prius, vt idem subiectum, quia in alia ponitur specie, alia denominatione denominatur, &c.

Quinam sint Termini Generationis. Quæstio Tertia.

Cum quærimus de terminis Generationis Notandum Primo duplicem esse terminum, de quo controuersia esse potest: videlicet terminum à quo, & terminum ad quem; cum enim generatio sit mutatio, & mutatio ab 6

Ati-

Aristotele alibi allato fit transitus ex quopiam, vt termino à quo, in quippiam, vt in terminum ad quem, de vtroque resoluenda est quæstio ad perfectam intelligentiam Generationis.

Notandum secundo, quia in generatione non fit compositum secundùm omnes partes, sed vnam tantùm, hinc distingui duplicem terminum ad quem, adæquatum, seu totalem, seu vt quod, & formalem, seu partialem, seu vt quo. Formalis est quo totalis fit, & propter ipsum solum fit formalis. Totalis verò est, qui principaliter producitur, & de vtroque etiam quærit nostra quæstio.

Notandum tertio. Cum Generatio sit mutatio, & in mutatione, vt supra requiratur, quod aliquod subiectum idem, ab vno termino à quo transeat ad alium ad quem, potest esse difficultas an hic terminus à quo debeat necessariò esse positiuus; vt cum materia, ex forma ligni transit ad formam ignis, an satis sit, si sit priuatiuus, scilicet quòd materia prius præexistens. ex priuatione formæ ignis, ad esse eiusdem formæ transeat.

Prima Conclusio. Generatio intrinsecè, & formaliter non postulat terminum à quo positiuum. Hanc Conclusionem aliqui afferunt, vt contrariam Conimbricensibus *hic quæst.* 11. *art.* 2. reuera tamen *eodem articulo* §. *deinde quòd*, nobiscum conueniunt. Probatur primo auctoritate Aristotelis 1. *Phys.* qui assignans principia generationis pro termino à quo, vt alibi diximus, assignauit priuationem formæ generandæ.

Probatur secundo, quia generatio, vt generatio dicit tantùm, quod prius non erat, fieri, & vt mutatio, aliquod subiectum ab vno statu ad alium transire, sed secluso termino positiuo, si materia præexistat, generatur forma, quæ primo non erat; & materia à priuatione illius formæ transit ad esse eiusdem, ergo nõ requirit terminum positiuum.

7 Probatur tertio. Si in prima productione Deus præcreasset materiam, postea eduxisset formam, illa productio fuisset generatio, ergo ad essentiam generationis vt sic, non requiritur terminus positiuus: cõsequentia patet; quia tunc non adfuisset terminus positiuus. Sequela probatur, non fuisset creatio, quia ex præsupposito subiecto, neq; dicenda productio substantialis vt sic, alibi à nobis admissa cum Ruuio, quia præfuisset vera priuatio, ergo fuisset generatio, nullus enim alius modus superest productionis.

Confirmatur primo, ideò in aliquibus productionibus accidentalibus requiritur terminus à quo positiuus, quia dicunt determinatam oppositionem inter id, à quo, & id, ad quod fit transitus, vt docet Toletus 5. *Phys. quæst.* 1. §. *ex hoc procedit*, sed in mutatione substantiali non adest determinata oppositio, ergo.

Confirmatur secundo. Contrariorum eadem est disciplina, sed corruptio optimè saluatur per transitum ab esse ad non esse simpliciter, ergo generatio saluabitur per transitum ad non esse simpliciter ad esse, ergo non requiritur terminus positiuus à quo.

Dices, ergo malè est definita generatio, quod sit mutatio totius in totum. ly enim *totius* denotat terminum positiuum à quo, & nos sic explicauimus. Respondeo Aristo. definiuisse generationem, vt fit modo naturali, quia semper materia ab vna forma transit ad aliam; eius enim intentum est definire generationem rerum naturalium, modo, quo naturaliter fit; sufficienter autem nobis tradidit non requiri essentialiter ad conceptum generationis terminum positiuum, dùm tradens eius principia, materiam, formam, & priuationem tantùm assignauit 1. *Phys.*

8 Secunda Conclusio. Terminus totalis est totum, seu Compositum, quod fit. Probatur Primo, id propriè est terminus adæquatus, & totalis, propter quod sunt cętera omnia, sed huiusmodi est compositum, ergo. Minor probatur. Agens in tantùm intendit formam, in quantùm per ipsam vult compositum, ipsa actio productiua est propter compositum, ergo.

Probatur secundo. Id est terminus adæquatus, quod per se fit, & cui simpliciter conuenit esse. & generari, sed hoc est solùm compositum, ergo. Minor probatur ex Aristo 1. *Phys. tex.* 64. *patet ex dictis omne, quod fit, compositum esse,* & 65. *Materia, & forma dicuntur causæ eorum, quæ non fiunt per accidens.* hæc autem sunt composita. ergo.

Probatur tertio, quia id est terminus totalis, & adæquatus, vt vox ipsa sonat, qui imbibit causalitates omnium causarum in generatione concurrentium, huiusmodi est solum compositum, vt patebit discurrenti, ergo.

Dices. Compositum fit per formam, forma per se, ergo forma est terminus totalis. Dato antecedente quoad primam partem, distinguo secundam, forma fit per se, scilicet non per aliud, concedo, per se, scilicet non propter aliud, & nego, & negatur consequentia. terminus enim totalis dicitur illud, quod fit per se, scilicet non propter aliud.

9 Tertia Conclusio. terminus partialis, seu formalis est ipsa forma, vt vnita. hæc Conclusio est contra Ruuium *cap.* 4. *quæstio.* 3. *num.* 47. Vasquez 1. *parte disput.* 162. *cap.* 3. Lorca, & alios apud illos, qui tenent, solam formam esse hunc terminum, vnionem verò conditionem, sine qua non. videtur etiam contra Aresium *disp.* 2 *quæst.* 14. *sect.* 2. §. *secunda pars, circa medium*, re vera tamen in re non dissentit. Conimbricenses verò *cap.* 4. *quæst.* 14. *art.* 2. posita forma pro termino formali nullam mentionem faciũt de vnione. Est tamen hæc nostra sententia conformis Suarez *lib.* 6. *de Trinitate cap.* 6.

Probatur primo terminus formalis, seu vt quò dicitur per distinctionem ad totalem, seu vt quod; sed vt vidimus terminus vt quod est id, cui per se competit esse, & non fit propter aliud, ergo terminus formalis, seu vt quo erit id, cui conuenit esse quatenus est aliud, & propter aliud fit, huiusmodi est forma vt vnita, ergo. Minor probatur. forma secundùm suam entitatem potest etiam esse, quatenus non est aliud, & esse non propter aliud quoad exercitium; vt patet de anima rationali post mortem, at forma vt vnita non potest esse, nisi quatenus est compositum, nec est huiusmodi, nisi propter compositum, ergo.

Probatur secundo, terminus formalis, seu vt quo dicitur talis, quia ipso posito ponitur totalis, & est, quo fit totalis, sed huiusmodi non est forma vt sic; potest enim intelligi poni formam vt sic, & non poni, nec per ipsam fieri Compositum, ergo est forma vt vnita, qua posita non potest non poni, nec non construi compositum.

Probatur tertio, termino formali, seu partiali non competit existentia ante totalem, nisi prioritate naturæ, huiusmodi est sola forma vt vnita, ergo. Minor probatur, quia forma secundùm suam entitatem potest prius tempore existere. Maior probatur. quia totalis fit, quatenus fit partialis; ideò secundùm communiorem sententiam per eandem actionem, vel saltem si per diuersam; non tempore priorem, ergo partialis non existit prius tempore, quàm terminus totalis.

Probatur quarto 2. *Phys. tex.* 14. generatio est via ad naturam, tanquam ad suum formalem terminum, sed est via ad formam, vt vnitam, neque forma ponitur principium generationis ab Aristotele 1. *Phys.* nisi quatenus terminat generationem, sed illam terminat vt vnita, ergo vt vnita est terminus formalis.

10 Contra hanc Conclusionem Instabis primo, forma vt vnita dicit cõpositũ, ergo cõpositũ esset terminus formalis. Respondeo responsione, quã dedi 2. *Phys. tract.* 4 *qu.* 2.

Instabis secundo, forma multoties non generatur, ergo non potest esse terminus formalis generationis. Antecedens patet in productione hominis. Consequentia probatur, quia terminus formalis terminat, & specificat generationem, vt per ipsam producitur. Concesso antecedente, distinguo consequens. secundùm suam entitatem non potest esse terminus formalis, concedo: & hæc est difficultas, quam patiuntur Ruuius, & sectatores, vt vnita non potest esse terminus, negatur consequentia. Ad probationem Respondeo, & si forma secundùm entitatem aliquando non generetur, tamen generari vt vnitam, quia per illam actionem forma informat, & actuat materiam; quod est dicere, vt vnitam generari, neque est necesse vt quælibet actio habeat terminũ formalẽ, & totalẽ, qui secundũ entitatem verè producatur, vt diximus *loco citato* 2 *Phys.*

Dices. ergo non omnes generationes essent vniuocæ. Negatur cõsequentia; vniuocatio enim generationis cõsistit in hoc quod materia trãseat à priuatione vnius formæ substãtialis ad esse eiusdẽ, siue illud esse tũc producatur, siue non: si enim consequentia esset vera, resurrectio non conueniret vniuocè cum cęteris generationibus, quia anima tunc non producetur, & tamen dicetur regeneratio.

Instatur tertio, terminus formalis est, in quo generans assimilat sibi genitũ, sed hoc est forma, ergo forma est terminus formalis. Negatur antecedens, generans enim assimilat sibi in natura, seu essentia, ver. grat. in humanitate,

quæ constat ex materia, & forma; natura autem, seu essentia non est terminus formalis; quare negatur etiam minor; nam in quo sibi assimilat generans, non est forma partis, de qua dissidium procedit, sed ad summum forma totius, de qua non est lis.

Instatur quarto. In Generatione Verbi Diuini terminus formalis est Natura Diuina, ergo etiam in generatione humana est forma. Respondeo, si hoc argumentum quidquam probat, probat terminum formalem debere esse naturam humanam, scilicet humanitatem constantem ex forma, & materia. si curreret paritas; sicut enim se habet Natura Diuina ad subsistentiam quantùm ad hoc, ita humanitas ad subsistentiam hominis; non autem probat debere esse formam, quia sola forma non est natura, seu essentia. Respondeo tamen nec etiam probari terminum formalem debere esse naturam, sicut in Generatione Diuina; ideò enim ibi est natura, quia nulla alia Compositio concipitur nisi ex natura, & subsistentia, in qua secundùm nostrum modum intelligendi natura habet rationem termini formalis; at in creatis producitur verum compositum physicum, respectu cuius quæritur, qui sit terminus formalis; non negatem autem respectu suppositi, seu compositionis ex natura, & subsistentia, naturam creatam habere rationem termini formalis; sed de hoc non est nostra quæstio.

Quid sit Corruptio, & an Naturalis. Quæstio Quarta.

11 Dari corruptionem non est cur probemus. Ex dictis de existentia generationis, & ex continuis experimentis satis conuincitur; quare nostra intentio eò tendere debet, vt eius naturam indaget, circa quod duo quærit præsens quæstio, scilicet quid sit, & an naturalis.

Quoad primum sic multi definiũt Corruptionem. *Corruptio est desitio totius remanente subiecto.*

Dicitur Primò *Desitio totius*, non mutatio, vt in definitione generationis, quia licet etiam per corruptionem mutetur materia, non tamen est propria mutatio vniuocè, cum generatione, scilicet mutatio positiua, sed tantùm negatiua, quatenus per ipsam, dùm desinit illud compositum, quod corrumpitur, materia nõ habet formam, quam primò habebat.

Dicitur secundò. *Remanente subiecto*, ad differentiam annichilationis, per quam, & si desinat totum, desinit tamen quoad omnes partes; at in corruptione remanet materia nudata illa forma.

Dices. In definitione generationis fuit posita Corruptio compositi præcedentis, per ly *totius in totum*, ergo etiã sic debebat in definitione corruptionis poni generatio sequentis compositi, quod generatur. Negatur consequentia, quia cum non possint esse plura composita simul generatio est ratio cur totum præcedens corrumpatur, ideò explicatur in eius definitione, at corruptio non est ratio, cur nouum compositum producatur. Ex hac definitione

Deducitur Primo cum actiones specificentur ex terminis, & terminus corruptionis sit non esse compositi, corruptionem, estò sit actio realis, non tamen esse actionem positiuam, sed tantùm negatiuam: si enim esset actio positiua, vtique positiuus influxus adesset; vbi autem est positiuus influxus, etiam positiuus terminus esse debet, quod non accidit in corruptione. Vide Conimbric. *cap. 4. quæst. 16. art. 2. §. dissident*, & Aresium *disp 2. quæst. 21.*

12 Sed Contra Dices, vel Corruptio prouenit ab ipsa re, vel ab alio; non ab ipsa re, quia nihil tendit in destructionem proprij esse, ergo ab alio, ergo per veram actionem realem positiuam. Confirmatur, quia quod corrumpitur, dicitur corrumpi à contrario, ergo per veram actionem positiuam. Respondeo, corruptionem formaliter prouenire ab ipsa re, non quia positiuè tendat in suum non esse, sed quia non habet vim ad se conseruandum; & ideò nisi ab alio conseruetur, desinit, vel quia cum dicat incompossibilitatem cum alia re, statim ac illa introducit, cogitur alia desinere; & per hæc patet ad Confirmationem, dicitur enim vna res corrumpi ab alia, quatenus aliam introducit, cum qua habet incompossibilitatem, quæ introductio vtique est actio positiua, sed hæc non est corruptio, nisi causaliter, seu vt dicunt, occasionaliter, quatenus ex productione nouæ rei, alia desinit. Concedo quidem, quòd difficiliter potest hæc corruptio intelligi, nisi intelligatur ad modum actionis positiuæ. Vide hæc diffusius apud Aresium *loco citato*. ex hoc,

Deducitur secundò. Corruptionem non habere veras causas; si tamen aliquo pacto assignari debeant. Materia est causa materialis, quia in ipsa subiectatur non esse formæ, quod corruptionem terminat, & consequenter etiam ipsa corruptio; in eodem enim subiecto est fieri rei, & res (sumendo hic fieri, & subiecta n lato modo, non enim materia per corruptionem propriè patitur, seu mutatur) causa ipsius formalis est carentia formæ corruptæ: contrariorum enim eadem est disciplina; si forma, quæ producitur, est causa formalis generationis, ergo quæ corrumpitur, erit causa formalis corruptionis. contra Hurtadum *disp. 3. de Generatione sect. 8. §. 90.* qui putat corruptionem esse effectum formalem secundarium formæ de nouo genitæ, sed fallitur; ad summum enim effectus formalis secundarius est carentia ipsa formæ, quæ per corruptionem habetur, vt alibi innuimus, non corruptio ipsa. Causa finalis corruptionis est, vel generatio nouæ formæ, vel bonũ vniuersi, quod huiusmodi successiuas mutationes requirit. Causa verò Efficiens alia assignari non potest, cum non sit vera actio positiua, nisi generans aliam formam, quatenus, vt diximus, est occasio ipsius corruptionis.

Quoad secundum quæsitum recolendum inter varios modos, quibus diximus Naturale sumi posse; aliquando sumi pro vt dicit id, ad quod res naturalis habet inclinationem, aliquando verò pro vt sequitur naturaliter ex natura alicuius rei, & his duob. modis quær quæst. pro qua 13

Notandum, posse corruptionem comparari ad materiam, ad formam, & ad compositum, & de omnibus resoluendum in præsenti.

Prima Conclusio Corruptio non est naturalis, nec formæ, nec composito sumpto naturali primo modo. Probatur quælibet res appetit naturaliter esse, ergo forma, & Compositum non habent propensionem in non esse, ergo vera Conclusio.

Secunda Conclusio. Corruptio quatenus corruptio nõ est naturalis materiæ sumpto naturali primo modo, est tamen naturalis, si non sumatur vt corruptio. Explicatur. Duo præstat actio corruptiua in materia, dùm corrumpitur v. g. forma ignis. Primo per corruptionem definit esse ignis, & consequenter materia amittit proprium actum. Secundo tollit impedimentum, vt possit materia alia forma informari, & actuari, quia nisi illa forma periret, alia succedere non posset. Dicit igitur Conclusio primo modo Corruptionem non esse naturalem, benè secundo modo. hæc Conclusio à nullo ponitur sub his terminis, attamen sic, & saluamus Pasqualigum impugnantem non esse naturalem; nec aliud videtur velle, & etiam Conimb. *q. citata art 3. §. si vero* Ruuium *c. 4. q 1. n. 71.* & Aresium *q. citata*, quatenus ad Conimb. nos mittit, qui omnes dicunt esse naturalem. Probatur prima pars primo appetitus innatus, vt nos alibi diximus, tendit in proprium bonum, sed corruptio vt huiusmodi, non est bonum materiæ, ergo.

Probatur secundo. Corruptio, vt Corruptio dicit destructionem actuationis materiæ, ergo ad illam non habet appetitum. Antecedens patet, consequentia probatur, nihil tendit in destructionem proprij esse, sed esse materiæ pendet ab actuatione, ergo non potest tendere in eius destructionẽ, ergo non in corruptionem, quæ est hæc destructio.

Probatur tertio. Naturalis inclinatio est quædam sympatia ad aliud, sed ad id, quod non est ens, non potest esse sympatia, ergo neque naturalis inclinatio, sed Corruptio non est Ens, ergo ad illam non est naturalis inclinatio. Minor principalis probatur, quia sympatia est, quoniam vel pendet in perfici, vel in conseruari, vel alio modo ab eo, ad quod dicitur sympatia, sed quod non est Ens, vt sic præcisè non potest hæc præstare, ergo; cetera omnia patent.

Secunda verò pars probatur, quod appetit aliquid, appetit & illud, sine quo haberi non potest, quatenus ad illud conducit, sed materia appetit quamlibet formam in particulari, quas sine corruptione habere non potest, ergo appetit, & corruptionem, ergo vera Conclusio. Maior probatur, quia appetitus est talis, vt rem appetitam consequatur, ergo appetit quidquid ad consequutionem conducit. Minor verò patet experientia, & magis patebit quæstione sequenti; non enim potest materia plures formas vltimas simul habere, sed diun vna generatur, alia debet necessariò corrumpi. 14

Di-

Dices. Dùm materia habet vnam formam, est satiatus eius appetitus completè, ergo non potest appetere corruptionem, alioquin appeteret, & non appeteret sui satiatiuum. Negatur consequentia, ad probationem respondeo, quomodo potest appetere aliam formam, dum vnam possidet, potest & corruptionem, non quatenus est destructio proprij satiatiui, vt dixi, sed quatenus conducit ad proprium satiatiuum habendum: & quando dicitur quod dùm vnam habet formam, est perfectè satiata, verum est quoad illam formam, non quoad alias, ideò potest & alias appetere; & quia alias non potest habere, nisi corrupta possessa, ideò & corruptio appetitur sub hac ratione.

Hinc patet ad illam quæstionem, quam mouent Conimbric. *quæst. citata art.* 5. Ruuius *quæst.* 2. Aresius *quæst.* 22. & alij, an scilicet corruptio per se intendatur à natura. Respondeo enim ex dictis non intendi vt corruptio est, sed vt remouet impedimentum, seu vt conducit ad formam per se intentam, & in hoc sensu potest intendi; quia vt sic induit rationem boni, licet vt corruptio non sit ens, & consequenter non sit bonum: nec tali pacto quicquam efficiunt argumenta Conimbricensium; neq; in hoc sensu nobis contradicunt D. Thom. Caiet. & alij apud ipsos *loco citato*. hæc autem intentio est semper secundaria, seu indirecta; quia non propter se ipsam intenditur, sed propter formam. Lege D. Thomam apud Ruuium, qui clarè hanc doctrinam sustinet.

Contra secundam partem Conclusionis instabis, per
15 philosophum est quoddam genus mortis, quod dicitur violentum, ergo illa corruptio nullo modo erit naturalis; naturale enim, & violentum opponuntur. Respondeo, aliquam corruptionem dupliciter posse originari, vel quia agens ad illam disponens sit intrinsecum, vt dum febri moritur homo, vel ab extrinseco, vt dum à carnifice suspenditur; dicitur igitur mors, seu corruptio aliqua violenta, quia est ab extrinseco, ad distinctionem eius, quæ fit ab intrinseco; pari tamen passu se habent quoad naturalitatem, in qua agitur quæstio.

Tertia Conclusio. Corruptio est naturalis materiæ, formæ, & composito, si sumatur naturale secundo modo. Est Conimbric. Ruuij, Aresij, & aliorum *locis citatis*. Probatur facilè, forma informat materiam, medijs accidentibus habentibus contrarium, & quæ possunt expelli, & consequenter informat amissibiliter, vt alibi diximus, ergo corruptio consequitur ex natura ipsius, ergo & materiæ; & compositi, ergo vera Conclusio.

An Generatio Vnius sit Corruptio Alterius.
Quæstio Quinta.

16 VT probet Aristoteles Mundum, & si cõtinuas subeat corruptiones, non per hoc interire, assumit *text.* 17. *&* 20. hanc propositionem, vnius corruptionem esse alterius generationem, quam etiam præmiserat 3. *Phys. tex* 73. quam propositionem, quia in communissimum axioma euaserit, hic assumimus explicandam, quò magis natura generationis, & corruptionis intellecta fiat, pro quo

Notandum primo. Dum quæritur, an generatio vnius sit corruptio alterius in triplici sensu posse esse quæsitum. Primo formaliter, an generatio ver. grat. ignis, & corruptio Ligni sint formaliter idem. Secundo realiter, seu identice; an videlicet, & si sint diuersæ formalitates, sint tamen eadem omnino entitas. Tertio an sint idem, saltem causaliter, seu consequutiuè; scilicet quod ex vnius generatione sequatur alterius corruptio, vel saltem semper sint coniunctæ, generatio, & corruptio.

Notandum secundo quod etiam alibi tetigimus, nomine vnius, siue totius intelligi compositum substantiale, & meritò, quia cum solum substantiale sit vnum per se, est perfectum vnum, & perfectum totum, quo fit vt axioma Aristot. debeat intelligi de generatione, & corruptione compositi substantialis, non accidentalis, immò expressis verbis hoc fatetur *tex.* 22. his notatis.

Prima Conclusio Generatio vnius non est corruptio alterius realiter. est expressè contra Auersam *quæstio.* 37. *sect.* 4. *& sect.* 7. Probatur. Motus identificantur terminis *ad quem*, sed generatio, & corruptio habent terminos *ad quos* realiter distinctos, ergo vera Conclusio. Maior patet ex dictis; motus enim est fieri suo modo termini. Minor probatur. terminus generationis est esse positiuũ formæ, quæ gignitur; corruptionis verò non esse formæ corruptæ, sed esse vnius, & non esse alterius distinguuntur realiter, saltem negatiuè, vt alibi diximus, ergo.

Confirmatur auctoritate Aristotelis 5. *Phys. text.* 7. vbi distinguit mutationem, quæ est à subiecto in non subiectum, ab ea, quæ est à non subiecto, in subiectum. Prima est generatio. Secunda Corruptio.

Hinc deducitur non esse idem formaliter Generationem, & corruptionem, ea enim quæ diuersificantur formaliter, possunt identificari realiter, vt voluntas, Intellectus; non tamen è contra, quia maior vnitas supponit semper minorem distinctionem; at esse idem formaliter, est maior vnitas, quæ possit esse, esse distincta realiter est maior distinctio, quæ queat reperiri.

Secunda Conclusio. Non est vniuersaliter verum ge-
nerationem vnius esse corruptionem alterius, & è contra, 17
nec consequutiuè. Est contra Aristotelem, & contra communem. Probatur facillimè supposita in homine pluralitate formarum substantialium, quam infra statuemus, sic. tunc solùm generatur homo, cum infunditur anima, sed tunc nihil corrumpitur; formæ enim partiales remanent, ergo vnius generatio, non est alterius corruptio: item difuncta anima rationali, verum est dicere, corruptus est homo; sed tunc nullum aliud compositum est genitum, non enim datur forma cadaueris, vt *in lib. de Anima* dicetur, ergo vnius corruptio non est alterius generatio, ergo vera Conclusio.

Respondebis primo non esse corruptum aliquod physicum, nec genitum, quia nulla forma realis est producta, vel genita, quæ primo non esset, à quo nouum compositum sit constitutum, esse tamen productum, & corruptum aliquod metaphysicum, quatenus cum adesset anima, illud totum erat animatum, in specie hominis, &c. antequam aduenirет anima, seu postquam discessit non est animatum, in alia specie collocatur, &c. & hoc sufficere, vt verificetur Aristotelis axioma.

Sed Contra primo, quia esto sufficeret ad saluandam rationem, propter quam Aristoteles hoc axioma protulit (quod non eo inficias) attamen ipse loquitur, vt patet ex contextu de vera, & physica generatione, & corruptione, quam tamen nec aduersarij dicent adesse in homine, si admittant pluralitatem formarum, & forsan Philosophus illud protulit supposita vnitate formæ etiam in homine quo sensu benè procedit.

Contra secundo, quia impropriissimè dicitur generari nouum compositum metaphysicum, quia solam denominationem acquirat, vel corrumpi, quia illam amittat, propriè enim illud dicitur generari, vel corrumpi, quod de non esse transit ad esse, vel è contra, sed per acquisitionem solius denominationis hæc non habentur, ergo. Addo quod propositio illa simpliciter prolata debet explicari de ortu, & interitu rigorosè, & propriè.

Contra tertio, quia omnem denominationem, quam habent, & communicant formæ partiales ante aduentum animæ, eandem retinent etiam post, nec post discessum animæ aliam acquirunt, nisi quam habebant etiam cum anima, ergo nec etiam metaphysicè verificatur axioma. Probatur assumptum, sicut ante aduentum animæ illud compositum est in speciebus carnis, ossis, &c. etiam cum anima est in eisdem, & post separationem animæ, & licet in illis non dicatur simpliciter, quando adest anima, quia non est tanquam in specie vnica, tamen & ante aduentum animæ, & cum anima, & post separationem ipsius illæ formæ semper remanerent dispositiones ad animam, ergo eandem semper retinent denominationem, ergo.

Respondebis secundo Generationem hominis esse al-
terius corruptionem, & è contra, si attendatur totalis ho- 18
minis generatio etiam quoad formas partiales; & totalis corruptio. Sed Contra, quia separata anima verè tunc homo est corruptus, & tamen non habetur alius compositi generatio, & tantùm quando infunditur anima, est hominis generatio, & tamen tunc non est alicuius corruptio.

Tertia Conclusio. Vbi est vnica forma substantialis, & generatio fit nullo supposito miraculo, generatio vnius est corruptio alterius, & è contra consequutiuè, seu consequenter Est communis apud Aresium *disput.* 2. *quæst.* 12. Conimbricens. *cap.* 4. *quæst.* 17 *art* 2. apud quos habentur aliorum multæ sententiæ de hac quæstione. Probatur Conclusio. Materia non potest existere sine forma, nec

plures vltimas simul habere, ergo quoties vna corrumpitur. alia succedit, & è contra. Additur autem *nullo supposito miraculo*, quia miraculosè non erit impossibile fieri generationem sine corruptione, immò de facto accidit, dum quis nutritur ex speciebus Sacramentalibus, sub quibus creatur materia, quæ statim sine transitu ab alia forma transit ad formam nutriti.

Sed Contra Instabis primo. Quando aliqua tabula in duas parte diuiditur, nihil corrumpitur, & tamen duo supposita generantur. Respondeo, non esse generationem, sed resultantiam per diuisionem, vel etiam corrumpi vnum totum. & duo generari ex eadem materia illius, quod corrumpitur.

Instabis secundo. Si aliqua minima gutta aquæ diuidatur, corrumpitur, quia in illa forma aquæ conseruari nequit, & nulla alia generatur, quia si posset alia generari, posset & illa conseruari, ergo corruptio vnius non est generatio alterius. Quidquid sit de antecedente, Respondeo generari formam corporis ambientis, quæ in illa materia coniuncta cum materia aliarum partium eiusdem corporis potest conseruari.

Instabis tertio. Si generatio vnius esset corruptio alterius semper esset idem numerus indiuiduorum. Negatur sequela, quia aliquando ex multorum corruptione vnum generatur; aliquando generantur multa ex corruptione vnius.

Instabis quarto ex generatione multorum accidentium, in quibus nulla intercedit corruptio. patet ex secundo Notabili axioma procedere tantùm in generatione, & corruptione substantiali; & ratio est, quia materia esse non potest sine forma substantiali, nec plures formæ substantiales possunt esse simul, quod non accidit in accidentibus, præcipuè non habentibus contrarium, à quibus cum materia non pendeat essentialiter, non est necesse ad illorum corruptionem aliud generari; & cum plura accidentia possit haberi simul, non est necesse, dum vnum generatur, aliud corrumpi. Alia argumenta faciliora videri possunt apud Ruuium *cap 4. quæst. 3.* & Atesium *loco citato.*

An detur Resolutio vsque ad Materiam Primam.
Quæstio Sexta.

19 Sensus quæstionis est, an quando perit aliquod compositum, ita corrumpatur, vt nihil eius penitus remaneat, præter nudam primam materiam, sed omnia, quæ reperiũtur in nouo composito, fiãt de nouo producta, vna dumtaxat exclusa materia: & quoniam formæ receptæ in materia aliæ sunt substantia; aliæ accidentia, in vtroque sensu quæritur, primo an omnes formæ substantiales. Secundo an omnia accidentia corrumpantur ad corruptionem cõpositi, in quo erant. Est quæstio famosa in scholis. de qua

Prima sententia affirmat dari resolutionem vsq; ad materiam primam tùm in formis substantialibus, tùm in accidentalibus. tribuitur D. Thomæ 1. *parte quæst. 76. art. 6. & primo de Generatione lect.* 10. sed de mente D. Thomæ infrà. tribuitur etiam Alberto Magno. Alensi, Henrico, & est communis apud Thomistas, qui recensentur à Ruuio *tract. 1. quæst 4. num* 91. & à Conimbricens. *quæst. 18. art. 2.* quos ipsi sequuntur, quamuis Conim. contrariam sententiam existiment admodùm probabilem.

Secunda Sententia negat dari resolutionem vsque ad materiam primam tùm in accidẽtibus, tùm in formis substantialibus, quando plures simul admittuntur in composito. Est Communis Græcorum, & Latinorum (si excludamus Thomistas) eam sequuntur Auerroes, Auicenna, Alexander, Gregorius, Gabriel, Zabarella, Suarez, Toletus, Hurtadus, & alij quamplurimi apud Aresium *disp. 1. quæst. 11. art. 2.* quos ipse sequitur, & egregiè sustinet, cum quibus sit.

20 Prima Conclusio. In accidentibus non datur resolutio vsque ad materiam primam Probatur primo auctoritate Aristotelis *text* 24. vbi dicit, in his quæ habent eandem affectionem, non esse necesse, vt detur transmutatio quoad illam, ergo non corrumpuntur quoad illam affectionem, ergo vera Conclusio.

Respondet Conimbricenses, non corrumpi quoad specificationem, sed quoad numerum. Contra, quia nullum erat dubium, si compositum, genitum, & corruptum participant in eadem affectione, quod illa non debeat corrumpi quoad speciem; alioquin non participarent eandem affectionem, vult igitur Aristoteles non corrumpi quoad numerum, de quo poterat esse difficultas.

Probatur secundo. Sensus eadem accidentia sentit in corrupto, ac in genito, ergo non datur resolutio vsque ad materiam primam. Antecedens probatur. Tactus sentit eundem calorem, visus eandem cicatricem, Olfactus eundem odorem, &c.

Respondent non esse eadem numero accidentia, sed specie, nec fidendum sensibus, qui falli possunt. Sed Contra. Sensus sanus circa proprium obiectum debitè applicatus non potest falli, sed quiuis sensus perfectissimus, & omni meliori modo applicatus, non percipit diuersa numero illa accidentia in corrupto, ac in genito, ergo verè non adsunt. Maior probatur, quia alioquin corrueret omnis nostra scientia, quæ ortum habet à sensuum experientia, si sensus etiam debitè applicatus potest falli. Secundo quia quoties sensus potest falli, semper vel per eundem sensum alio modo dispositum, vel per alium, vel ex simili errore per sensum comprehenso corrigitur; sic, quia fallitur apprehendendo virgam in aqua fractam, si illa extrahatur, videtur integra, & asseritur error: si res distans parua iudicetur, approximatione magna comprehenditur, & sic de cęteris, sed hic error per nullum sensum potest corrigi, ergo.

Probatur tertio: estò non pertineret ad sensum percipe- 21
re vnitatem numericam, vt respondet Ruuius, saltem sensus percipiet mutationem, si enim duo simillima existant in cubiculo, quæ inuicem sibi succedant, & si forsan sensus nesciet iudicare esse, vel non esse idem numero, tamen percipiet esse factam mutationem, sed in casu nostro à nullo sensu apprehenditur mutatio, ergo verè non est facta, ergo vera Conclusio.

Probatur quarto, quia non datur efficiens horum accidentium, ergo dicendum, esse eadem quæ primo, ergo vera Conclusio Antecedens probatur, non datur causa intrinseca, quia multoties pugnat cum illo accidente, ideò statim corrumpitur: nõ à causa extrinseca, quia multoties nec formaliter, nec virtute continet illud accidens, vt patet de calore existente in cadauere animalis suffocati; non à causa vniuersali, quia hæc non agit, nisi aliqua necessitate, sed hic nulla necessitas, cum statim illa accidentia pereant, insuper causæ vniuersales non agunt, nisi determinentur ad hoc potius agendum, quàm illud, sed hic nulla determinatio.

Respondet Ruuius *nu.* 97. cicatricem, & similia produci à causa proxima mortis per accidens, & hoc propter necessitatem materiæ, cum enim non fiat statim transitus ad elementum, sed ad cadauer, & forma cadaueris succedat animæ, illa forma petit similem organizationem, & consequenter illam cicatricem, quæ quandam deformitatem efficiebat in organizatione corporis viui. De Calore verò dicit produci à calore existẽte in sanguine, & cęteris humoribus, qui consequitur proprias eorum formas, quæ non statim corrumpuntur, ac animal moritur.

Sed Contra Primo. Quia si forma cadaueris poscit ean- 22
dem cicatricem, figuram, &c eo quòd cum succedat animæ, requirit eandem organizationem, ergo potius remaneut eędem numero, vt dicatur successisse illi animæ numero, nulla enim ratio est, cur requirat eadem specie, & non numero, si eadem remanere non pugnat.

Contra secundo. Quia causa mortis, vt plurimum non adhibet illa instrumenta, quæ necessaria sunt simpliciter ad illas cicatrices producendas, &c. Quomodo ergo dicetur illas produxisse? Esse enim causam per accidens non importat, quod illas efficere possit sine necessariò requisitis.

Contra tertio. Si causa mortis verè producit illa accidentia, & si sit causa per accidens, debet ea continere saltem virtute, sed vt plurimum non continet, vt patet de exemplo allato, ergo.

Contra quarto. Illud, quod dicitur de calore, facit pro nobis, ille calor per Ruuium producitur à calore sanguinis, humorum, &c. Quorum formæ adhuc remanent, ergo non datur resolutio vsque ad materiam primam. Probatur consequentia, sanguis est pars essentialis animalis, sed corrupto animali per Ruuium remanet forma sanguinis, eius calor, &c.

Respondent secundo ad illam probationem, illa acciden-

dentia produci ex ſigillatione materiæ, ſcilicet ex eo, quòd fuerunt primo talia accidentia in illa materia, alia ſimilia debeant produci. Sed contra Primo, quia adhuc eſt aſſignandum agens, quod illa producat, quod vt diximus nõ reperitur. Secundo, quia, vel illa ſigillatio dicit aliquid in materia, vel non. Si dicit, ergo non eſt facta reſolutio vſque ad materiam primam. Si non dicit, ergo ex hoc non poteſt prouenire, quod hæc, vel illa accidentia producantur.

Probatur quinto. Quia corruptio fit in inſtanti, ſed multa accidentia fiunt per motum localem, vt cicatrix, figura, &c. Quæ eſſe non poſſunt in inſtanti, ergo non producuntur de nouo, ſed ſunt eadem accidentia, quæ remanent, ergo non datur reſolutio vſque ad materiam primam.

23 Secunda Concluſio. Si in animali adſunt plures formæ ſubſtantiales, quoad ipſas non datur reſolutio vſque ad materiam primam. (ponitur Concluſio conditionatè, quia nondum ſtatuimus ſint plures formæ ſubſtantiales in animali, nec ne, quod *in libro de Anima* examinabimus) Probatur vnica ratione. Vbi remanent propria accidentia, remanet & forma, cuius ſunt accidentia. ſed ſi in compoſito ſubſtantiali ſint plures formæ ſubſtantiales corrupto compoſito remanẽt accidentia propria aliquarum formarum, ergo remanent & formæ, ergo non datur reſolutio vſque ad materiam primam. Minor probatur, ſi in animali caro, oſſa, &c. habent proprias formas ſubſtantiales diſtinctas ab anima, remanent propria accidentia, videlicet durities, mollities, &c. ergo. Hæc Concluſio melius patebit, cùm probauerimus propter hoc, adeſſe plures formas ſubſtantiales in aliquo compoſito. Aliæ rationes pro prima concluſione videri poſſunt apud Hurtadum, *diſp. 1. ſect. 5.* & *diſp. 2. ſect. 1.* Areſium *loco citato*, & alios, qui non ceſſant contrariam ſententiam, tanquam omnino imperceptibilem pluribus impugnare.

Sed Contra Inſtatur Primo ex multis locis Ariſtotelis *1. capite de ſubſtantia* ait, *deſtructis primis ſubſtantijs nihil remanere*. Secundo *hic tex. 24.* ait, *Nullum ſenſibile remanere*. Tertio *7. Metaphyſic.* videtur velle, materiam prius recipere formam ſubſtantialem, poſtea accidentia. Quarto *eodem loco* dicit, *ſubſtantiam eſſe priorem natura, tempore, & definitione ipſis accidentibus*. Quinto *2. Metaphyſ. cap. 4. in vnoquoque genere primum eſt cauſa cæterorum*, ergo ſubſtantia eſt cauſa accidentium, non è contra, ergo prius debet exiſtere ſubſtantia, quàm accidentia.

Ad primum Reſpondeo, deſtructis primis ſubſtantijs quoad materiam, & formam nihil remanere. Ad ſecundum. Nullum ſenſibile remanere, ſcilicet vt idem ſubiectum, vt ſupra explicauimus, quod benè ſequitur in noſtra opinione. Ad tertium hoc expreſsè non dicere, & ſi hoc diceret, intelligendus ordine intentionis, quia primo reſpicit formam ſubſtantialem, quàm accidentalẽ, cùm hanc appetat propter illam. Ad quartum vt alibi diximus, ſubſtantiam quoad aliquam ſui partem, nempè materiam; eſſe priorem tempore omnibus accidentibus non coæuis. Ad quintum Reſpondeo, materiam eſſe cauſam materialem accidentium, & eſſe priorem illis, &c. ex quo non ſequitur dari reſolutionem vſque ad materiam primam.

24 Inſtatur ſecundo. Prius eſt eſſe ſimpliciter, quàm eſſe ſecundùm quid, ergo prius eſt eſſe formam ſubſtantialem, quàm accidentalem. Diſtinguo antecedens, prius eſt poſitiuè, & negatur, negatiuè, ſcilicet non poſterius, & conceditur, ergo prius eſt eſſe formam ſubſtantialem, diſtinguo conſequens poſitiuè, nego conſequentiam, negatiuè, ſcilicet non poſterius, & concedo conſequentiam.

Dices per nos eſſe ſimpliciter eſt poſterius poſitiuè, ſi non datur reſolutio vſque ad materiam primam. probatur ſequela, quia accidentia in genito remanent, quæ in corrupto. Reſpondeo illa accidentia corrupti non dare eſſe accidentale, ſeu non denominare genitum, niſi cum adeſt forma ſubſtantialis illius, ideò ipſa forma ſubſtantialis eſt prior negatiuè.

Inſtatur tertio, idem eſt ordo in recipiendo, ac in reſpiciendo, ſed primo reſpicitur forma ſubſtantialis, ergo etiam recipitur, ergo in inſtanti generationis nullum adeſt accidens, ergo reſolutio vſque ad materiam primam. Negatur antecedens, quia reſpicientia dicitur prima, quæ eſt tamquam ad eſſentiale; quia tamen non poteſt recipi forma ſubſtantialis, niſi ſit diſpoſitum ſubiectum, ideò non eſt prima in recipi.

Inſtatur quarto. Non poſſunt eſſe accidentia, niſi ſit materia, ſed materia eſt ratione formæ, ergo primo eſt eſſe formam, quam accidentia. Reſpondeo concedendo totum, quia ſemper eſt aliqua forma prior, ſcilicet vel corrupti, ſi ſint accidentia præuenientia formam geniti, vel prior eſt forma ipſa geniti, ſi ſint accidentia conſequentia; non tamen ſequitur non poſſe primo exiſtere, quàm forma geniti: ſicut enim in inſtanti generationis exiſtit materia, quæ tamen eſſe non poſſet ſine forma, ſic exiſtunt illa accidentia, quia vna forma alteri ſuccedit immediatè, nec per vllum inſtans relinquitur materia ſine omni forma.

Inſtatur quinto. Actus ſecundus in operando ſupponit primum, ergo etiam actus ſecundus in eſſendo ſupponit primum in eſſendo, ſed actus primus in eſſendo eſt forma ſubſtantialis, Secundus accidentia, ergo accidentia ſupponunt formam ſubſtantialem, ergo in inſtanti generationis nullum ſupponitur accidens, ergo reſolutio vſq; ad materiam primam.

Negatur minor, quia actus primus in eſſendo eſt materia. Reſpondeo ſecundo, ſi ſit forma, concedendo totum, ſed negando ſecundam conſequentiam, quia ſemper accidens ſupponit aliquam formam, vt argumento præcedenti dicebamus, & ſic negatur etiam tertia conſequentia.

Inſtatur ſexto. Subiectum generationis ex Ariſtotele eſt ens in potentia ad differentiam alterationis, quod eſt ens actu, ergo nullum accidens remanet, alioquin eſſet ens actu. Confirmatur per Ariſtotelem, quod corrumpitur abijt in hoc vltimum, ſcilicet materiam, ergo reſolutio vſque ad materiam primam. 25

Ad argumentum negatur conſequentia. ad probationem reſpondeo, ens actu propriè loquẽdo eſſe illud quod eſt conſtitutum forma ſubſtantiali vltima, quomodo non eſt ſubiectum generationis; etſi remaneat aliquod accidens; benè alterationis, cùm in illa non pereat aliqua forma ſubſtantialis.

Ad Confirmationem Reſpondeo, nihil aliud velle Ariſtotelem, niſi materiam eſſe incorruptibilem, ideo ſemper in corruptione remanere. Alia argumenta videri poſſunt apud auctores citatos, ſed ſunt facilia.

Quoad mentem D. Thomæ dico expreſsè fauere contrariæ ſententiæ *hic lect. 10. tex. 24.* ita vt non poſſit in contrarium explicari. fauet etiam *1. parte loco citato*, ſed ille locus aliquam explicationem patitur apud Areſium, & Hurtadum, *locis qui ſupra*. nobis autem fauet multis locis *in 4. Sententiarum*, & *in quodlibet*. apud eoſdem, ſed quoniam poſſet dici ſe retractaſſe in ſumma *1. parte, &c.* adeſt locus *3. parte quæſt. 9. art. 3. ad ſecundum* vbi habet: *per calorem diſponi materiam ad formam ignis, qua adueniente non ceſſat calor, ſed remanet quaſi quidam effectus talis formæ*: Nec poſſunt dicere Thomiſtæ D. Thomam loquutum de eodem calore ſpecie, non numero; quia per hoc probabat poſſe remanere habitum eundem ſcientiæ acquiſitæ in Chriſto, cum ſcientia beata, non probaſſet autem remanere eundem habitum, niſi loquutus eſſet de identitate caloris numero. Quare cum habeamus hunc Locum clariſſimum, & ille ex *parte prima*, patiatur aliquam explicationem, poſſumus dicere *in tertia parte* retractaſſe quod docuerat *in lib. de Generatione*, & ſic vindicabimus Sanctum Thomam ab opinione, quam tot ſapientes dicunt non dignam tanto viro, quam certò qui ſequuntur, non alia cauſa ſequuntur, niſi quia fulcitur auctoritate Diui Thomæ.

Soluuntur nonnulla Dubia. Quæſtio Septima.

DVbitatur Primo, quodnam ſit ſubiectum Generationis, & Corruptionis. pro reſponſione Notandum triplex ſolere diſtingui ſubiectum, ſcilicet inhæſionis, cui aliquid inhæret. Denominationis, quod ab aliqua forma denominatur, & ſubiectum circa quod verſatur actio aliqua agentis. 26

Reſpondeo primo. Subiectum inhæſionis, generationis, & corruptionis eſſe materiam eſt Ariſtotelis *hic tex. 24. in fine*. D. Thomæ, Alberti Magni, & aliorum apud Ruuium *cap. 4. quæſt. 4.* & ratio eſt, quia in eodem debet inhærere forma, ac fieri formæ, ſed forma inhæret materiæ, ergo, & generatio, quæ eſt eius fieri. idem dicendum

de

de Corruptione, suo modo, quia vt diximus, corruptio nõ est actio positiua, sed corruptiua. Confirmatur, quia illi inhæret, a quo dependet in esse, at dependet à materia, generari enim est fieri dependenter à materia.

Respondeo secundo. Subiectum Denominationis totale esse compositum, partiale formam, vt generatio; vt verò mutatio est, esse ipsam materiam. Probatur prima pars, quia compositum est quod per se fit, & comprehendit omne quod per actionem producitur, & forma fit propter compositum, sed fiunt per generationem, ergo compositum est, quod vt totale subiectum denominatur genitum, forma vt partiale, ergo vera responsio quoad primam partem. Quo verò ad secundam est Aristotelis 5. *Physic. text.* 12. & probatur, quia materia sola est, quæ ab vno statu positiuo transit ad alium, dum ex vna forma transit ad aliam, ergo sola materia est subiectum denominationis, vt mutatio est.

Dices. id denominatur ab aliqua forma, cui inhæret. patet in albedine, dulcedine, &c. sed materia est, cui inhæret generatio, ergo etiam denominatur. Respondeo maiorem non esse vniuersaliter veram, sed tantùm in aliquibus formis absolutis, cur autem non sit vera in his, quæ hactenus inhærent, quatenùs sunt fieri alicuius, vt generatio, &c. est quia fieri denominat id, quod fit, at subiectum inhæsionis supponitur, non fit per illud fieri, quod inhæret.

Contra Dices. Alteratio est fieri qualitatis, & tamen denominat subiectum, cui inhæret, ergo. Respondeo alterationem, vt sic non importare fieri alicuius, ideò subiectum inhæsionis, quod supponitur, potest denominari alteratum.

Respondeo tertio. Subiectum circa quod, esse ipsam formam. probatur. id est subiectum circa quod, ad quod terminat actio, sed terminat ad formam, quæ fit ex non esse ad esse. ergo. eadem etiam applica corruptioni eo pacto, quo actio merè negatiua horum est capax. vide Ruuium *loco citato*.

Dubitatur secundo. An Generatio, & Corruptio fiant
27 in instanti. Respondeo affirmatiuè ex Aristotele 5. *Phys.* qui distinguit motum à mutatione, quia motus fit successiuè, mutatio verò instãtaneè, & ratione, quia successio prouenit ex diuisibilitate formæ, quæ acquiritur, & ex resistentia contrarij, vt patet de calore, & frigore, sed & si aliqua forma substantialis habeat diuisibilitatem, nullam tamen habet resistentiam, ergo generatio, & corruptio fiunt in instanti, & si quando contrarium videatur asseruisse Aristoteles, intelligendus est de generatione sumpta simul, tum præcedenti alteratione. Vide Hurtadum *disp.* 1. *sect.* 7. Conimbric. *quæst.* 8. *cap.* 4. *art.* 2. *ad* 4. Ruuium *cap.* 4. *qu.* 5. Alaman. 2. 2. *summa philosoph. quæst.* 25. *art.* 8.

Dubitatur tertio. An Generatio, & Corruptio sint vnica mutatio, nec ne. Respondeo cum D. Thoma *quæst.* 28. *de veritate art.* 1. esse vnicum motum, & duplicem mutationem. Probatur facilè ex dictis, Corruptio est distincta à generatione, & non est vera actio positiua, ergo vera responsio. Probatur consequentia, quia motus dicit aliquid positiuum, si igitur tantùm generatio est quid positiuum, vnicus tantùm est motus in generatione, & corruptione, scilicet generatio ipsa. Rursus corruptio est distincta à generatione, & æquè, si quid corrumperetur nulla re genita de nouo, vel aliquid generaretur nulla re corrupta, diceretur subiectum mutari. Primo quidem negatiuè. Secundo positiuè, ergo generatio, & corruptio sunt duæ mutationes.

Dices. in motu locali idem est motus, quo receditur à termino *à quo*, & acceditur ad terminum *ad quem*, ergo erit etiam vnicus motus, quo corrumpetur forma precedens, quæ est terminus *a quo*, & quo generatur aliqua forma, quæ est terminus *ad quem*. Negatur consequentia, non enim est paritas, quia terminus *à quo* motus localis non corrumpitur, sed tantùm deseritur. præterquam quòd est terminus *a quo* in motu locali, non est forma, quæ corrumpitur in generatione; sed priuatio formæ generandæ, inter quam vtique, & formam generandam, est vnicus motus.

Multa quæri possent circa generationem animalis, scilicet quomodo se habeant mas, & fœmina, an vtrumque actiuè. an semen sit viuum; An concurrat, vt causa principalis; quid requiratur ad hoc, vt sit aptum ad generationem; quænam membra prius efformentur; quomodo, & cętera huiusmodi. apud Hurtadum exactè discussa habentur *disput.* 2. *sect.* 5. *& sequentibus* & Conimbric. *cap.* 4. *quæst.* 25. *& deinceps*. satis sit auctores innuisse. Hactenus de hoc Tractatu.

Tractatus Secundus. Qui est de Alteratione.

AD cognitionem perfectam generationis non parùm conducit cognitio alterationis, Augmenti, Decrementi, &c. quæ cum generatione habent connexionem, vt notauimus in summa, propter quod explicantur hic ab Aristotele, tùm etiam quia ad Philosophiam naturalem spectat eorum tractatio, nec aptior locus occurrit; ideò expedito tractatu de generatione, & corruptione, inhærendo ordini Aristotelis, qui de alteratione ante augmentum tractat, hunc secundum tractatum instituimus de Alteratione. In quo primo quæro.

Quid sit Alteratio, & quotuplex. Quæstio Prima.

MVltas acceptiones Alterationis affert Aresius *dispu.* 3. *quæst.* 24. *sect.* 1. propriè tamen solet sumi pro mu- 28
tatione, quæ est tantùm ad qualitatem, vt cum homo ex calido fit frigidus, &c. & quoniam qualitatum aliæ habent contrarium, consequenter inuicem se expellunt ab eodem subiecto, aliæ carent contrario: hinc

Diuiditur primo Alteratio in corruptiuam, & perfectiuam. Corruptiua est illa alteratio, per quam, & si perficiatur subiectum, inducendo in illum aliquam qualitatem, tamen qualitas contraria illius, quæ inducitur, expellitur, & corrumpitur per actionem in illam: sic dùm homo fit calidus, expellitur, & corrumpitur frigus.

Perfectiua alteratio est, qua qualitas aliqua introducitur perficiens subiectum, & nulla expellitur, eò quòd non habeat contrarium, sic illuminatio; vel non expellitur per actionem in illam, vt albificatio.

Diuiditur secundo. In instantaneam, & successiuam. Instantanea, quæ fit in instanti, & terminatur ad qualitatem non habentem contrarium, vt illuminatio. Soccessiua, quæ fit successiuè, & terminatur ad qualitatem habentem contrarium, vt calefactio, modò definit Aristoteles sic alterationem *text.* 23.

Alteratio est, quando manente subiecto sensibili mutatur in suis passionibus, aut contrarijs, aut medijs. Dicitur primo quòd *subiectum mutatur*, vnde ly *mutatur* stat loco generis, & denominat ipsum subiectum, quod verè mutatur, homo enim dicitur calefieri, albefieri, &c.

Dicitur secundo. *idem subiectum sensibile manere*, quia accidentia, quæ manent in subiecto alterato, idem subiectum denominãt, ac prius, cùm in alteratione maneat idẽ subiectum substantiale, ideò dicitur manere idem sensibile, quod est concretum accidentium, ad differentiam generationis. Sic in calefactione manet idem sensibile, si enim primo sensibile erat homo, qui denominabatur coloratus, figuratus, &c. etiam sub calore idem remanet, & homo est qui dicitur calidus, &c.

Dicitur tertio, *passionibus contrarijs, aut medijs*, scilicet
qualitatibus contrarijs, aut medijs; quia hic definitur tan- 29
tùm alteratio, quæ est ad qualitatem habentem contrariũ, scilicet alteratio corruptiua, & successiua, quia agit tantùm de alteratione, quæ dicit connexionem cum generatione, hæc autem est tantùm corruptiua, per quam disponitur ad formam generandam; si verò excludantur hæ vltimæ particulæ, erit definitio alterationis in Communi, quæ ad omnem qualitatem terminat; quælibet enim qualitas esse potest terminus alterationis, vt sic, non tamen respectu definitionis traditæ, quæ tantùm ad qualitatem tertiæ speciei potest aptari, attentis vltimis particulis *contrarijs, aut medijs*.

Dices per alterationem aliquando corrumpitur subiectum, ergo non manet idem subiectum. Respondeo, non corrumpi ex alteratione formaliter, sed cõsequutiuè, quatenus per ipsam expulsis accidentibus contrarijs non potest forma substantialis sine illis conseruari.

Dices secundo Aristotelis *illo text.* 23. attulit exemplum de subiecto, quod alteratur, mutando figuram, sed figura non spectat ad tertiam speciem qualitatis, ergo illa Definitio non competit tantùm qualitatibus tertiæ speciei.

Re-

Respondeo, attulisse hoc exemplum tanquam magis clarum, per quod nobis innotesceret, quomodo possit subiectum idem manere, & tameo nouam qualitatem recipere, omnibus enim patet idem æs manere, & si figura mutetur.

An Alteratio sit Motus Continuus. Quæstio Secunda.

30 PRimo Notandum dupliciter posse quæri, an Alteratio sit continua. Primo extensiuè, seu ratione subiecti, scilicet dùm subiectum in diuersis partibus alteratur, an vna pars continuè post aliam alteretur, vel inter vtramq; aliqua quies intercedat. Secundo inteosiuè, seu ratione formæ, quæ producitur, ver. grat. dùm in eadem parte subiecti plures partes, vel gradus eiusdem formæ producuntur; an vna pars post aliam continuè introducatur, vel aliqua mora interposita.

Notandum secundo. Non quæri, an Alteratio sit successiua, omnes enim concedunt esse successiuam, quia nulla qualitas habens contrarium potest quoad omnes partes simul acquiri, sed secundùm priores, & posteriores; siue inter illas intercedat aliqua quies, siue non; sed tantùm quæritur, an sit Continua, videlicet, an sit necesse, quod inter vnum gradum qualitatis acquisitum, & alium post acquirendum pausatur, quod opponitur continuitati, & procedit quæstio tantùm de Alteratione corruptiua.

Prima Opinio docet, alterationem non esse continuam, nec secundùm extensionem, nec secundùm intensionem, sed fieri per minima, scilicet in primo instanti produci aliquam partem qualitatis, postea disponi eandem, vel diuersam partem subiecti ad aliud quid qualitatis, quod in secundo instanti introducitur, postea eandem, vel diuersam partem subiecti disponi ad aliam partem qualitatis, in tertio instanti introducendam, & sic de cæteris. adscribitur Capreolo *in 1. dist. 7. quæst. 2. art. 2.* Soncinnati. 8. *Metaph.* Iauello, & Ferrar. 8. *Phys. quæst. 7.*

Secunda Opinio asserit, Alterationem esse continuam, quoad intensionem, non quoad extensionem, quia agens introducto vno gradu caloris in vna parte, dùm ad alium disponit aliam partem subiecti, primum gradum intendit in prima parte. Est Ægidij *hic quæstio.* 16. & Iandoui 8. *Phys. quæst.* 8.

Tertia Opinio communis asserit, Alterationem esse continuam tùm quoad intensionem, tùm quoad extensionem. Est D. Thomæ *2. 2. quæst. 24. art. 5.* Scoti *in 2. dist. 2. quæst. 9.* Gregorij *in 1 dist. 17. quæst. 2. artic. 1.* Gabrielis, & aliorum apud Conimbricens. *cap. 4. quæst. 2. art. 2* Rubium *tract. 5. quæst. 2. num. 113.* & Aresium *disput. citata quæst. 27. sect. 1. §. Quinta Sententia*. cum qua sit

31 Vnica Conclusio. Alteratio in vtroque sensu est continua. ponitur vnica conclusio, quia rationes, quæ probant pro vna parte, probant, & pro altera. Probatur primo auctoritate Aristotelis. omnis motus propriè dictus *ex 5. Phys. tex. 39.* est continuus, alteratio est motus propriè dictus *ex text. 18.* ergo ideò dicit *paulo infra text. 41.* ad constituendum vnum motum debere continuari eodem tempore, ergo continuitas est de eius essentia.

Probatur secundo ratione. producta prima parte qualitatis, quam concedunt aduersarij, contraria iuxta posita non possunt non agere, quia agunt necessariò, ergo alterabunt subiectum, ergo nulla erit quies, ergo alteratio est continua.

Dicent. tunc disponi subiectum, sed contra primo quia calor nullam postulat dispositionem, ergo continuè calefiet subiectum, sed calefactio est alteratio, ergo.

Contra secundo, quia, vel disponit agens per aliquam qualitatem, vel per nihil; si primum, ergo alteratio potest esse continua: quia toto illo tempore continuo disponit: Si secundum quomodo disponitur subiectum, nihil recipiendo?

Probatur tertio, sicut se habent quatuor gradus caloris ad quatuor frigoris, ita vnus ad vnum, sed quatuor caloris non possunt simul introduci propter resistentiam quatuor frigoris, qui simul vinci non possunt, ergo neque vnus, ergo ille vnus continuè quoad minores, & minores fuit introductus. Maior est clara, minor patet experientia.

Dicent, dari minimam partem, quæ tota simul, totam simul contrarij expellat; postea agens quiescat. Sed Contra quia vel hæc pars est diuisibilis, vel indiuisibilis. Si primum reddit idem argumentum; quia sicut se habet vnus gradus ad vnum, ita illa minima pars ad aliam minimam contrarij, & si illa tota potuit aliam totam expellere, etiam vnus vnum, quatuor quatuor poterunt expellere, &c. Si dicatur secundum, ergo qualitas constat ex indiuisibilibus contra Aristotelem, & redeunt omnia absurda alibi deducta in quantitate, si ex illis componeretur.

Probatur quarto. Quo magis calefactiuum accedit ad calefactibile, eo magis calefacit, sed maior accessus fieri potest continuè, ergo continuè magis calefaciet, ergo alteratio erit continua, vtraque præmissa patet experientia.

Probatur vltimo. Quia si non est motus continuus alteratio, ergo non erit vnica alteratio, sed plures alterationes, ergo si quis sistat ad ignem per horam, postea discedit non erit vnica alteratio contra communem. patet sequela; Antecedens probatur, quia quies tollit vnitatem motus, vt diximus ex Aristotele.

Sed Contra Instatur primo ex Aristotele 8. *Phys. text.* 23. vbi habet, *quare alterari continuè, dicere est perspicuis admodum aduersari*, ergo alteratio non est continua. 32

Rursus paulò ante comparauerat alterationem excauationi lapidis a guttis, sed hæc non sit successiuè, ergo. Ad primum Respondeo ly *continuè* significare semper contra Heraclitum, qui volebat res semper alterari. Ad secundum, loqui de illis alterationibus, quæ sunt totæ simul, in quibus non potest assignari vna pars, habita vna parte temporis, alia pars alia parte, &c. sicut in excauatione non possumus assignare vnam partem huic, vel illi guttæ, aliam alij, sed tota est ab omnibus simul, expendite textum.

Instatur secundo in tempore sunt infinitæ partes, & in instantia, ergo si per aliquod tempus continuè subiectum alteraretur, infinitæ partes qualitatis producerentur, ergo esset qualitas infinita. Negatur consequentia, quia sunt partes infinitæ proportionales, ex quibus non coalescit aliquid infinitum, vt alibi diximus.

Instatur tertio. Gradus qualitatis sunt indiuisibiles, ergo producuntur in instanti, sed instantia non sunt continua, ergo nec alteratio.

Respondeo negando antecedens, fingimus autem primum, secundum, & tertium gradum, vt magis explicemus augmentum qualitatis, re vera tamen id, quod primum gradum dicimus constat ex pluribus partibus successiue productis, & continuè.

Instatur quarto. Vel in instantibus mediantibus in tempore, quo sit alteratio, subiectum alteratur, vel non. Si primum, in instanti, nihil potest esse successiuum, & continuum, ergo cum non possint esse partes temporis adinuicem continuæ, sed inter illas mediet instans, neque alteratio erit continua. Si secundum, ergo tunc quiescet, consequenter nec etiam erit alteratio continua, ergo nullo modo alteratio esse potest continua. Respondeo, per nos non dari indiuisibilia realia, neque hæc instantia, sed partes temporis immediatè continuari, in quibus omnibus subiectum successiuè alteratur. Qui verò dant indiuisibilia realia, dicunt in instantibus produci indiuisibilia continuatiua partium qualitatum, & sic non interrumpi continuitatem; immò per illa indiuisibilia manuteneri, quia connectunt partes qualitatis simul.

Instatur quinto. Qualitas. est res permanens. ergo incipit per primum sui esse, ergo prima eius pars fiet in instanti, ergo etiam cæteræ, ergo alteratio non erit continua. 33
Antecedens patet, prima consequentia est commune axioma. Secunda probatur, quia in successiuis non datur primum esse, nec prima pars. Tertia consequentia probatur, quia non est maior ratio de vna parte, ac de alia. Vltima consequentia etiam probatur, quia inter instantia mediat tempus, ergo quiescit illo tempore, ergo non erit continua. Respondeo negando secundam consequentiam.

Ad probationem respondeo, in successiuis non posse assignari primum esse ab intrinseco, benè ab extrinseco, quia cùm sint diuisibilia in infinitum, non potest assignari adeò minima pars pro prima, quin alia minor fieret prior, & hoc sufficit. Addo quòd etiam in alterationibus instantaneis, cùm sint infinitæ partes in qualitate producta', & vna prior altera producta prioritate naturæ, non potest assignari prima ab intrinseco. Hęc omnia prouenìunt ex natura rei dicentis partes in infinitum. Alia argumenta videantur apud Conimbricenses, & Aresium *locis citatis.*

præ-

præcipua sunt allata. hinc

Deducitur primo: cum alteratio sit motus Continuus, & successiuus, eodem modo de illa esse philosophandum, quoad modum incipiēdi, & desinendi, ac de motu, & cum de Motu non possit assignari prima pars, vel vltima, quæ simpliciter dicitur produci, vel desinere, sed qualibet assignata alia prior, & prior fuerit producta, vel desierit, ita etiam in alteratione.

Quare contra Toletum *quæst. 6. conclusione 2.* & Aresium *eadem conclusione sect. 2.* non datur aliqua pars, quæ simpliciter producatur in primo instanti, quia non datur primum instans intrinsecum alterationi, sed tantùm extrinsecum, cui nihil correspondet productum, quia per illud nō incipit motus, contra communem, sed solùm dicit negationem motus pro illo instanti cum connotatione immediati esse eiusdem post illud; scilicet nunc non est alteratio, statim post erit; ratio autem est primo, quia omnes partes sunt eiusdem rationis, cur igitur prima pars in instanti producetur, aliæ successiuè? Secundo prima pars habet resistentiam, sicut & ceteræ, immò maiorem, quomodo potest vinci in instanti? Tertio, quia producta prima parte in instanti, eadem difficultas remanet, quomodo ceteræ produci incipiunt, & desinunt per motum diuisibilem in infinitum.

34 Dices. Alteratio aliquando verè incipit, & definit, quomodo incipit, & desinit? Respondeo incipere per primam partem ab extrinseco, & desinere per vltimam ab extrinseco, vet. gra. Calefactio incipit per calefactionem, vt vnum, quatenus ante illam nulla alia pars præcessit calefactionis, desinit per calefactionem vt octo, quatenus post illam alia non erit; non tamen calefactio vt vnum, est simpliciter prima nec vt octo simpliciter vltima, quia vtraque in alias partes primas, & vltimas diuidi potest, neque aliud dici potest de motu successiuo, ratio est, quia si incipit per aliquid simpliciter primum, & definit per aliquid simpliciter vltimum; vel illud primum mensuratur tempore, vel instanti. Si primum ergo habet plures partes successiuas, & continuas, vt tempus, quo mensuratur, ergo non est simpliciter prima. Si secundum peto, pars, quæ sequetur, vel fiet in instanti, vel tempore. Si in instanti, tolletur successio, & continuitas motus; cum eadem ratio sit de ceteris partibus. Si in tempore, redit difficultas, quomodo incipiat, & idem dic de desitione.

Deducitur secundo, non dari minimam alterationem, qua minor dari non possit, & hoc non defectu virtutis agentis, sed ex modo, quo agit, & licet forsan minima pars qualitatis, si vltra diuideretur, non posset conseruari, per hoc non sequitur, quin sub illa minoritate possit prius fieri, quia in fieri continuatur cum ceteris partibus, non sic in facto esse, si diuideretur. expendatur benè natura motus, quia eędem difficultates, & pari solutione soluendę in vtraque quæstione.

Quomodo Qualitas intendatur, & Remittatur.
Quæstio Tertia.

35 INtensio qualitatis aliud non est, nisi augmentum illius in eadem parte subiecti, dupliciter namque potest calor vet. gr. augescere, primo si calefacta manu, calefiat, & brachium, & dicitur extensio. Secundo si calefacta manu eadem magis incalescit, & dicitur intensio, de qua quæritur, quomodo fiat; dari enim non est cur probetur, cum experientia ipsa demonstret eandem partem subiecti posse magis, & magis calefieri.

Prima Sententia docet qualitatem intendi per corruptionem præcedentis gradus remissi, & productionem gradus intensi, & è contra remitti per corruptionem intensi, & productionem remissi, ver. gr. fit calor, vt quatuor, quia corrumpitur vt tria præcedens, & vt quatuor producitur. Est Durandi *in 1. dist. 17 quæst. 7.* Goffredi, Alberti Magni, & aliorum apud Suarez *disp. 46. sect. 1.*

Secunda Sententia communis Thomistarum est, qualitatem intendi per maiorem radicationem in subiecto, videlicet calor intenditur vt quatuor, quia magis radicatur in manu, quàm esset, cum tantùm vt tria erat intensus, hæc autem maior radicatio variè explicatur, vt est videre apud Hurtadum *disput. 5.* & Aresium *quæst. 25.* Tribuitur D. Thomæ *in 1. dist. 17 quæst. 2. art. 2. 1. 2. quæst. 52. art. 1.* & *2. 2. 1. quæst. 24. art. 5.* & *de virtutibus quæst. 1. art. 11.*

Tertia Sententia est, intensionem fieri per additionem nouæ qualitatis ad præcedentem. Est Scoti *in 1. distin. 17. quæst. vltima.* Gregorij *ibidem quæst. 4.* Ochami *quæst. 6.* D. Bonauenturæ & aliorum apud Ruuium *tract. 5. quæst. 5. num. 145.* Hurtadum, & Aresium *locis citatis*, quos ipse sequuntur cum communi recentiorum.

Prima Conclusio. In intensione, & remissione non corrumpitur præcedens qualitas. est contra primam sententiam. Probatur vnica ratione. non datur agens harum productionum, ergo. Probatur antecedens. intenditur in aqua frigus vt quinque, remittitur calor, vt tria, quodnam agens eum produxit? Non aqua, vt de se patet, neque aliud agens extrinsecum adest, quod illum possit producere. Addo frustra fieri has productiones, vt continuo id, quod producitur, corrumpatur.

Secunda Conclusio. Intensio non fit per maiorem radicationem, sed per additionem nouæ qualitatis, est cum tertia sententia contra secundam. probatur primo auctoritate Aristotelis 4. *Phys. tex.* 84. vbi dicit, eodem modo fieri magis calidum, ac fit calidum, sed calidum fit, vt ipse *eodem loco* dicit, quatenus id, quod erat in potentia reducitur ad actum, scilicet per eductionem caloris, ergo etiam magis calidum fit quatenus id, quod erat in potentia, reducitur per eductionem noui caloris, ad esse magis calidum. 36

Probatur secundo. Maior radicatio pertinet ad extensionem, ergo per illam non fit intensio, ergo per additionem nouæ qualitatis, vtraque consequentia patet. Antecedens probatur. Qualitas est agens necessarium, ergo apposita aliqua parte subiecti bene disposita actuat quantum potest, ergo quo ad illam non poterit magis radicari, ergo radicabitur, quatenus ad plures partes se extendet, ergo radicatio pertinet ad extensionem.

Confirmatur, quia magis radicari importat radices profundius figere, scilicet plures partes subiecti inuadere.

Probatur tertio. Virtus agendi commensuratur entitati rei, sed per intensionem crescit virtus agendi, ergo intensio est per additionem nouæ qualitatis.

Dicent crescere propter maiorem radicationem. Sed Contra; quia ab eodem debet prouenire magis operari, à quo prouenit operari; sicut enim se habet simpliciter ad simpliciter, ita magis ad magis; sed operari non prouenit à radicatione; quia accidentia etiam separata à subiecto operantur, vt patet in Hostia consecrata, sed ab entitate, ergo etiam magis operari prouenit à maiori entitate.

Probatur quarto. Qualitas intensa, si separetur à subiecto adhuc remanet intensa, ergo intensio non est à maiori radicatione, ergo ab ipsa qualitate facta maiori per additionem, &c. consequentię patent. Antecedens probatur, qualitas vt octo, & vt duo differunt numero, ergo si separata nō remanet intensa, Deus non poterit separare idem accidens numero à subiecto: quod si fic, quomodo eadem numero accidentia sunt post consecrationem, quæ erant antea in pane?

Probatur quinto. Actio realis habet terminum realem sed intensio est actio realis, ergo habet terminum realem: ergo partem qualitatis de nouo, ergo vera Conclusio.

Dicent habere pro termino maiorem radicationem eiusdem. sed contra primo ex secunda ratione, quia principio qualitas fuit vnita, & radicata quantùm potuit, ergo maior radicatio non potest esse terminus. Secundo Calor intendens calorem, eodem modo influit, ac si primo produceret, sed tunc non produxisset solam radicationem, sed veram entitatem, ergo etiam quando intendit, producit veram entitatem. Contra tertio, quia in rebus materialibus idem est vniri, ac produci, quia vniuntur, eo quod ex tali subiecto producuntur, ergo si per veram actionem habetur noua radicatio, & vnio, habetur etiam productio nouæ entitatis. Qui plura vult contra vtranque sententiam pro nostra videat auctores citatos, præcipuè Hurtadum, & Aresium. 37

Sed Contra Instatur primo pro prima sententia ex Durando *num. 26. loco citato.* terminus *à quo* perit aduenientे termino *ad quem*, forma remissa in intensione est terminus *à quo*, ergo perit aduenientе forma intensa, ergo vera prima sententia.

Distinguo minorem, forma remissa sumpta materialiter est terminus *à quo* negatur, sumpta formaliter vt remissa conceditur, ergo perit, scilicet quoad formalitatem,

quia

quia non remanet illa forma remissa, concedo, sed hoc non fauet illi sententiæ, quæ volebat corrumpi formam remissam, quoad entitatem.

Instatur secundo pro eadem. Vel intendens qualitatem addit aliquid diuersum, vel non. Si secundum ergo nulla variatio in intensione. Si primum ergo vera prima sententia. Respondeo producere aliquid distinctum à qualitate precedente eiusdem rationis, per quod variatur qualitas in intensione; quia quæ primo erat vt duo, fit vt tria, neque hæc Responsio infringitur instantijs Durandi *num.* 33. vide si vis.

Instatur tertio pro secunda sententia ex Aristotele *text.* 84. *allegato*, vbi habetur: *ex calido fieri magis calidum, nullo facto in materia calido, quod non erat calidum, quando minus erat calidum*. Respondeo Aristotelem ibi tantùm velle magis calidum non fieri per hoc, quòd noua pars materiæ, quæ primo non fuisset calida fieret calida, sed quia quod erat calidum idem omnino fit magis calidum; quod est propria ratio intensionis. Quare nihil contra nos. consule textum.

38 Instatur quarto. Essentiæ rerum consistunt in indiuisibili ex 8. *Metaphysic.* 10. ergo nulla potest fieri additio. Respondeo distinguendo antecedens, essentiæ rerum, quoad prædicata essentialia consistunt in indiuisibili concedo, quo sensu concedo etiam consequentiam: quoad entitatem, & partes integrales, quibus fundantur illa prędicata essentialia, nego, & nego consequentiam in hoc sensu, in quo tantùm procedit nostra Conclusio; sic quantitas sine sui essentiali variatione admittit additionem, immò etiam substantia: quod autem est extensio quantitati, & substantiæ, est intensio qualitati.

Instatur quinto. Duo accidentia solo numero differentia non possunt esse in eodem subiecto, ergo non producitur aliquid de nouo.

Respondeo negando consequentiam, quia quod de nouo producitur constituit vnum numero accidens cum prę cedenti qualitate, tanquam duæ partes integrales; sicut duæ partes quantitatis vnam numero quantitatem.

Instatur sexto. Si plures ponantur partes quantitatis, vel substantiæ, simul, non habetur earum intensio, ergo nec qualitatis.

Negatur consequentia, ratio est, quia quantitas est ad extendendum, substantia ad faciendum vnum per se: ex eo verò quòd plures partes quantitatis, vel substantiæ ponantur simul, non crescit earum effectus formalis, ideò non dicuntur intendi; qualitas verò est ad reddendum quale, quod magis crescit, quò plures eius partes simul ponuntur, ideò dicitur intendi, per illarum additionem. Addo, quòd si hoc argumentum valet, quocunque modo aduersarij ponunt intensionem in qualitate semper poterunt impugnari, quia eo modo non ponetur in quantitate, & substantia, ergo nec in qualitate, quæ consequentia & ab ipsis negabitur.

Hurtadus *disp.* 5. *citata sect.* 5. probat D. Thom. & Caietanum nunquam fuisse huius nostræ sententiæ contrarios, idem sentit Ruuius de D. Thom. *num.* 149. *loci citati*. illorum dicta expendite, loca D. Thomæ. quæ adducunt inuicem conferte, iudices estote, non est hic tempus huius examinis.

An Intensio fiat per Gradus eiusdem, vel diuersæ Rationis. Quæstio Quarta.

39 PHilosophi ad explicandam summam intensionem qualitatis facilitatis gratia eam diuiserunt in 8. partes non communicantes, quos gradus appellarunt, qui postea infinitas partes communicantes continent, secundùm quas intenditur qualitas non enim intenditur secundùm vnum gradum totum simul, & indiuisibiliter, sed successiuè, &c. quærit modo quæstio, an hi gradus qualitatis sint similes, & homogenei, vel dissimiles, & eterogenei, ita vt vnus sit alio perfectior, alium supponat, &c. quod autem statuetur de gradibus, erit statutum, & de partibus graduum; ideò enim vnus gradus erit alio perfectior, vel imperfectior, quia eius partes erunt perfectiores, vel imperfectiores, respectu partium alterius gradus.

Prima sententia docet intensionem fieri semper per gradus eterogeneos, & dissimiles. Sequuntur expressè Suarez *in Metaph. disput.* 46. *sect.* 1. *num.* 38. & Hurtadus *sect.* 6. *disp.* 5 §. 58. quam tribuit Durando, & omnibus, qui volunt fieri intensionem, & remissionem per corruptionem pręcedentis gradus.

Secunda Sententia docet, fieri intensionem per gradus homogeneos, & similes. Sequuntur Scotus *in* 1. *dist.* 17. *quæst.* 3. Magnus Albertus *quæst.* 10. Ocham. Richardus, & alij ex antiquis, & ex modernis aliqui apud Ruuium *quæst.* 6. *tractat.* 3. *num.* 157. quos ipse sequitur. ex nostris assentit Pasqualigus.

Tertia Sententia distinguit inter qualitates habentes contrarium, vt calor, frigus, &c. & qualitates carentes cõtrario, vt lumen, impulsus, species intentionales, &c. de primis dicit fieri per gradus eterogeneos, de secundis per gradus homogeneos. Pro nostra sententia.

Prima Conclusio. Qualitates carentes contrario intenduntur per gradus homogeneos. Probatur primo: po- 40
sita vna candela in cubiculo, si alia apponatur in eadem distantia eiusdem omnino rationis, augetur lumen, ergo vera conclusio. Antecedens experientia patet, consequentia est clara, quia suppono luminosa esse eiusdem rationis.

Dicent esse duplex lumen, non vnum intensum. Sed Contra, quia augmentum est in eadem parte subiecti, ver. grat. in medio, & sunt gradus eiusdem rationis, ergo est intensio, &c.

Confirmatur, si sint quatuor candelæ eiusdem rationis eundem effectum pręstant, ac si ex illis vnum funale esset effectum, sed tunc esset vnum lumen intẽsum, ergo etiam primo. tota vis est in maiori, quam qui non credit experiatur. Verum quidem est, quòd non intenduntur duę candelæ ita, sicut si esset vnum luminosum tantùm eiusdem rationis, ac illæ duæ candelæ, sed hoc est, quia non possunt omnino applicari eidem distantiæ, sicut cum est vnicum luminosum, at pro nobis sufficit, si aliquam intensionem efficiant, vt habeatur intentum.

Probatur secundo in impulsu. Petrus existens virium vt duo, non potest mouere lapidem resistentem, vt quatuor, si accedat Paulus pariter virium vt duo, simul poterunt mouere, ergo intenditur impulsus per gradus eiusdem rationis, ergo vera Conclusio.

Dicent, non intendi, sed extendi, quia vnus mouet vnam partem, alius aliam, sed Contra, quia quæcunque pars quatenus non separata ab alijs, habet pondus vt quatuor, ergo non potest moueri à virtute tantùm vt duo.

Instabis primo æquè accidentarium esset qualitati augmentum intensiuum, ac extensiuum, si vtrunque fit per partes homogeneas, hoc est absurdum, ergo. Negatur sequela, licet enim sit augmentum per partes similes, dùm tamẽ fit in eadem parte subiecti, perficitur iuxta modum, quem exigit natura qualitatis, ideò non est per accidens.

Instabis secundo. Sequeretur posse qualitatem intendi in infinitum. Probatur sequela, poterit Deus partes, quæ sunt in vna parte subiecti ponere in alia, postea omnia, quæ sunt in medietate illius partis, ponere in alia medietate; & sic in infinitum. Respondeo negando sequelam. Ad probationem, Deum posse hæc omnia præstare, sed omnes illas partes esse partes communicantes, vt de se patet. ideò non fore, vt crescat intensio in infinitum.

Secunda Conclusio. Qualitas habens contrarium in- 41
tenditur per gradus homogeneos. Probatur primo: Radij Solis simul vniti intenduntur, ita vt comburant, ergo vera conclusio. Antecedens experientia patet. Consequentia probatur, omnes radij sunt eiusdem rationis, ergo producunt calorem eiusdem rationis, sed per calorem ab istis productum fit vnus calor intensus, ergo intensio est per gradus homogeneos, est ratio maximè probatiua.

Probatur secundo. Quando agens, vt octo producit primum gradum caloris, vel omnes concurrunt, vel tantùm primus, vel tantùm octauus: si omnes concurrunt, ergo non sunt eterogenei, & diuersæ rationis; si octauus, ergo pariter octauus non est diuersæ rationis à primo. Si primus, contra, quia si solus existeret, non posset producere primum gradum in frigido, vt sex, ergo nec vnitus.

Dicent produci primum à primo virtute cęterorum. Sed Contra, quia vel ceteri influunt, vel non influunt; si non influunt, redit difficultas quomodo sint diuersæ rationis; si non influunt, ergo non producitur in virtute cęterorum, sed propria virtute.

Probatur tertio. Si gradus essent eterogenei, & secun-

dus

dus supponeret primum, & supponeretur à tertio, &c. sequeretur posse dari agens necessarium appositum materiæ dispositæ, & non agere, hoc est falsum, ergo. probatur sequela. sit materia disposita ad calorem, approximetur calidum, vt octo, à quo Deus abstulerit primum gradum, per aduersarios non potest produci secundus nisi supposito primo, quia sunt eterogenei, ergo calidum non poterit agere.

Probatur quarto, vel octauus gradus frigoris expellitur ab octauo caloris, vel à primo, non à primo, quia octauus ob excessum perfectionis supra primum caloris penitus resistet. si ab octauo, ergo producitur etiam ab octauo primus caloris, ergo non sunt eterogenei. Secunda consequentia patet. Prima probatur, quia frigus in tantùm expellitur, in quantùm primus gradus caloris producitur.

Probatur quinto. Si sunt eterogenei, differunt specie, hoc est absurdum, ergo. absurditas probatur, quia quæ differunt specie, non possunt constituere vnam qualitatem continuam, &c. Sequela probatur, ea differunt specie, quæ sub diuersa ratione communi continentur in eodem genere, sic Petrus, & Bucephalus in eodem genere animalis, alius continetur sub ratione communi hominis, in qua conuenit cum Paulo, Francisco, &c. Bucephalus sub ratione communi equi, in qua conuenit cum Brocardo, Zerbino, &c. sed primus, & secundus gradus, si sint eterogenei, cōtinentur sub diuersa ratione communi in eodem genere, ergo. probo sequelam minoris. sint quatuor gradus primi caloris, & quatuor, secundi: conueniunt omnes illi primi in hac ratione communi, quod sunt primi; secundi verò quod sunt secundi, quod dicit diuersam perfectionem, deinde conueniunt quòd sunt secundi, & primi in calore, ergo.

Confirmatur, quia non apparet maior ratio, si vnus est essentialiter alio perfectior, cur ver. gr. homo, & Leo differant specie in animali, & non primus, & secundus gradus in calore.

Sed Contra Instatur primo. Calidum vt duo produ-
42 ctis duobus gradibus caloris, aliud non potest in eodem subiecto, ergo sunt eterogenei. Antecedens experientia patet. Consequentia probatur. potest illud calidum alios duos producere in aliud subiectum, cur non in idem, si sunt omnino similes? agens potest producere passum, recipere cur non? Confirmatur, quia posset etiam intendere se ipsum. Est Achilles aduersariorum, & fortissimus. Ad argumentum respondeo *tract. sequenti, quæstio.* 2. Ad Confirmationem verò *eodem tract. quæst.* 3.

Instatur secundo. Vnus gradus vnum tantùm expellit ver. grat. primus octauum, ergo sunt eterogenei. Confirmatur, quia nulla esset ratio, cur vnus potius, quàm alius corrumpatur, vel producatur. Ad argumentum respondeo, quemlibet gradum vnius cōtrarij pugnare cum quolibet alterius, scilicet, vt non possint esse simul pacificè. Quod verò primus caloris, ver. grat. non possit esse simul cum octauo frigoris, benè cum septimo non autem secundus cum septimo, & sic de cæteris, est quia non potest subiectum affici de vna qualitate, aut de duabus contrarijs simul supra octo, ratione, quam assignauimus *tract.* 1. *lib.* 2. *quæst.* 7. Ad Confirmationem respondeo cum Conimbricensibus, & Ruuio esse determinandum à Deo; & alibi diximus recurrere ad Deum in his casibus non esse indignum Philosopho.

Instatur tertio. In membris animatorum datur eterogeneitas, quia vnum ad alium disponit, ergo etiam in gradibus. Respondeo, dari eterogeneitatem in membris propter diuersitatem operationum, quare negatur consequentia, præcipuè etiam, quia vnus gradus non disponit ad alium: sed est, quia agens non potest simul totum terminum producere, ideò est necesse, primo produci primā partem, postea aliam.

Instatur quarto ex Aresio. octauus gradus caloris, & octauus frigoris, etiam in diuersis partibus subiecti pugnant inter se, non vero primus frigoris, & primus caloris, ergo prouenit ex natura ipsorum, ergo sunt eterogenei. Prima consequentia probatur, quia si pugnarent, vt calor, & frigus, æquè pugnaret primus cum primo, ac octauus cum octauo. Respondeo negando consequentiam, ideò pugnat octauus cum octauo; quia cum calor, & frigus se propagare intentant, nec vnum introduci possit, quin aliud expellatur, pugnant, vt se ipsum quodlibet introducat, non pugnat autem primus cum primo, quia cum sint in subiecto prędominato à 7. gradibus contrarij pugnant cum illo.

Dices sint subiecta affecta quatuor gradibus frigoris,
& quatuor caloris, nec etiam pugnabunt simul. Respon- 43
deo, tunc non pugnare, quia non habent vim producendi quintum gradum, sed si aliquis ipsorum expelletur, expelletur à forma substantiali, cui calor, vel frigus erit naturale reducendo se ad pristinum statum.

Immò hæ responsiones sequuntur necessariò ex doctrina Aresij, si enim sextus frigoris pugnat cum sexto caloris; vel quia sunt calor, & frigus; vel quia sextus: non primo, quia per ipsum primus caloris, & primus frigoris non pugnat, neque secundo, quia sextus gradus frigoris æquè pugnaret cum secundo caloris, si pugnaret vt sextus est, ergo pugnant, vt nostra responsione explicauimus.

Instatur quinto ex eodem: calidum, vt quatuor conseruans aliud calidum vt quatuor per verum influxum conseruat, & tamen non intendit, ergo intensio fit per gradus diuersæ rationis. Probatur consequentia, quia producit aliquid eiusdem rationis, & non intenditur. Respondeo negando primam partem antecedentis, conseruat impediendo, ne extrinsecum illud debilitet; neque responsio Aresij, quòd conseruans multoties non ambit totum conseruatum, quidquam officit; quia si à principio calidum vt quatuor potuit non obstante contrario extrinseco producere aliud calidum vt quatuor, cur non poterit conseruare? Alioquin quæro ab Aresio, qualitas, quæ per conseruationem producitur eiusdem rationis, est ne actiua? si sic, quomodo alteri parti addita in eadem parte subiecti non intendit? forsan ex coniunctione cum cæteris partibus perdit actiuitatem? quis hoc dicat? si non est actiua, ergo non est eiusdem rationis. prçter quam quod si primo ante alios gradus fuisset producta, fuisset actiua, cur non postea? Addo, per hanc actionem producitur aliquid caloris, ergo subiectum habet maiorem calorem, quam primo haberet, ergo fit magis calidum, ergo magis actiuum; contrarium non video Quomodo intelligi possit.

Vbi subiectentur Accidentia. Quæstio Quinta.

L*Ib.*2. *Phys.* promisi me tractaturum hanc quæstionem 44
in his libris. Ecce sto promissis: & omissis varijs sententijs, quæ videri possunt apud Ruuium *lib.*1. *cap.*4. *qu.* 8. & Aresium *lib.*1. *disput.* 2. *quæst* 28. & cæteros auctores ab istis citatis.

Notandum, duplex esse subiectum accidentium materialium, aliud denominationis, aliud inhæsionis. Subiectum denominationis, seu vt *quod*, est ipsum compositum, cuius dicuntur actiones; sic si rubor faciem hominis apprehendat, dicitur homo rubuisse. Subiectum inhæsionis est, cui inhæret accidens, & de hoc est quæstio quodnam sit respectu accidentium.

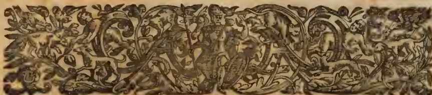
Vnica Conclusio. Subiectum inhæsionis accidentium materialium est tantùm illud, de cuius potentia educuntur. est cum Hurtado *in Phys. disput.*6. *sect.*6. licet sub alijs verbis, & quasi innuitur a Conimbricensibus *hic cap.*4. *qu.* 4. *art.*1. *Conclusione* 2. est autem contra Aresium, Ruuium, & contra communem, qui distinguunt duplex subiectum, aliud inhæsionis tantùm, aliud simul sustentationis, & inhæsionis, & dicunt accidentia semper sustentari à subiecto, de cuius potentia educuntur, & illi inhærere, posse tamen etiam alicui inhærere, ex quo non fuerint educta, neque à quo sustententur.

Probatur primo. Accidens non potest educi de subiecto, quin inhæreat, ergo neq; potest inhærere, quin educatur, ergo vera Conclusio. Antecedens patet ex dictis *in Phys.* consequentia probatur, ideò eductio dicit inhærentiam, quia eductio est fieri cum dependentia, quæ habetur per inhærentiam, sed accidens non dependet naturaliter loquendo ab aliquo subiecto, nisi quia educitur, ergo non potest inhærere, quin educatur.

Confirmatur primo, si accidentia non educuntur ex subiectis, quibus inhærent, tolleretur verum signum cognoscendi subiecta, ex quibus educuntur, quod non vnum absurdum pareret in philosophia.

Confirmatur secundo. Magis pendent accidentia à subiectis, quam forma substantialis à materia, sed hæc non

potest



INDEX TRACTATVVM, ET QVÆSTIONVM,

QVÆ IN HOC TERTIO ANNO CONTINENTVR,

Numerus indicat Paginam.

IN PRIMVM DE GENERAT. ET CORRVPT.

TRACTATVS PRIMVS.

De Generatione, & Corruptione.



TRACTATVS SECVNDVS

De Alteratione.

TRACTATVS TERTIVS

De actione, & passione.

IN II. DE GENERAT. ET CORRVPT.

TRACTATVS PRIMVS

De Elementis.

TRACTATVS SECVNDVS

De Mixtione.

IN PRIMVM, ET II. DE ANIMA.

TRACTATVS PRIMVS

De Anima in communi.

TRACTATVS SECVNDVS

De anima vegetatiua.

TRACTATVS TERTIVS

De Anima sensitiua.

An

IN TERTIVM DE ANIMA.

TRACTATVS VNICVS

De Anima intellectiua.

QVÆSTIONES METAPHYSICÆ.

F I N I S.

Errores, qui in hoc tertio anno irrepserunt cum suis correctionibus.

Er.	Cor.	Er.	Cor.
introducit n. 11.	introducitur	auctoritate n. 271	auctoritas
vnica n. 17	vltima	terminaret. n. 273	terminet
remanerent. n. 17.	remanent	audiles n. 294	audibiles
preterquam quod est. n. 27	preterquam quod, quod est	excidit n. 306	excedit
[illegible]	[illegible]	sus n. 310	sensus
intentart. n. 42	intendant	preteritis n. 316	preteritã
citatis n. 44	citatos	sensibus n. 323	sensibus
statim supra vas. n. 74	statim posita super vas	representatiuum n. 336	representatiuo
in intentione n. 78	in extensione	produntur n. 338	producuntur
moueri. n. 86	motari.	tractationem n. 338	attractionem
naturæ. n. 106	natura	possibilis n. 339	passibilis
octauo. n. 110	octo	possibilis n. 341	passibilis
octauo. n. 110	octo	imperfectus n. 349	magis imperfectus
oculis n. 156	oculi	sensitiua n. 374	sensitiuus
informetur. n. 161	informentur	doctorum n. 375	doctores
cumitanter. n. 169	concomitantur	implicité n. 386	explicitã
plata n. 174	planta	afficit n. 391	officit
Aristotelem n. 183	Aristotele	inuolari n. 392	inuolui
tum. n. 184	cum	ad substantiam n. 394	à substantia
malori n. 231	maioris	singulare n. 400	singularem
equorum n. 244	quorum	producitur n. 418	producit
communi. n. 267	communis	Dominum n. 427	Diuinum

potest naturaliter alij materiæ inhærere, quàm illi, ex qua educta, ergo.

Probatur secundo, vel idem accidens numero est totum in subiecto, ex quo educitur, & totum in alio, vel secundùm partes, non secundùm partes, quia sumus extra quæstionem, neque secundùm se totum, quia est tantùm rerum spiritualium esse secundùm se totas in pluribus partibus distinctis, ergo accidens non potest esse, nisi in subiectis, ex quibus educitur.

Confirmatur, quia ideò quantitas, & cętera accidentia materialia secundùm diuersas sui partes, sunt in diuersis partibus subiecti, ex quo educta.

45 Instabis primo cum Arefio. Materia, & forma sunt maximè penetratæ, & præsentes, ergo accidentia vnius sunt accidentia alterius, etsi ex illa non educta. Negatur consequentia; si enim duo corpora penetrarentur, non per hoc accidentia vnius essent accidentia alterius, quia remanerent verè distincta, ita de materia, & forma, quæ remanent distincta, etsi non disiuncta.

Instabis secundo cum eodem. Prius est, materiam habere formam substantialem, quàm quantitatē, ergo quantitas inhæret etiam formæ, ex qua non educta. Negatur antecedens, quod etiam alibi negaui; hinc tamen non sequitur formam vniri mediātè quantitate, &c. quod etiam alias dixi, quia forma penetrat quantitatem, & vnitur materiæ immediatè, & idem de cęteris accidentibus, quæ supponunt quantitatem, & de forma etiam respectu accidentium, quæ supponit in subiecto, neque quantitas, & illa accidentia recipiunt in se formam, sed solùm sunt dispositiones ad ipsam.

Instabis tertio cum eodem. Dicitur forma quanta, quantitas dulcis, alba, &c. ergo verè quantitas inhæret formæ, etsi ex illa non educatur, & dulcedo, & albedo inhærent quantitati, etsi ex illa non educantur. Respondeo formam, & qualitates propriè non esse quantas, sed tantùm extensas per suarum partium extreitatem: immò nec in sententia opposita propriè potest dici; quia quantitas non inhæret qualitatibus, sed è contra, & tamen albedo dicitur quanta; igitur per has propositiones non importatur effectus quantitatis: pariter dico quantitatem propriè non esse dulcem, albam, &c. sed ad summum sumpta ly *quantitas* pro quantum, valet enim quantum est dulce, & è contra, dulce est quantum, quia tantùm significatur quantitatem, & dulcedinem esse in eodem subiecto.

Instabis quarto ex Ruuio. potentiæ vitales inhærent toti composito, & actus etiam vitales, & species expressæ, & impressæ toti potentiæ compositę ex materia, & forma; & tamen hæc accidentia non educuntur ex vtraque parte, ergo. Respondeo negando, quòd si non educuntur, inhæreant, an verò educantur, dicetur *in lib. de Anima proprijs locis*.

46 Instabis quinto. Accidentia illi subiecto inhærent, per quod definiuntur, sed definiuntur per compositum; sic simitas dicitur curuitas in naso, ergo illi inhærent, sed non educuntur multoties de toto composito, ergo. Respondeo negando antecedens, quia definiuntur per subiectum denominationis. patet clarè, quia certum est intellectum, si sit accidens non inhærere corpori, sed tantùm animæ, & tamen definiretur per hominem.

Instabis sexto ex Aristotele *hic tex. 24.* subiectum alterationis est ens actu, scilicet compositum, & tamen accidentia educuntur tantùm de materia, ergo alteri potest accidens inhærere, à quo non sit eductum. Respondeo, Aristotelem esse locutum de subiecto denominationis, quod idem manet sub qualitate corrupta. & de nouo genita, ad differentiam generationis, in qua non manet idem sensibile, vt idem subiectum.

Tandem aduerto, quòd si manifestè pateat aliqua accidentia inhærere formæ, tunc dicendum, quòd sint educta de illius potētia, vt proprietates, &c. & si pateat etiam materiæ illa inhærere, dicendum etiam de illa pariter secundum diuersas partes fuisse educta, nec intima vnio materiæ, & formæ tollit hanc duplicem eductionem, quia nec etiam tollit distinctionem, sicut perfecta vnio duarum partium continuarum manus, non tollit duplicem eductionem qualitatis ex illis, partialem tamen. De Alteratione satis.

Tractatus Tertius. Qui est de Actione, & Passione.

Aristoteles *tex. 25.* post Alterationem agit de Augmētatione; quare & nos hoc loco deberemus de illa agere; quia tamen augeri est actus potentiarum viuentium, oprimum duxi de Augmento, & ad ipsum pertinentibus agere in lib. de Anima; melius enim & potentia cognoscetur ex obiecto, & actu, & obiectum, & actus ex potentia; quare post Alterationē tractatū institue de Actione, & Passione cum ipso Aristotele *tex. 43.* vt melius possit patere natura mixtionis, in ordine ad quam hic tractatur de agere, & Pati.

An Agens debeat esse præsens Passo. Quæstio Prima.

Solet hæc quæstio proponi etiam sub alijs terminis, scilicet an agens possit agere in distans, non agendo in medio; an ad agendum requiratur contactus; an ex operatione colligatur præsentia operantis; an agens, & passum debeant esse simul, & solet tractari à Philosophis vel *in 7. text. 10.* vel *hic*, quò nos eam remisimus à Thelogis verò tractatur *1. parte quæst. 8. & in 1. dist. 2.* pro qua 47

Supponendum tanquam certum cum Arefio *sect. 5.* & Suarez, & alijs: effectum productum intra sphæram alicuius agentis esse totum à principali agente, non verò à partibus successiuè ad inuicem, ratio est, quia alioquin nō esset vna continuata actio, si principia sint distincta realiter, nec vna numero, quia idem calor non potest esse, & terminus, & principium eiusdem numero actionis, tùm quia non esset ratio differentiæ inter sphæram vnius, ac alterius agentis. hoc supposito

Notandum est, præsentiam agentis ad passum duplicem esse, scilicet formalem, & virtualem. Formalis est, cum agens secundùm proprium suppositum est indistans à passo. Virtualis, cum & si distet à passo secundùm suppositum, est tamen præsens secundùm virtutem. Modo sit

Prima Conclusio. Agens non debet necessariò esse præsens passo, secundùm suppositum. hæc conclusio est clara, dato illo supposito, & probatur sic, effectus productus in tota sphęra est ab ipso agente, sed agens secundùm suppositum non est præsens, nec medijs, nec vltimis partibus sphæræ, ergo vera Conclusio.

Secunda Conclusio. Non est necesse, quod Agens sit præsens omnibus partibus passi, in quod agit secundùm virtutem, dicit igitur conclusio. quòd si sphæra ver. grat. ignis sit sex palmaris, vt ignis in illam agat, non est necesse quòd secundùm sui virtutem coniungatur omnib. partibus, in quas successiuè aget. 48

Probatur primo. Nulla datur hæc virtus, quæ sic coniungatur, ergo. Antecedens probatur. ignis producit calorem in decimam partem passi, modò, vel hæc virtus est calor productus in nona parte, vel aliquid ignis in ipsa collocatum, ad hoc, vt agat in decimam; aliud vtique excogitari non potest, quod possit esse hæc virtus; sed neutrum dici potest, ergo. Probatur minor. calor productus in nona parte est effectus ignis, & realiter ab ipso distinctus, & potius est virtus calidi in nona parte, quàm ignis: rursus si hic calor esset hæc virtus, redeunt absurda notata in supposito, ergo hic calor non potest esse hæc virtus, quòd nec etiam aliquid aliud, probatur; vel est substantia ignis, & hæc non, quia non separatur à supposito; vel aliquod accidens ab ipso diffusum in medio, & hoc non, quia non potest diffundi, nisi educatur de singulis partibus medij; modò vel vna pars educit aliam, & si sic, in easdem difficultates incidimus, vel ignis absens secundùm suppositum immediatè illam virtutem educit, de singulis partibus, quod si dicatur, ergo sine illa virtute possumus dicere, quòd educat immediatè calorem, quia quod possumus per pauciora, non debemus per plura.

Respondet Ruuius *hic cap. 6. quæst. 1. num. 19.* in partes, quas formaliter ignis tāgit, per se ipsum influere effectum, in remotas vero per virtutem diffusam in proximis, non tamen per illam solam, sed concurrendo actualiter cum illa. Sed Contra primo, quia redeunt difficultates quid sit hæc virtus, quomodo fiat, &c. Contra secundo, quia si effectiuè ignis absens secundùm suppositum potest concurrere cum virtute existente ver. gratia, in septima parte ad

producendum calorem in octaua, cur non poteſt illum producere? ipſe eſt potens, diſtantia non impedit, quia æquè impediret, ne ſimul concurreret cum virtute.

49 Probatur ſecundo Concluſio per Suarez *loco infra citando num.* 17. Ruuium *num.* 15. Areſium *ſect.* 3. *in fine.* ad hoc vt ignis dicatur agere in diſtans agendo in medium, neceſſe eſſe per eandem virtutem agere in vtroque, ergo vera noſtra Concluſio. Probatur conſequentia, virtus, qua ignis agit in partem proximam, aliud non eſt niſi forma ignis, ſeu calor, quo poteſt agere, hæc non vehuntur per omnes partes paſſi, ſed tantum ſiunt contigua primæ parti, ergo ignis non poteſt eſſe præſens ſecundùm virtutem omnibus partibus paſſi.

Probatur tertio. Si datur hæc virtus in 7. parte ver. gr. qua ignis fiat præſens octauæ parti calefaciendæ, ignis diſtans ſecundùm ſuppoſitum agit in illam virtutem exiſtentem in ſeptima parte, nulla virtute diffuſa in ſexta, qua mediante fiat præſens virtuti in ſeptima, ergo poteſt etiam producere calorem in illa ſeptima parte, nulla diffuſa virtute in ſexta ad illum producendum, ergo ad agendum non eſt neceſſe, vt agens ſit præſens ſecundùm virtutem, vtraque conſequentia patet. Sequela antecedentis probatur, ignis conſeruat illam virtutem productam in ſeptima parte, & conſeruat per veram actionem, ſecundùm aduerſarios, vel ergo agit media alia virtute, & dabitur proceſſus in infinitum, vel per ſe ipſum, & ecce veram ſequelam.

50 Tertia Concluſio. Agens creatum naturaliter non poteſt agere in diſtans, niſi etiam agat in medium. in hac concluſione conuenio cum communi, apud Suarez *diſput.* 18. *ſect.* 8. *num.* 10. Ruuium *loco citato*, & Areſium *diſp.* 5. *quæſ.* 41. eſt contra Scotum, & Scotiſtas, & nonnullis ex Nominalibus apud eoſdem. Probatur à priori diuerſis rationibus apud Areſium *ſect.* 3. quas omnes optimè reijcit, tanquam inefficaces, tandem ipſe probat, quia partes ſpatij habent eſſentialem connexionem ad inuicem, vt non poſſit vna pars effectum recipere, quin & alia prior, ſicut de tranſitu corporis ad partem diſtantem ſine medio, ideò eſt neceſſe, vt per virtutem fiat præſens medio.

Sed Contra Primo, quia ex ipſo Areſio *ibidem*, virtus, quæ operatur, ver. grat. in ſeptima parte ſpatij, eſt diuerſa ab illa, quæ in ſexta, quinta, & cęteris, partibus antecedentibus, & tamen eſt effectiuè ab agente diſtanti, ergo verè agit in diſtans, non agendo in medium, ergo mala ratio.

Contra ſecundo, quia agens eſt potens in ſeptima parte ver. gr. ſpatij producere effectum diuerſæ ſpeciei à productio in ſexta, ergo non eſt talis connexio. Probatur conſequentia, quia hæc connexio vniuerſaliter negaret aliquid produci in diſtanti, quin primò in medio.

Contra tertio, quia æquè connexionem dicit ver. grat. tertia pars ſpatij cum ſecunda intra ſphæram agentis, ac prima eiuſdem cum cęteris pręcedentib. extra ſphæram, ſi igitur tertia non poteſt recipere actionem, quin ſecunda, nec etiam prima, quin pręcedentes.

Dicent. extra primam partem non eſſe agens, quod agat, ſed tantùm in prima, ſed hoc eſt, quod quærimus, ſi eſt huiuſmodi connexio inter partes, quomodo agens hic tantum poſſit incipere actionem, cum non egerit in pręcedentibus partibus, quare ratio aſſignari debet ex parte agentis. ſed

51 Suppono primo, quodlibet agens habere propriam ſphæram. extra quam agere non poteſt, ſcilicet tantum ſpatij, in quod poteſt effectum producere, non extra illud.

Suppono ſecundo. Sphæram cuiuslibet agentis incipere, vnde exiſtit agens; tùm quia ſi partes ſpatij diſtantes ab agente ſunt intra ſphæram, multò magis partes, quæ proximiores ſunt agenti, quia magis accedunt ad eius virtutem; tùm quia naturaliter conſtat agentia fortius agere in partes proximiores, ergo ſignum eſt ſphæram incipere, vnde exiſtit agens.

Suppono tertio. Diſtans, de quo eſt Concluſio non poſſe recipere actionem agentis, non eſſe diſtans extra ſphæram illius, quia certum non poſſe in illud agens agere; alioquin vel non haberet determinatam ſphæram, vel ſphæra non inciperet, vnde exiſtit agens, quare remanet concluſio de diſtanti intra propriam ſphæram, & quæritur ratio cur, ſi ſphæra agentis eſt ſpatium ver. grat. decem palmare, non poſſit agens agere in decimam partem, non agendo in alias nouem. Nunc

Probatur à priori. Ad actionem in diſtans natura agentis non exigit concurſum Dei, ergo Deus non concurrit, ergo non poteſt agere in diſtans. Vtraque conſequentia patet. Antecedens probatur. Actio in diſtans non eſt actio ordinatè, ergo non petitur concurſus Dei. Antecedens probatur, quia partes diſtantes ſupponunt alias partes proximiores intra ſphæram, in quas ordo exigit, vt primo agens agat. Conſequentia probatur. tunc tantùm exigitur Dei concurſus, cum eſt actio iuxta naturam, ſed actio inordinatè non eſt iuxta naturam, quæ maximè affectat ordinem, ergo non exigitur Dei concurſus.

Dices. Cum medium non eſt capax actionis, non eſt contra ordinem, quod agens agat in diſtans, non agendo in medium: Reſpondeo, etiam tunc eſſe contra ordinem, quia per hoc non tollitur, quin paſſum poſitum in medio non ſit intra ſphæram agentis, & proximius, quam diſtans.

Probatur ſecundo à poſteriori, quia ideò Natura refugit vacuum, vt poſſint per corpus medium tranſmitti influxus ad inferiora, ergo non poteſt dari actio indiſtãs; alioquin vacuum non impediret influxus. Alias rationes à poſteriori habes apud Areſium, Ruuium, & alios.

52 Quarta Concluſio. Agens creatum ſuper naturaliter, & increatum poſſunt agere in diſtans, non agendo in medium. Eſt contra Thomiſtas, Ruuium, Areſium, & alios apud iſtos. Eſt tamen cum Scoto, & Scotiſtis. Probatur, quia nulla ratio conuincens de contrario; & cùm agitur de Dei potentia abſoluta, nihil denegare debemus, niſi euidenti ratione conuicti, neque rationes pro pręcedenti concluſione plus probant, quàm naturaliter.

Quinta Concluſio. Agens naturale debet eſſe pręſens paſſo pręſentia formali ſecundùm aliquam ſui partem. probatur ex dictis. agens habet determinatam ſphæram, quæ incipit, vnde exiſtit ipſum agens, neque poteſt operari in partem diſtantem intra propriam ſphæram, quin agat in partes proximiores, ergo erit præſens paſſo exiſtenti intra eandem ſphęram ſecundũ primas partes, ergo.

Sexta Concluſio. Agens poteſt dici aliquo modo pręſens ſecundùm virtutem paſſi quoad omnes partes, in quas agit. Explicata concluſio remanebit probata. Dupliciter poteſt intelligi agens pręſens ſecũdùm virtutem. Primo quod ſi agit in partem tertiam, ver. grat. exiſtat in ſecunda parte virtus agendi, quæ agat in tertiam, & hoc reiecimus. Secundo quòd ſit pręſens. Tertiæ parti ſecundùm virtutem, quia virtus agentis exiſtens in agente ſe extendit etiam ad tertiam partem, & ibi poteſt ſuum effectum producere, quia niſi eius virtus eò vſque ſe extenderet, non poſſet quidquam ibi facere, & tali pacto intelligenda Concluſio. & eſt vera, ideò enim dicitur talis, vel talis ſphæra agentis, quia per totam illam poteſt operari, & conſequenter toti illi ſecundùm ſui virtutem eſt præſens. modò ad argumenta.

53 Arguitur Primo Contra ſecundam Concluſionem ex auctoritate Ariſtotelis multis locis, quòd agens, & paſſum debeant eſſe ſimul, ſed non poſſunt eſſe ſimul ſuppoſito, ergo ſaltem virtute.

Reſpondeo, ſatis eſſe quòd ſint ſimul modo explicato.

Arguitur ſecundo. Quod non eſt hic, eſt ac ſi non eſſet reſpectu huius loci, ſed agens operans in ſecunda parte verè non eſt ibi, ergo eſt, ac ſi non eſſet, ſed quod non eſt, operari non poteſt, ergo agens, vt operetur debet eſſe pręſens ſaltem ſecundùm virtutem. Reſpondeo, quod non eſt hic nec ſuppoſito, nec virtute, & conceditur eſſe, ac ſi non eſſet, ſed negatur minor, quia agens operans in ſecunda parte, eſt ibi virtute iuxta ſextam concluſionem, & etiam ſuppoſito iuxta quintam quatenus ſecunda pars eſt pars vnius paſſi exiſtentis intra ſphæram, & hoc exiſtit ſimul cum agente ſecundùm primam partem.

Arguitur tertio. Ergo agens poterit operari ad quamcunque diſtantiam. Probatur conſequentia, quia non eſt neceſſe, quòd ſit pręſens neque ſecundùm ſuppoſitum, neque virtutem, nulla igitur maior ratio, cur dicatur agere ad tantam diſtantiam, non maiorem, &c. Reſpódeo quodlibet agens habere determinatam ſphęram, cui eſt pręſens ſecundùm virtutem, iuxta tamen ſextam Concluſionem, & extra ſphæram non poteſt agere, quia non ſe extendit vltra illam eius virtus, quod vtique aliunde non prouenit, niſi ex limitata natura agentium, quorum vnum maiorem habet actiuitatem, quam aliud,

54 Arguitur quarto. Sequeretur contra dicta in *Phys.* posse productionem formæ substantialis esse ab alia forma substantiali, & si præsens esse non posset. Probatur sequela, quia per nos satis est, si sit intra sphæram agentis, quod vtiq; contingit in productione formæ substantialis, quia agens potest disponere ad formam substantialem, vt diximus, ergo tota illa distantia est intra sphæram ipsius agentis. Respondeo negando sequelam, cuius probatione concessa, negatur, quod illa distantia, in qua producitur forma substantialis, sit intra sphæram agentis, neque disponit per propriam virtutem, sed mediantibus accidentibus, quæ intra propriam sphæram produxit, inde patet, quod & si primum agens disponens, penitus corrumpatur, adhuc producetur effectus substantialis, qui vtique esse non posset, si à disponente produceretur, quia quod nullo modo habet esse, effectum reale producere non potest. discurre per productionem formarum mineralium, quæ dicuntur esse à Sole, & patebit doctrina.

Arguitur quinto. Contra tertiam Conclusionem pro Scoto viginti quatuor experientijs, quibus naturaliter comprobatur actio indistans, ad quas omnes respondeo, vel eandem qualitatem etiam reperiri in medio, quamuis propter diuersam dispositionem idem non sequatur effectus, vel falso afferri has experientias. Videte Aresium, qui omnes affert, & soluit.

Arguitur sexto. Contra quartam Conclusionem, secundum communem sententiam; non potest Deus transferre corpus de loco ad locum; nisi per medium, ergo neq; potest operari in distans, nisi primo operetur in medium. Respondeo, quod eo modo, quo res fit præsens in distanti, fit etiam in medio, ideò quia corpus per translationem fit præsens loco distanti, debet transferri etiam per medium, at agens vt patet ex dictis, non fit præsens per operationem, quare negatur consequentia.

An Agens agat in Dissimile. Quæstio Secunda.

55 NOtandum Primo. Similitudinem quadruplicem esse. Primo secundum formam, seu speciem; sic duo calores. Secundo in gradu intensionis, duo calores ambo, vt quatuor. Tertio in cęteris circumstantijs, vt densitate, raritate, magnitudine, paruitate, &c. sicut calor in duabus materijs æquè densis. Quarto in potentia, sic si calor sit actiuus vt duo, & frigus resistitiuum vt duo.

Notandum secundo. Qualitates actiuas alias esse, quæ carent contrario; alias, quæ contrarium habent, & in his tantùm habet locum quarta similitudo, vel dissimilitudo, quia solę habent, quod eis resistat. his notatis.

Prima Conclusio. In qualitatibus habentibus contrarium agens potest agere in simile, secundum speciem, dissimile in gradibus. Probatur, quia calidum vt octo potest intendere calidum, vt vnum, ergo vera conclusio.

Secunda Conclusio. In eisdem qualitatibus agens potest agere in simile sibi in gradu, dissimile in densitate, & cęteris circumstantijs. Est Marsilij, Soti, & aliorum apud Toletum *q.13.1. de Generatione conclus.*1. contra Aresium *disp.5.qu.43* & Ruuium *cap.9.qu.5.§. dubium agitandum.* Probatur calidum, vt quatuor ver. gr. in materia densa fit maioris virtutis ad agendū, quàm in rara, ergo vera Conclusio. Antecedens probatur, quia per condensationem eidem parti passi imprimuntur omnes illæ partes qualitatis, quæ imprimebantur in diuersis partibus, dum agens erat in materia rara, ergo effectus resultat intensior, ergo agens in materia densa est maioris virtutis.

56 Tertia Conclusio. In eisdem qualitatib. agens non potest agere in simile sibi secundum gradum, densitatem, & cęteras circumstantias. In hac conclusione conueniunt omnes, qui dant gradus Eterogeneos, immò Marsilius, & alij apud Toletum, qui simpliciter dicunt simile agere in simile, semper probant per exempla de agente existente in materia densiori ita apud Toletum §. *altera opinio.* Est tamen contra P. Pasqualigum, qui existimat sufficere dissimilitudinem in passo, quoad formam recipiendam.

Probatur primo. Agens debet excedere passum, vt agat secundum potentiam, ergo vera Conclusio. Antecedens patet ex communi modo loquendi, *actionem esse secūdum excessum maioris inæqualitatis*, scilicet quòd agens in virtute superet passum; patet etiam ratione, quia si sit maior resistentia passi, non superabitur; item si sit æqualis actiuitati agentis etiam resistet, ne agat, ergo debet excedere passum. Consequentia probatur, quia maior potentia prouenit, vel ex maiori intensione formæ agentis, vel ex densitate materiæ, pluralitate partium, &c.

Probatur Secundo, alioquin calidum vt quatuor posset producere alios quatuor gradus caloris in aliud calidum, vt quatuor, & ad calorem vt octo illud reducere, contra experientiam, neque responsio Pasqualigi saluat difficultatem, vt alibi diximus.

Quarta Conclusio. In eisdem qualitatib. agens, vt agat, 57 requirit passum dissimile secundum potentiam, & actiuitatem, hæc conclusio est apertè Aristotelis *tex.* 49. vbi dicit, agens & passum non posse esse omnino simile; sed non est necessaria dissimilitudo secundum gradum, neque secundum densitatem, ergo secundum potentiam, quæ consurgit, vel ex diuersa intensione, vel ex densitate, &c.

Probatur etiam ratione. quia nisi adsit hæc dissimilitudo, vt diximus, nō potest sequi actio, ergo vera Conclusio.

Quinta Conclusio. In qualitatibus carentibus contrario agens potest agere in omninò simile. hęc Conclusio est cum Aresio, Pasqualigo. & alijs. Sequitur ex pręcedentib. ideò enim agens in illis non poterat agere in simile, quia debebat vincere resistentiam passi: hic nulla adest resistentia, ergo.

Probatur etiam experientijs de duobus luminibus omnino similibus, quas alibi attulimus, cum de intensione, eo vos remitto huc

Deducitur responsio ad argumentum huc remissum, quare si intensio fit per gradus homogeneos, calidum, vt quatuor non possit agere in calidum vt quatuor, &c. quia videlicet non est maioris potentiæ, si sit in materia æquè densa, si vero sit actiuius, vel ratione densitatis, vel alio modo potent in illud agere iuxta secundam Conclusionem. contra quam

Instatur Primo. Densitas non dat actiuitatem, ergo si calidum, vt quatuor in materia rara non potest agere in calidum, vt quatuor, neq; in materia densa poterit. Respondeo densitatem per accidēs dare maiorem actiuitatē, quatenus in puncto medij correspōdent plures partes agēns.

Instatur secundo. Nulla causa potest producere effectū se intensiorem, sed hoc sequeretur, &c. ergo. Respondeo illum effectum esse a pluribus partibus agentis, quarum quælibet suum partialem effectum produxit. quare negatur consequentia, quia non est vna causa totalis secundum intensionem.

Instatur tertio, ex Aresio, sequeretur duo calida æqualia se posse intendere vsque ad summum. Probatur sequela. 58 Calidum densius, vt quatuor v.g. producit quintum gradum, in calidum vt quatuor rarum, postea illud rarum producit quintum in calidum densum, illud postea sextum in rarum, & sic deinceps. Respondeo negando sequelam, ad probationem dico, calidum vt quatuor densum non posse producere in rarum, nisi quantum eum excedit in potentia, statim ac erunt æqualia in actiuitate, in vno ratione densitatis, in altero ratione intensionis, cessabit actio.

Instatur quarto. Passum non patitur, nisi vt in potentia ad recipiendum; simile in gradu non est in potentia respectu alterius similis, ergo. Respondeo simile habere potentiam passiuam ad gradus, quos non habet, & est in potentia respectu similis excedentis in actiuitate; quia ratione excessus potest illos gradus producere, ratione quorū etiā dicitur contrarium passo; neq; tamen hinc sequitur, quodlibet pati à quolibet, sed tantùm ab excedente in potentia.

Instatur quinto contra quartam Conclusionem. Calidum vt tria in subiectum, quod sit calidum minus, quam vt tria, potest agere, ergo agens vt agat, non requirit excessum potentiæ supra passum. Antecedens experientia patet. Si manus sit frigida vt sex ponatur in aqua calida vt duo. Consequentia probatur: quia potentius est frigidum vt sex, quam calidum vt duo.

Respondeo, quòd si calidum vt tria agit in frigidum vt sex, erit, quia illud superabit in potentia, vel ratione densitatis, maioris materiæ, &c. neq; contrarium est intelligibile, quod resistens sit potentius agente, & tamen actionem recipiat. quare quoties calidum agit in minus calidum, potest etiam in simile, quia in simili est minor resistentia.

An idem possit Agere in se ipsum. Quæstio Tertia.

NOtandum Primo, duplex esse agēs, aliud vniuocum, seu formale, quod producit effectum eiusdem ratio- 59

nis cum forma, vt calidum quod producit calorem; aliud æquiuocum, seu virtuale, quod producit effectum diuersæ rationis, quem tamen virtute continet, vt forma aquæ producens frigus.

Notandum secundò reuocato in mentem, quod sæpius diximus, qualitatum alias habere contrarium, alias nequaquam, ex qualitatibus carentibus contrario, alias indigere continua agentis conseruatione, vt lumen; alias habere esse aliquo modo permanens, vt virtus impressa proiectis.

Notandum tertio. Actionum alias esse directas, alias reflexas. Actio directa est cum agens directè per totam suam sphæram agit.

Reflexa, cum aliquo obice impeditum agens, ne per totam sphęram agat, retrocedit actio in medium, & quasi resilit ad modum pilæ de pariete resilientis. his notatis.

Prima Conclusio. Agens Æquiuocum, seu virtuale potest agere in se ipsum. Probatur mille experientijs, aqua calefacta se reducit ad pristinam frigiditatem. & non nisi à forma aquæ fit hæc reductio, vt alibi diximus; potentiæ animæ producunt in se ipsis suos actus. vinum, piper, quæ habent esse virtuale tantùm incompletum, si ab aliquo extrinseco adiuuentur, producunt in se ipsa calorem; ratio conclusionis est, quia ideò aliquid non potest agere in se ipsum, ne sit simul in actu, & potentia, scilicet simul habeat illam formam, & etiam possit illam habere, quod implicat, sed hoc non accidit in agente æquiuoco, quod habet formam, quam producit tantùm actu virtuali, ergo potest illam formaliter recipere, ergo agere in se ipsum.

60 Secunda Conclusio. Agens vniuocum in qualitatibus, quæ non habent contrarium, & indigent conseruatione, non potest agere in se ipsum actione directa. Patet experientia si sit luminosum, vt quatuor nunquam experimur lumen intensius habere, quàm vt quatuor. Ratio conclusionis patebit in Libris de Anima, cum videbitur, quid sit lumen, & quomodo producatur, & pendeat à corpore luminoso.

Tertia Conclusio. Agens vniuocum in qualitatib. quæ non habent contrarium, & habent esse aliquo modo permanens potest agere in se ipsum actione directa. patet Cõclusio ex dictis *li. 8. Phys. de virtute motiua*. Rationem vero, cur idem possit agere in se ipsum secundùm has qualitates. non secundùm qualitates. quæ indigēt conseruatione, assignat Aresius, quia agens conseruans, id, quod efficere deberet se intendendo, insumit in conseruando, dùm autem non conseruat, vtique potest agere intendendo.

Sed contra, quia per ipsum Aresium, vt diximus in assignanda ratione, cur motus naturalis sit velocior in fine, etiam virtus motiua producta à forma mobilis. ideò multum durat, & continuò augetur. quia conseruatur ab ipsa forma, ergo conseruatio non impedit nouã productionē.

Contra secundo, quia hę qualitates non habent contrarium, ergo non debent conseruari per veram actionem, per quam insumatur influxus.

61 Quarta Conclusio. In qualitatibus habentibus contrarium agens vniuocum actione directa non potest agere in seipsum. Est Aristotelis *tex.* 49. ideò enim negat simile agere in simile, quia etiam ageret in se ipsum. Loquitur autem de qualitatibus iuxta nostram conclusionem, quia de illis loquitur, quæ deseruiunt ad generationem, cuiusmodi sunt solùm, quæ habent contrarium, & agunt actione corruptiua. Est etiam hæc conclusio communis omnium apud Aresium *disp. 5. quæst. 42. sect.* 8. & patet experientia, quia nunquam calidum, vt quatuor fit se ipso calidum, vt octo, &c. alioquin omnia essent calida in summo, quia semper agerent in se ipsa, &, sic se intenderent vsque ad summum, quæ doctrina, & si sit verissima, difficile tamen est eam aliqua ratione demonstrari, supposita graduum homogeneitate, quod ideò huc remisimus illud argumentum, si gradus sunt homogenei, sequi idem agere in se ipsum.

Respondet Pasqualigus idem non posse agere in se ipsum, quia ratio actionis vniuocæ importat agere in aliud, quia agens vniuocum est in actu formaliter respectu effectus, non potest autem esse simul in actu, & in potentia.

Contra Primo, quia & si calidum, vt quatuor sit in actu formali respectu quatuor graduum, tamen respectu aliorum quatuor, quos adhuc potest recipere est ac si non essent, quod ideò Aresius allata illa ratione propter hanc instantiam, eam reijcit tanquam non quietatiuam, & recurrit ad eterogeneitatem graduum, sed præcipuè non valet in doctrina ipsius Pasqualigi, qui ad actionem requirit solam dissimilitudinem, quod passum careat forma producēda; hæc autem dissimilitudo rectè haberetur, si idem ageret in se ipsum.

Contra secundo, quia per nos ex dictis virtus motiua intendit se ipsam, dum graue tendit deorsum, cur non & qualitates habentes contrarium.

Respondet Suarez *disput.* 18. *sect.* 7. *num.* 14. aut qualitas est naturalis agenti, aut violenta. Si naturalis, fit per emanationem à forma, &, sic est per actionem æquiuocam. Si violenta, non potest per qualitatem naturalem virtualem se ipsum violenter alterare, verbi gratia aliquid mixtum per calorem virtualem formaliter se calefacere violenter.

Sed Contra, quia quis dicere poterit, postquam mix- 62
tum violenter alteratum est ab extrinseco per eandem qualitatem violentam se alterare, verbi gratia aqua violenter calefacta per eumdem calorem se ipsam intendere.

Respondent alij rationem esse, quia si qualitas ver. grat. calor est naturalis, vt dicebat Suarez, fit per causam æquiuocam; si verò violenta, debet esse in subiecto cui connaturali sit frigus, ver. grat. verùm quilibet gradus frigoris in subiecto sibi connaturali est potentior quocunque calore violento, ideò quia agens debet esse, vt nos diximus potentius passo, non potest agere.

Sed Contra. Frigus est connaturale aquæ, si tamen vna aqua violenter calefacta alteri aquæ, vt octo frigidæ misceatur, frigus in partem remittitur, ergo frigus in quocunque gradu, non impedit omnimodam actionem caloris violenti.

Respondent alij rationem esse, quia si qualitas est naturalis fit per causam æquiuocam, vt dicebat Suarez; si violenta, violentum prouenit ab extrinseco, & hoc quia violentum semper agit actione corruptiua, nihil autem naturaliter corrumpit se ipsum.

Sed Contra primo, quia animal ab intrinseco corrumpitur, nec interest quod vna pars agat in aliam, quia verè animal denominatur corrumpens se, sic aqua denominatur se calefaciens.

Contra secundo, quia virtus motiua, qua lapis sursum fertur, est violenta, & tamen lapis secundùm illam augescit. Ad violentum igitur satis est, quod qualitas primò producta sit ab extrinseco.

Pro responsione recolite, quæ diximus, cùm de vacuo, 63
quamlibet rem duplicem habere inclinationem, alteram ad bonum vniuersi, alteram ad bonum particulare: ideò aqua ascendebat, &c. modò respondeo, si qualitas sit violenta (de qua solum est dubium, quia si sit naturalis, vt dicebat Suarez, fit per actionem æquiuocam) vel est actiuior contraria, vel non, si secundum non agit, quia omnis actio, vt diximus, fit secundum excessum maioris inæqualitatis. Si primum non agit, quia bonum vniuersi petit, quòd non agat, ne nimium faciles sint rerum corruptiones, & per hoc patet responsio ad argumentum huc remissum, & initio quæstionis relatum.

Dices, esse rationem voluntariam. Respondeo, fundatam esse in experientia; experimur enim, vt diximus, cum de intensione, gradus esse homogeneos, quia per eosdem fieri potest intensio. Secundum igitur inclinationem particularem nulla est ratio, cur calidum vt 7. quod vnum gradum in aliud producere potest, non producat in se ipsum; pręcipuè cum omnes rationes excogitatæ ad hoc nõ tollant difficultatem, vt vidimus, & cum in qualibet re sit illa inclinatio naturalis ab bonum totius, quod petit, ne adeò facilè res corrumpantur, rationabiliter dicimus, non posse agere in se ipsum, quia in illo casu agentia non sunt actiua.

Dices si darentur gradus Eterogenei adesset optima ratio, cur idem non agat in se ipsum. Respondeo hoc verum esse, si eterogeneitas saluari posset, sed & experientijs, & rationibus iam est exclusa.

Quinta Conclusio. Nullum agens actione reflexa agit 64
in se ipsum. Probatur, per reflexionem intenditur qualitas in medio, sed qualitas in medio non fuit, quæ produxit illam qualitatem ex dictis, sed ipsum agens principale, ergo vera Conclusio.

Dices, idcirco accidit reflexio, quia corpus obstat, ne per totam sphæram agentis diffundatur actio;

quod

quod ideò, quæ debebat vsque ad finem sphęræ produci, quasi repellitur in medium, sed poterit dari casus, quòd ita propè agens ponatur corpus obstans, quòd medium non sit sufficiens ad reflexionem, ergo tunc etiam ipsum agens intendetur. Respondeo negando consequentiam, quia si erit possibilis casus, actus proueniet à qualitate, quæ erit in summo in agente, ideò non erit capax intensionis per reflexionem, sed tota actio detinebitur in medio, per quantum erit capax illius.

Sexta Conclusio. Ne dum Lumen, sed etiam qualitas habens contrarium potest intẽdi actione reflexa. Est contra Aresium *quæst.42.section.9.* quoad qualitates habentes contrarium; & de his solum probatur. quia de Lumine nulla difficultas. Probatur sic primo. Qualitas habens contrarium impeditur per corpus obiectum, ne per totam suam sphæram agat, ergo actio reflectit in medium, ergo intendetur. Antecedens experientia demonstrat. Prima consequentia probatur, quia eadem ratio, ac de lumine, quòd enim habeat contrarium, nõ impedit, quin reflectat, Secunda consequentia sequitur ex prima.

Probatur secundo, eandem vim habet calor, ver. gratia si obijciatur corpus impediens actionem, ac si non obijciatur, ergo eundem effectum producet, sed non potest per totam sphæram propter corpus obstans, ergo reflectit in medium.

Confirmatur, quia verè sentitur in medio intensior calor, dùm corpus impedit, ne per totam sphęram ignis agat, ac quando non impedit, ergo.

65 Instabis primo Cum Aresio, quia hæc intensio illicò sentiretur, ac obijcitur impedimentum. Respondeo, non statim sentiri, quia cum adsit contrarietas vincenda, paulatim reflectit, sicut & paulatim productus fuisset in sphæra impedita.

Instabis secundo cum eodem, posset aliquando produci ignis in medio. Respondeo, si tanta sit reflexio, & materia existens in medio sit combustibilis posse ignescere.

Quæres à quonam producatur qualitas, quæ per reflexionem producitur; vel enim producitur à principali agẽte; vel a qualitate in medio; vel à qualitate existente in corpore reflectente, vel ab ipso corpore, quod reflectit.

Respondeo cum cõmuniori produci à principaliori producente; ex eo patet, quia tanta fit reflexio, quantum debebat extendi actio ipsius, si rectà per totam sphęram egisset, quod ideò etiam actio reflexa est vniformiter difformis, & quò magis recedit à corpore reflectente minus intenditur, quia huiusmodi etiam fuisset, si rectà egisset; verum quidem, quòd nisi adsit corpus opacum obstans non fiet reflexio, & quò magis erit tersum, eò erit aptius ad reflexionem, non tamen est causa luminis; sed tantùm conditio requisita ad causandam reflexionem, quia minus dissipatur virtus agentis, sicut & pila, si impingat in lanam, non resilit, benè in corpus solidum, nec tamen corpus solidum est causa resilientiæ, vt diximus, & docet Aristoteles 8. *Phys. text.*32. Aduerte autem quod non in omnibus quadrat similitudo, quia pila eadem numero retrocedit, quæ accesserat, at non sic qualitas, quæ, cum educatur de subiecto, diuersa numero educitur in reflexione ab ea, quæ per actionem directam, quare dicitur reflexio potius metaphoricè, quia in illa, quasi reduplicata actione agens agit à partibus remotioribus ad se ipsum accedendo, sicut pila, dum reflectit, non recedit à proijciente, sed ad ipsum accedit. De hac materia possunt videri Suarez *disput.* 18. *sect.*10.*num.*31. Conimbricensibus *hic cap.*5.*quæst.*1.*art.*1. Ruuius *quæst.*8. & Aresius *disput.* 5. *quæst.* 41. *sect.* 9. *vsque ad* 13. & alij.

Quid sit Actio per Antiperistasim, & quid per ipsam causetur. Quæstio Quarta.

66 ANtiperistasis nomen est Græcum, quod significat circumsistentiam potentioris cõtrarij, vt tradit Ruuius *quæst.7.num.* 107. quia autem ad pręsentiam contrarij fortioris solet qualitas roborari, illa roboratio solet vocari actio per antiperistasim, de qua supposito per illam verè intendi qualitatem contra Cardanum, & Galenum apud Ruuium, & Pasqualigum, quod satis experientia probatum est, dùm in Hyeme aqua putealis est calida, Æstate frigida, neque saluat quod illi respondent, prouenire à diuersa affectione sensuum, etenim eadem manus, eadem qualitate affecta sentit Æstate aquam putealem alijs frigidiorem. hoc inquam supposito, quod pluribus probatur apud auctorea citatos, & Conimbricens. *cap. 9. quæstio.* 1. *artic.*3.

Tota difficultas est in assignando, quomodo fiat hæc intensio, an à contrario ambiente; & hoc non. quia vnum contrarium aliud non producit; an ab ipsa forma, quæ intenditur; & hoc non, quia nihil agit in se ipsum, vt vidimus. quomodo igitur fit intensio?

Respondeo cum Aresio, quod in antiperistasi fit intensio, primo quia à contrario impediuntur, ne exeant aliquę qualitates, quæ retentæ alterant subiectum, sic in Hyeme aqua est calida, quia à frigore impediuntur quædam exhalationes calidæ, quæ extrahebantur à partibus inferioribus terræ à Sole, quæ detentæ calefaciunt aquam, sic calet ventriculus in Hyeme, quia à frigore constipantur pori, & impeditur, ne spiritus calidi exeant.

Secundò fit intensio, quia contrario ambiente extrahitur qualitas, quæ violenter alterabat subiectum, & post illam extractionem, res reuertitur ad suum statum naturalem; sic à calore ambiente Æstate extrahuntur ab aqua exhalationes calidæ, & ipsa se ad naturale frigus reducit; sic pepones paululùm expositi soli frigescunt, quia extrahuntur exhalationes calidæ, sic ventriculus friget Æstate, &c.

67 Tertiò fit, quia ad pręsentiam contrarij partes subiecti obsessi constipantur, & condensantur ex hac condensatione magis fit actiua illa qualitas, modo explicato *qu.* 2. vel etiam quia in ista condensatione partes aliquæ magis intensæ agunt in alias minus intensas, & eas intendunt, vnde fortior euadit illa qualitas, & ex hoc modo poterunt expediri multæ curiositates naturales. hoc pacto iniecta parua aqua in ferrum candens, seu fornacem, magis intenditur calor, quia partes subtiliores intimius detruduntur, & condensantur, & fortiores euadunt.

Quartò, & est proprium viuentium, fit, quando obsistente vehementi contrario, concurrunt spiritus vitales calidi in auxilium partis obsessæ; sic calefit manus in medio niuis. his omnibus modis fit intensior qualitas per antiperistasim.

Adhuc tamen remanet difficultas, an etiam fiat per reflexionem, videlicet impeditur à contrario ambiente aliquod agens, ne agat per suam sphæram, dubitatur an tunc agat in se ipsum, se intendendo sicut diximus *quæstione præcedenti*, dùm impeditur per corpus obiectum resarcire suam actionem agendo in medium. De qua sit

Vnica Conclusio. per antiperistasim qualitas non intenditur agendo in se ipsam actione reflexa. Est cum Suarez *disp.*18.*sect.*9.*num.*15. Ruuio *num.*13. & Aresio contra Niphum, Pomponatium, Toletum, & alios apud Ruuium *loco citato*.

Nostram conclusionem probãt multis rationibus Suarez, Aresius, & Ruuius, quia tamen omnes soluuntur à Pasqualigo; & etiam quia procedunt iuxta eorum principia, omnibus omissis probo eam sic, vel qualitas obsessa est connaturalis subiecto, in quo est, vel violenta. Si connaturalis intensio fiet à forma naturali, & sic non fiet per reflexionem, si non sit in summo, si in summo, non patitur maiorem intensionem. si verò est violenta, idem dicite quod de actione in se ipsum.

68 Confirmatur, quia si esset violenta dupliciter oppugnabitur intrinsecè, & extrinsecè, ergo non poterit se intendere, sed insumet suam vim in pugna.

Probatur secundo, vel qualitas obsessa aliquid agit in contrarium obsidens, vel non. Si secundum ergo non est vlla reflexio, sed actio directa in se ipsum, vt redit quæstio præterita, si aliquid agit, ergo etiam totam suam actionem eliciet. Probatur consequentia, quia aliquid agit in subiectum, vbi contrarium obsidens, ergo est illo potentius, ergo totum suum effectum producit, quia subiectum est capax: vbi enim vnum contrarium, & aliud esse potest; contrarium est etiam magis debilitatum, ac cum primo in eo aliquid produxit, ergo nullo modo sequetur reflexio. Ex hactenus disputatis.

Deducitur inter agens, & passum non semper requiri distinctionem realem, ne dùm secũdum suppositum, quia vna pars potest agere in aliam; sed nec etiam inter principium actiuum, & passiuum, vt patet de aqua se calefaciente; aliquando autem requiritur, & semper in causa vniuo-

ca (vno excepto agente , quod in seipsum producit virtutem motiuam) distinctio verò , quæ semper est necessaria in omni actione est saltem rationis ratiocinatæ , quòd scilicet secundùm vnam rationem sit agens, quatenus continet formam producendam virtute, vel formaliter , secundùm aliam sit patiens, quatenus illam formam, qua primò non informabatur illo modo , per actionem recipit , & ratio est, quia idem non potest esse simul in actu, & in potentia respectu eiusdem; si igitur aliquod agens est in actu secundùm aliquam formam, tali modo sumptam, & in tali gradu, non potest simul esse in potentia respectu eiusdem, quod ea careat, & illam per actionem acquirat illo modo.

An Omne Agens Agendo Repatiatur. Quæstio Quinta.

69 SAtis diuulgatum commune axioma , ab Aristotele plures confirmatum *hic text. 53. & 89. & de Generatione animalium cap. 3.* omne agens agendo repati , atque adeò patiens reagere in agens ; & modò quærimus de veritate huius axiomatis, pro cuius intelligentia .

Aduertendum primo, & si agens agat in passum, & passum in agens, & mutuò patiantur ; tamen agens dicitur illud, quod præualet in pugna , passum , quod sternitur , & passum dicitur tantùm reagens , & eius actio dicitur reactio , & agens tantùm repatiens , & eius passio dicitur repassio .

Aduertendum secundo. Reactionem posse esse, vel secundùm diuersam qualitatem diuerso tempore , &c. vt si ignis agat in aquam, secundùm calorem, repatiatur secundùm humiditatem eodem, vel diuerso tempore; & de hoc modo reactionis nulla est difficultas . Secundo potest esse reactio secundùm eandem qualitatem , eodem tempore, &c. ver. grat. ignis agat secundùm calorem in aquam, & secundùm eundem repatiatur ; & in hoc sensu , in quo est rigorosa reactio, agitur quæstio.

Prima Conclusio. Datur rigorosa reactio in motu alterationis inter contraria. Est contra Richardum Suisset appellatum, Calculatorem *tract. 7. de reactione*. Burleum, Entisberum, Maiorem , & alios . est tamen conformis Aristoteli, & communi sententiæ Doctorum.

Probatur primo experientia . Si ferrum candens iniiciatur in aquam frigidam , & ferrum remittit de calore , & aqua de frigiditate, ergo vera Conclusio.

Probatur secundo ratione . Mixta constant ex elementis, ergo habent qualitates; non in summo , quia in eodem subiecto in summo se non compatiuntur , ergo in mixtione se mutuò refrangunt , ergo datur reactio . Aliæ rationes, & experientiæ videantur apud Suarez *disp. 18 sect. 9. in fine*. Rubium *cap 9. quæst 9.* Conimbricens. *quæst. 13.* Toleto *quæst. 15.* & Arezium *disp. 6. quæst. 46.*

70 Sed Contra Instatur primo argumento Calculatoris, si datur reactio , idem mouebitur motibus contrarijs , hoc est falsum, ergo. Antecedens probatur . Inter duo contraria agentia sit aer medius , non potest calidum agere in frigidum, nec frigidum in calidum , nisi agendo in aerem, quia non datur actio in distans , ergo aer medius calefiet , & frigefiet, ergo mouebitur motibus contrarijs.

Hoc argumentum omnibus visum est difficile , quod ideò variæ responsiones adinuentæ à Doctoribus , quas omnes affert , & impugnat Noster Aresius, tandem ipse notat idem esse aliquod agens effectum conseruare , & illum producere, quia conseruatio fit per veram actionem, & posse per eandem non interruptam actionem in vna parte sphæræ effectum tantùm conseruare , in alia producere experientia Solis , qui clausis fenestris extrà lumen producit , si fenestræ aperiantur per eãdem met actionem continuatam producit lumen etiam in cubiculo , in quo eadem actio, quæ extrà est tantùm conseruatio , in illo est productio . hoc prænotato.

Respondet ex duobus contrarijs pugnantibus , quod fortius est, & actiuius præualebit in medio aere , & suam qualitatem intendet , aliud verò debilius solùm conseruabit propriam qualitatem, & sui conseruatione efficiet , ne tantùm qualitatis expellatur à contrario , quantùm nisi conseruaret, expelleretur , & illa eadem actio , quæ in medio est tantùm conseruatio, in contrario est productio; atque adeò datur mutua actio, & passio, nec tamen medium mouetur motibus contrarijs . hæc est responsio acutissima Aresij ; à multis maximo applausu acceptata , quæ tamen pace virorum scientiarum omni genere semper reuerendi, mihi non placet . nam

Contra Insto, vel agẽs debilius verè influit in medium,
vel non influit . Si non influit , ergo verè datur actio in- 71
distans, quia agit in contrarium, non agendo in medium. Si influit , non potest influere nisi propriam qualitatem , ergo verè medium intendit, ergo medium mouetur motibus contrarijs .

Insto secundo. Si conseruatio est vera actio , non potest dari actio sine termino, nõ est terminus qualitas, quæ conseruatur, quia iam est producta, ergo alia qualitas , ergo verè intendetur qualitas in medio, consequenter argumentum calculatoris est in robore.

Quare ego respondeo responsione , quam ipse dat *6. loco*, & eam impugnat, scilicet, & calidum, & frigidum agere in medium , vtrumque producendo . sed secundùm diuersos gradus, ver. grat. frigidum agit in medium aerem producendo vnum gradum frigoris , expellendo vnum caloris, calidum, quod est potentius producit duos gradus caloris, expellendo duos frigoris, ita tamen quòd, nec calidum expellit frigus , quod tunc eodem tempore producitur à frigido, neque frigidum expellit calorem, qui tunc producitur à calido , sed expelluntur ex gradibus præexistentibus ; quòd autem hoc pacto idem medium calefiat , & frigefiat, nullum est absurdum , quia mouetur his motibus, secundùm diuersos gradus, calefit, quatenus expelluntur duo gradus ex frigore præexistente, frigefit, quatenus expellitur aliquis gradus de calore præexistẽte : cùm enim hæ qualitates habeant latitudinem, nulla implicãtia, quod dum ab vno agente in vna parte minuuntur, ab alio in alia parte augeantur . Huic doctrinæ optime fauet Auersa *quæst. 39. sect. 3. § Dico 4.* Quatenus ibi egregiè sustinet possibiles esse in eodem instanti duas alterationes contrarias . videatur : etenim nihil melius ad hanc rem.

Confirmatur responsio primo, quia si dealbans, & denigrans possent penetrare intẽsionem albedinis , nulla esset implicantia , quòd quantum in vna parte latitudinis destrueretur per denigrantem, resarciretur in alia parte per dealbantem , & tamen tunc eadem qualitas moueretur motibus contrarijs , sed secundùm diuersos gradus , sic in casu nostro de reactione.

Confirmatur secundo, dum vnum contrarium patitur, non amittit sui actiuitatem , ideò potest in contrarium ipsum agere, cur igitur non aget in medium , in quo contrarium est debilius ? ergo verè producet qualitatem in medio .

Sed instabis ex Aresio primo frigus adueniens in me- 72
dium, per quod expellitur calor , eandem oppositionem habet cum calore, qui de nouo producitur , ergo etiam illum expellet , ergo non est cur à calido producatur . Respondeo, frigus habere contrarietatem cum calore in summo ; ideò quantùm de frigore producitur , de calore expellitur ; calor autem de nouo producitur in medio , sed expellendo æquale frigus ex præexistente , vt diximus in responsione ; ideò potest esse simul cum frigore à frigido producto, quia non excedent summum.

Instabis secundo . Stante hoc dabitur actio à simili ad simile, contra Aristotelem dicentem , omnem actionem esse à contrario in contrarium, probatur sequela, quia medium, ver. grat. dùm recipit duos gradus frigoris, & etiam vnum caloris, & expelluntur duo caloris, & vnus frigoris. Si primo erat frigidum , & calidum vt quatuor transit ad calidum, vt tria, & frigidum, vt quinque , ergo datur actio à calido ad calidum, & à frigido ad frigidum. Respondeo negando assumptum . ad probationem . dato antecedente negatur consequentia, quia dum producitur vnus gradus caloris, vnus frigoris expellitur; dum duo frigoris producuntur, duo caloris expelluntur, & sic est actio à contrario ad contrarium, quod autem a calido , vt quatuor fiat transitus ad calidum, vt tria , dum fit per expulsionem contrariorum modo exposito , nulla absurditas , quia idem accidit in intensione, dum de calido, vt quatuor fit calidum vt quinque, ratio est, quia calidum non est terminus *à quo* ad aliud calidum, sed frigus, quod expellitur , quo expulso sequitur quod subiectum de calido , vt quatuor factum sit calidum, vt quinque, sunt aliæ rationes Aresij contra hanc nostram doctrinam , sed militant contra eos, qui dicunt gradus eterogeneos , vt etiam ipse aduertit.

Instabis tertio contra Conclusionem , vel passum est æ-

qualis

qualis virtutis cum agente, vel minoris. Si minoris, ergo solùm agens aget, & sic nulla reactio. Si æqualis, nullum aget. Respondeo contraria ita se habere, quòd quò maior est actiuitas vnius, eò minor resistentia; & excessus agentis, vt possit agere, debet esse in resistentia; ideò, & si vnum agens in aliud agat, quia eius resistentiam superat maxima actiuitate, poterit ab alio repati, quia superabitur in resistentia, & hoc fuit necessarium, alioquin nunquam fuisset mixtio, sed potentius absorbuisset debilius. De hoc per benè dicit Auersa *quæst. 39. sect. 10.*

Instabis quarto. Si agens repareretur, aliquid deperderet, & non posset reddere passum sibi omnino simile. Respondeo, cùm debilitauerit contrarium, tunc per principium intrinsecum se reparare, & reddere passum sibi simile. Alia argumenta vide apud Aresium.

73 Secunda Conclusio. In motu locali etiam datur aliquo pacto reactio. Est Aristotelis *eisdem locis*. & patet, si duę pilæ sibi mutuò occurrant, mutuò percutiuntur; Non tamen in omni motu locali est reactio, quia multoties actio passi absorbetur à nimia efficacia agentis. Et si Aristoteles dixit in omni motu locali fieri repassionem, locutus est in viuentibus quoad defatigationem; quia & si multoties nihil repatiantur, tamen defatigantur, & eorum minuitur virtus. in cęteris autem speciebus motus non datur reactio, quia generans, seu augmentans, nihil patiuntur à genito, vel augmẽtato, si formaliter loquamur; quatenus enim habent annexam alterationem, poterunt repati, vt parebit consideranti. vide Aresium *quæst. 46.* qui de his omnibus disputat æquè doctè, & copiosè.

Quæres quid sit resistentia. Respondeo duplicem esse resistentiam. Aliam impropriam, seu actiuam, & est actio, qua agens in aliud agit, per quam quasi illi resistere dicitur, dum illud debilitat; Aliam propriam, seu formalem, & est qua res formaliter alteri resistit, & eius actionem impedit, de qua multa dicit Aresius *quæst. 47.* Hurtad. *in Phys. disp. 9. sect. 10.* Conimbricens. & alij. Breuiter respondeo, hanc resistentiam sumi posse, vel in actu primo, vel in actu secundo. In actu primo esse eandem met rem, quatenus potest resistere actioni contrarij. in actu verò secundo, esse eandem met rem, prout ei applicatur actio agentis, & resistit. quare in actu secundo connotat actionem agentis, quia tunc exercet actum resistentiæ, cum ei resistit, sicut agens tunc est in actu primo. quando consideratur secundùm potentiam, qua potest agere. in actu verò secundo, quando actu hanc potentiam exercet.

Hæc resistentia reducitur ad prędicamentum qualitatis ad secundam speciem, videlicet naturalem potẽtiam, quia res tali pacto cõsiderata habet formalitatem alicuius qualitatis afficientis ipsam rem, secundùm quam potens reddatur resistere contrario, & consequenter ad naturalem potentiam; nec interest, quòd tantùm formaliter distinguatur ab ipsa re, quia hæc distinctio est sufficiens, vt vna res in diuersis prędicamentis collocetur, vt alibi diximus.

Quidnam sit Terminus Actionis Rarefactiuæ, & Densatiuæ. Quæstio Sexta.

74 HÆc quæstio, quæ inter difficiliores Philosophiæ difficillima semper fuit existimata, Solet etiam alijs terminis agitari, scilicet, an in rarefactione acquiratur noua quantitas, & in addensatione deperdatur. De qua

Supponendum primo, actionem rarefactiuam, seu rarefactionem aliud non esse, quàm actionem illam, qua aliquod corpus primo densum fit rarum; & addensationem, seu actionem condensatiuam esse actionem illam, qua corpus primo rarum, fit densum. quid sit esse rarum, esse densum non est opus explicatione.

Supponendum secundo, tanquam certissimum dari rarefactionem, & condensationem. hoc patet multis experimentis allatis, cum de vacuo egimus; pręcipuè duo mihi videntur non posse aliter saluari, nisi aut concedendo rarefactionem. Primo cum amphora calefacta statim supra vas aquæ, aquam sursum trahit, vti que non alia ratione, nisi quia per calorem aer fuit rarefactus, & totam phialam occupabat; postea deficiente calore, per frigus idem aer condensatus minorem locum occupat, ne igitur detur vacuum, aqua ascendit. Secundum experimentum est, olla ebulliente aqua intus posita maiorem locum occupat, quam cum non ebulliebat, ergo quia per calorem rarefacta maiorem locum occupat. his positis.

Prima Sententia asserit in rarefactione nouam quantitatem acquiri, & in condensatione deperdi, auctores tamen huius sententiæ sunt diuisi, quia aliqui putant, totam pręcedentem deperdi. & maiorem in rarefactione acquiri, minorem vero in densatione; aliqui verò dicunt in rarefactione solùm nouam partem acquiri, quę addatur pręexistenti, in densatione aliquam partem deperdi ex præexistente. Primo modo subscripserunt Goufredus, *quodlibet. 2. quæst. 3.* Marsilius *in 4. quæst. 9.* & Pomponacius: Secundo vero modo consentiunt Caietanus, Bassolus, & alij apud Aresium *disp. 4. quæst. 36. sect. 2.* ab aliquibus tribuitur etiam Scoto *in 4. dist. 12. quæst. 4.*

Secunda Sententia apud Hurtadum *disp. 4. de Raro, & denso sect. 3.* asserit, rarefactionem, & condensationem fieri interpositione, & expulsione quorundam corpusculorum imperceptibilium. Auctores huius sententiæ refert Vannes *1. de Generatione*, & Vallesius *4. Phys. tex. 84.*

Tertia Sententia asserit, rarefactionem corporum solidorum esse disiunctionem partium siccarum, vt inter ipsas intermedient partes humidæ; condensationem verò esse vnionem partium siccarum expellendo partes humidas; in corporibus verò fluidis, & vanis non dari condensationem, sed quando angustiantur exit quod est superfluum, & locum mutat. ita Tassonus *lib. 2. quæst. 8.*

Quarta Sententia, asserit in rarefactione, non acquiri nouam quantitatem, nec in condensatione deperdi. Est expressa D. Thomæ *in 4. Phys. tex. 84 in 1. dist. 13. quæst. 2. art. prima parte quæst. 77. art. 2.* Soncin. Soti. Fonsecæ. Conimbricens. Hurtad. Ruuij, Aresij, & communiter.

Prima Conclusio. In rarefactione non acquiritur, nec in condensatione deperditur vllo modo quantitas. est 75 contra primam Sententiam. Probatur vnica ratione. in his actionibus non acquiritur, neque deperditur noua materia, ergo neq; quantitas. Antecedens probatur, quia materia non acquiritur, nisi creatione, neque deperditur nisi annihilatione; in rarefactione, & densatione non interuenit, neque creatio, neque annihilatio, vt de se patet, ergo. consequentia antecedentis probatur, quia etiam materia sub quantitate addensatur, & rarefit, ergo idem dicendum de vtraque. pluribus eam probant auctores quartæ sententiæ.

Secunda Conclusio. in rarefactione non acquiruntur, nec in addensatione deperduntur corpuscula imperceptibilia inter partes quantitatis. Est contra secundam sententiam. Probatur vnica ratione. hæc corpuscula, vel sunt indiuisibilia, vel diuisibilia. Si primum eorum interpositione rarum non potest esse maius; quia per indiuisibilia, vt diximus cum Aristotele *6. Phys.* res non fit nec maior; nec minor. Si diuisibilia, vel eiusdem rationis cum aere, verbi grat. qui rarefit, vel non. Si primum, ergo est pars aeris, & sic incidimus in primam sententiam. Si secundum, ergo aer rarefactus non est vnum continuum, quia interrumpitur eius continuitas per rem diuersæ rationis. pluribus in hanc sententiam inuehitur Hurtadus.

Tertia Conclusio. Non fit rarefactio, & addensatio modo, quo exponit tertia sententia. Probatur vnica ratio 76 ne fundata in experientia. Aqua ascendit per amphoram, quæ calefacta ponatur supra vas aquę, ergo datur vera rarefactio, & condensatio in corporibus fluidis, & vanis. Consequentia patebit, si examines quæ dicta sunt circa hanc experientiam.

Confirmatur, quia non potest assignari agens, quod partes humidas, vel introducat, vel expellat; rarefactio enim fit per calorem; addensatio per frigiditatem & quomodo calor potest partes humidas producere, & frigus expellere?

Quarta Conclusio. In rarefactione non acquiritur noua quantitas, nec in condensatione deperditur. est cum quarta sententia. Probatur primo auctoritate Aristotelis *4. Phys. tex. 85.* his verbis: *Quare & ipsa moles sensibilis non ideo extenditur, aut constringitur, quia materies aliquid insuper accipit, aut abijcit, sed quia ipsa materia vtrunque subire potest, quo fit vt idem sit rarum, & densum.*

Probatur secundo ratione. Per nos quantitas est proprietas materiæ, sed non potest produci proprietas extra proprium subiectum, ergo vera Conclusio. Probatur consequentia, vel quantitas de nouo producta est in eodem subiecto, quo quantitas pręcedens, & hoc non, quia duæ

quan-

81 Quæres ſecundo. An rarefactio, & denſatio differant à motu locali realiter. Reſpondeo negatiuè, quia eo ipſo quòd ſeruata continuatione acquirunt diuerſum *vbi*, vel rareſiunt, vel addenſantur; & ſi Deus poſſit rem rarefacere, vel addenſare abſque motu locali, de quo Conimbric. *quæſt.* 18. *cap.* 5. & Areſius *quæſt.* 36. *ſectio.* 5. §. 6. *dubitatur*; non ſequitur tamen, quòd quando fiunt medio motu locali, diſtinguantur. Videte illos auctores.

Quæres tertio, An in rarefactione, & addenſatione deperdantur priores extenſiones. Reſpondeo affirmatiuè, quia conſiſtit in indiuiſibili, ſuppoſito, quòd ſint extenſa ſecundùm omnem partem, conſequenter nulla in eodem loco remanſit, nec tamen ſequitur remanere quantitatem ſine extenſione, ſicut non ſequitur materiam remanere ſine vlla forma, dùm poſſeſſa corrumpitur, nec ſimul cum alia eſſe poteſt. Videte auctores nuper citatos ad abundantiorem doctrinam.

Nunc eſſet cum Ariſtotele *cap.* 9. agendum de mixtione, ſed quia multa in illa ſunt tractanda, quæ pendent ex cognitione Elementorum, de quibus non niſi in ſecundo Libro agitur, propterea optimum duco primo agere de Elementis, poſtea de mixtione. Quare de hoc Tractatu, & toto primo Libro Satis.

TRACTATVS, ET QVÆSTIONES

In ſecundum de Generatione, & Corruptione.

SECVNDI LIBRI SVMMA.

POſtquam Ariſtoteles in Libro præcedenti diſſeruit de Generatione ſubſtantiali, & Corruptione, motibus ad eam requiſitis, actione paſſione, & mixtione ad eius intellectum neceſſarijs, antequam incipiat agere de Generatione corporum mixtorum in particulari, in hoc ſecundo agit de ipſis Elementis, ſeu corporibus ſimplicibus, quæ omnium mixtorum generationem ingrediuntur. Diuiditur Liber in duas partes principales. In prima vſq; ad textum 24. (quoniam autem) agit de ſubſtantis, & numero Elementorum. In ſecunda de generatione ipſorum, & mixtorum ex eis, & de cauſis generationis in communi. Prima pars ſubdiuiditur in alias duas. In prima vſque ad textum 16. (quoniam autem quatuor) determinat de Elementorum ſubſtantia. In ſecunda de eorum numero. Secunda etiam pars primæ diuiſionis duas habet partes. In prima vſque ad textum 51. (quia verò) agit de generatione Elementorum, & mixtorum ex ipſis elementis. In ſecunda verò inueſtigat cauſas generales generationis. Nos in hunc Librum duos tractatus inſtituemus. Primum de Elementis. Secundum de mixtione.

Tractatus Primus. Qui eſt de Elementis.

Quid ſit Elementum. Quæſtio Prima.

82 ELementum poteſt ſumi latiſſimè, minus latè, & ſtrictè. Primo modo ſignificat quodlibet primum ex quo reſultat aliquod compoſitum, quocunque modo ſe habeat ad illud. Sic Litteræ dicuntur Elementa Grammaticę, ex quo patet, vt notat noſter Areſius, Elementum nomen eſſe officij.

Secundo ſumitur Elementum pro vera parte intrinſeca, aliquod compoſitum primo conſtituente, quod ideò ipſa pars, ſi diuidatur, non diuidetur in diuerſas ſpecies, alioquin non eſſet primo conſtruens, tali pacto Elementum fuit definitum ab Ariſtotele 5. *Metaph.* 4. *Elementum dicitur ex quo componitur primo inexiſtente indiuiſibili ſpecie in aliam ſpeciem.*

Tertio ſumitur Elementum proprijſſimè, & vt communiter intelligitur nomine Elemēti pro quatuor notis igne, Aere, Aqua, & terra, quo pacto ſumptum definitur ab Ariſtotele 3. *Cæli tex.* 31. *ſit itaque elementum illud corporum, in quod alia corpora diuiduntur, quod ineſt potentia, aut actu; hoc enim vtro modo adhuc ambiguum eſt; ipſum verò eſt indiuiſibile in diuerſas ſpecies.* Scilicet Elementum eſſe illud corpus ſimplex, (quod ideò eſt indiuiſibile in alia corpora, quæ differunt ſpecie) quod componit alia corpora mixta, quæ cum reſoluuntur, in ipſa Elementa reſoluuntur; & addit illa verba: *ineſt potentia, aut actu:* quia nondum ſtatuerat, quomodo Elementa ſint in mixto.

Hæc definitio diſtinguitur à pręcedenti tantum per ly *corpus*, quia hic comprehenduntur tantùm partes, quę primo componunt, ſed ſunt corpora, non ex alijs corporibus compoſita, ſed ſolum ex materia, & forma, & vocantur ab Ariſtotele corpora ſimplicia ad differentiam corporum mixtorum, quæ ex his ſimplicibus coaleſcunt; & in hoc tertio ſenſu ſumimus Elementum in toto hoc libro.

An Qualitates actiuæ ſint formæ Subſtantiales Elementorum. Quæſtio Secunda.

83 EXperientia conſtat elementa eſſe corpora conſtantia ex materia, & forma, alioquin non poſſent inuicem tranſmutari, cum tamen eorum tranſmutatio oriatur ex mutua actione propriarum qualitatum, ſcilicet frigore, calore, ſiccitate, humiditate, &c. de quibus infrà, dubitatur, an hæ qualitates ſint formæ Elementorum ſubſtantiales, vel pręter ipſas aliæ formæ ſiot aſſignandæ.

Vnica Concluſio. Elementa pręter qualitates proprias ſibi infra aſſignandas habent proprias formas ſubſtantiales. hæc Concluſio eſt contra Alexādrum Aphrodiſęum, cui concordat alter Alexander Taſſonus *in ſuis quæſitis quæſt.* 1. §. *mà perche alcuni ſanno.* & *lib.* 3. *quæſt.* 11. Sequuntur Ammonius, & alij ex antiquis apud Conimbricenſib. *cap.* 3. *quæſt.* 1. *art.* 2. & Areſium *hic diſp.* 1. *quæſt.* 1 *ſect.* 2. eſt tamen cum Ariſtotele, & communi Doctorum, tum Arabum, tum Latinorum.

Probatur primo auctoritate Ariſtotelis, qui *lib. de ſenſu, & ſenſibili, cap.* 3. vt refert Areſius ait ignem, non quà ignē agere, ſed quà calidum, ergo pręter calorem adeſt alia forma, qua conſtituatur in eſſe ignis.

Probatur ſecundo, qualitates Elementorum ita remittuntur, vt vix quidquam earum ſuperſit, & iterum reuiuiſcunt, ergo dantur pręter ipſas formæ aliæ ſubſtantiales.

Probatur conſequentia, quia vt alibi diximus, non eſt vllum principium, quod illas qualitates poſſit ad ſtatum priſtinum reuocare, niſi detur aliqua forma intrinſeca.

Probatur tertio. Quia ſequeretur, ſubſtantiam ſuſcipere magis, & minus, quod in Logica enixè improbauimus.

Contra hanc Concluſionem ſunt aliqua argumēta apud Conimbricenſes, & Areſium *locis citatis*, quæ ferè omnia à nobis aliàs diſperſim ſunt ſoluta. videantur apud ipſos.

Quot ſint Elementa. Quæſtio Tertia.

ANtiquorum ſententias de numero Elementorum refert Ariſtoteles 3. *de Cælo cap.* 4. & 5. & *hic cap.* 3. his 84
temporibus.

Prima Sententia communis docet quatuor eſſe Elemēta, ſcilicet Terram, Aquam, Aerem, & Ignem, ita Ariſtoteles *locis citatis*, & 2. *de Cælo cap.* 3. in hunc numerum conſenſit etiā Plato in Thymęo *cap.* 18. & 24. ſequuntur hanc ſententiam omnes Ariſtotelis interpretes, & ferè omnes recentiores apud Conimbricenſ. *quæſt.* 1. *art.* 1 *lib.* 3. *cap.* 5. & Areſius *diſp.* 1 *quæſt.* 2. *ſect.* 2. quos ipſi ſequimur.

Secunda ſententia tantùm vult eſſe tria Elementa, ſcilicet Terram, Aquam, Aerem, ita Cardanus, & Taſſonus in ſuis quæſitis *lib.* 1. *quæſt.* 1.

Tertia Sententia admittit duo tantùm Elementa, eſſentiali-

tialiter diuersa, scilicet terram, & aquam. Ignem dicit esse accidens cum pręcedenti sententia, aerem vero esse aquam rarefactam, ratione cuius rarefactionis potest dici Elementum diuersum ab aqua quoad officium, non quoad substantiam, quia potest deseruire ad aliqua, in quibus non potest aqua, ita noster Pasqualigus. pro nostra sententia sit.

Prima Conclusio. Ignis non est elementum. probatur 1. auctoritate Aristotel 1. *hic textu* 20. his pręcisis verbis: *Ignis autem caloris redundantia constituitur, & gelu frigoris, quando gelatio, & efferuescentia redundantia agnoscuntur altera quidem frigoris, sed altera caloris, ergo si gelu est densitas humoris, & frigoris, ignis etiam feruor caloris erit, ac siccitatis 2. text. 28. flamma aliud non est, quàm deflagrans fumus.*

Tertio si in doctrina Aristotelis esset Elementum ignis, vtique sub concauo Lunæ in propria sphæra, vt omnes Peripatetici fatentur, sed ibi non est verus ignis ex eodem Aristotele 1. *Metheororum cap.* 3. vbi sic ait: *quod est sursum, & vsque ad Lunã dicimus esse corpus alterum ab igne, & ab aere.* Quid autem sit hoc corpus, nostra parum interest, sufficit non adesse ignem.

Quartò paulò infra testatur sub concauo Lunę non esse ignem, his verbis: *Circa hac autem scilicet terram, & aquam contigua his etiam aer, & quod per consuetudinem vocamus ignem, non est autem ignis, excessus enim calidi, & caloris feruor est ignis.* Ex his auctoritatibus Aristotelis Deduco, qua probo nostram conclusionem, rationem

85 Primo. Elementum ignis non habet propriam sphæram, ergo non datur. Antecedens probatur, quia cum esset leuissimum, alium locum habere non posset, quàm supra aerem, sed ibi non adest, vt ex Aristotele probauimus, & efficacissimis rationibus probant Aresius *q.* 3. & Tassonus *loco citato*, ergo. Consequentia item probatur. Elementa sunt partes essentiales mundi, ergo debent habere proprium locum, & patet in cęteris Elementis, quæ proprio loco destinantur.

Respondet Aresius *sect.* 4. ratione leuitatis locum proprium ignis esse sub concauo Lunæ, nunquam tamen ibi futurum; tùm quia semper debet esse in aliqua materia, quam ibi habere non potest; tùm quia melius est totum hoc spatium aere repleri, qui est aptior ad transmittendas influẽtias Cęlorum, & meteorologicis generationib. magis accommodatus; tùm quia nimium calorem in hæc inferiora produceret, tùm etiam quia in centro terræ est ei destinatus locus ad torquendos impios: neque hinc sequi esse in statu violento primo, quia ita exigit bonum vniuersi, ad quod, cum operantur creaturæ, non dicuntur in statu violento.

Secundo, quia & si ratione leuitatis sursum esse debeat, tamen quia naturaliter indiget materia, qua sursum careret, ideò naturaliter in inferioribus moratur, & addit neque etiam esse in statu violento, quia & si in Concauo Lunæ esse non possit, tamen sursum ascendit, quod etiam est ei naturale ratione Leuitatis, & hoc sufficit, ne leuitas dicatur frustrata suo fine.

86 Sed Contra Primo, quia natura dat locum elementis, vbi possint conseruari, si igitur in concauo Lunæ deficit materia, qua ignis cõseruetur, non est eius locus proprius. Secundo natura constituit loca Elementis, ita vt possint continuò propagare generationes, si igitur concauum Lunæ non est aptum, immò propter nimium calorem, quẽ transmitteret, ineptum, non est dicendum locus naturalis ignis. Tertio ignis in centro terræ non est naturali modo, quia quoad spiritus, quos torquet, operatur supernaturaliter; quoad corpora etiam modo supernaturali, quatenus nunquam consumuntur, ergo debet assignari locus proprius, vbi esse possit. Addo quòd verè est in statu violento, si nunquam proprium locum assequitur; si enim bonum vniuersi exigit semper ignem non esse sub concauo Lunæ, dicendum naturam eum locum ei non tribuisse, neque satiatur eius naturalitas, per hoc quod tendat sursum, ideò enim tendit sursum, vt proprio loco potiatur, si non potest potiri, vtique frustratur. Miror P. Aresium, qui adeò enixè negat ignem sub concauo Lunæ, quomodo postea ignem elementum admittat semper moueri extra proprium locum, cùm pręcipuè fateatur nulla efficaci ratione posse probari quaternarium numerum elementorum.

Probatur secundo. Ignis non est corpus simplex, ergo non est elementum. Consequentia patet, quia omnia elementa sunt corpora simplicia, alioquin non prima elementa. Antecedens probatur. Ignis non potest esse nisi in materia informata alia forma, qua deficiente deficit, ergo non est corpus simplex.

Respondet Aresius *quæstio.* 1. *sect.* 3. ignem esse summæ edacitatis, ideò indigere aliqua forma, quam depascatur; neq; absurdum duas formas esse in eadem materia, etiam non subordinatas; quia non sunt pacificè, sed forma ignis aliam destruit.

87 Sed Contra. vel ignis vnquam reperitur cum sola propria forma, & materia, vel non. Non primum, quia est contra experientiam. Si secundum, ergo verè non est corpus simplex, consequenter non est elementum; vt enim excludatur, quod non sit corpus simplex, satis nobis est, quòd nunquam sine alio mixto possit reperiri, vndecunq; hóc procedat, vel à propria edacitate, vel aliundè.

Confirmatur. consumpta forma mixti, quod aggreditur, perit ignis, ergo non est corpus simplex. probatur consequentia, quia in corpora simplicia resoluitur mixtum ex Aristotele, ergo si ignis deficit ad defectum mixti non est corpus simplex.

Probatur tertio. Elementum debet esse aptum, vt deseruiat mixtioni. non sic est ignis, ergo non est elemẽtum. Maior patet, minor probatur. Primo auctoritate Aristotelis *hic text.* 22. vbi habet, *ideò nihil ex glacie generatur, neque ex igne.* Secundo *de Generatione animalium lib.* 2. *cap.* 3. dicit, calorem qui est in animali, esse à Cœlis, non ex igne. vnde concludit, *quamobrem ignis nullum animal generat, neque ex eo constitui quidquam*, & paulò infra, *cęterum calorem in animalibus nec ignem esse, neque ab igne originem ducere apertum ex his est.* Quibus verbis vltimis datur intelligi expressissimè, neque formaliter, neque virtualiter ignem concurrere ad mixtionem, si enim concurreret, saltem per qualitatem concurreret, sed hoc negat Aristoteles.

88 Probatur secundo ratione illa minor, in qua consistit tota vis huius nostræ doctrinæ. Elementum debet esse tale, vt in mixtione permaneat in suo esse saltem, donec educatur forma mixti, sed ignis statim, ac miscetur cum aqua, vel terra perit, vt experientia patet, ergo. Maior est clara ex cęteris elementis.

Confirmatur, quia dùm desinit ignis, ne materia sit sine forma, alia forma producitur, ergo vel mixti; & si sic, prima mixtio non sit ex puris elementis, vel elementaris; & si sic, vel aquæ, terræ, aeris, ergo hæc concurreret ad mixtionem, non ignis, ergo ignis verè non concurreret.

Probatur quarto. Elementa, vt possint concurrere ad generationem per mixtionem, possunt esse sine qualitatibus in summo, non sic de igne, ergo. Minor patet experientia, si calor remittatur, non dicitur amplius ignis, ideò dicebat Aristoteles 2. *de partibus animalium cap.* 2. ignem nunquam frigere, maior, pręter experientiam, quòd aqua potest esse calida, & remanere aquam, & terra potest esse humida, & calida, & remanere terram, probatur, quia alioquin si in prima qualitatum remissione perderetur forma aquæ, terræ, etc. cum materia esse non possit sine vlla forma, nec tunc nondum sit forma mixti, ad quod miscentur Elementa, ergo producetur aliqua alia forma in materia, cuiuslibet elementi, ex qua postea fiat mixtum, ergo nullum elementum concurret immediatè ad mixtionem. quod est falsissimum.

Probatur quinto. Omnia, ad quæ concurrit calor, saluare possumus per calorem Solis, & de facto multæ generationes ex calore Solis fiunt, vt in visceribus terræ, immò Aristoteles 2. *de Generatione animalium, loco citato*, calorem in animali tribuit Cœlo his verbis. *Et natura, quæ in eo spiritu, scilicet calor est, proportione respondet elemento stellarum*; ergo frustrà ponimus Elementum ignis. Legatur Tassonus, qui multas rationes pro hac doctrina congerit dignas, quæ videantur.

89 Secunda Conclusio. Aer est Elementum essentialiter distinctum ab aqua contra tertiam sententiam; conformis tamen Arist. & omnibus Philosophis, exceptis aliquot paucis ex recentioribus. probatur primo. Si aer esset essentialiter aqua se reduceret ad pristinum statum, vt accidit de vaporibus, & exhalationibus aqueis, ex quibus formantur pluuiæ, &c. sed experientia est in contrarium, ergo.

Pro-

Probatur secundo, aer proprietates requirit ab aqua diuersas, ergo differunt essentialiter. Antecedens patebit *quæst.* 6. consequentia probatur, quia qualitates elementorum asciscuntur à proprijs formis, ergo si qualitates sunt diuersæ, & formæ.

Tertia Conclusio. Elementa sunt tantùm tria. Est cum secunda sententia. Probatur, aqua, & Terra sunt essentialiter diuersa, vt patet ex opposita ipsarum natura, nec vllus contradicit; item terra, & aer, ignis ex prima conclusione non est elementum, aer verò est essentialiter diuersus ab aqua ex secunda Conclusione, ergo remanet, quòd elementa sint tria, scilicet terra, aqua, & aer.

Sed Contra primam Conclusionem. Instatur primo ex Aristotele 2. *Cœli cap.* 3. datur terra, quæ est grauissima, & frigidissima, ergo debet dari ignis leuissimus, & calidissimus, quia si adest oppositorum vnum, adest & aliud. Circa hoc argumentum plura dicit Aresius *qu.* 1. *sect.* 2. quibus illius inefficaciam ostendit, omnibus omissis. breuiter. Respondeo, satis esse, si reperiantur qualitates contrariæ qualitatibus terræ. non enim est contrarietas inter formas substantiales, sed inter qualitates, eę autem reperiuntur in corporibus cęlestibus in quibus est leuitas, & calor. Addo quòd si esset necessarium dare elementum omnino contrarium terræ, dandum esset elementum leuissimum, calidissimum, & humidissimum, quia terra est grauis frigida, & sicca, & tamen nec per Aristotelem datur huiusmodi Elementum, sed satis est si reperiantur hæ qualitates, quæ contrariæ in generatione valeant refrangi, & misceri.

90 Instatur secundo. Quatuor sunt primæ qualitates oppositæ, Calor, & frigus, siccitas, & humiditas, sed ex his hæc fit combinatio, caloris, & siccitatis; caloris, & humiditatis; humiditatis, & frigoris; frigoris, & siccitatis, ergo quatuor elementa, iuxta quadruplicem combinationem. Respondet Tassonus combinationem caloris, & siccitatis esse in Cœlis, quia sunt calidi, vt patet ex calore in hæc inferiora producto, & sicci, quia propria siccitate lędunt humiditatem pupillarum, quare non sequitur dari ignem. Ego Respondeo cum Aresio. hoc argumento Aristotelem non probare numerum quaternarium Elementorum, quia possumus alias combinationes efficere, vt patebit discurrenti, quibus euadat maior, vel minor hic numerus. Vide Aresium *loco citato*.

Instatur tertio. Quatuor sunt motus simplices recti. Primo à centro ad Cœlum simpliciter. Secundo à centro ad Cœlum secundùm quid. Tertio à Cœlo ad centrum simpliciter. Quarto à Cœlo ad centrum secundùm quid, ergo danda quatuor corpora, quæ his motibus moueantur, ergo quatuor Elementa. Respondeo, si loquamur de facto negando Antecedens, quia à Centro ad Cœlum non est nisi vnus rectus motus aeris, qui totum illud spatium occupat, quod est ab aqua ad Cœlum; si verò loquamur de possibili possunt esse plures motus secundùm quid, quia vnum corpus petit esse suprà, vel infrà aliud, prout grauius, vel leuius est: possunt autem esse plura corpora diuersa in grauitate, leuitate, &c.

Instatur quarto. Ex Auicenna apud Toletum *hic quæst.* 4. in resolutione mixti quatuor remanent correspondentia quatuor Elementis. Respondeo negando assumptum, dùm corrumpitur compositum, eum elemẽtum ignis non possit esse nisi in mixto, & ipse tunc pereat, cùm consumpsit formam mixti, non video quomodo possit mixtum resolui in ignem.

91 Instatur quinto. Ignis sursum fertur, vt patet in flamma, ergo sursum habet propriam sphæram, ergo verè datur ignis.

Nego vniuersaliter antecedens cum Tassono *lib.* 1. *quæst.* 2. in carbone enim ignis deorsum tendit, non sursum, sed sequitur naturam materiæ. in qua est, quia igitur flamma aliud non est, quam fumus accensus, & fumus sursum tendit, vtpotè res leuis, ideò calore fertur sursum: quare tunc tantùm fertur sursum ignis, quando est in materia, quæ sursum petit ferri ob leuitatem, vel quando calor, cuius natura est, sursum tollere res graues paulatim rarefacit, & extenuando etiam illas sursum pellit, donec penitus corrumpat; & tunc vel in aerem, vel in aliud transmutantur. hæc responsio est maximè aduertenda. possunt videri alia argumenta apud Aresium, quæ probant sub concauo Lunæ dari Elementum ignis, etenim militant etiam contra nostràm conclusionem primam.

Instatur sexto. Ex Pasqualigo contra nostram secundam Conclusionem, per solam condensationem aeris fit aqua, ergo aqua, & aer non differunt essentialiter. Consequentia Probatur, quia condensatio est mutatio accidentalis. Antecedens probatur. Aer ambiens amphoram plenam aquæ transit in aquam, vt experientia patet. item de aere tangente marmora, lapides, &c. item in speluncis, &c. sed tunc aqua à vitro impedita non potest nisi mediante frigore condensare, ergo per solam condensationem fit aqua.

Negatur antecedens, ad probationem Dico, nixus nostris principijs alibi iactis, cùm inductæ sunt dispositiones aquæ in aerem, produci formam aquæ a Deo, si alia causa naturalis absit, vel non possit.

Instatur septimo ex eodem. In aquis distillandis per solam rarefactionem aquæ à calore fit aer, ergo. Negatur antecedens, datur mutatio substantialis mediante forma aeris, qui se ipsum in illa materia rarefacta propagat.

Instatur octauo. Non pugnat, formam aeris condensari, sicut aqua, quia homogenea, quò magis condensantur, magis conseruantur, ergo dicendum, esse eandem formam aeris, & aquæ tantùm accidentaliter variatam. Respondeo, repugnare aerem esse in densitate aquæ, quia tunc non habet proprietates, quas proprias assignabimus aeri de natura sua, seu vt est talis forma, quidquid dicat meus Pasqualigus vir summo acumine mihi semper reuerendus.

Quæres, cum negauerimus ignem esse Elementum, quid igitur sit id, quod comburit, & ignis communiter vocatur. Respondeo cum eodem Aristotele in principio quæstionis citato, ignem esse excessum caloris, qui est accidens maximè actiuum, inhærens semper alicui subiecto, quod ob illius maximam actiuitatem paulatim consumitur, & destruitur, & ideò quia accidens nunquam potest nisi in subiecto reperiri, vt diximus.

Quænam sint Primæ Qualitates. Quæstio Quarta.

Vidimus tria esse Eleméta, quæ ad generationem mix-
torum concurrunt, quia verò concurrunt medijs pro- 92
prijs qualitatibus, quarum aliquæ vocantur primæ, quia in ipsis corporibus insident, & primæ sunt origine, cum ex alijs non fiant, neque ex alterutris, neque alias priores supponunt, ideò quærimus, quænam sint primæ qualitates.

Notandum, quæstionem esse de solis primis qualitatibus tãgibilibus, & quæ ad mixtionem media mutua actione, & passione concurrunt, agitur enim hic de qualitatibus Elementorum, quatenus generationi deseruiunt, hoc autem habetur per qualitates tangibiles actiuas, habentes contrarium, ex harum enim mutua actione, & passione refranguntur elementa, & debitum attemperamentum construitur mixtorum, ex quo sequitur debere esse qualitates communes ad omnia mixta, & esse quasi differentias elementorum, prout ad mixtionem concurrunt. hoc Notato.

Prima Conclusio. Tres sunt qualitates primæ origine, in sensu exposito, scilicet frigus, humiditas, & siccitas. Est contra Conimbricenses *cap.* 3. *quæst.* 2. Aresium *disput.* 2. *quæst.* 7. & communem. Quòd sint tantùm tria probatur, quia calor, quem tenet communis sententia esse propriè primam qualitatem, non conuenit intrinsecè vlli elemento, vt infrà dicetur, ergo remanet, quòd sint tantum tres. Quod verò illæ tres sint primæ sensu exposito, præter auctoritatem Aristotelis *hic text.* 8. probatur. Istæ qualitates sequuntur essentiam elementi, & per has qualitates elementa incipiunt mixtionem, ergo. Vtraque pars antecedentis probatur. Prima, quia demptis omnibus alijs qualitatibus si elementa patiantur in frigore, humiditate, & siccitate statim per natiuum principium eas recuperãt. Secunda verò, quia ex attemperatione harum qualitatum mixtum resultat.

Confirmatur, quia eleméta concurrunt ad mixtionem, quatenus contraria, sed per has qualitates sunt contraria, ergo. hæ qualitates sunt primæ in ordine ad mixtionem.

Quo verò ad calorem, qui in generatione loco caloris 93
ignis è cęlis accersitur, fit

Secunda Conclusio. Ille calor in vno sensu potest dici prima qualitas, in alio nequaquam. explicatur, & probatur simul. Ille calor, cum deforis veniat, & non intrinse-

cé ab

cè ab aliquo elemento, vtiq; supponit subiectum, in quod recipiatur, scilicet aliquod ex elementis, at omne elementum suas habet proprietates. ergo hoc sensu non potest dici prima qualitas: attamen sine hoc calore elementa non possunt mixtionem incipere, ergo in hoc sensu est prima qualitas, & sic intelligendus Aristoteles; cum calorem qualitatem primam appellauit, ergo vera Conclusio.

Tertia Conclusio, hæ qualitates non sunt primæ causalitate, quasi ceteræ omnes ex ipsis producantur, probatur. multæ sunt qualitates, quæ consequuntur necessariò formas determinatas mixtorum, & ea ipsis fluunt, ergo vera Conclusio.

Confirmatur, quia si ex sola attemperatione primarum qualitatum, qualitates secundæ fierent, vt odor, sapor, &c. cum in manu nostra sit illas temperare, possemus quoscunque odores, sapores, &c. producere, & tamen experientia est in contrarium. Credo quidem aliquando ex attemperatione primarum qualitatum disponi materiam ad alterandas secundas qualitates, vt patet præcipuè in odoribus, & in tali sensu intelligendus Aristoteles, quoties dicit ex primis qualitatibus secundas oriri; vel cum Aresio remotè, quatenus forma mixti, ea qua fluunt secundæ, causatur ea primis; vel negatiuè cum Pasqualigo, quatenus ea attemperatione primarum conseruantur secundæ, quia si primæ alterarentur, & inuicem corrumperentur, etiam pariter forma mixti, ex qua pendent secundæ qualitates.

Contra primam conclusionem. Instatur primo. Raritas, & densitas oriuntur ex ipsa forma elementi, & multum confert ad mixtionem, ergo etiam dicendæ primæ. Respondeo negando consequentiam, quia raritas, & densitas conferunt supposita actiuitate illarum, quæ dicuntur primæ, sed ipsæ non sunt actiuæ.

Instatur secundo. *Ex quarto Meteororum in principio*. Calor, & frigus exsiccant, ergo hæ qualitates fiunt ex alterutris, ergo non sunt primæ. Respondeo calorem aliquando exsiccare per accidens, quatenus extrahit à corpore humido partes humidas, & in vapores agit, frigus verò non exsiccat propriè, sed tantum per addensationem retinet fluxibilitatem corporis vani, quod quasi quoddam exsiccare potest dici; quoties verò calor exsiccat, & frigus prouenit; quia passum adest intra sphæram calefactiui, & frigefactiui, quod simul est siccatiuum. Alia argumenta videri possunt apud Aresium, Toletum, & Conimbric. sed ea nostro Notabili facilè soluentur.

94 Quæres primo. An omnes istæ qualitates sint actiuæ. Respondeo cum D. Thoma 4 *Meteororum* Toleto *quæst.* 5. & cum communi omnes esse actiuas. patet de calore, & frigore, de quibus ferè omnes concedunt; de siccitate verò, & humiditate probatur, quia elemẽta symbola vt aqua, & terra possunt inuicem transmutari, sed tunc non agunt secundum frigus, in quo conueniunt, ergo secundùm siccitatem, & humiditatem, ergo vera Conclusio. Confirmatur, si corpus siccum ambiatur ab humido, humectatur, ergo humiditas in illud humiditatem producit; non enim potest dici, quòd corpus humidum tantum poros peruadat corporis sicci, quia suppono illud corpus secundum se totum humectatum.

Dices Aristotelem *hic tex.* 8. *&* 4. *Meteor. citato* vocasse humiditatem, & siccitatem qualitates passiuas. Respondeo cum Zabarella *lib.* 1. *de qualitatibus element. cap.* 5. & innuitur à D. Thoma *hic* Aristotelem eas considerasse, prout concurrunt ad mixtionem quoad effectus secundarios; & quia vt sic calor, & frigus congregant, & disgregant, quod significat agere; humiditas verò, & siccitas facilè, vel difficilè terminantur termino alieno, quod significat pati, ideò illas vocauit actiuas, istas passiuas.

Quæres secundo, an primæ qualitates omnes sint positiuæ. Respondeo affirmatiuè cum communi contra Cardanum *lib.* 2. *de subtilitate*, qui frigus priuationem vocat caloris, & siccitatem priuationem humiditatis. patet veritas responsionis, tum quia meræ priuationes non sunt sensibiles, sed frigiditas consumit mixta, si nimium augeatur: item siccitas: tùm quia si essent meræ priuationes, cur calor, & humiditas non producerentur in instanti? quia sic carerent contrario. Vide Aresium *quæst.* 7. *sect.* 3. §. *ad* 6. qui diffusius hanc difficultatem percurrit, & argumenta in contrarium soluit.

Dices Aristotelem (prout citat Aresius) *tex.* 18. vocasse frigiditatem priuationem caloris. Respondeo hoc dixisse (si dixit) quia priuatio caloris semper est annexa cum frigore, tum quia Aristoteles ex duobus contrarijs positiuis ignobilius solet vocare priuationem.

Quomodo definiantur Primæ Qualitates.
Quæstio Quinta.

Aristoteles *hic text.* 8. *&* 9. & 4. *Meteor. citato* definit primas qualitates dicens; *calorem congregare homogenea, segregare eterogenea. Frigus congregare omnia simul. humidum facile recipere terminum alienum. siccum difficile, cum habeat proprium terminum*. hæc Aristoteles: 95 quas definitiones, vel potius descriptiones multis laborare difficultatibus ostenditur apud Conimbricens. *capit.* 3. *quæst.* 3. & Aresium *disp.* 2. *quæst.* 8. Nos ad tollendas omnes difficultates aliqua ponemus Notabilia, quæ si obseruabuntur, omnia argumenta contra has definitiones facilè euanescent. Igitur

Notandum Primo, has qualitates esse definitas per effectus secundarios, non quoscunque, sed qui per se, non per accidens eis conueniunt. possunt enim contrarium præstare per accidens, vt patet dum calor exsiccando, quia attrahit partes humidas à terra, congregat eterogenea, scilicet partes terræ, quæ siccescunt mixtæ paleis, & alijs rebus; sic dum liquent metalla virtute Solis; dum oua durescunt virtute caloris.

Notandum secundo, neque esse definitas has qualitates per effectus secundarios per se, vt tales qualitates sunt, sed quò ad ea, quæ præstant in mixtione, & cùm in mixtione debeant attemperari res diuersæ, calor disgregat eterogenea, quia per rarefactionem resistit, ne penitus homogenea, & eterogenea addensentur, quod est proprium frigoris, frigus verò efficit, ne calor penitus has disiungat; humidum mixtum sicco efficit, vt mixtum figuram recipiat à calore, & frigore, ideò humidum concurrit, vt carens termino proprio, & facilè terminari termino alieno, ideò moderatur siccitate, vt alieno termino terminetur; siccum verò efficit, vt humidum retineat terminum ab extrinseco receptum, quod præstat quatenus difficulter potest terminari termino alieno, quia non diffluit sicut humidum. hæc obseruat Auerroes *in initio suæ Epitoma* 4. *Meteor.* vt refer Zabarella *lib.* 1. *de qualitatibus elementaribus cap.* 4.

Notandum tertio ex ipso Zabarella *loco citato* nomine 96 homogeneorum, & eterogeneorum non intelligi, quæ sunt simpliciter eiusdem, vel diuersæ speciei, sed quæ aliquo pacto conueniunt, vel disconueniunt; sic dum à calore colliquantur cera, & pix, non segregantur, quia sunt quasi homogenea in colliquatione, ponderositate, &c.

Notandum quarto. Congregationem, & segregationem esse intelligendã in genere causæ efficientis, & prout dicunt effectum in aliud; quia agit Aristoteles de his, vt conducunt elementis, vt possint misceri, consequenter, vt possint inuicem per has qualitates restringi. præter hæc Notabilia videantur Zabarella, & Aresius *locis citatis*, qui singillatim argumenta in contrarium soluunt.

Quænam Qualitates conueniant cuilibet Elemento.
Quæstio Sexta.

Notandum Primo, qualitatem aliquando esse in gradu summo, aliquando in gradu remisso; tunc dicitur 97 in gradu summo, quãdo habet totam perfectionem, quam naturaliter petit habere, & solemus explicare per gradus, vt octo, tunc dicitur in gradu remisso, quando non habet huiusmodi perfectionem.

Notandum secundo ex Aristotele 5. *Phys. text.* 19. *&* 2. *Cæli tex.* 37. quantum de vno contrario remittitur, tantum de alio intendi, & è contra, Quare nunquam poterit dari vnum contrarium remissum sine admixtione alterius contrarij in illo subiecto; talis est enim natura qualitatum habentium contrarium, vt respiciant subiectum cum hoc ordine, quod experientia comprobatum est; tum etiam quia alioquin posset intendi secundùm qualitatem remissam in instanti, quod est contra manifestam experientiam in quolibet elemento.

Notandum tertio à formis elemẽtorum, quæ verè principia sunt primarum qualitatum, vt patet, dum, si in illis remittantur, ad pristinum statum se reducunt, nunquam posse fluere qualitatem aliquam in gradu remisso natura sua.

sua. Ratio est, quia primæ qualitates habent contrarium, in gradu igitur remisso haberet admixtum contrarium, consequenter duo contraria ab eodem principio fluerent, quod est falsum. Vide Aresium *disput.* 2. *quæst.* 11. *sect.* 2. his notatis

98 Prima Conclusio. Terra est summè sicca, & summè frigida, aqua summè frigida, & summè humida, has qualitates conuenire aquæ, & terræ, est Aristotelis *text.* 16. & probatur. Remotis omnibus extrinsecis aqua habet humiditatem, & frigiditatem; terra frigiditatem, & siccitatem, vt quilibet potest experiri, ergo hæ sunt qualitates terræ, & aquæ; quod verò conueniant in summo patet ex Notabilibus; & insuper ratione; quia si fluunt tanquam à proprio principio, non est, cur non fluant modo, quo naturaliter esse possunt, ergo in summo; nec est maior ratio de vna, quàm de alia, & tamen secundùm omnes aliqua conuenit in summo.

Sed Contra secundam partem Instatur Primo ex Aristotele *tex.* 24. vbi habet terram magis esse siccam, quam frigidam; & aquam magis frigidam, quàm humidam, ergo non conueniunt in summo. Respondeo Aristotelem locutum in ordine ad sensum, in ordine ad quem in quolibet elemento, magis prędominatur vna qualitas, quàm alia; sic in aqua magis sentitur frigiditas, quia actiuior, quàm humiditas; in terra siccitas magis, &c.

Instatur secundo. Si omnes qualitates essent in summo, non daretur inter elementa excessus, consequenter non posset intercedere actio. Respondeo negando sequelam, quia maior actiuitas in qualitatibus non sumitur tantùm ex intensione in ordine ad subiectum, vt alibi diximus, sed etiam ex densitate, raritate, &c. sic erit actiuior siccitas in terra, quàm humiditas in aqua, & si vtraque in summo. Addo quòd etiam consideranda resistentia in munia qualitatum actione. quæ non eadem in omnibus, & si alioquin pares in gradu.

99 Instatur tertio. Si aqua esset frigida in summo, ergo esset glacies, quæ est frigidissima in summo. Respondeo negando sequelam, quia glacies non est pura aqua, sed habet admixtum vaporem terreum: ratione cuius frigiditas aquæ adiuta ab extrinseco potest congelari in grandinem, niuem, &c. ita Auerroes 4. *Cœli comment.* 42. ex Toleto *qu.* 5. §. *ad quintum Dico*; quare aqua pura, & si frigidissima nunquam congelatur. Alia argumenta faciliora habes apud Aresium *sect.* 3. *loco citato*. pro aliquorum tamen solutione.

Aduerto cum Aristotele *tex.* 20. ex Aresio *qu.* 6. vel nullum elementum dari omnino purum à qualitatibus extraneis, & hoc, ob bonum vniuersi; vel saltem secundùm illas partes, quæ sub nostro sensu cadunt. Quare non multum fidendum sensibus in affirmando, vel negando qualitates in summo in elementis secundùm proprias naturas consideratis, quia nunquam illa sentimus pura.

100 Secunda Conclusio. Aer est frigidus, & humidus in summo. hæc conclusio tres habet partes. Prima est quòd aer sit frigidus. Secunda humidus. Tertia quòd huiusmodi sit in summo. Quoad tertiam partem non indiget probatione, ex Notab. & Conclusione pręcedenti patet. Prima pars censetur contra Aristotelem *hic text.* 16. & totam Peripateticorum scholam, vt est videre apud Ruuium *quæst.* 7. *num.* 108. Conimbricens. *quæst.* 1. *art.* 3 & Aresium *disp.* 2. *quæst.* 10. *sect.* 1. quæ aerem statuit calidum, est tamē cum Stoicis, cum Marco Tullio, Phylone, Galeno, Clemente Alexandrino, & alijs ex antiquis, ex modernis cum Cardano, Vallesio, Ioanne Baptista Porta, quos omnes sequitur noster Aresius *sect.* 2 efficacissimis rationibus. Secunda verò pars omnes illos habet aduersarios cum Aresio, qui apud ipsum fauebant primæ parti, qui omnes volunt aerem esse frigidum, & siccum, nobiscum autem consentit Aristoteles, & communis sententia.

Probatur primo Conclusio, quoad primam partem. seclusis omnibus extrinsecis, aer est frigidus, ergo vera Conclusio. Consequentia patet, quia illud frigus erit ab intrinseco. Antecedens probatur ab Aresio multis experimentis, quorum vnum, vel alterum tantùm afferam. Primo media regio aeris est frigidissima, ideò ibi formantur glacies, pluuiæ, niues, &c. sed ibi non apparet vllum extrinsecum, à quo possit ille aer infrigidari, ergo natura sua est frigidus. Secundo noctu aer euadit frigidior, quia destituitur calore Solis, ergo frigus, ad quod se reducit, est illi innatum. Tertiò, si benè claudantur cubicula, remotis omnibus, à quibus possint calefieri experiuntur frigida, vtique quia aer naturaliter se reducit ad proprium statum frigiditatis.

Ad primum experimentum multæ sunt responsiones apud Aresium *loco citato*, & Ruuium *qu.* 8. nullius valoris. Communior responsio, & magis plausibilis est, illam regionem accidentaliter infrigidari per antiperistasim ex vaporibus, & exhalationibus; eleuantur enim vapores frigidi, & cum ad mediam regionem perueniunt, non possunt vlterius ascendere, tùm quia paulatim deperdunt calorem, à quo eleuabantur, tum quia calor supremæ regionis resistit vaporibus natura sua frigidis, ne ascendant, sed neque possunt descendere pulsi à calore infimæ regionis, quare ibi ad pręsentiam contrarij condensantur, intenduntur, & sic mediam regionem infrigidant.

Sed hæc responsio, pace tantorum virorum, nullo mo-
do potest placere. Primo, quia sæpè per multum tempo- 101
ris aer est adeò serenus, vt ferè nullus vapor attrahatur, & tamen semper idem frigus in media regione sentitur. Secundo illa regio est multùm purior, & serenior hac infima, non igitur tantam vim haberent vapores ad illam infrigidandam, si calor ei esset natiuus. Tertio principaliter, quia vapor, vt aduersarij concedunt, calidus formaliter peruenit ad illam regionem, tunc enim solum descendit, quando calore destituitur, sed aer etiam est calidus, quomodo igitur potest ille vapor infrigidari? vt possit aerem reddere frigidum? ego non video: peto enim, vel vapor, qui ascendit, præualet in calore, vel in frigore formaliter, non in frigore, alioquin non ascenderet, ergo in calore, sed cum peruenit ad mediam regionem, esto ille calor expelleretur à principio innato vaporis frigidi, attamen reperit aerem calidum formaliter, à quo vtique potest conseruari, ergo vapor non poterit infrigidari; citrà enim controuersiam, potentior est calor aeris formalis ad conseruandum calorem extrinsecum vaporis, quàm frigus tantùm virtuale eiusdem vaporis ad eundem calorem expellendum, igitur est merum figmentum, quod à vaporibus media regio fiat frigida; omitto, quòd ille aer semper esset in statu violento. Vidit vim harum responsionum doctissimus Auersa, ideò *quæst.* 42. *sect.* 3. conatus eas suo acumine præuenire, tandem inquit, si quæ dicuntur, & dixit ad difficultatem non videantur sufficere; totum adscribendum quibusdam cęlestibus causis: sed cur ad causas occultas recurram, si mihi occurrit manifesta?

Secunda responsio, quæ aliquibus posset satisfacere est, illam regionem infrigidari à terra, & aqua. Sed Contra, quia non est credibile in tantam distantiam aquam, & terram agere; præcipuè cum aqua, & terra in suis summitatibus calore Solis habeant frigus attemperatum.

Confirmátur hæ omnes rationes experimento, quod 9. *loco*, affert Aresius ex Caietano 2. 2. *quæst.* 95 *art.* 3. Cardano *lib de varietate rerum cap* 93. Alexandro ab Alexandro *lib.* 2. *gen. dierum cap.* 9. & Perer. *lib.* 8. *Gen. disput.* 3. & alijs, scilicet corpora, quæ à dęmonibus assumuntur esse frigida, neque posse calefieri, quæ cum aerea sint, vtique sequitur aerem natura sua frigidum esse.

Probatur secundo. Aer rarefactus in phiala apposita 102
igni, si amoueatur, condensatur per minus frigus formale corporis ambientis, quàm sit calor aeris, ergo aer est frigidus. Antecedens probatur, quia intensior est calor aeris inclusi, dum amouetur phiala, vt patet experientia, quàm sit frigus in aere ambiente. Consequentia probatur, quia illud minus frigus non posset superare calorem aeris inclusi, ergo si superatur, signum est, illum calorem expelli etiam à principio intrinseco, ergo aeri innatum est frigus, ergo vera Conclusio.

Probatur Conclusio, quoad secundam partem. Primo auctoritate Aristotel. *text.* 16. vbi aerem dicit calidum, & humidum; & humidum dicit, quod facilè terminatur termino alieno, huiusmodi est aer, vt patet, ergo.

Probatur secundo, aqua producendo solam frigiditatem in aere, illum vertit in se ipsam, ergo aer, & aqua sunt symbola in humiditate, ergo vera Conclusio. Secunda consequentia sequitur, prima probatur, quia non apparet à quonam alio humiditas possit produci ab extrinseco. Probatur antecedens, phiala plena aqua frigida vertit in aquam aerem proximè tangentem, sed tunc non potest aqua agere per humiditatem, quia à vitro impeditur, ergo

per frigus tantùm producit frigus.

Probatur tertio. Sicca non possunt rarefieri cum continuatione partium, sed aer potest, ergo non est siccus. Minor est certa apud omnes, alioquin daretur vacuum, maior patet experientia, & ratione: experientia, quia terra, quo magis exiccatur, magis resoluitur in pulueres minutissimos; vasa vitrea, testacea, &c. à nimio calore constringuntur, & franguntur; ligna, tabulæ, &c. flantibus ventis calidis, & siccis rimas faciunt, quia partes, ne dum dilatantur, sed magis cõstringuntur, & vniuntur. Probatur etiam ratione, quia calor exiccat, sed siccitas tendit ad maiorem contractionem partium, rarefactio verò ad maiorem dilatationem, ergo sicca non possunt, vt sicca rarefieri cum continuatione partium.

103 Probatur Quarto. Quia aer debet esse maximè receptiuus, & receptibilis propter varia officia, quæ præstat, sed ad hoc aptior est si sit humidus, ergo.

Sed Contra Instatur primo. Adest combinatio calidi, & humidi, sed hæc non potest competere nisi aeri, ergo aer est calidus, & humidus. Negatur consequentia, quia multas alias combinationes possumus formare, quas tamen patet non adesse, vt diximus *quæst. 3. huius tract. ad 2.*

Instatur secũdo. Aer est medius inter aquã, & ignẽ: ergo sicut media humiditate conuenit cum aqua, ita medio calore cum igne, ergo est calidus. Confirmatur Primo, quia est rarus, & leuis, quæ sequuntur ad calorem. Confirmatur secundo, quia dempta media regione semper est calidus; ergo semper esset in statu violento. Ad argumentum respondeo non dari ignem sub concauo Lunæ, vt diximus.

Ad primam Confirmationem Respondeo leuitatem sequi raritatem, sicut grauitas sequitur densitatem, vt optimè obseruat Tassonus *lib. 1. quæst. 3.* raritas verò, & densitas sunt accidentia correlatiua; idem enim corpus dicetur rarum respectu vnius, densum respectu alterius, quod cum possit competere tam corpori frigido, quàm calido, nego absolutè, quòd raritas sequatur calorem, & densitas frigiditatem, quia aqua frigidissima dicitur rara respectu terræ, eadem verò calidissima dicitur densa respectu aeris; sed raritas, & densitas in tali gradu consequitur ad formam, vt etiam obseruat Toletus *quæst. 5. ad 3.* verum quidem est quod cum raritas, & densitas requisita à formis non consistat in indiuisibili, sed cum illarum conseruatione possit esse maior, vel minor, & solùm requiratur, vt corpus, quod respectu alterius dicitur rarum, vel densum, nunquam possit ad tantam raritatem, vel densitatem adduci, vt de raro, vel denso respectu illius transeat in dẽsum, vel rarum respectu eiusdem, sequitur quòd vi caloris, cuius est disgregare, potest rarefieri, & vi frigoris, cuius est congregare, addensari.

104 Ad secundam Confirmationem negatur antecedens, quod et si esset verum, non esset absurdum propter bonum vniuersi, sicut per aduersarios non est absurdum mediam regionem semper esse frigidam, propter eandem rationẽ.

Instatur tertio, tria essent Elementa frigida, quod est absurdum. Respondeo, nullum esse absurdum, quia virtus caloris cęlestis est adeò actiua, vt possit hæc omnia frigida attemperare.

Instatur quarto. Quia mixta, in quibus prędominatur aer, sunt calida, vt oleum, mel, &c. Respondeo quidquid sit de prædominio, esse formaliter frigida, virtualiter autem calida, sed hoc conuenit etiam ijs, in quibus prædominantur terra, aqua, &c. vt v. g. vinum, piper, &c.

Instatur quinto. In locis calidis aer purior seruatur, ergo calor est illi connaturalis. Respondeo negando consequentiam; ideò autem in illis locis purior seruatur, quia exhalationes, & vapores extranei facilius consumuntur, à quibus inficitur aer.

Instatur sexto. Si aer est frigidus, cum etiam sit humidus, ergo est essentialiter aqua; ex proprietatibus enim venamur essentias rerum. Respondeo cum Aresio *quæst. 10. sect. 3. ad 9. & quæst. 12. sect. 2. ad primum*, non omnes istas qualitates esse proprietates quarto modo; non mirum si in aliquibus eędem possint reperiri, & in eodem gradu; si enim possunt per aduersarios duo elementa esse symbola in vna qualitate, cur non in duabus? quare ego dicam qualitatem propriam aeris esse illam perspicuitatem, & raritatem, vt in quodlibet se possit insinuare, quod cum in aqua non sit, ideò essentialiter non est aqua, etsi sit frigidus, & humidus.

Instatur septimo, si aer est frigidus, ergo condensabitur, vt euadat aqua, & sic media regio, vbi per nos nullus 105
est calor, esset tota aqua. hoc argum. habet maximam vim contra P. Pasqualigum, & illos, qui dicunt aquam non differre ab aere essentialiter. quare Respondet primo ipse Pasqualigus hoc non posse, quia nihil agit in se ipsum. sed Contra, quia sicut ebulliendo aqua rarefacta se ipsa infrigidatur, & condensatur, ita se ipso posset aer.

Respondent secundo, alij aerem non condensari, quia condensatus descenderet ad centrum, & cum non possit ob calorem in infima regione, à quo rursus rarefieret, & & impediretur, manet rarefactus in medio, vt fugiat suũ aduersarium, verbi gratia, calorem iuxta illud Aristotelis *vnum contrarium fugit aliud*.

Sed Contra Primo, quia frigus est agens necessarium, ergo si in aere est frigus potens in aquam illum vertere, vertet, & si postea iterum à Sole in aerem mutandus, Contra secundo. In prima rerum productione, vel Deus aerem sic creauit in illa raritate, vel à Sole pars aquæ in aerem mutata, non secundum, quia non potuit in instanti, quo hoc spatium repletum est aere, tanta massa aquæ rarefieri: patet enim experientia paulatim à calore aquam posse attenuari, & rarefieri, ergo à Deo sic est creatus, ergo cur non dicamus esse elementum diuersum. Contra tertio, quia totus aer condensatus non posset à calore infimæ regionis totus rarefieri, sed ad summum quoad aliquas partes, ergo nulla ratio assignata.

Quare ego respondeo primo, hoc facere etiam contra aduersarios, quia etiam per ipsos media regio est frigida accidentaliter. Respondeo secundo supposito quòd aqua, & aer sint elementa distincta essentialiter, non condensari, quia illa condensatio esset destructiua formæ aeris, nihil autem agit in sui destructionem, vt etiam innuimus *tractatu præcedenti in 1. lib quæst. 2. §. pro responsione.*

Dices. frigus aeris potest aliud corpus condensare, & 106
ipse aer ab alio frigore, vt diximus de phiala aquæ frigidę, quæ aerem in aquam commutat, ergo poterit etiam ipse aer à proprio frigore condensari. Negatur consequentia, quia non militat ratio assignata, dum frigus aeris aliud corpus condensat, vel ipse ab alio condensatur, vt patebit consideranti.

Dices secundo, Ergo frigus aeris, & frigus cęterorum elementorum differunt specie. Probatur sequela, quia frigus ver. grat. aquæ potest ipsam aquam condensare, & etiam aerem; frigus vero aeris non potest ipsum aerem; Respondeo negando sequelam cum D. Thoma, Conimb. Zabarella apud Aresium *quæst. 12. sectio. 2.* primo, quia frigus aeris, & aquæ mutuò se intendunt. Secundo, quia plures essent qualitates, quàm quatuor. Tertio, quia non esset facilior transitus in elementis symbolis contra Aristotelem. Ad probationem autem sequelæ respondeo, etsi frigus aquæ possit aerem condensare, non tamen sola aqua potest, vt magis infra; quod autem se ipsam possit condensare, dum ebulliendo est rarefacta, potest etiam ipse aer se ipsum condensare, non tamen tantùm, quod in aquam se reducat, quia hoc esset se ipsum destruere, sed quantum patitur propria natura aeris, sicut & aqua non potest se ipsam condensare ad densitatem terræ, quia talem non patitur naturæ aquæ, quælibet enim res hoc habet, vt non moliatur sui ruinam. Quod autem dicimus de frigore respectu elementorum frigidorum, dicimus etiam de cęteris qualitatibus symbolis, scilicet non differre specie.

Instatur octauo, ex Aresio contra humiditatem aeris: aer exsiccat, ergo est siccus. Respondeo exsiccare, vel per calorem extrinsecum, per quem resoluit humorem, vel etiam per frigus siccum ventorum, qui miscentur aeri. patet hoc esse verum, quia terra, quæ densior, & sicca in summo, non ita exsiccat.

Sed instat. Calor humidus non exsiccat, vt patet in aqua. Respondeo, quando calor superat actionem humidi posse exsiccare, ideò autem nõ exsiccat calor aquę, quia aqua continuò per vapores humidos humectat.

Instatur nono ex eodem. Aer aliquando est siccus, er- 107
go non humidus; sicut enim aqua non potest amittere humiditatem, ita neque posset aer. Respondeo, quòd si penitus exsiccatur, corrumpitur; & alius humidus succedit, ex eo patet, quòd aer proximus igni deseruit ad respirationem, quod non posset, nisi humidus: verum quidem est,

quod

quòd humiditas est maximè resistitiua & ideò difficulter exsiccatur; & si aliquando aer videtur siccus, est ratione ventorum siccorum, vel frigoris, aut caloris exsiccantis, vt diximus. Vide Conimbric. *cap.2.q.14.art.1.ad 5.*

Instatur decimo, ex eodem auctoritate Iob *capit.* 12. si continuerit aquas, omnia siccabuntur. Respondeo per ly *aquas* intelligere pluuias, per ly *omnia*, plantas, quæ pluuijs nutriuntur, quare non est contra nos.

Instatur vndecimo, etiam ex eodem. Si aer esset humidus, nulla esset necessitas, vt eleuarentur vapores ad formandas pluuias, niuem, &c. Respondeo pluuias, niues, &c. preter humiditatem requirere alias qualitates, quæ sunt in illis vaporibus, non verò in aere, &c.

Tandem quoad mentem Aristotelis aduerto ipsum esse locutum de Elementis, prout concurrunt ad mixtionem; & quia generatio fit vt plurimum in infima regione, vbi aer est calidus, ideò dixit aerem calidum, & quia eadem responsione vtitur contra nos Aresius *sect.* 3. vt saluet auctoritatem Aristotelis de aeris humiditate. Legatur idem Aristoteles *lib. de sensu, & sensibili*, quod ibi apertè dicit, aerem natura sua humidum; probat etiam idem Aresius non omnem aerem esse humidum *ex 1. Meteor. cap.4.* sed re vera mihi non videtur ex illo loco eius intentum colligi. Legite, & expendite. Scio Auersam *quæst. 41. sect.7.* friuola appellasse, quæ Aresius pro frigiditate aeris tuenda dixit ad rationes contrarias; vtrunque legat amantissimus Lector, & iudicium ferat, vter illorum leuius propriam sententiam vallauerit.

An Qualitates Contrariæ possint esse simul.
Quæstio Septima.

108 TRactant hanc quæstionem Conimbricenses *cap.* 3. *q.* 8. Ruuius *eodem capite qu.5. & deinceps,* Aresius *disp. 2. quæst.* 14. & alij. pro qua

Notandum qualitatem posse sumi intensè, & remissè. tunc dicitur sumi intensè, quando sumitur secundùm totã latitudinem intensionis, quã potest habere, quam diximus à Philosophis partitam in octo gradus. Quando verò sumitur infra octo gradus dicitur sumi in gradu remisso: in vtroq; sensu quærit quæstio. hoc Notato pro resolutione.

Supponendum contra Conimbricens. & alios radicem contrarietatis qualitatum cõtrariarum actiuarum esse naturam illarum, quæ illas statuit inuicè corruptiuas per proprias actiones, nec vllo modo pugnantiam prouenire ex capacitate subiecti, vt etiam probat Aresius, & in tantùm dicitur vna aliam expellere formaliter, quia est talis naturæ, vt habeat annexam expulsionem effectiuam alterius; non quia pugnent ad inuicem formaliter; vel subiectum sit incapax illarum simul; sicut enim est capax plurium nõ contrariarum, ita & contrariarum, neq; ex eò quòd vnam habet, expletur potentia subiecti, quam dicit ad aliam habendam, &c. iacto hoc fundamento, sit

Prima Conclusio. Naturaliter qualitates contrariæ actiuæ non possunt esse simul in summo, benè supernaturaliter. Probatur prima pars, quia semper pugnant, & cum aliquid vnius introducitur, aliquid alterius deperditur, ergo. Secunda etiam pars probatur, quia Deus potest impedire, ne agant.

109 Secunda Conclusio. Qualitates actiuæ contrariæ possunt esse simul naturaliter in gradu remisso. patet conclusio experientia, & ratione probatur, quia frigus paulatim expellitur è manu propter suam latitudinem, & resistentiam, ergo simul sunt calor, & frigus, neq; est verum, quòd docent Durandus, Gregorius, & alij apud Aresiũ, ex duabus qualitatibus in gradu remisso fieri vnam tertiam; tùm quia sic sine vlla necessitate essent continuę generationes, & corruptiones; tùm quia multoties formæ substantiales essent sine proprijs dispositionibus, quod non est dicendũ.

Dices primo in gradu remisso sunt contrariæ, ergo etiã sic non possunt esse simul, sicut non possunt in summo. Respondeo nõ posse esse simul pacificè, sed cum pugna, quod concedo: non sequitur tamen non posse esse simul simpliciter; quia etsi aliquid vnius expellatur, dum aliud introducitur, sicut quando sunt in summo; quia tamen non totum expellitur, ideò remanent simul in gradu remisso, vt autem non possint esse simul in summo, satis est, si dum pugnant, aliquid vnius excludatur, vnde est dispar ratio.

Dices secundo. Manus v.g. esset calida, & non calida, vel calida, & frigida. Respondeo sumi denominationem ab eo, quod præualet, quod si cõtraria sint æqualia, vtimur alia denominatione, vt cum dicimus aquam tepidam.

Aduerte tamen quod cum ad agendum requiratur excessus agentis supra passum, vt diximus, si quando nullus esset excessus tunc posse etiam esse simul pacificè, sed hoc vix reperietur, quia semper erunt in subiecto, cui innatum vnum ex contrarijs, & tunc a principio intrinseco adiuuatur ad aliud expellendum; neque in mixtis sunt pacificè; quia vnum contrarium agit in aliud, & cum totum absorbet destruitur mixtum; sed vel à principio intrinseco, vel extrinseco qualitates mixtorum fouentur, vt seruetur in illis symetria ad eorum cõseruationem, de quo fusius apud Conimb. *quæst.1. & 2. cap.8.* & Tolet. *eodem capite qu.* 11. vbi disserunt de mixtorum temperamento.

Quæres, cur semper ex qualitatibus contrarijs subiectũ 110
fit illis affectum vsque ad octauum gradum, vel ex vno illorum in summo, vel ex illis in gradu remisso efficiẽtibus intensionem summam. Respondeo rationem esse, quia, vel illa qualitas est in proprio subiecto; & sic producitur à principio intrinseco in omni intẽsione, quam patitur, quæ vtique est vt octauo, & in summo; vel qualitas producitur ab extrinseco, & tunc, vel extrinsecum est ita potens, vt possit aduersarium penitus debellare, & sic propagat se ipsum in omni intensione, quam potest habere, scilicet vt octauo in summo; vel non potest totum, & tunc, quia aduersarius erat in summo, & quantum de illo expellit, tantũ de se ipso introducit, quia illud corrumpendo se propagat, ideò quando non potest amplius agere, tãtum introduxit de se ipso, quantum de illo expulit. consequenter subiectum semper habet intensionem summam.

De qualitatibus verò secundis, & non actiuis: item de habitibus, & actibus contrarijs, an possint esse simul in summo, vel in gradu remisso, videantur Conimbric. *quæst. citata art.2. § quoad secundas, & art.6.* & Ruuius *q.6. num.* 88. 93. non est propriè huius loci hoc discutere.

An, & Quomodo Elementa transmutentur ad inuicem.
Quæstio Octaua.

ELementa posse ad inuicem transmutari omnes Philo- 111
sophi conueniunt cum Aristotele *hic cap. 4. & deinceps* vt est videre apud Toletum *cap.4. quæst.* 8. Conimbr. *eodem c.q.1.* Ruuium *c.6. q.1.* & Aresium *disp.3.q.14.* totam difficultatem faciunt, an ex quolibet quodlibet immediatè gigni possit, vel mediatè, vt videlicet primo sit necessarium conuerti in aliud elementum medium, vel in aliquid aliud, quod non sit elementum; v.gr. antequam aqua conuertatur in ignem, primo conuerti debeat in aerem, vel in vaporem, aut aliquid aliud: de qua difficultate non omnes eodem modo loquuntur; videte auctores citatos. pro nostra sententia.

Notandum primo. Elementa posse considerari, & pura ab omnibus qualitatibus, & corporibus extrinsecis, cum solis suis qualitatibus naturalibus, quo pacto forsan non dantur, & si dantur, reperiuntur tantùm secundùm aliquas partes propè centrũ, vt aliquis existimant; & posse considerari, vt de facto sunt impura, & cadũt cõmuniter sub sẽsu.

Notandum secundo. Nullam esse quæstionem de igne, vt elemento, respectu cęterorum elementorum, quia per nos ignis non est elementum: quare tota quæstio remanet de cęteris tribus, existimo tamen cum Aresio illum excessum caloris, qui est ignis, non posse esse in elementis saltem puris. patet ratione primo, quia alioquin nunquam deficeret, si semel accendatur, quia maiores vires semper acquireret per suppositum pabulum; neque responsio Conimb. *art.2. §. est igitur intelligenda,* & Auersæ *q.41. sect.10. §. ad rationes Aresij*, tollit vim rationis, vt patebit consideranti. Secundo, quia ignis stat simul cum forma mixti, quam paulatim consumit, at experientia docet non posse stare cum forma aquæ, aeris, vel terræ sine alio pabulo, ergo dicendum Elementa non esse capacia, vt fiant ignis, quidquid dicat idem Auersa.

Notandũ 3. cũ nos negauerimus ignẽ esse Elemẽtũ, & dixerimus aerẽ frigidũ, & humidũ, si elemẽta sumantur pura non habere locum apud nos difficultatem, an elementa transmutentur immediatè, vel mediatè quoad mediationẽ Elemẽti, quia illa tantũ trãsmutari videbãtur mediatè hac mediatione, quæ erant disymbola; sed in nostra sententia

nullum elementum purum est dissymbolum, quia aqua, & aer sunt frigida, & humida, terra vero frigida, & sicca; quare in elementis puris solum posset dubitari, an conuertantur mediatè, mediatione alterius ab elemento; in impuris verò, in quibus aer in infima regione est vt plurimum humidus, & calidus, & sic dissymbolus cum terra; de vtraq; mediatione potest esse dubium. his notatis, sit

Prima Conclusio. Terra, & Aqua si pura sint, non pos-
112 sunt se ipsis agendo inuicem transmutari. Probatur primo non potest aqua fieri terra, nisi acquirat partes siccissimas, & discretas; neque terra fieri aqua, nisi acquirat maximam fluxibilitatem partium cum continuatione, sed nõ habent, quo hos effectus inuicem sibi communicent, ergo. Maior patet, quia terra, quo magis exsiccatur, magis accedit ad perfectam rationem terræ, & tunc magis resoluitur in puluerem, ergo terra pura est maximè sicca, & in minutissimos pulueres redacta; aqua verò, quo magis pura, est magis fluxibilis, quæ fluxibilitas dicit partes continuas, ergo pura dicit maximam fluxibilitatem cum illa continuatione, &c. Minor probatur, aqua, & terra non habent, quo inuicem agant, nisi humiditatem, & siccitatem (in frigore enim conueniunt) sed humiditas, & siccitas sunt minimæ actiuitatis, & maximæ resistentiæ; quòd ideo Aristoteles eas vocauit qualitates passiuas, ergo non poterunt inuicem superari, ergo vera minor.

Probatur secundo, si daretur hæc transmutatio, vtique daretur cum pugillum terræ proijcitur in maximam quantitatem aquæ, vel è contra, cum aliquæ guttæ aquę versantur in massam terræ, sed tunc non fit conuersio, ergo. probatur maior, quia in his casibus prętet contrarietatem qualitatum, habetur etiam excessus in quantitate, qui maximè adiuuat actionem in contrarium, vt alibi diximus. Minor, in qua est tota vis probatur, sit stagnum aquæ, & per singulos menses in eo proijciatur aliquantulum terrę, post aliquod tẽpus stagnum erit plenum terra, ergo aqua non vertit terram in sui substantiam (dixi etiam menses, non dies, vt assignarem multum spatij, quo aqua ageret, vt ei concederem omnem prerogatiuam in terram) eodem modo fundatur aqua in terram, nunquam terra in maiorem massam excrescet, alioquin montes euadent continuò altiores, quod quis dicat? ergo vera minor.

113 Dices ad hanc secundam experientiam, non apparere maiorem, quia continuò exeunt exhalationes, &c. qua ratione nec montes excrescunt. Sed contra Primo, quia non est verisimile, semper tantum terræ euaporare, quantum deberet conuerti ex aqua in eam fusa; & tamen nunquam videmus montes crescere. Contra secundo fit terra, vbi Sol non possit vapores terreos extrahere, tunc si videbitur creuisse, erit tantùm, quãdo est humida, quia tunc aqua se insinuauit per partes illius; si verò rursus exsiccetur; vel quia aqua permeauit ad partes terræ interiores, vel alio modo, terra iterum eadem penitus comprobabitur, ergo.

Confirmatur de terra, quæ si proijciatur in fluuium, vel torrentem, qui rapidè fluat. videmus sensibiliter eam vehi ad cursum fluuij, vel torrentis, neque vnquam versam in aquam, ergo.

Confirmatur secundo de eadem. sumatur parum terræ consistens propter humiditatem, & per filum mergatur in aliquam aquam, sub qua ponatur aliquod vas, vel nunquã illa terra minuetur, vel si minuetur, terra, in qua fiet diminutio, colligetur in vase, ergo si aqua potest terram in sui substantiã vertere, cur nõ vertit hanc, quæ ponitur in casu, precipuè cũ iam sit madefacta, nec in perfecta sui siccitate?

Cõfirmatur tertio de aqua. Sumatur minimum glaciei, & occludatur subter partes terræ frigidissimas, & siccissimas, & tunc ne dum conuertetur in terram, sed neque vnquam liquefiet, dummodo impediatur, ne ex aliqua parte ingredi possit aer calidus. probatur hæc experientia alia simili; quia ad conseruandam glaciem, niuem, &c. eliguntur loca frigidissima, & siccissima, immo vt omni humiditati occurratur, solet glacies circumdari paleis siccissimis, ergo signum est frigiditatẽ, & siccitatem non officere glaciei, sed illam fouere; at terra non est nisi sicca, & frigida, ergo non potest in sui substantiam aquam vertere.

Dices aliud esse loqui de glacie, aliud de aqua sed Contra, quia glacies, vel non differt essentialiter ab aqua, vel ad summum dicit mixtionẽ præter aquam ex vapore subtili terreo, sed hoc non obstat nostræ experientiæ; si enim non potest vertere aquam debilitatam in suis qualitatibus ex vapore ipsiusmet terræ; multo minus poterit aquam in sui puritate existentem.

Secunda Cõclusio. Terra, & aer non possunt se ipsis trãsmutari ad inuicem, si pura sint. hæc Conclusio eisdem ra-
tionibus probatur, ac pręcedens, cum per nos aqua, & aer 114
non differant in qualitatibus actiuis, & possunt ferè omnes experientiæ ei etiam applicari. sed insuper

Probatur. Si terra in se vertere posset aerẽ, vtiq; accideret, quãdo aer inest clausus in visceribus terræ, sed tunc ne dum conuertitur, sed vt exeat, terram concutit, terręmotũ causat, ergo. Minor est clara, maior probatur, quia tunc aer non est in magna quantitate respectu terræ, humiditas aeris, qua resistit siccitati terrę est minimę actiuitatis, quia in corpore rarissimo, ergo si posset fieri hæc conuersio, tunc fieret.

Tertia Conclusio. Aqua, & aer, si pura sint, non possunt se ipsis transmutari ad inuicem. Est contra nonnullos, qui existimant aquam posse in se ipsam se ipsa aerem vertere.

Probatur. de aere, quia aer petit maximam raritatẽ, quã vtiq, non video, quomodo ab ipso aere possit produci in aquam, cùm non habeat calorem in sui puritate, cuius est rarefacere; & si impurus est calidus, non tamen habet tantum caloris, vt per ipsum possit aqua ebullire, quo casu tantùm rarefit aqua, & in aerem transit.

Probatur etiam de aqua, quia aqua petit maximam densitatem respectu aeris, quam si aqua sola posset producere, iam totum aerem in sui substantiam vertisset, quia primo densaret aerem sibi propinquum, postea illo verso in aquã, alium propinquum densaret, & sic donec totum addensatum, totum conuerteret in aquam.

Respondetur primo. Cum Conimbricensibus *art.* 2. §. *citato est igitur*, non posse totum addensare, & vertere in se ipsam, quia etiam aqua patitur ab aere. sed Contra, quia aer sui raritate nihil officit aquæ, vt dicebamus; neque est sermo de cęteris qualitatibus, in quibus conueniunt.

Respondetur secundo cum eisdem: publicæ incolumitatis gratia, virtute corporum cęlestium refręnari elementorũ potentiã. Sed Contra, quia gratis dicitur; & dũ nõdũ experti sumus aerem in aquam verti ab ipsa aqua, potiori iure dicitur non posse, quã posse, sed refręnari, ne vertatur.

Quarta Conclusio. Elementa pura non possunt se ipsis 115
transmutari, nec mediatè, mediatione alterius ab elementis. probatur facilè. quia hoc, quo mediante transmutantur, vel est vapor, & exhalatio, &c. & hæc non, quia non reperiuntur in elementis puris, vt etiam concedit Aresius *sect.* 2. §. *probatur altera pars*, & si reperirentur, non nisi virtute Solis attrahi possunt; vel est aliquod mixtum ex pluribus elementis, sed omne mixtum resoluitur in elementa, ex quibus coaluit, ergo vera Conclusio.

Quinta Conclusio. Elementa impura non possunt inuicẽ trãsmutari se ipsis agendo, nec immediatè, nec mediatè, quacunq; mediatione. Probatur, & rationibus, & experientijs allatis pro pręcedentibus conclusionibus, quæ vt patebit applicanti, maximè faciunt etiam pro hac Cõclusione.

Sexta Cõclusio. Auxilio alicuius agentis extrinseci omnia elemẽta tùm pura, tùm impura possunt inuicẽ transmutari, & mediatè, & immediatè. hæc conclusio quoad aliqua elementa, & in aliquib. transmutationib. patet ex nõnullis experiẽtijs supra allatis. vniuersaliter autẽ sic probatur. Agẽs extrinsecũ potest adiuuare elemetum ad debellandas qualitates alterius, quas se solo non poterat, ergo illis debellatis, & proprijs introductis fiet cõuersio; vel mediata, si ex vno elemento fiat transmutatio in aliud, medio vapore, exhalatione, &c. vel immediata, si conuertãtur sine his medijs, ergo vera Conclusio. Verum quidem est, quod in elementis puris non poterit fieri cõuersio mediata mediatione alterius ab elemento, quia in puris non possunt extrahi, neque vapores, neque exhalationes, vt diximus.

Sed Contra hanc doctrinam Instabitur. Elementa in aliqua qualitate sunt contraria, ergo possunt inuicem transmutari se ipsis. probatur consequentia. quia si vnum aliud vincat in illa qualitate; subiectum erit dispositum ad formam vincentis, ergo in aliud transmutabitur. Respondeo negando consequentiam. ad probationem Dico, vel vnũ nõ posse aliud penitus vincere propter minimam actiuitatem, & maximam resistentiam, quam habent in qualitate, qua contraria sunt, vel si possent, deesse alias dispositiones, quæ non sunt in sola potestate elementorum ad inuicem. patet ex probationibus nostrarum conclusionum.

Dices

Dices Contraria respiciunt idem subiectum, ergo qualitates vnius elementi possunt esse in subiecto, videlicet in materia alterius elementi contrarij, ergo,&c, formæ. Respondeo concedendo totum; quòd autem virtute solius elementi, possint esse omnes dispositiones vnius in materia alterius, negatur; preter has instantias non video,qua ratione vllius roboris possit nostra sententia labefactari,quòd ideò dixit etiam Aresius, sententiam de mutua Elemētorum transmutatione potius auctoritate,quàm ratione fulciri.

116 Quoad Aristotelem, qui videtur *toto cap.* 4. nobis contrarius, Dicendum Aristotelem ibi nunquam docuisse elementa sola, sine auxilio alicuius extrinseci condensantis, rarefacientis, &c. posse transmutari ad inuicem; ibi enim tantùm volebat, vt notat Ruuius *quæstio.* 1. *num.* 31. probare contra antiquos, elemēta secundùm substantiam esse transmutabilia, & corruptibilia; ita vt ex illis,ne dum mixta; sed etiam alia elemēta possint generari; quod ideò rotam vim ponit in contrarietate qualitatum, quibus inuicem agere possunt,& mutuò corrumpi,sed hæc omnia benè sequuntur in nostra opinione, Pro qua si habemus experientias, & rationes, & Aristotelem possumus saluare, cur non ei adhæreamus,& si forsan nullius auctoris,quem ego viderim sit auctoritate probata? Scio Pasqualigum negare elementa pura transmutari ad inuicem,concedere verò transmutationem in impuris, non tamen distinguit, an in impuris opus sit auxilio agentis extrinseci;& an hoc auxilio possit dari conuersio etiam in puris; quod auxilium vtique,si excludit ab impuris,nec dicat sufficiens, vt transmutentur pura,æquè nobis esset contrarius,ac cæteri.

Quæres primo. An facilior sit transitus inter elementa symbola, quam inter dissymbola. Respondeo primo in nostra sententia in elementis puris nullam esse dissymboleitatem, consequenter non habere locum hoc quæsitum. In impuris vero quomodo elementa possunt esse dissymbola,esse faciliorem transitum inter symbola,quia tantùm vnum contrarium est superandum,neque instantia Aresij, quòd eodem tempore vincatur vnum ab vno, ac duo à duobus,multum valet, quia illa duo possunt esse inæqualia in actiuitate, quo casu vnum prius alio superabit suum contrarium, quo superato, fiet statim transitus,si elementum sit symbolum, non fiet si sit dissymbolum, donec superetur,& aliud.

Quæres secundo. An ex duobus elementis corruptis gigni possit tertium specie distinctum à quolibet eorum. Respondeo in nostra sententia non habere locum hoc quæsitum,quia Elementa neque pura, neque impura possunt se ipsis mutuò corrumpi.

An Elementa grauitent, & Leuitent in proprijs Locis. Quæstio Nona.

117 TRactant hanc quæstionem Conimbricenses, & Ruuius 4. *de Cælo quæst.* 2.& Aresius *disp.*4 *quæst.*21. Pro responsione.

Notandum Primo. Loca elementorum non esse spatium aliquod determinatum quoad Cœlum, sed vt elementum grauius sit infrà minus graue,leuius supra minus leue,&c.

Notandum secundo. Grauitatem,& Leuitatem,in actu secundo,de quo tantùm procedit quæstio (in actu enim primo nullum dubium grauitare,& leuitare)dicere impetum illum,quo elementa feruntur sursum, vel deorsum. his Notatis

Vnica Conclusio. Elementa in proprijs locis, nec grauitent,nec leuitant. Probatur primo experientijs, quia qui natat, nullam sentit grauitatem. item vas plenum aquæ infra aquam dum extrahitur, non grauitat, grauitat verò supra aquam.

Probatur secundo ratione. Quia grauitas, & leuitas, in actu secundo, est ad consequendum proprium locum, vt seruetur ordo vniuersi, ergo hoc habito non est, cur grauitent, aut leuitent. Contrarium videtur sentire Aristoteles,4.*de Cœlo,tex.*29.30.39. vbi docet, elementa media grauitare. Probatur primo, quia vter plenus aëre celerius mouetur, quàm vacuus, ergo ratione aeris grauitantis. Secundo, quia lignum centum librarum grauius est in aere, quàm plumbum vnius Libræ; in aqua verò est grauius plumbum; nec alia ratio videtur, nisi quia lignum in poris habet plus aeris, à quo grauitante etiam pellitur,in aqua verò, vbi aer non grauitat,non sic est.

Quoad mentem Aristotelis respondet Ruuius, ipsum loquutum de Elementis impuris,quo pacto videntur grauitare. Quidquid sit de auctoritate,ad primam rationem respondeo, negando consequentiam cum Tassono *lib* 1. *quæst.* 1. *art.* 1. *ma perche* ad secundam, ideo citius descendere in aere, quia grauius; nec aer leuitat in proprio loco, qui possit illius motum retardare, non sic vero in aqua, quia retardatur ab aere in poris, qui respectu aquæ leuitat, vincitur verò à plumbo, in quo hæc non nulitant. Eadem ratione patet ad sextum Aresij, cur vasa, vestes, &c. non mergantur, donec aqua, repleantur; non enim merguntur ab aqua, vt ipse putat, quæ non grauitat in proprio loco; sed à se ipsis, cum superauerint resistentiam ipsius aquæ. sed preter hæc 118

Instabis cum Aresio. Aqua in vase baiulato ab homine grauitat,& tamen est proprio in loco supra terram, ergo elementa grauitant in proprijs locis. Confirmatur, si vera esset nostra sententia, ligna, in quibus prædominatur aer,non deberent grauitare, quia sunt in aere, &c. & tamen experientia est in contrarium.

Ad argumentum Respondeo, aquam non esse in proprio loco, quia subter illam est aer, qui subsitat, & circumdat baiulantem vas, ideò grauitare, vt ad proprium locum tendat.

Ad Confirmationem respondeo, quòd si hoc esset verum, possent etiam ligna stare in medio aeris, quia totum spatium supra terram vsque ad ætherem est locus aeris, & est per accidens, quod hę, vel illę partes aeris terrę contiguæ sint,non aliæ,ergo possent etiam ligna, quòd est falsum: grauitant igitur,quia esto sit verum,prædominari in illis aerem quoad qualitatem actiuam,(de quo nec ita certum,vt ipse met Aresius fatetur *in* 1 *lib. disput.*7. *quæst.* 53. *sect.*1.) non tamen quoad motiuam,quia in omnibus prędominatur grauitas; non enim prędominium vnius elementi quoad qualitates actiuas,importat etiam prædominium eiusdem quoad motiuas, vt innuunt etiam Conimbricenses *cap.*8.*quæst.*2.*artic.* 3. §. *ad secundum dicendum.* Qui plura desiderat de figura elementorum, & proportione,quam habent ad inuicem quoad magnitudinem,videat Aresium *disp.*1. *quæst.* 4. & 5. & Doctores ab ipso citatos. Hactenus de hoc Tractatu.

Tractatus Secundus. Qui est de Mixtione.

DEbebatur hic tractatus in primo lib. remisimus tamen ad calcem huius secundi, vt facilior, & breuior euaderet,cognita natura elementorum,ex quibus fit mixtio, & de illis excussis. quæ sunt excussa, quorum nonnulla, alioquin fuissent supponenda.

An sit, & quid sit Mixtio. Quæstio Prima.

NOtandum primo mixtionem sumi posse propriè, & impropriè, impropriè sumitur pro quacumque plurium coniunctione, etsi proprias formas in suo esse perfecto retineant; sic dicitur frumentum mixtum hordeo; mixtio verò propriè sumitur pro illa plurium coniunctione,in qua ex illis pluribus aliquo pacto alteratis, quid tertium gignitur. 119

Notandum secundo, etsi mixtio propria possit esse ex alijs mixtis; vt cum ex vno mixto corrupto aliud generatur: tamen vltimo esse deueniendum ad mixtionem immediatam ex elementis; alioquin daretur processus in infinitum: & de hac immediata principaliter procedit tractatus; attamen quæ dicentur de immediata,applicari poterunt etiam ad mediatam.his notatis

Vnica Conclusio pro prima parte quæstionis, datur mixtio propriè dicta. Probatur primo auctoritate Aristotelis *lib* 1.*cap.*10. qui contra antiquos probat dari veram mixtionem,vt concludit *text.* 90.

Secundò probatur experientia; quia ranæ tempore æstiuo non aliunde generantur, quam ex mixtione, aquæ, & terræ; sed rana habet,quamdam formam tertiam à formis aquæ,& terræ;ergo vera Conclusio. Tertiò remanebit probata conclusio postquam fuerit explicata natura mixtionis.

Ad secundam partem quæstionis respōdeo cum defini-

tione Aristotel. 1. *de Generatione, & Corrupt. text. 90. mixtio est miscibilium alteratorum vnio*.

Dicitur primo *vnio*. loco generis, vt benè notat Aref. *lib. 1. disp. 7. quæst. 49. sect. 2.* in quo conuenit cum compositione, quæ, & ipsa est vnio; & in mixtione, ita miscentur miscibilia, vt remaneant mixta, & mixta denominentur, quod est proprium eorum, quæ vniuntur.

Dicitur secundo *miscibilium alteratorum* loco differentiæ, per has enim particulas differt mixtio primo à compositione, quia partes componentes propriè non sunt miscibilia; tùm quia ad compositionem non requiritur, vt partes alterentur. differt secundo a iuxta positione, quia in hac non est necesse, vt intercedat alteratio, & si intercedit est posterior mixtione; hic prior; quia supponit miscibilia alterata, consequenter iam vnita accidentaliter; differt tertio à mixtione accidentali; quia hæc consistit in alteratione, & communicatione mutua accidentium absque productione nouæ formæ mixti.

120 Ad hoc autem, vt ex aliquibus miscibilibus fiat mixtio, hæ conditiones requiruntur. Primo vt miscibilia sint mutuò actiua, & passiua, vt mutuo refrangantur, vt ex illis sic refractis gignatur tertium quid, scilicet forma mixti. Secundo debent esse facilè diuisibilia, vt possint in minutissimas partes diuidi, & perfectè misceri; vnde ferrum, & plumbum non possunt misceri. Tertio habere debent quamdam proportionem; quia si vnum multùm cętera excedat, non fiet mixtio, sed in illud, illa conuertentur. hę conditiones desumuntur ex Aristotel. *capu. citato de mixtione*. ex quibus.

Probatur nostra Conclusio, tertio quòd detur mixtio; quia elementa habent omnes istas conditiones: primo enim sũt mutuò actiua, & passiua, vt diximus *tract. pręcedenti*. Secundo sunt facilè diuisibilia; quia, & si terra sit sicca, vel nunquam in totali siccitate reperitur; vel saltem sic non concurrit ad generationem, & aqua sui humiditate potest illam siccitatem attemperare. Tertio concurrere possunt cum tali proportione, vt nullum aliud absorbeat.

Sed contra conclusionem instatur primo vt fieret mixtio, vel miscibilia essent penetranda, vel tantum iuxta ponenda; aliud enim esse non potest, sed hoc non saluat mixtionem; ergo non datur mixtio. Respondeo negando maiorem; sed partes ita mutuò se intersecant, vt medijs qualitatibus se refrangendo, quælibet particula reperiatur, cum talibus dispositionibus, vt non sint dispositiones pro vllo elemento; sed pro quodam tertio, quod requirat tale temperamentum, quo inducto in qualibet particula totius massæ materię elementorum coeuntium ad mixtionem, statim illa forma tertij, quæ dicitur mixti, resultet: & per hoc patet, quomodo fiat hæc mixtio, quam definiuimus. Pro maiori explicatione vide Zabarel. *de mixtione cap. 9.* Tol. *lib. 1. quæst. 19. §. de modo autem*, & Aref. *quæstio. 48. sect. 2. §. quo ad modum*.

121 Instatur secundo, vt fiat mixtio deberent elementa ad certum locum concurrere, sed quodlibet elementum tendit ad proprium locum tantùm naturaliter, ergo. Respondeo, & si naturalis inclinatio elementorum, sit huiusmodi, tamen ab agente extrinseco puta à virtute cęlesti posse in vnum congregari, quò veniant grauia, & leuia: neq; hinc sequitur mixtionem non esse naturalem; quia introductio formæ mixti, & alteratio est verè naturalis: immò illa congregatio elementorum non potest dici contra naturam, cum sit ob bonum vniuersi, sed ad summum contra naturam particularem; vel etiam dicendum neque esse contra eorum naturam particularem; quia elementa, vt sic sunt subordinata Cœlo, vt moueantur quo opus fuerit ad generationem efficiendam.

Instatur tertio, si daretur mixtio, elementa omnia iam essent mixta, quia aqua interfluit multas partes terræ. item est contigua aeri, &c. confir. esset in manu hominis quodlibet mixtum generare, quia potest elementa miscere. Ad argumentum negatur sequela, quia præter loci propinquitatem, requiruntur etiam aliæ conditiones ad formam mixti, v. g. virtus cęlestis, quæ elementa attemperet, & quidam cęli influxus, qui communicantur ab illo in quolibet mixto: & eadem ratione patet ad confirmat: quare homo non possit sui beneplacito hoc, vel illud mixtum conficere.

Instatur quarto, forma mixti est perfectior formis elementorum; ergo non potest effici ab illis; ergo non datur mixtio. Respondetur elementa esse tantùm causam materialem formæ mixti, causam verò efficientem, &c. esse vel causam vniuersalem; vel agens vniuocum, vt diximus, cum de principio, quo agens ponitur in actu primo, respectu effectus subst. in physica.

Contra verò definitionem mixtionis sunt nonnulla argumenta apud Aref. *sect. 1. quæst. 49.* & Conimbricenses *cap. 9. quæst. 2.* videri possunt apud ipsos; ad abundantionem doctrinam.

Quæres. an mixtio distinguatur à generatione, qua generatur forma mixti. 122

Respondeo, cum Zabarel *de mixtione cap. 11. ad sexto*, Aref. *sect. 3. ad 4.* non distingui, nisi formaliter, seu ratione, quatenus generatio formæ mixti, vt sic aliud non dicit, nisi productionem illius formæ; at mixtio vt sic, importat productionem cum relatione ad miscibilia, quæ in illa vniuntur: mixtio enim intelligi non potest sine relatione ad miscibilia.

Aduerto autem ad tollendos multos scrupulos, pro mixtione, quæ est definita; & de qua quæsitum, an detur, intelligi actionem illam, qua producitur forma mixti ex elementis iam primo alteratis, non autem intelligi mutuam communicationem qualitatum, qua elementa se reducunt ad certum attemperamentum.

An in Mixtione concurrant omnia Elementa. Quæstio Secunda.

De hac quæstione sunt multæ sententiæ apud Aref. *qu. 50. lib. 1. sectio* 1. aliqui enim existimant ex vno solo 123
elemento posse esse mixtionem: alij saltem ex duobus cum calore cęlesti; alij verò omnia dicunt debere concurrere ad mixta perfecta. videte Aref. pro nostra sententia, sit

Prima Conclusio. ad quodlibet mixtum perfectum requiruntur omnes elementares qualitates. Probatur primo, non potest fieri mixtio, nisi producatur debitum attemperamentum; ergo vera Conclusio. Probatur consequentia. debitum attemperamentum resultat ex refractione qualitatum, in hoc, vel illo gradu; sed quælibet qualitas refrangitur per proprium contrarium; ergo requiruntur omnes qualitates.

Dices adesse humidum, & siccum refracta; deinde vnã, ex alijs qualitatibus in summo, scilicet calorem, vel frigus; ergo non sequitur requiri omnes qualitates. Respondeo negando antecedens: quia nullum mixtum potest esse calidum in summo, consequẽter nec potest habere calorem, nisi refractum; quod si refractum, ergo habet etiam frigus; neque potest deesse omnino calor, in mixtione; tùm quia forsan nullum mixtum datur cum frigore non refracto, vt videtur velle etiam Tassonius *lib. 3. quæst.* 10. tùm quia saltem requiritur vt causa efficiens congregans elementa in vnum, rarefaciens in mixtione, quæ sunt rarefacienda, & pręstans alios effectus, quos ei alibi tribuimus.

Secunda Conclusio, in vnico elemento puro esse non 124
potest mixtio. Est contra Conimbric. *cap. 9. citato quæst. 2. art. 2.* qui citant pro se Scotum, Gregorium, D. Aug. &c. Probat conclusionem Pasqual. quia non potest esse consistentia mixti sine humido, & sicco; sed hæ qualitates non possunt communicari, nisi communicetur & substantia, in qua subiectantur; ergo. quam rationem vt probabilem tantùm affert etiam Aref. *sect. 2. loco citato, §. Tertio*.

Sed contra; per hos auctores; in qualibet particula mixti, est forma mixti, quia homogeneorum, vt dicit Pasqual. est eadem ratio totius, ac partium; ergo in qualibet particula, est debitum attemperamentum, ex qualitatibus refractis: modò in illa particula, vel humiditas, & siccitas sunt cum substantia propriorum elementorum, vel non. si sic; ergo datur penetratio corporum, quod non dicent. si secundum, ergo nulla ratio, quod ex vno elemento non possit esse mixtio, quia hæ qualitates non possint communicari, sine propria substantia.

Confirmatur primo, quia per Pasqual. quantum est ex parte substantiæ, vnum elementum est sufficiens materia mixtionis: sed non potest esse materia mixtionis; nisi sit capax qualitatum refractarum, ad debitum attemperamentum; ergo in vno elemento dari possunt omnes qualitates.

Confirmatur secundo, quia per ipsum, cui, & nos adhæsimus,

simus, humiditas, & siccitas sunt qualitates actiuæ; ergo possunt communicari, non communicata substantia. quare aliter

Probatur Conclusio. in vnico elemento, non potest induci attemperamentum aptum pro forma mixti; ergo vera conclusio. Antecedens probatur, in vnico elemento qualitates actiuæ adiutę à principio intrinseco, se reducerent ad statum naturalem, alias expellendo; sed attemperamentum mixti debet esse tale, vt duret, & foueat formam mixti; ergo.

125 Dices hoc futurum, etiam cum ex pluribus elementis; quia aliquæ qualitates remanent in subiecto naturali. negatur consequentia; quia tunc cum mixtio plurium dicat interfecationem, & intermediationem partium eorum, & si pars v.s. terrę possit reducere ad pristinum statum in sua siccitate, cùm tamen sit coniuncta cum portione alius elementi, cui naturalis est humiditas, ab illa conseruatur, ne expellatur humiditas introducta; quæ ratio non militat, quando est tantùm vnicum elementum.

Dices. ergo si adesset aliquod extrinsecum conseruans illud temperamentum in vnico elemento posset esse mixtum. negatur sequela, quia cum illud temperamentum non sit a principio intrinseco, vt exigit natura mixti, cęli non concurrent ad eius productionem; at sine cęlorum concursu nullum mixtum esse potest; vt inter cęteros notat Tol. *lib. 1. de Generatione quæstio. 19. §. duo autem sunt.* ex his

Sequitur, ad mixtionem requiri saltem duo elementa; & si petas quæ, respondeo necessariò requiri terram, vt fiat corpus mixti consistens; terra enim est pręcipua ratio, cur mixtum sit consistens; pręter terram, aptior videtur ad consistentiam substantia aquæ, cum sit minus fluxibilis quàm aer, & cùm sit densior, est actiuior ad refrangendas qualitates terræ, quàm aer, qui satis est, si adsit virtualiter, quatenus easdem qualitates participat cum aqua; non videtur tamen impossibile, quod ex sola terra, & substantia aeris, sine aqua possit etiam produci debitum attemperamentum, pro forma alicuius mixti; quia humiditas aeris potest refrangere siccitatem terræ.

Obijcies primo Aristotel. *tex. 49.* vbi dicit, omnia corpora simplicia adesse in omni composito. Respondeo adesse quò ad virtutem; certum est enim etiam per ipsum non adesse ignem, vt notauimus *cum de numero elementorum*.

126 Obijcies secundo, ex eodem *de Generatione animalium cap. 11.* vbi dicit, certa viuentia ex certo elemento generari; ergo ex vno elemento potest esse mixtio: & Confirmatur nam sub aqua fiunt multæ generationes. Ad Aristotelem respondeo; intelligere quò ad elementum prędominans; vniuersaliter enim *illo tex. 49.* docet; in omni mixto esse plura elementa, ideò addidit ibidem, *ex ijs constamus, ex quibus nutrimur*; & si aliqua mixta videantur nutriri tantùm vno elemento, puta aqua, & consequenter, ex illo tantum constare, tamen ipsemet respondet, aquam, qua nutriuntur, esse mixtam terra: Ad confir. respondeo cum Tol. *loco citato, §. super est.* quando ex vno elemento fiunt generationes, illa elementa non sunt pura: quo sensu possunt saluari, qui dixerunt, in vnico elemento posse esse mixtionem.

Quæres vbi fiat mixtio. Respondeo cum Tol. *loco citato §. circa locum*, posse fieri, & in aqua, & in aere, quia ad quemlibet ex illis locis possunt virtute cęlesti alia elementa trahi ad mixtionem; frequentius tamen fieri in terra, vbi omnia facilius repetiuntur.

Quomodo Elementa remaneant in Mixto. Quæstio Tertia.

127 Sensus quæs. est, an quando ex elementis ad inuicem mixtis, fit mixtum, in eo mixto remaneant etiam formæ elementorum mixtilium; vel tantùm eorum virtutes, & qualitates, scilicet an perseueret cum forma mixti forma terræ, aquæ, &c. vel tantùm humiditas, siccitas, &c.

Prima sententia vult remanere tantùm virtualiter, & nullo modo formaliter: tribuitur D. Thom. Caietan. Scot. Gregor. Capreol. Durando, & alijs quam plurimis ex antiquis, quos sequuntur ferè omnes recentiores, Conimbricens. *1. de Generatione cap. 10. quæst. 3.* Ruuius *quæst. 4.* Hurtadus *disp. 6. de elementis §. 7.* & alij, qui tamen non penitus conueniunt in explicando, quo modo remaneant virtualiter; vt est videre apud Ruuium *qu. 5. loci citati.*

Secunda sententia est Arec. *1. de Generatione disput. 7. quæst. 51. sect. 4.* qui vult, elementa remanere non tantùm virtualiter, sed etiam formaliter; non quod remaneant formæ reales elementorum in mixto; sed tantum gradus formales illarum, eo modo, quo in anima rationali est gradus formalis animæ sensitiuæ, & vegetatiuæ, quem communicando se ipsum formaliter communicat subiecto.

Tertia sententia est, elementa remanere in mixto secundum formas reales. est Auicen. Auer. Philoponi: Albert. Magn. Niphi, Zimaræ, Scaligeri, Contareni, Vegæ, Aureoli, Zab. Dandini; Nobilij, & aliorum apud Ruuium, & Arec. *locis citatis*; sed hi auctores, & ipsi diuisi sunt in modo explicandi, vt refert idem Arec. *sectio. 1.* hos omnes sequitur noster Pasqual. Pro nostra sententia, sit

128 Prima Conclusio. in mixto elementa non remanent tantùm virtualiter ita vt nullo modo remaneant eorum formæ subst. (addo has vltimas particulas, vt Conclusio, comprehendat omnes auctores primæ sententiæ, qui etsi dissident in explicando, quomodo remaneant virtualiter; conueniunt tamen in hoc, quòd non adsint vllo pacto formæ elementorum.)

Probatur primo Conclusio auctoritate Aristotel. *2. de Generatione tex. 49.* vbi habet, *in quolibet composito omnia corpora simplicia ingesta reperiuntur*; sed sola continentia. quo ad virtutes non saluat corpora simplicia inesse; ergo.

Probatur secundo, ita elementa sunt in mixto, vt possint separari, sed si adsunt tantùm virtutes eorum, non possunt separari; ergo non sufficit continentia virtualis; maior patet, tum ex Aristotel. dicente *1. de Generatione text. 84. cum tamen, quæ commiscentur ex ante disiunctis videantur coire, vt rursus disiungi possint*; tùm etiam; quia mixtio, & vnio; omnia autem, quæ vniuntur, sunt separabilia. sequela minoris probatur, ea, quæ debent separari supponuntur secundùm entitatem, quà separentur; sed si adsunt tantum virtutes, & formæ sunt corruptæ, non supponuntur secundum entitatem; ergo neque possunt separari.

Dices. posse separari, quò ad virtutes, sed contra, qualitates existunt refractæ in eadem parte mixti. & cum sint accidentia, non possunt ad inuicem separari, sed ad summum corrumpi: ergo vt saluetur separatio, debent adesse ipsæ formæ substantiales.

Probatur Tertio, si adesset materia nuda, & in illa introducerentur omnes qualitates elementorum, in esse refracto, æquè essent elementa virtualiter: ac modo in sententia contraria: sed tunc non posset dici mixtio ex elementis, neque in sententia aduersariorum: ergo vera Conclusio.

129 Secunda conclusio. Formę elementorum non manent in mixto secundùm gradus formales. est contra secundā sententiam. Probatur primo in mixto non adsunt formales operationes, & passiones illarum formarum: ergo neque illarum gradus. Antecedens patet, quia ibi non adsunt qualitates in summo &c. consequentia probatur, quia vbi sunt gradus formales alicuius formæ, sunt, & effectus, eo modo, quo essent ab ipsa forma: patet in gradu animæ sensitiuæ, & vegetatiuæ in homine.

Respondet Arec. illos gradus non contineri secundum integram rationem; sed in esse quodammodo refracto. Sed contra, quia sicut forma ipsa non suscipit magis, & minus, cum sit substantia: ita neque gradus. Contra secondo, quia illis gradibus, si sic continentur, debent conuenire omnia prędicata essentialia, ac ipsis formis: alioquin non essent ijdem specificè: quia species sunt sicut numeri, qui consistunt in indiuisibili: ergo non possunt esse refractæ. patet à simili in gradibus vegetandi, sentiendi, &c. in anima rationali.

Probatur secundo, gradus animarum, ideò continentur in vna anima formaliter. quia sunt ad inuicem subordinati; non sic gradus formarum elementorum in mixto: non enim vnus gradus per alium contrahitur: sicut in anima: ergo non possunt contineri formaliter.

Tertia conclusio elementa manent in mixto secundum formas: sequitur ex pręcedentibus: attamen probatur etiam, & primo auctoritate Aristotel. *3. Cœli tex. 31.* elementa dicuntur materia mixti: ergo remanent in mixto.

Re-

Respondent, esse materiam transeuntem. sed contra, quia in materia transeunte non fit vnio formæ, quæ de nouo gignitur, vt patet dùm ex carne generantur vermes; sed elementa, quæ vocantur materia mixti 3. *Cœli 2. de Generatione* dicuntur ea, in quibus fit vnio formę mixti; ergo sunt materia permanens.

Probatur secundo, mixtio dicitur vnio miscibilium alteratorum; vbi vnio dicit introductionem formę substantialis mixti, vt diximus; ergo introducitur in mixtibilibus alteratis: modò, vel elementa sunt hæc mixtilia alterata, vel non. si sic; ergo in illis introducitur forma mixti; ergo perseuerant, cum formis; demptis enim formis non sunt amplius elementa; si non sunt elementa hæc mixtilia, explicent quid possit esse: subiectum alterationis est ens actu ex Aristotel. scilicet compositum substantiale, quod vtique aliud non video ante formam mixti, quàm ipsa elementa.

130 Probatur tertio, in mixtione requiritur saltem terra, & aqua; vel saltem terra humida propter consistentiam mixti ex Aristotel. *text. 49. citato 2. de Generatione*; sed hæc ratio militat etiam in mixto in facto esse; ergo in mixto est saltem formaliter terra, & aqua, vel terra cum humore.

Probatur quartò, eo modo dicitur mixtio, vnio miscibilium, quo modo generatio est vnio materiæ, & formæ, sed si in generatione non remanerent materia, & forma secundùm entitates, non diceretur earum vnio; ergo neque dicetur mixtio vnio elementorum, nisi remaneant secundùm formas. Confirmatur, quia vnio est relatiuum ad partes vnitas in facto esse; ergo si mixtio est vnio elementorum, remanent elementa in facto esse secundùm formas.

Probatur quinto, quia estò in sententijs aduersariorum possent saluari definitio mixtionis, & cętera omnia; melius tamen, & proprius saluantur, si ponantur formæ ipsæ, nisi aliquid obstet, ne ponantur; sed nihil obstat, vt patebit ex solutione argumentorum: ergo dicendum illas adesse. pręter has rationes, multas alias congerunt nostri aduersarij, quæ cum patiantur solutionem, vt eas de facto soluunt; ideò missas facio, sicut & multas auctoritates Aristotel. quas nostri afferunt pro se, pręcipuè Dandinus 2. *de Anima digres. 8. parte 3.* innuimus eas, quarum solutiones non satisfaciunt.

131 Quarta Conclusio. formæ elementorum remanent in mixto refractæ quò ad virtutem: explicatur, & probatur simul. formæ elementorum, cum sint substantiæ, non suscipiunt magis, & minus: neque physicè in entitate: neq; metaphysicè in prędicatis essentialibus: attamen, his non obstantibus, in mixto refractis earum qualitatibus, non possunt se ad pristinum statum reuocare, vt extra mixtum: sed conseruant debitum attemperamentum, & in hoc sensu dicuntur refractæ, quò ad virtutem. ergo vera Conclusio.

Dices si nihil entitatis formarum deperditur, quomodo refranguntur in virtute. Respondeo refrangi, quia qualitates naturales vni formæ elementorum, in vna parte mixti inexistentes, intendi non possunt, nisi contrariæ remittantur: at illę non possunt remitti, quia conseruantur ab alia parte mixti, in qua est alia forma elementi, cui illæ sunt connaturales, & ita impediuntur inuicem elementa, ne in proprijs qualitatibus intendantur. modò ad argumenta, quæ quidem multa, & difficilia.

Instatur primo contra nostram sententiam, hæ formæ non sunt in eadem parte materiæ: tùm quia non sunt ad inuicem subordinatę: tùm quia requirunt diuersas dispositiones: neque in diuersa, quia mixtio esset iuxta positio. Respondeo, esse in diuersis partibus mixti: ad instantiam, non esse tantum iuxta positionem, nisi materialiter, quia in omnibus, est eadem forma mixti, in qua vniuntur, & fit forma mixti.

Instatur secundo, ergo non omnes partes mixti essent mixtæ, probatur, quia in aliqua ipsarum erit tantùm forma vnius elementi, & forma mixtionis. respondeo concedendo totum: immo hoc sequitur necessario ex natura mixti: sicut enim partes componentes non sunt compositæ, ita neque partes mixti sunt mixtæ.

Dices, ergo illæ partes non habebunt formam mixtionis, & sic, non essent aurum, lignum, &c. probatur, quia quod habet formam mixtionis est mixtum: hę partes non sunt mixtæ: ergo. Respondeo negando consequentiam, ad probationem, quod habet formam mixtionis, vt *quo* est mixtum, negatur vt *quod*, conceditur; sic in casu nostro, ideo enim hæ partes habent formam mixtionis, quia sunt id, ratione cuius oritur forma mixtionis; ideirco enim oritur, quia illæ miscentur, mixtum verò habet vt *quod*.

Dices ergo illæ partes non sunt mixtum, & si habeant 132
formam mixtionis, vt *quo*: ergo non sunt v. g. aurum, argentum, &c. quæ sunt vera mixta. Respondeo negando consequentiam. ad probat. aurum, argentum, &c. esse, vel mixtum, vel partem mixti in actu exercito, quia mixta sunt huiusmodi propter formam mixtionis, quæ cum sit in mixto, quia adest mixtio miscibilium: dum mixtilia sunt in actu exercito in mixto, illa forma est etiam in illis, & conseruatur, si autem non sint amplius partes, illa elementa reducent se ad pristinum statum, & soluetur forma mixtionis: ex quo patet ad instantiam Hurtadi, si Deus separaret formam vnius elementi, quam dicimus remanere in mixto, quòd non esset amplius mixtum, & quare.

Dices si diuidatur lignum in duas partes, quælibet verè dicitur quoddam suppositum mixtum: ergo malè negamus partes mixti posse dici mixtum, & sic corruit tota nostra doctrina. Respondeo, duplex genus partium reperiri in mixto: primum spectat ad mixtum, vt continuum quoddam est, & vt sic, illud constituit, & de his tantùm procedit instantia: secundum genus partium spectat ad illud, vt mixtum est, scilicet ratione quarum facta est, & producta forma mixtionis, & de his negatur, quòd si in illas diuidatur, fiat diuisio in diuersa supposita mixta; verum quidem est, quod vix poterit fieri hæc diuisio, quia elementa sunt adeo in mixtione ad inuicem permixta, & intersecata, vt quæcunque pars detrahatur a mixto sit ex pluribus elementis, & sic spectans ad continuitatem illius, non ad mixtionem: ideò facta quacunque diuisione semper partes solent dici mixta, & retinent eandem denominationem, ac ipsum totum.

Instatur tertio, aurum, v. g. est homogeneum; ergo non remanent in eo, formæ elementorum, quæ differunt specie. Confirmat. quia mixtum secundùm omnem sui partem petit homogeneam dispositionem, non sic formæ elementorum. Ad argum. respondeo, esse homogeneum, quò ad formam mixtionis, & hoc sufficit, sicut dicitur homogeneus homo, & si tot formas contineat partiales. Ad confirm. adesse dispositionem homogeneam, quia ex illis formis, & earum qualitatibus refractis vnum resultat temperamentum vni formæ in toto mixto, quod non officit, quin, & formæ elementorum adesse possint, quia non petunt suas qualitates in summo essentialiter. Per hæc patet ad omnes rationes Auersæ *quæst. 43. sect. 3.*

Instatur quarto, forma mixti esset forma simplex, si non 133
continet nec actu nec virtute formas elementorum. Respondeo esse formam simplicem, sed mixti, quia resultat ex vnione miscibilium.

Instatur quinto, si non corrumperentur formæ elementorum, generatio vnius non esset corruptio alterius. Respondeo, & respondi axioma, non verificari, quando adsunt plures formæ subordinatæ substantiales.

Instatur sexto non possent ad inuicem continuari, quia differunt specie. Respondeo, non continuari per se, sed quatenus vniuntur in forma mixti.

Instatur septimo fieret vnum per accidens: quia forma mixti adueniret materiæ completę per formas elementorum. Respondeo aduenire formis elementorum suppositis, quæ ei subordinantur, atque adeò non habent rationem actus vltimi.

Instatur octauo, mixtum diceretur formaliter aqua, terra, aer, &c. Respondeo denominationem sumi secundùm vltimam formam: quæ dat vnitatem: hæc autem est forma mixtionis: potest quidem dici habere in se terram, aquam, &c. neque hoc est peccatum mortale in philosophia, vt videntur velle inferre nostri aduersarij.

Instatur nono, vel omnes formæ elementorum sunt æ- 134
quales in viribus; vel non. Si primum, ergo omnia mixta essent eiusdem speciei: Si secundùm, ergo elementum, quod pręualet, cętera destruet, quod, si dicatur illud elementum non se posse reducere ad pristinum statum; ergo mixtum naturaliter nunquam dissoluetur. Respondeo primo argum. posse retorqueri, & contra ponentes tantùm qualitates elementares in mixto, quia etiam per ipsos

debet

debet remanſiſſe aliqua qualitas prçualens, ratione cuius mixta differant;& dicitur in vno mixto, vnum elemẽtum, in alio aliud prædominari, quod igitur ipſi reſpondebunt de qualitatibus, ego reſpondeo de elemento. Reſpondeo ſecundo non eſſe æquales in viribus, quia aliquod elementum prædominatur: non deſtruuntur tamen cętera, quia primo reſoluenda forma mixti, quæ non per quamcunque alterationem qualitatum diſſoluitur; alioquin in omnibus mixtis danda eſſet æqualitas ad iuſtitiam; ne autem ſtatim elementum prædominans conturbet neceſſarium contemperamentum, retunditur tùm à contrarijs qualitatibus, vt diximus, quæ reſiſtunt, pręcipuè adiutis à principio innato, nec ſtatim vinci poſſunt: tùm etiam ab extrinſeco, præcipuè ab influxibus Cęli, à quibus multùm pendet cõſeruatio mixtorum, quia vtique refrangunt virtutem elementi prædominantis, & adiuuant cętera, ne ſuccumbant: in mixtis enim multum locum habent Cœli, ideò multa in illos referenda. innuitur hæc reſponſio à Conimbricenſ. 1. *de generatione cap. 4. quæſt. 22. art. 3. §. ſecundum pronunciatum*.

Inſtatur 10. ex Ariſtotel. *lib. 2. de partibus animalium cap. 1.* vbi poſtquam dixit, mixta componi ex elementis, quaſi errasſet, ſubiungit, *ſed fortaſſe melius dici poſſet, confici ex virtutibus*. Confirmat. ex alijs locis, quæ afferunt Areſ. & aduerſarij, in quibus videtur velle non remanere actu elementa in mixto. Ad argum. reſpondeo Ariſtotel. ita loquutum, quia ad mixtionem concurrunt ſemper omnes qualitates: non autem omnia corpora ſimplicia. Ad confirmat. reſpondeo, non remanere actu, ſcilicet vt habentia rationem actus vltimi, quia aduenit forma mixti. patet ſenſus, quia cum dixiſſet *tex. 84.* non remanere actu; addit, *neque corrumpi, quia ſalua manet eorum virtus*: ne ſcilicet quis exiſtimaſſet negaſſe remanere actu, ſcilicet ſecundùm entitatem: ideo addidit, *neque corrumpi*, ſcilicet ſecundùm entitatem, igitur per ly *actu* non negauit remanere ſecundùm entitatem: alioquin corrupta eſſent, & ſic ſibi contradixiſſet, ſed tantùm negauit eſſe actu, ſenſu expoſito. Ex hactenus diſputatis.

Deducitur, quomodo qualitates elementorum remaneant in mixto: remanent enim in eſſe refracto, neque in omnibus eandem habent refractionem: ſed iuxta diuerſa temperamenta introducenda, applicantur elementa in tali ſtatu: vt ex eorum pugna ſequatur neceſſariò refractio ad formam mixti producendam.

An Mixtum poſſit conuertere in ſe Elementum, & è contra. Quæſtio. Quarta.

PRima Concluſio. mixtum non poteſt in ſe conuertere elementum. Probatur, quia non poteſt mixtum effi- 135
cere hanc conuerſionem, niſi refrangat elementum in ſuis qualitatibus reducendo ad debitum temperamentum, &c. ſed hoc non poteſt: ergo. Probatur minor, hęc refractio fit medijs qualitatibus contrarijs: ſed mixta, vel non habent qualitates contrarias elementis, vt vinum reſpectu aquæ. vel ſi habent, in elemento ſunt in ſummo, in mixto refractæ; ergo per qualitates mixti qualitates elementorum refrangi non poterunt.

Confirm. ex Ariſtotele, qui non alia ratione videtur *tex. 49.* negare elementa poſſe nutrire.

Secunda Concluſio. elementum poteſt aliquo modo in ſe conuertere mixtum. Probatur, & explicatur ſimul concluſio, non poteſt illud conuertere, dum mixtum eſt: ſed primo debet extrinſecè agendo inducere ad eius corruptionem, quo corrupto, poterit in ſe aliquid eius conuertere.

Confirm. ex Ariſtotel. qui 1. *de generatione tex. 88.* dicit, *ſi gutta vini inijciatur decem mille pateris aquæ forma vini perit, & in aquam conuertitur*. ex his.

Deducitur reſponſio ad quæſtio. his diebus ſatis famoſam: an vinum poſſit in ſe conuertere aquam: dicendum enim, non poſſe iuxta noſtram primam concluſionem. videantur Areſ. *lib. 1. quæſt. 52.* qui huius ſententiæ accerrimus propugnator eam auctoritatibus, rationibus, & experientijs quamplurimis confirmat. nos de hac quæſt. in tractatu de Euchar. Hæc ſufficiunt in vtrunque lib. de generatione.

TRACTATVS, ET QVÆSTIONES
In Libros Ariſtotelis, De Anima.

P R O OE M I V M.

NOn paruum diſſidium inter Doctores quem nam locum inter lib. Philoſophiæ Naturalis obtineant lib. de Anima: noſtrum non eſt hanc litem examinare, & iudicium ferre, qui tantùm intendimus, ex Ariſtotelico fonte dulciſſimum ſcientiarum nectar haurire; ex multa ipſius doctrina, veritatis amaranthum legere, vbicunque floruerit. Nos quæcunque fuerit methodus Ariſt. poſt lib. de generatione, hos de anima, ſumimus quæſtionibus examinandos. Nullam huc vſque materiam pertractauimus, aut nobiliorem; aut magis neceſſariam: Cœli, etſi potiantur incorruptibilitate, attamen anima, ex qua parte eſt rationalis ſua immortalitate non exceditur, excedit eos; quòd ſpiritualis: quòd cognoſcitiua, quod capax æternæ mercedis: nec philoſophia magis nobis neceſſaria, quàm ſecundùm hos lib. in his nobis ſternitur via ad intelligentiam ſummi Dei, & Angelorum in Theologia aſſequendam: dignum igitur, vt maiori, quo poſſumus ſtudio, in nobiliſſimæ, & vtiliſſimę materiæ explicationem incumbamus.

PRIMI LIBRI DE ANIMA.

S V M M A.

DIuiditur primus Liber de Anima, in duas partes principales; In prima vſque ad tex. 16. (principium autem) tanquam in Procemio, vt notat D. Thom. ponit intentum, de quo agendum, aperit difficultatem, in agendo de aſſumpta materia. In ſecunda agitur de Anima ſecundum opiniones antiquorum. Hac ſecunda pars ſubdiuiditur in alias duas; In prima vſque ad text. 36. (conſiderandum autem) refert opiniones; in ſecunda diſputat contra illas. A nobis hic lib. nullo tract. examinabitur, vtpotè quorum nihil interſit, an Ariſtot. meritò, nec ne antiquos confutauerit, ſed ſtatim tranſitum facimus ad ſecundum lib. in quo traditur doctrina de Anima.

TRA-

TRACTATVS, ET QVÆSTIONES
in Secundum de Anima.
SECVNDI LIBRI SVMMA.

Postquam Aristot. in primo lib. egit de anima secundùm antiquorum opiniones, in hoc secundo tradit propriam doctrinam. diuiditur lib. in duas partes principales: in prima quæ est vsque ad text. 27. (potentiarum autem) agit de essentia animæ. In secunda de eius potentijs, sed hæc secunda diuiditur in tres alias partes. In prima vsque ad text. 33. (quare primum) distinguit potentias ad inuicem; in secunda vsque ad text. 51. (determinatis autem) agit de potentijs animæ vegetatiuæ. In tertia de potentijs, & functionibus animæ sensitiuæ. nos hunc lib. percurremus tribus tract. primus erit de anima in communi. Secundus de anima vegetatiua. Tertius de anima sensitiua. vnde sit.

Tractatus Primus. Qui est de Anima in communi.

Quid sit Anima. Quæstio Prima.

136 DVplicem definitionem animæ tradit Aristoteles hic, primam *text. 6.* secundam *text. 24.* prima ponitur sic, *anima est actus primus corporis physici organici potentia vitam habentis.*

Dicitur primo *actus*, & sumitur pro actu transcendentaliter, & stat genericè.

Dicitur secundo *primus*, quia duplex est actus, primus, & secundus, secundus est operatio, anima autem non est operatio; sed principium operationis.

Dicitur tertio, *corporis physici*, seu naturalis, circa quam particulam contendunt expositores, quid intelligat Aristotel. Ex dictis in phys. patet intelligi compositum substantiæ, ex materia, & forma: & benè sequitur in casu præsenti; quia anima aduenit materiæ actuatæ per formas substantiales partiales, consequenter, composito substantiali. est etiam ad mentem Aristotel. *tex. 3.* vbi cum dixisset corpus particeps vitæ (quod vtique ponit in definitione animæ) esse substantiam addit, *& ita substantia vt composita.*

Dicitur quarto, *organici*, ad differentiam illorum corporum, quæ organa non participant; eò quod exercere non debeant opera vitæ, ad quæ data sunt organa, vt instrumenta: organum enim idem est, ac instrumentum.

Dicitur quinto, *potentia vitam habentis*, quia corpus physicum organis dispositum potest informari anima dante vitam; ideò ipsum, vt subiectum animæ, est potens viuere; ex quo patet non definiri animam, vt actum actualem, vt sic enim esset actus corporis habentis vitam actu, non potentia; cum enim anima est in corpore, corpus actu habet vitam; sed definitur anima, vt sic secundùm suam entitatem; Aduertunt autem D. Thom. *hic* Conimbricens. & alij, idem esse dicere corpus organicum, & corpus potens viuere; quia organa sunt instrumenta necessaria ad vitam, quod ideò forsan *tex. 4.* ly *organici* omissum est ab Aristotel per has particulas excluduntur ab hac definitione forma cadaueris, quæ simpliciter non est actus corporis organici, nisi per accidens, vt benè notat Hurtad. *disp. 1. de Anima sect. 1. § 6.* & formę cęteræ substantiales, quæ non sunt actus corporis organici.

Secunda definitio animæ traditur ab Aristot *loco citato*
137 his verbis *anima est id, quo viuimus, sentimus, mouemur, & intelligimus primo.* Quæ particulæ vt notant Conimbricens. *cap. 2 quæst. vnica art. 1.* non sunt sumendæ neque omnino disiunctiuè, neque penitus copulatiuè; sed cum tali accommodatione, quod conficiant aptam definitionem pro anima in communi. tali scilicet pacto; anima est id, quo viuimus (viuere enim sumitur hic pro functionibus animæ tantùm vegetatricis, vt ipsemet Aristot. *tex. 3.* explicat) vel, est id, quo viuimus, & sentimus, & loco mouemur (pro functionibus animæ sensitiuæ) vel est id, quo viuimus, sentimus, loco mouemur, & intelligimus (pro munijs animæ intellectiuæ.)

In hac definitione vt excludantur multa argumenta, aduertendum ly *est id*, sonare pro est principium intrinsecum *quo*; principium enim *quod* est ipsum compositum; vnde facit sensum; anima est principium intrinsecum, seu formale. quo viuimus; &c.

Aduertendum secundo, dici id, quo *primò*, quia anima est primum principium ad differentiam potentiarum, quibus medijs, si anima exerceat opera, quæ ponuntur in definitione, non tamen sunt principium primum quo viuit, sentit, & intelligit hic solet disputari, an traditæ definitiones sint essentiales; res parui momenti: videantur Conimbric. *locis citatis.* Rubius *hic tractat. primo quæstio. 6.* Hurtad. *loco citato*, & alij.

An Anima sit substantia. Quæstio Secunda.

DAnt occasionem huius quæst. errores quorundã, quos recensent Conimbricens. *cap. 1. quæst. 1. ar. 3.* quidam 138
enim dixerunt animam aliud non esse, quàm quoddam temperamentum primarum qualitatum, ita Galenus *cap. 3. & 4. lib. qui inscribitur, quod animi mores corporis temperamenta sequantur*, quidam verò harmoniam contrariarum qualitatum, in vnam temperiem coeuntium, vt Dinotchus, Empedocles, cui addunt, & Plato. qui etiam numerum, & circulum animam appellauit: propter hos omnes errores, quibus videtur sequi animam accidens quoddam esse, sicut temperamentum, harmonia, &c. fit præsens qu. Pro qua sit.

Vnica Conclusio. anima est substantia, est Aristotelis, *hic tex. 4.* clarè, & probatur primo: ex corpore, & anima fit vnum per se; ergo est substantia. Antecedens patet hominem esse vnum per se, vt homo est; est autem homo per corpus, & animam. consequentia etiam patet; quia ex rebus diuersorum prędicamentorum, vt diximus, in phys. non fit vnum per se; sed corpus est substantia; ergo, & anima.

Probatur secundo, dantur formæ substant. ex dictis in phys. ergo anima est substantia; probatur consequentia perfectiores operationes elicit anima, quam cęteræ aliæ formæ substant. ergo si illæ sunt substantiales, & anima. Confirmatur, quia substantia non ordinatur, vt dispositio ad accidens; sed omnia, quæ sunt in viuente, sunt in ordine ad animam; ergo anima est substantia; alioquin cum in viuente esse debeat aliqua forma substantialis, substantia ordinaretur ad accidens.

Sed pro Galeno instatur primo, soluto temperamento 139
non adest amplius anima; ergo anima nõ est aliud, quàm temperamentum. negatur consequentia, ideò abscedit anima, quia tollitur debita dispositio per destructionem temperamenti.

Instatur secundo, ab anima oriuntur diuersæ passiones, iræ, melancholiæ, &c. sed hæ sunt à diuerso temperamento; ergo, Respondeo animam in suis effectibus pendere à corpore, dum est in illo; ideò ex diuerso temperamento diuersos elicere effectus.

Posset instari tertio, anima, excepta rationali, non potest esse sine materia; ergo non est substantia; quia substantia per se subsistit; sed huic argumento iam satisfecimus *tract. de forma in phys.* cum probauimus dari formam substantialem. legatur ibi.

An omnis anima sit forma informans. Quæstio Tertia.

FOrmarum, vt diximus in physic. *tract. mox citato*, aliæ dicuntur informantes; aliæ tantùm assistentes. infor- 140
mantes

mantes dicuntur esse actus subiecti, & vniri ipsi tanquam proprio susceptiuo: assistentes verò excludunt vnionem, neque sunt actus subiecti, cui assistunt; sed tantùm, vt extrinseci motores illo subiecto vtuntur in aliquibus operationibus, sicut Angeli dum corpora assumunt: modò, quærimus, an omnis anima sit forma informãs, vt videtur velle Aristoteles in definitionibus allatis, quibus diximus omnem animam difiniuisse. non defuerunt, qui hoc negarẽt, & vellent animam rationalem esse tantum formam corporì assistentem, vt Nauclerus est in naui. sic Auer. Themistius, Philop. Anaxarcus, & alij apud Conimbric. *quæst. 6. art. 2.* præter quos tractant hanc qu. etiam Ruuius *tract. 1. quæst. 3.* Hurtad. *sect. 3.* Pro solutione.

Notandum animam, quantum ad præsens spectat, vel esse materialem, quia fiat ex materia; vel immaterialem, quia à Deo creetur, de vtraque soluenda qu. pro qua sit

Prima Conclusio. animæ materiales sunt formæ informantes; de hac conclusione nõ est dubium, vt notat Hurtad. & probatur primo auctor. Aristotel. *hic* vbi dicit, animam actum corporis; saltem de materiali intelligendum.

Probatur secundo, anima materialis est forma corporis vt vnita; ergo forma informans. Antecedens probatur, forma materialis educitur de materia; ergo vnitur; eductio enim est vnitio, ex aliàs dictis; consequentia probatur, quia per hoc distinguuntur forma assistens, & informans.

Probatur tertio, forma materialis pendet in esse à materia; ergo est forma informans. Antecedens suppono ex dictis in physic. consequentia probatur; quia materia nequit souere existentiam formæ, si ab ea sit separata; ergo ei vnitur; ergo forma informans.

141 Secunda Conclusio. anima rationalis est forma corporis informans, hæc conclusio est de fide, definita *in Concil. Viennensi sub Clemente V. in Clementina vnica de summo Trinitat. §. 2.* item *in Concil. Lateranens. sub Leone Decimo, sess. 8.*

Probatur primo Conclusio auctor. Aristotelis qui *toto 1. cap.* agens de anima in communi dicit, & replicat, esse actum corporis præcipuè *text. 7. & 8. Si igitur commune, quid de omni anima. sit dicendum ipsa perfectio prima primusque actus est corporis naturalis: tex.* autem: 8. *vniuersaliter igitur diximus, quodnam anima sit: est enim ea substantia, quæ est, vt ratio,* nomine rationis intelligit ipsam formam, quæ est pars principalior essentiæ: quæ nomine rationis appellatur ab Aristotel. vt alibi notauimus; ergo citra controuersiam, anima rationalis per Aristotel. est actus informans corpus.

Probatur secundo, ex anima rationali, & corpore fit vnum per se; ergo est actus, & forma informans. Antecedens probatur, quia homo, quà est homo, est vnum per se; sed est homo per animam rationalem; ergo ex anima rationali, & corpore fit vnum per se. consequentia ea probatur, quia ex forma tantùm assistente, non fit vnum per se, vt patet de intelligentijs assistentibus Cœlo.

Probatur tertio id, quod rem constituit in certa specie, est aliquid intrinsecum; sed homo per animam rationalem constituitur in specie hominis; ergo est aliquid intrinsecum; ergo forma informans; omnia sunt clara; vltima consequentia probatur, quia cum sit actus, non potest esse intrinseca homini, nisi vt forma, ergo informans: alias rationes habes apud Conimbr. Hurtad. Ruuium, & alios

142 Sed contra secundam conclusionem, instatur primo, operationes animæ non tribuuntur corpori, ergo non est actus corporis. Probatur consequentia, quia operationes formarum tribuuntur habentibus illas. Respondeo negando consequentiam, ad probat. operationes formarum tribui habentibus illas vt *quo*, & nego, vt *quod* scilicet vt composito, concedo; sic non dicitur materia ignis calefacere, quæ est operatio formæ ignis; benè dicitur ipse ignis. qui est compositum; corpus autem in casu nostro habet animam, vt *quo* quia est eius subiectum receptiuum, homo vt *quod*, quia est compositum ex corpore, & ipsa anima; ideò homo dicitur intelligere.

Instatur secundo, anima rationalis non potest communicare suas operationes, neq; potentias corpori, ergo neq; se ipsam. Antecedens patet, quia neque intellectus, neque intellectio recipiuntur in corpore. Respondeo concesso antecedente, negando consequentiam; ideò autem non potest operationes, & potentias communicare, quia cum inhærere debeant, vt pote accidentia spiritualia, non possunt inhærere rei materiali, anima vero rationalis non inhæret, quia subsistens.

Instatur tertio, anima rationalis spiritualis, indiuisibilis, maximè distat à corpore materiali diuisibili, &c. ergo non possunt vniri simul. Respondeo animam rationalem, & corpus maxime distare, in genere entis, non in genere actus, & potentiæ quare negatur consequentia.

Instatur quarto, omnis forma informans dicit relationem ad proprium subiectum; non sic anima rationalis ad corpus; ergo, probatur minor, quia relatio est tanquam ad id, à quo pendet in esse; sed anima rationalis non pendet in esse à corpore; ergo. Respondeo negando minorem; ad probat. relationem formarum, vt sic, esse ad materiam, tanquam ad suum terminum à quo pendent, vt exerceant informationem, propter quam sunt formæ; in formis verò materialibus extenditur relatio etiam tanquam ad id, à quo pendent in esse, & conseruari.

Instatur quinto, anima est per se subsistens; ergo non potest esse forma informans. Probatur consequentia, quia informare est esse in alio; subsistere esse per se. Confirmatur, quia alioquin haberet naturalem inclinationem ad corpus; ergo dum in statu separationis per se stat, esset in statu violento. Ad argumentũ respondeo negando consequentiam, ad probationem non opponi *per se stare*, & *informare*, sed *per se stare*, & *inhærere*, quia inhærere dicit esse in alio cum dependentia in esse; non sic informare, quod tantùm importat esse alterius actum, à quo tantùm pendet in actuatione; quia sine subiecto non datur actuatio; & est genericum ad informare, cum, vel sine dependentia in esse. Ad confirmationem patebit infrà, cum de statu separationis animæ. 143

Instatur sexto ex Aristotel. *tex. 11.* vbi dicit loquens de anima, vt sic, quasdam partes esse inseparabiles, quia sunt actus corporis, quasdam nequaquam, quia nullius corporis actus sint; quod vtique intelligi debet de anima intellectiua. Confirmatur, quia in fine eiusdem text. addit *at obscurum est, nec dum patet si anima actus sit corporis, vt gubernator actus est nauis*, ergo secundum Aristot. anima non est forma informans. Ad argumentum respondeo cum D. Thom. Aristotel. loqui de potentijs animæ, quæ partes eius sunt, non de diuersis speciebus animarum; animæ autem aliquæ potentiæ sunt inseparabiles à subiecto, cuius anima est forma, vt in forma, vt in omnibus potentijs animæ vegetatiuæ, & sensitiuæ; aliquæ vero separabiles, vt potentiæ animæ intellectiuæ, quæ etiam separata, anima à corpore remanent cum anima. Ad Confirmationem dico ita dubitatiuè loqui, quia nondum sibi videbatur sufficienter hoc probasse. De reliquo quoties dicit Aristot. formam non esse separabilem à materia; quòd habeat finem; & similia, intelligendus est de formis materialibus tantùm, & quæ per physicam generationem fiunt.

An aliqua forma totalis det esse organicum corpori. Quæstio Quarta.

SEnsus quæst. est, an in corpore præter animam sit vna forma totalis substant. quæ constituat diuersa illa organa, quæ in viuētibus reperiuntur, per quæ corpus, quod est pars viuentium, constituatur in esse talis corporis; & solet dici forma corporeitatis, & forma mixtionis: non enim procedit quæst. de forma illa corporeitatis, quam Auic. Zabar. ponebant in materia, & teccimus *in Physic. tract. de materia*. 144

Prima sententia est Scoti *in 4. dist. 11. quæst. 3. § de 2. art.* & expressius §. *ad rationes, circa finem illius*, nempe *ad quartam*, qui hanc formam admittit; sequitur nobilius *1. generat. cap. 4.* fuit etiam Henrici, quo ad hominem tantùm; quòd ideo affertur, & impugnatur à Scoto, quod eam ponant in homine, non in cæteris viuentibus.

Secunda sententia contraria est communis D. Thom. *1. parte quæst. 76. art. 4.* Tol. *1. Physic. quæst. 15.* Suarez *disp. 15. sect. 10 num. 8.* Conimbricens. *1. de generatione quæst. 2. art 2.* Ruuij *hic quæst. 6.* & omnium, qui pluralitatem formatum substant. negant.

Vnica Conclusio non datur forma hæc totalis dans esse organicum. Probatur primo, vel forma mixtionis est homogenea; vel eterogenea. non homogenea, quia esse organicum, est esse omnino dissimile; ergo non potest haberi

beri per formam homogeneam: si secundum, ergo non est vna totalis; sed diuersæ formæ discontinuæ, & tantùm contiguæ; ergo vera Conclusio.

145 Neque potest dici, esse eterogeneam eminenter, quia hoc non sufficit, ad eterogeneitatem, quam habent organa formaliter; compositum enim non potest esse formaliter tale, nisi per formam formaliter talem; si autem forma sit tantùm eminenter talis, & compositum erit tantùm eminenter tale; sic quia forma solis, non est nisi eminenter calida, nec sol nisi eminenter calidus, homo autem formaliter sensitiuus; quia anima rationalis etiam formaliter est sensitiua.

Probatur secundo, esse organicum requirit diuersas dispositiones; ergo etiam diuersas formas; ergo vera Conclusio. Antecedens patet, alia dispositio est in corde, alia in aure, epathe, &c. prima consequentia probatur, quia variantur dispositiones ad variationem formarum. Secunda sequitur, quia si sunt plures formæ; ergo non est vna totalis. hinc

Sequitur multò minus in viuentibus posse dari vnam formam totalem, quæ det esse corporeum toti illi aggregato ex organis, quia illud corpus deberet esse in aliqua specie, saltem incompleta; non enim datur genus vt sic existens; sed omne existens, est indiuiduum (vt alias diximus contra Auic. & Zab. quantum enim ad hoc nihil facit etiam contra Scotum) sed in alia specie esse non posset, quam organici, sed esse organicum non potest haberi per vnam formam totalem, ergo neque esse corpus.

146 Sed contra Instatur primo, si non datur forma mixtionis totalis, homo non diceretur generare hominem, probatur consequentia, anima creatur, materia præexistit, ergo nihil est, per quod dicatur generari, &c. Respondeo responsione, quam alibi dedi, cum de vnione *in 2. Physic. tract. de causa formali.*

Instatur secundo, anima supponit corpus in esse corporis constitutum; consequenter vnum, ergo per aliquam vnam formam. Respondeo corpus constitui in ratione corporis, per formas partiales, quas quæstione sequenti admittemus in viuentibus, per quas tamen non est verum vnum; neque in aliqua vna specie constitutum, seclusa anima; quod nullum absurdum dicit.

Instatur tertio, idem numero fuit corpus Christi, dum erat exanime in sepulchro, ac viuum; sed vnitas, & identitas habentur à forma, ergo datur forma, qua corpus constituatur idem corpus. Respondeo ad saluandum, quod idem corpus fuerit, viuum, ac mortuum, satis esse, si eadem organa cum suis formis partialibus, ex quibus dicimus corpus coalescere, fuerint in sepulchro, quæ fuerunt animata: & si aggregatum ex tot organis, dicitur vnum corpus, non dicitur, quia vere vnum, sed quia omnia illa vniuntur in vna anima; sicut multæ militum phalanges dicuntur vnus exercitus; non quia vna forma vniantur, sed quia omnia vniuntur sub vno duce, ita in casu nostro.

An in vno composito esse possint plures formæ substantiales. Quæstio Quinta.

147 QVærendum esset, an organa corporis constituantur per proprias formas, quæ sint substantiæ, quia tamen hoc maximè pēdet ex decisione, an sit possibile in eodem composito esse simul plures formas substant. quod, vtrique sequetur, si ponamus in organis præter animam dari etiam formam propriam substantialem, ideò primo moueo præsentem quæst. Pro qua.

Prima sententia est negatiua D.Thom. *1. partis quæst.76. art.3.4.& 5. ad 3. & opusc. de plural. formarum*. Caietan. *ibidem prima parte* Fer. *2. contra gentiles cap.58.* Capreolus *in 2. dist.15. art.1.* & omnium Thomist. Val. *tom.1. disp.6. quæst.2 puncto 3.* Conimbricens. *1. de generatione capit. 10. quæst.3. art.2.& cap.4. quæst.19.* Fonf. *7. Met. cap.12. sect.8. 9.10.* Tol. *1. Phys. quæst.15.* Suarez *disput.15. sect 10 iota.* Ruuij. *tract. de modo, quo anima informat corpus quæstio 6.* Hurtad. *de forma substantiali disp.4. sect.3.* & aliorum apud Aref. *1. de generatione disp.1. quæst.10. sect.1.*

Secunda sententia est Auicen. *1. sufficientiæ cap.2.* Iandunj *1. de anima quæst.8.* Veneti *7. Metaph.* Auicembron *1. de generatione tex.24.* Auerrois, Soncin. Henrici, Scoti, Ochami, Mayronis, Niphi, Philop. Nobilij, Zabar. Trombetæ, Dandini, omnium illorum, qui *1. de generatione quæst. penultima*, ponebāt elementa formaliter in mixto, & aliorum apud eundem Aref. *sect.2. locis citatis*, quos ipse sequitur, qui, & si differant, in modo ponendi plures, vel pauciores formas simul, has, vel illas, &c. omnes tamen in hoc conueniunt, quòd possint simul in eodem composito esse plures formæ substantiales. sequitur etiam nouissimè noster Pasqual.

Notandum, quòd tota difficultas consistit, an possint formæ substantiales inuicem subordinari: si enim non possint subordinari, certum est non posse esse simul, quia forma substantialis non subordinata, complet totaliter materiam: atque adeò dicit incompossibilitatem, cum quacunque alia forma. pro quo sit

Prima Conclusio. formæ substantiales possunt inuicem
subordinari: probatur primo, non implicat, neque ex parte 148
materiæ, in qua forma subordinata, & subordinans recipiendæ sunt, neque ex parte ipsarum formarum, ergo nulla implicantia. consequentia patet, quia dato anteced. non apparet penes quid possit esse implicantia. antecedēs probatur, non ex parte materiæ: quia materia tantùm appetit omnes formas: dato igitur, quòd sit aliqua forma, quæ non possit recipi, nisi alia recepta, materia poterit ambas recipere, sed neque ex parte formarum, quia vel esset, eo quòd forma substantialis debet esse specificum vltimū: hoc non, quia sicut ad esse specificum, concurrit etiam materia, ita poterit concurrere materia, cum alia forma, vel quia quælibet forma substantialis completè actuet materiam: sed hoc est, quòd nos probamus, non implicare dari formam non actuantem completè.

Probatur secundo, si pugnat dari formas substantiales subordinatas, vel quia actus sunt, vel quia substantia: non primum, quia non implicat esse actum, & potentiam respectu diuersorum, neque secundum, quia ita dicit conceptum substantiæ gradus metaph. animalitatis: sicut quælibet forma physica, sed animalitas est subordinata rationalitati: ex animali enim, & rationali metaphysicè fit homo, ergo & vna forma physica substantialis poterit esse subordinata alteri.

Probatur tertio, si implicaret, esse, quia nullum compositum potest esse in duplici specie: alioquin diuersa haberet prædicata essentialia, & hoc sequeretur in nostra Conclusione, quia quælibet forma substantialis, secum afferret propriam speciem, sed hoc non obstat: ergo possunt esse inuicem subordinatæ. minor probatur, quia, etsi forma subordinata ponat compositum in specie, subordinans tamen non dicit diuersam speciem, sed illam includit, tanquam ex qua vna vltima completa coalescat.

Secunda Conclusio. In vno composito esse possunt si-
mul plures formæ substantiales. Probatur primo formæ, 149
quæ sunt subordinatæ, ideo sunt, vt simul esse possint in materia: subordinatio enim dicit simultatem ad aliquid, iuxta naturam eorum, quæ dicuntur subordinata: at formæ substant. ex præcedenti conclusione, subordinatæ esse possunt, ergo possunt esse simul, in eodem subiecto.

Probatur secundo: in mixtis dantur actu formæ elementorum, cum formis mixtionis, ergo. Antecedens patet, *ex quæst. penultima de generatione*, consequentia tenet: quia valet arguere ab actu ad potentiam, non è contra. hę conclusiones ex quæst. sequenti magis Confirmabuntur.

Sed contra vtramque conclusionem Instatur primo vnum est tantùm esse compositi: ergo ab vna tantùm forma. Dato anteced. Distinguo consequens, vna tantùm forma non subordinata, concedo consequentiam, vna simpliciter, & nego, quia cum sunt plures subordinatæ, non tollunt vnitatem esse, quia vltima subordinans requirit omnes subordinatas, vt tribuat suum esse, vt diximus in tertia probatione primæ conclusionis: at si essent plures non subordinatæ, tolleretur vnitas esse, quia esse vnius non contineretur in esse, quod dat altera.

Instatur secundo, quælibet forma ponit in vltima specie: ergo compositum esset in pluribus speciebus vltimis. Respondeo non posse dici, in pluribus speciebus rigorosè, quia vltima forma alias includit, sicut rigorosè nō possunt dici duo, compositum, & forma, quia forma intelligitur tanquam pars in composito. Expende tertiam rationem primæ conclusionis.

Instatur tertio, esse specificum sumitur à forma, sed quę-
libet res habet tantùm vnum esse specificum, ergo vnam 150
tantùm formam. Data maiori ad minorem respondeo, eo modo,

modo, quo res habet vnum esse specificum, eo modo fumitur illud esse ab vna forma, quia vnitas esse specifici potest stare etiam cum pluribus formis subordinatis, vt diximus; ideo si ly *vnum esse specificum* sit cum pluribus formis subordinans, sumitur etiam ab vna tantùm forma sed subordinante cæteras; si verò fit cum vna tantùm forma, sumitur ab vna tantùm simpliciter.

Instatur quarto, subiectum generationis est ens in potentia; sed si in materia sunt formæ subordinatæ, esset ens actu, cum adueniit vltima forma, ergo. Respondeo aliud non velle Aristot. nisi in generatione non remanere idem compositum substantiale, quod prius; cum generatio sit productio nouæ formæ substantialis, ad differentiam alterationis, in qua idem manet: hoc autem benè sequitur in nostra sententia, quia etsi sint formæ subordinatæ, tamen vlterius sunt perfectibiles per aliam formam, per quam producitur nouum compositum substantiale.

An partes eterogeneę corporis organici, constituantur per proprias formas substant. Quæstio Sexta.

151 PRo tituli intelligentia aduertendũ, quòd aliud est quærere, an partes eterogeneę differant substantialiter, & aliud, an habeant proprias formas substant. primo enim modo tantùm significatur, aliam esse substantiam carnis, ossis, capitis, &c. siue hoc habeatur ab ipsa anima, illas informante, siue ab alio. Secundo vero modo significatur habere propriam formam substantialem, præter ipsam animam: & patet, diuersum esse sensum, quod multi primo modo concedunt organa differre substantialiter, non autem secundo modo: sicut Suarez *disp. 15. sect. 10. num. 31. & 40* Ruuius *loco citato, quæst. præcedenti.* Hurtad. *de anima disput. 2. §. 118. 12. 157.* qui pro se adducit D. Tho. *1. quæst. de spiritualibus creaturis art. 4. ad 14.* nostra quæstio procedit in secundo sensu, in quo.

Prima sententia negat dari has formas substantiales est D. Thom. *locis citatis, quæst. præcedenti. & quæstio. de spiritualibus creaturis: citata art. 3.* & omnium qui quæst. præcedenti negabant pluralitatem formarum.

Secunda sententia est Scoti *in 4. dist. 11. quæst. 3.* nec forsan aliud intellexit per formam corporeitatis, & mixtionis. Iandunus *1. de anima quæst. 7. & 8. Met. quæst. 1.* Trombetta *8. Met. quæst. 2.* Dandini *digres. 5. parte 3. in 2. de anima.* Aref. *sect. 2. quæst. citata.* Pasqual. & alij multi.

Notandum est autem pro partibus eterogeneis intelligi, omnes partes corporis animati, quæ inter se dissident dissimilitudine, v. g. manus, pes, cor, caro, neruus, ossa cartilagines, &c. quas omnes dissimiles sentimus: an verò eterogeneitatem habeant ratione alicuius formæ substantialis sibi determinatæ, vel tantùm ratione dissimilium accidentium, hoc est quod quærimus. pro qua.

152 Vnica Conclusio: partes eterogeneę habent proprias formas substantiales. Probatur primo auctorit. Aristotel. qui in definitione animæ *tex. 7.* dicit, esse actum corporis organici, ergo illud supponit organicum, ergo organa constituuntur per proprias formas, non accidentales, vt infra, ergo substantiales.

Respondent Thomis. cum D. Thom. *quæst. 76. art. 4. ad primum* ly *organici* includere ipsam animam, à qua habet esse organicum, sicut si diceretur *lux est actus lucidi*.

Sed contra primo, quia eo modo sumitur organicum in definitione, ac cæteræ particulæ *potentia vitam habere*, sed hæ non dicunt animam, quia anima non facit corpus potens viuere, sed actu viuum, ergo etiam ly *organicum* sumitur, vt excludit animam, ergo supponitur ab anima.

Contra secundo, quia vt benè dicit Aref esset definitio nugatoria, & faceret sensum anima est actus corporis animati, intendit autem Philos. explicare essentiam animæ, & explicat per ordinem essentialem, quem habet ad subiectum, quod informat, vt actus: hoc autem non est corpus, vt anima informatum.

Probatur secundo, auctor. eiusdem *1. de anima tex. 58.* vbi probat animam non esse armoniam, vt ponebat Empedocles; dicit, aliam esse mixtionem carnis, ossis, &c. & quoniam possent respondere aduersarij Aristot. loqui de mixtione primarum qualitatum, *text. 6* habet, *verum si anima diuersum à mixtione sit, vt diximus, cur vna cum ratione carnis, & cęterarum partium tollitur?* quibus verbis, duin ex diuersitate mixtionis ab anima, dubitat, quare ad ablationem carnis tollatur, anima, vult esse carnis non haberi ab anima; alioquin nullum dubium, cur tollatur, sed haberi à mixtione, cuius diuersitas dat occasionem dubitandi, quare tollatur anima, dum tollitur caro, &c.

Probatur tertio, in Symbolo Athanas. dicitur, *sicut anima rationalis, & caro, vnus est homo, ita Deus, & homo vnus est Christus*, ergo esse carnis non habetur per animam; ergo per propriam formam. Secunda consequentia patet, prima probatur, qua probatur, Deum, & hominem posse esse in vno, eodemque supposito, sicut anima, & caro in eodē, sed si caro nō esset distincta ab anima, nō desumeretur similitudo, quod conueniant in eodem supposito; ergo: minor probatur, aliud non esset caro, quàm ipsamet anima in tali parte materiæ talibus dispositionibus affecta; sed nihil dicitur conuenire in eodem cum se ipso ergo non possent dici anima, & caro in eodem supposito conuenire, ergo non posset desumi similitudo. Scio Fons. *loco citato, sect. 9. §. quartum quemadmodum*, nomine carnis intelligere corpus, & benè: sed postea *§. dicendum*; existimat corpus esse solam materiam dispositam accidentibus, sed perperam, materia enim disposita non est corpus. 153

Probatur quarto, alio argumento Theologico. in consecratione hostiæ, panis conuertitur formaliter ex vi verborum in corpus Christi; nec anima adest, nisi concomitanter, vt definit Tridentinum *sect. 13. cap. 3.* ergo corpus, vt corpus, dicit propriam formam præter animam.

Respondent primo, ex vi verborum fieri præsentem animam, vt dat esse corporis; concomitanter verò, vt dat esse viuens.

Sed contra primo, anima est entitas omnino simplex, ergo secundum se totam eodem modo producibilis, sed ex vi verborum non est producibilis, vt dat esse viuens. ergo neque vt dat esse corporeum, est enim sermo de productione entitatis animæ.

Contra secundo, illud corpus fit præsens ex vi verborum, quod factum fuisset, si in triduo mortis, quis consecrasset, sed tunc non fuisset in corpore anima; vt dans esse corporeum, ergo nec etiam nunc de facto. maior probatur, quia eadem verba practica habent eandem vi[r]tutem, efficaciam, &c. minor probatur, quia anima non poterit dare esse corporeum, quin etiam esse viuum, sed tunc non esset consecratum corpus viuum. 154

Contra tertio, ideo anima concomitanter fit præsens sub speciebus panis, quia est vnita corpori, sed cum sit omnino simplex eodem modo vnitur, vel non vnitur secundùm omnem conceptum, ergo si vt dat esse corporis fit præsens formaliter, quia vt sic vnitur corpori, sed est corpus, ergo etiam vt dat esse viuens fiet præsens formaliter.

Respondet secundo Fons. *loco citato quæst. præced. sectio. 10. § ad vltimum*, nomine corporis formaliter, aliud non venire, nisi materiam dispositam ad animam: in quam responsionem non est cur nos inuehamur; inuehitur enim consensus omnium Patrum, qui nomine corporis non intelligunt solam materiam, sed carnem talem, de qua possit verificari illud Christi Domini, *caro mea verè est cibus*, illa enim caro dicitur cibus, quæ formaliter venit ex vi verborum; at quæ materia cum solis accidentibus dicitur cibus? legatur *tota sect. citata*, nec deerit doctrina, quæ displiceat. Ab hac responsione non abhorret Auersa *quæst. 45. sect. 2.*

Probatur quinto, ratione naturali; caro, & neruus differunt substantialiter; ergo partes eterogeneę habent propriam formam substantialem. antecedens probatur, caro, neruus, cor, cerebrum, &c. habent propria accidentia permanentia, & proprietates, quæ non conueniunt alteri; ergo differunt substantialiter; ex proprietatibus enim, & accidentibus varijs, & durabilibus arguimus formas substantiales: non enim alio modo sibi determinant propria accidentia pes v. g. & cor, quam argentum, & aurum; si igitur possunt dici pes, & cor differre tantum accidentaliter; cur non de auro, & argento? consequentia argum. probatur; differunt substantialiter, nō per ipsam animam; quia vna anima, vt dicebamus contra formam corporeitatis, non est eterogenea; ergo per proprias formas partiales substantiales.

Dices cum Hurtado, *locis citatis*, omnem differentiam substantialem organorum prouenire ab eadem anima,

quæ secundùm dissimiles sui partes causet diuersitatem organorum; neque implicare illam formam adhuc dici vnam, & continuam, quia cum organa sint partes vnius corporis, dicuntur differre tantùm specie incompleta, seu partiali, quæ autem sic differunt, possunt continuari; cui responsioni videtur assentire & Suarez, nec Ruuius dissentit, nisi quò ad nomen; hanc enim differentiam quam Hurtad. appellat specificam incompletam, ipse appellat substantialem andiuidualem.

Sed contra primo, quia assumunt, quod est probandum,
155 scilicet quia sunt partes vnius corporis, posse continuari, & si differant substantialiter; hoc enim est, quod nos negamus, quia cum sint partes, sed eterogeneę, vt continuentur, debent vniri in aliquo homogeneo, cuiusmodi non esset anima, si ab ipsa est eterogeneitas partium.

Contra secundo, quia etiam in artefactis, si conficiatur statua, cuius pars sit argentea, alia testacea, alia ænea, &c. possent dici partes illæ continuæ, differrent enim tantùm specie incompleta, quia sunt partes vnius statuæ: sed hoc nemo dicit; ergo neque in naturalibus; est eadem omnino paritas.

Probatur sexto, mortuo animali adhuc remanet caro, neruus, cor, caput, &c. ergo habent proprias formas substantiales; consequentia patet, quia tunc non adest anima, quæ hæc tribuat. antecedens probatur, eodem modo differunt caro, neruus, &c. post abscessum animæ, ac cum aderat ipsa anima, ergo remanent. Confirmatur illud antecedens, quia dicimur comedere carnem vitulinam, hædinam, &c. item veneramur Reliquias sanctorum carnē, ossa, &c, ergo verè remanent, quæ primo erant.

Respondet Valent. *loco citato, puncto 3. in fine* cum D. Thom. *quæst. 76. ar. 8. in corpore*, non esse eandem carnem, neruum, &c. sed similem, quæ responsio est conformis illi sententiæ, quòd detur resolutio vsq; ad materiam primam.

Sed contra primo, post discessum animæ adhuc organa differunt substantialiter; quia eo pacto differunt, ac primo, ergo per eandem formam, ac primo. probatur, quia non datur corruptio formarum substantialium, nisi corrumpantur accidentia propria, sed post mortem viuentis eadem accidentia manent in organis, vt sensus experiuntur, nec decipiuntur, vt alibi diximus; ergo manent etiam eædem formæ substantiales.

Contra secundo, quia non apparet quodnam possit esse efficiens formarum, substantialiter, quæ de nouo producuntur in organis in discessu animæ, vt benè notat Ares. *sect. 3. §. quinto idem*

156 Probatur septimo, caro, neruus, cor, sunt formaliter talia, sed non per animam, ergo per propriam formam. maior patet. minor probatur. anima rationalis, nec per aduersarios est formaliter caro, neruus, &c. sed tantùm virtualiter, ergo non potest tribuere hæc formaliter.

Confirmatur primo, ideò anima est formaliter vegetatiua, sensitiua, &c. quia deberet dare hęc formaliter homini, ergo vt tribueret esse carneum, deberet esset carnea formaliter.

Confirmatur secundo, effectus formalis fit, per exhibitionem ipsius formæ; ergo tale euadit compositum formaliter; qualis formaliter est forma; sic lux, & si sit eminenter calida secundùm aliquos, non tamen tribuit corpori lucido esse formaliter calidum: sed anima non est formalitèr carnea; ergo neque compositum euadet formaliter tale. alias rationes habes apud Ares. si plures desideras.

Contra nostram conclusionem instatur primo, sine formis partialibus, posita sola anima in materia, compositum esset homo; ergo non sunt necessariæ aliæ formæ. Respondeo, casum esse impossibilem, quia anima habet relationem non ad materiam vt sic, sed ad corpus: sine organicis formis, materia non esset corpus, consequenter non esset susceptiuum animæ, nec posset illa informari.

Instatur secundo, anima rationalis est perfectissima, ergo potest tribuere quidquid possunt aliæ formæ, ergo alię non dantur. Respondeo, quod non continet esse corporeum formaliter: immò nec sensitiua, & vegetatiua, & si materiales dant esse corporeum; quia non sunt formaliter tales, cum sint homogeneæ: per quod patet ad *text. 31, 2. de anima*, & si anima superior inferiorem contineat, sicut quadratum triangulum; non tamen deduci, quòd possit continere etiam formas carnis, ossis, &c.

Instatur tertio, ex Aristotel. *hic tex. 9.* recedente anima, oculus est æquiuocus, oculus, sicut depictus, ergo non habet propriam formam, alioquin remaneret eadem, recedente anima. Respondeo Aristotel. loqui de oculo, & cęteris partibus eterogeneis quò ad facultates animæ, quibus organa exercent suas operationes, & quia recedente anima, etiam hæ potentiæ recedunt; ideò quantum ad hoc sunt æquiuocæ organa, sicut depicta, &c. intelligitur hæc responsio ex eodem Aristotel. 4. *Meteor. cap. vltimo*, vbi habet de membris, cum suas ipsorum functiones obite possunt verè talia dicuntur, vt oculus, si aspiciat, cum non possunt id pręstare, per communitatem nominis cum illis, ita dicuntur, vt mortui hominis oculis.

Instatur quarto. 8. *Met. tex. 15.* si homo per aliam for-
mam esset homo, per aliam bipes, homo non esset vnus, 157
sed hoc sequeretur in nostra sententia, si pes habet propriam formam; ergo. Respondeo Aristotel. argumentari contra Platonem, & per formam intelligit ideam, si enim alia esset idea pedis, ab idea hominis, non esset vnus, quia esset duplex forma totalis, non subordinata, sed hoc non sequitur in nostra sententia, vt patet *ex quæstione præcedenti*.

Instatur quinto, *ex 1. de anima text. 9.* vbi negatur esse plures animas, quia non esset à quo vnirentur, sed hoc etiam procedit in nostra sententia de tot formis. Respondeo; ideo negari pluralitatem animarum, quia si essent plures distinctæ realiter, non essent subordinatæ, quia anima rationalis formaliter dicit vegetatiuā, sensitiuam, &c. vnum autem vegetatiuum non subordinatur alteri; ideò non possent in vna anima vniri: at formæ partiales sunt subordinatæ.

Instatur sexto, cum hæ formæ dispositiones sint ad animam debent recedere adueniente anima; ergo non dantur hæ formæ. Respondeo, tunc dispositiones ad formam, desinere adueniente forma, quando non sunt subordinatæ; aut eas forma continet formaliter: at in casu nostro, sunt formæ partium eterogenearum, subordinatæ ad animam, nec anima eas continet formaliter.

Instatur septimo, viuens completè, & perfectè subsistit, ergo per vnicam formam. Respondeo negando consequentiam; sicut vna essentia specifica, potest esse à pluribus formis, si sint subordinatæ, ita vna subsistentia, est eadem omnino ratio.

Instatur octauo, in nutritione anima vertit alimentum in carnem; ergo potest dare esse carnem, ergo alia forma superflua. Respondeo aliud esse producere carnem effectiuè; aliud dare esse carnem formaliter.

Instatur nono, plus differunt potentia visiua, & adiuti-
ua; quam caro, & os, sed vna anima potest illas potentias 158
constituere: ergo etiam dare esse, carnem, ossa, &c. Respondeo constituere illas potentias effectiuè operando per illas; ab eodem autem principio, esse possunt plures effectus etiam specie distincti: at esse carnem, ossa, &c. deberent dare formaliter, quod esse non potest ab aliqua forma, nisi sit formaliter talis; anima autem non est formaliter caro, os, &c.

Instatur decimo, forma substantialis dat esse simpliciter; ergo vna non supponit aliam; ergo non possunt esse plures simul. est argumentum, quod magni facit Caiet. *artic. 4. quæstio. 76.* vbi carpit hanc sententiam mordacibus verbis, vt assolet contra doctrinam Scoti. Respondeo cum Scoto, esse simpliciter dici ad distinctionem esse secundum quid, scilicet quod dant formæ accidentales: igitur quælibet forma substantialis dat esse simpliciter, quia non quod dant accidentia; ergo vna alias non supponit, negatur consequentia, quia hoc non impedit, quin vltima forma alias supponens det esse simpliciter: quando instat Caietan. ex Aristotel. *in Topic.* esse simpliciter, est, quod dicitur nullo addito. Respondeo, aliud non velle Philos. nisi nobis tradere differentiam esse accidentalis, quod etsi sit esse, est tamen cum addito, scilicet secundum quid, scilicet imperfectè: esse verò simpliciter absque hoc addito, scilicet perfectè, quare verò forma substantialis det esse simpliciter; & si vna alias supponit, non forma accidentalis, non facit pro solutione argumenti; satis nobis est, ex eò quòd quælibet forma substantialis, dat esse simpliciter, non sequatur, vnam alias non posse sibi subordinare, quia id, quod intelligitur per ly *simpliciter*, habetur etiam per formam, quæ alias supponit.

Insta-

Instatur vndecimo, forma alias substantiales supponens adueniret enti completo; ergo daret esse secundum quid. Respondeo distinguendo anteced. adueniret enti completo simpliciter, negatur, quia cum sint formæ subordinatæ ad vlteriorem, subiectum nõ est simpliciter completum; adueniret enti completo, in illa specie, v.s. carnis, ossis, &c. concedo, quia verè in his speciebus materia est completa; ergo daret esse secundum quid, negatur consequentia, quia esse secundũ quid est, cum forma adueniens, non pertinet ad essentiam: at cum formæ sint subordinatæ, vltima forma constituit vnam essentiam cum omnibus illis.

An anima informet quidquid est in viuente.
Quæstio Septima.

159 NOtandum primo, partes corporis esse in triplici differentia; aliæ sunt solidæ, & principales, vt caro, ossa, nerui, &c. aliæ fluidæ, vt sanguis, lac, semen; aliæ excrementitiæ, quarum aliquæ pertinent ad integritatem, & ornatum corporis, vt capilli, vngues, &c. aliquæ nequaquam, sed sunt merè excrementitiæ, vt lachrymæ, sudor, &c. de omnibus quærit quæst.

Notandum secundo, (quod maximè deseruiet in progressu qu.) aliquid posse augescere dupliciter. primo per iuxta positionem tantùm, cum v.s. vna pars additur alteri parti. Secundo per intus receptionem, cum scilicet quælibet pars augescit, & hoc secundo modo augescunt, quæ viuunt, vt docet Aristotel. *tex.* 14. quia omnes partes proportionaliter alimentantur, vnde quod primo modo augetur, partes ipsius non seruant eandem proportionem in toto, quam primo, benè quod augetur secundo modo, his notatis.

Prima Conclusio. partes solidæ, & principales sunt informatæ ab anima. est communis. Probatur primo, anima est actus corporis organici; ergo vera conclusio. cõsequẽtia probatur, esse organicum inuoluit has partes solidas, & principales; ideo anima non informat, donec sit perfectè organizatum, scilicet habeat omnes has partes; ergo.

Probatur secundo, omnes istæ partes viuunt, vt experientia patet, dum augescunt per intus receptionem, & in aliquibus ex illis, si offendantur, dolorem sentimus; ergo sunt animatæ.

Verum quidem est, animam principaliter residere in corde, hepate, & cerebro, quia ab his transmittuntur necessaria cæteris organis, vt suas functiones exequantur v.s. sanguis, spiritus, calor, &c. nec aliud voluit Arist. cum 7. *de motu animalium*, dixit esse ponendam animam, in quodam principio corporis; & hoc dixit cor.

160 Instatur primo, non in qualibet parte intelligimus; ergo non in omnibus est anima. Respondeo hoc esse, quia debitum organum non adest in qualibet parte; quod requiritur præter animam, ad operationes vitales; adest tamen anima.

Instatur secundo, abscissa manu, adhuc remanet anima; ergo non est in omnibus partibus, quia ad corruptionem illius totius corrumperetur. respondeo animam, vt conseruetur, requirere debitam organizationem, quæ per vnius, vel alterius membri abscissionem non tollitur; ideò conseruatur: non conseruatur verò in membro abscisso, quia in illo tantùm non est debita organizatio.

Secunda Conclusio. partes fluidæ non sunt informatæ anima; nomine partium fluidarum intelligo 4. humores, scilicet sanguinem, choleram, melancholiam, flegma, quibus addo, lac, semen; & spiritus vitales: principalior difficultas est de sanguine; de cęteris enim ferè omnes conueniunt, non esse animatos.

Probatur tamen conclusio primo vniuersaliter de omnibus, sanguis, flegma, & omnia quæ veniunt nomine partium fluidarum. non nutriuntur, ergo non sunt animata. probatur anteced. quia crescunt per iuxta positionem, consequentia probatur, quia anima principaliter intendit restaurare ex alimento, quæ consumuntur: quod per nutritionem fit; ergo omne quod viuit, nutritur.

Confirmatur experientia, quæ docet, omnia, in quibus certò scimus esse animam, nutriri.

Probatur secundo de sanguine, quia ex Aristot. *lib. 2. de partibus animalium cap.* 3. sanguis est vltimum animalis alimentum; sed alimentum semper est aliud ab alito; ergo sanguis non habet animam.

Probatur tertio, anima (non loquor de rationali) est cõtinua in suis partibus, secundũ quas informat organa corporis, sed sanguis nõ continuatur, sed fluit per omnes partes: immò ex epathe sanguinis fonte, transmittitur ad cętera organa successiuè, vt producitur, ergo non est animatus. Ad has rationes respondet Hurtadus *disp.* 1. *sect.* 6. qui contrarium asserit de omnibus, excepto lacte, & semine, sed non soluat difficultatem. 161

Probatur quarto, argum. Theologic. sanguis non venit formaliter in consecratione sub speciebus hostiæ; ergo non est pars integralis corporis. probatur consequentia. totum corpus venit formaliter ex vi verborum, vt definit Concil. Trid. *loco citato, quæst. præcedenti.* hinc

Confirm. de lacte, semine, & spiritibus vitalibus, quòd non informetur anima, quia lac secũdum communiorem non differt essentialiter à sanguine, sed est magis concoctus, & fit ex sanguine mestruo defecato tamen. vt tradit Arist. Magnus Albet. D. Tho. & alij Semen verò est superfluum alimenti, quod fit ex sanguine exactissimè decocto, vt tradunt Arist. Gal. & alij apud Conimbricens. 1. *de generatione cap* 4. *quæst.* 25. potest tamen dici semen viuere potestate, quatenus tales includit dispositiones, vt corrupta propria forma in loco debito, ex eo educatur anima, & viuat. Spiritus autem vitales aliud non sunt, vt notant ijdem Conimbricens. & tradit Galen. 6. *de vsu partium*, quàm tenuissimæ particulæ sanguinis purissimi, seu exhalationes, qui & ipsi nec continuantur, nec nutriuntur

Instatur primo, sãguis est pars corporis; ad multas operationes deseruit; statim effuso moritur animal; ergo in eo est anima. Respondeo cum Durando *in* 4. *dist.* 44. *qu.* 1. sanguinem esse partem, non integralem, sed tantùm necessariam ad tuendam vitam: qua ratione effuso moritur animal, quia cum indigeat continuo alimẽto, in defectu cibi, sanguine nutritur: at deficiente sanguine non habet vnde nutriatur, quia sanguis est alimentum proximum: quoad operationes non deseruit eliciendo illas, sed tantùm dispositiuè, sicut & spiritus vitales, quatenus proprio calore, &c. seruant debitum attemperamentum in organis, quibus vtitur anima in suis operationibus. 162

Instatur secundo, sanguis mouetur huc, & illuc; ergo animatus. respondeo moueri ab extrinseco per virtutem animæ attractiuam, & expulsiuam, quæ ad nutritionem, & diuersa ministeria eum mouet, quò opus est, non quidem vt instrumentum coniunctum, vt manum; sed sicut cibum trahit per os, & euomit aliquando, nec tamen illum animat.

Instatur tertio, ex Aristot. 3. *de partibus animalium cap.* 19. ait sanguinem palpitare, & moueri intra venas. Confir. ex Scriptura, 17. *Leuit.* vbi dicitur, anima omnis carnis esse in sanguine; ergo sanguis est animatus. Ad Arist. respondeo, aliud non velle, quàm sanguinem ebullire, & agitari ratione spirituum calidorum, qui ex ipso fiunt, & attrahuntur; qua de causa etiam animali recenter occiso sanguis palpitat. Ad confirm. ita loqui Sacram scrip. quia à sanguine vita pendet, modo supra explicato.

Instatur quarto, cum Hurtad. in consecratione calicis comitanter fit præsens anima Christi; ergo quia vnitur cũ sanguine: quæ enim concomitanter fiunt præsentia, fiunt ratione connexionis, & vnionis, ex Tridentino citato, ergo sanguis est animatus. Respondeo, fieri præsentem concomitanter, quia informat corpus, quod propter naturalem connexionem, quam habet cum sanguine, fit præsens concomitanter sub illis speciebus.

Instatur quinto, Verbum diuinum assumpsit sanguinem; ergo est animatus, quia alioquin assumpsisset duas naturas integras: ergo posset de sanguine prędicari sicut de homine, vt supra, *Deus est sanguis, sanguis est Deus.* Respondeo assumpsisse sanguinem, vt partem necessariam corporis ad conseruationem: negatur autem, quod possit dari mutua prædicatio: quia ideò prædicatur Deus de homine, quia subsistit in natura humana, cuius pars est sanguis, & si anima non informetur: ideò cum assumptus sit tantùm, vt pars non sequitur, quòd debeat prędicari: sicut nec prædicatur de corpore, capite, &c. quia vt partes tantùm sunt assumptæ.

Tertia Conclusio. partes excrementitiæ quocunque modo, non informantur anima (de sudore, & lachrymis certum est) de vnguibus, & pilis probatur primo, quia ex 163

communi Philos. & medicorum, sunt excrementa, quæ abijciuntur à natura; at natura nullam partem animatam reijcit, vtpotè informatam tanquam necessariam partem corporis organici proprij subiecti.

Probatur secundo, quia non crescunt per intus positionem; sed per additionem nouarum partium; immò nec habent poros, aut humorem, quæ experimur in animatis, quæ nutriuntur; ergo non informantur anima, nec obstat, quòd nec vngues, nec pili non possint in infinitum protendi; ideò enim accidit vt notant Conimbricens. *qu. 23. art. 1. §. nec officit.* non quia habeant determinatam magnitudinem, sicut viuentia, sed quia partes, quæ à radice adduntur, non possunt amplius extra pellere, propter magnam molem, ideò sistunt, & illa materia excrementitia alia via à natura abijcitur: hac de causa, vngues, & pili præcisi, & rasi citius nascuntur propter minorem resistentiam in propellendo.

Hæ rationes militant etiam in dentibus, qui nascuntur ex materia excremētitia, quæ superest in nutritione ossiū, quod ideò Aristot. *2. de generatione animalium cap. 4.* eiusdem rationis eos fecit cum ossibus; nec obstat, quod videamur in illis dolere, quod est proprium animæ sensitiuæ: quia dolemus in carne interposita, non in dentibus, qui plura vult de tota hac quæstio, videat Hurt. *loco citato*, Ruu. *lib. 2. tract. de modo, quo anima informat &c. quæst. 8. & 9.* & Conimbricens. *quæst. 23. 14. 25. 1. de generatione*, in quibus multa sunt ad curiositatem.

Quotuplex sit Anima. Quæstio Octaua.

164 Aliqui plura genera animarum, quàm tria posuerunt; aliqui pauciora, vt referunt Conimbric. *hic cap. 3. qu. 1.* & Ruuius *tract. de pluralitate formarum q. 1.* communis tamen sententia cum Aristot. & D. Thom. *1. parte quæst. 18. art. 1.* tria tantùm asserit animarum genera, scilicet vegetatiuum, sensitiuum, & intellectuale, cum qua sit

Vnica conclusio. nec plura, nec pauciora dantur genera animarum, quam tria enumerata. Probatur: tres sunt, nec plures, nec pauciores modi operandi, quibus animata eleuantur supra inanimata: ergo vera Conclusio, probatur consequentia, quia, & si ex diuersis operationibus, non possit colligi diuersitas principiorum, quia ab eodem principio plures operationes esse possunt: tamen cum quælibet res vnum tantùm modum operandi sibi determinet, ex diuerso modo, quo eliciuntur operationes, diuersitas principiorum potest inferri. anteced. probatur, vel enim ab animatis fiunt operationes per qualitates sēsibiles materiales, sed medio organo corporeo; vel fiunt per qualitates minus sensibiles, scilicet intentionales, vtendo speciebus, & rerum simulacris, sed dependenter ab organo corporeo: vel operantur medijs qualitatibus intentionalibus, sed non materialibus, neque dependenter ab organo, quibus medijs operari non cōuenit rebus inanimatis: sed omnes operationes animatorum ad aliquem ex his modis reducuntur, vt patebit discurrenti, & hi modi verè sūt diuersi; ergo nec plures, nec pauciores, esse possunt: at secundum primum modum sumitur genus animæ vegetantis: iuxta secundum genus sensitiuæ, & tertio genus animæ rationalis: ergo triplex tantum genus animarum, scilicet vegetatiuum, sensibile, & intellectiuū, seu rationale.

D. Thom. Caiet. Alaman Conimbric. & alij *locis citatis* diuersitatem, in modo operandi animæ vegetantis ab inanimatis sumunt, ex eò, quod inanimata, etsi per qualitates materiales operentur, non tamen sunt principium, intrinsecum operationum: sed hoc fundamento simpliciter prolato nos niti non possumus, qui diximus, aquam se ipsa se ipsam infrigidare: grauia, & leuia se ipsis moueri, immò aduertens etiam Caiet. quod omnia naturalia sunt principium intrinsecū motus, quia *natura principium motus eius, in quo est* addit, naturalia esse tantùm principium intrinsecum, vt *quo*, animata verò, vt *quod* (in *hoc* non motor) satis sit innuisse per ly *principium intrinsecum*, præcisè non rectè haberi distinctione animatorum ab inanimatis ex ipsomet Caiet. nos alia via, & tutiori incedimus.

165 Sed contra instatur primò, diuisio deberet assignari, vel in genera, vel in species, non est in genera, quia anima rationalis non est genus, neque in species, quia anima vegetatiua, & sensitiua plures habent species sub se: ergo mala diuisio. ad anteced. respondeo, cum anima vegetatiua sit subordinata sensitiuæ, & vtraq; rationali, non posse animā, vt sic diuidi in eas tāquā in genera, vel species, quæ enim, vt sic aliquod totum diuidunt, vnum opponitur alteri, nō subordinatur, vt patet de rationali, & irrationali, respectu animalis: diuiditur igitur anima, secundum diuersos modos esēdi subordinatos, quos separatim habere potest: secundum quos negatur cōsequentia, malam esse diuisionē: quia anima verè contrahi potest, vt separatim existat secūdùm enumeratos gradus, non quidem secundùm quēlibet seorsim à ceteris; non enim potest esse gradus sentiendi, sine vegetatiuo, nec rationalis sine vtroq; quod ideò dictū est, secundùm gradus subordinatos, sed esse potest separatim in vegetatiuo, sine sensitiuo, & in vtroq; sine rationali.

Instatur secundo, quælibet anima vegetatiua in plantis, & sensitiua in brutis, addit propriam perfectionem animæ vegetatiuæ, & sensitiuæ vt sic; ergo tot erunt membra, in quæ anima diuidatur. probatur consequentia, quia ideò anima rationalis constituit distinctum membrum in diuisione, quia addit aliquam perfectionem, supra vegetatiuā, & sensitiuam. Respondeo negando consequentiā. ad probat. ideò animam rationalem constituere diuersum membrum, quia diuersum modum operandi dicit; ex quo sumitur diuersitas graduum essendi, quos separatim potest anima habere, iuxta quos, vt diximus, diuisa est anima, in allata membra; at omnes animæ vegetatiuæ ad inuicem, & sensitiuæ ad inuicem conueniunt in modo operandi, vt patebit discurrenti.

Instatur tertio, anima rationalis non distinguitur realiter, à sensitiua, & vegetatiua, nec à vegetatiua ipsa sensitiua; ergo mala diuisio. probatur consequentia, quia diuisio est in ea, quæ realiter distinguuntur. Dato, non concesso anteced. de quo infra, negatur consequentia, ad probat. diuisionem esse in ea, quæ distinguuntur: quia anima vegetatiua esse potest distincta à sensitiua in plantis, sensitiua à rationali in brutis, & secundùm hos gradus, quos separatim habere potest, anima diuiditur. 166

Quæres, an ratio animæ, quæ diuiditur, sit ratio vniuoca. Respondet affirmatiuè cum D. Thom. *2. contra Gent. cap. 61.* vbi hanc veritatem sustinet auctorit. Aristot. contra Auerr. sequitur Ferr. *ibid.* & ratio est, quia anima, vt sic dicit esse formam informantem corpus organicum, quod per ipsum acquirat viuere, sed nimis anima hoc præstat; nec vna, per proportionem ad aliam, vt patebit discurrenti; ergo, tota hæc quæst. magis patebit in progressu cum de singulis animabus.

Quot sint gradus viuentium. Quæstio Nona.

Gradus vitæ, seu viuentium, seu animatorum, (quæ idē sonant) aliud non significant secundum Arist. *cap. 3.* nisi modos distinctos, quibus communicari possunt separatæ operationes vitales, seu vt alij, dicit diuersas rationes, quibus vita est participabilis ab animatis in ordine ad operationes vitales, separatim tamen; quare tot esse debent gradus viuentium, quot modis in distinctis subiectis experiri possumus, separata diuersa opera vitæ. Pro nostra sententia, sit 167

Vnica Conclusio. si sumantur gradus viuentium, sensu exposito, sunt plures quam 4. censetur contra Aristotel. *loco citato* D. Thom. *ibidem*, Caiet. & Ferr. *eodem cap.* Conimbricens. *quæst. 2. art. 2.* Ruuium *de pluralit. animarum, quæst. 1. num. 18.*

Probatur vnica ratione. pluribus modis, quàm 4. vita est participabilis sensu exposito, separatim; ergo vera conclusio. consequentia patet, quia vt diximus, ex hoc tantùm Arist. sumpsit diuersitatem graduum, vt patet *in text.* non *ex essentiali principio vitæ*: vt sic enim 3. tantùm essent gradus, sicut etiam 3. tātùm animæ separatim reperiri possunt. (in quo decepti sunt) vt notat Ruuius, qui 3. tantùm gradus, posuerunt, quia non loquuntur iuxta sensum Arist. anteced. probatur, animatorum, alia participant tantùm esse vegetatiuum; alia vegetatiuum, & sensitiuum, non loco motiuum; (quod intellige de motu progressiuo) alia supra hæc addunt loco motiuum; alia etiam intellectiuum, (ecce 4. gradus admissi ab Arist.) sed insuper animalium; alia habent tantùm duos sensus; alia 4. alia quinque; immo ex eodem Aristotel. *hic text. 24.* quædam plantæ non habent potentiam generatiuam; ergo duplex gradus vegetandi, &c. ergo pluribus modis quam quatuor vita est participabilis, ergo vera conclusio.

Con-

168 Confirmatur ex Aristotel. *tex*. 17. ideò appetitiuum non constituit diuersum genus viuentium, quia semper est cum sensitiuo; nec sensitiuum separatum, vt ipse probat, potest repetiri ab appetitiuo, ergo si separatum esse posset, diuersum gradum constitueret; ergo à paritate, cum multæ aliç potentiæ vitales separatæ reperiantur, constituunt diuersos gradus; consequentia probatur, quia non magis participat rationem potentiæ vitalis, potentia appetitiua, quàm generatiua, visiua, &c.

Sed contra instatur primo, gradus vitæ constituuntur per animam; sed sunt tantum tres animæ; ergo etiam tres gradus. Respondeo gradus vitæ in sensu exposito, sumi tantùm radicaliter ab anima, proximè à potentijs vitalibus, secundùm quas potest vita participari: at ab eadem anima potest inanimato participari vna potentia, non alia propter diuersa impedimenta, &c.

Instatur secundo, omne sensitiuum, est etiam loco motiuum, aliquo pacto, saltem dilatationis, restrictionis, &c. ergo loco motiuum non constituit diuersum gradum: si verum est anteced. concedo totum; neque per hoc infringitur nostra conclusio, quia dantur alij modi distincti, quibus vita est participabilis supra quatuor, quibus fulciatur veritas nostræ conclusionis.

An in quolibet viuente tot sint animæ quot gradus essentiales vitæ. Quæstio Decima.

169 GRadus essentiales vitæ intelligo vegetatiuum, sensitiuum, & rationale, ad differentiam eorum, de quibus quæst. pręcedenti, & est sensus quæstio. an cum in viuente multiplicantur hi gradus, v. s. in Leone vegetatiuus, & sensitiuus; in homine vegetatiuus, sensitiuus, & rationalis, etiam multiplicentur animæ realiter distinctæ.

Prima sententia, vbi plures sunt gradus essentiales, multiplicat animas. ita Plato, Galen. Iand. Phylop. Ochamus, Mirand. & alij apud Conimbricens. 1. *de generatione quæst.* 21. *art.* 5. & Ruuium, *tract. de modo, quo anima informat quæst.* 5. quos sequitur ex recentioribus Zabar. *de facultatibus animæ cap.* 8. *&* 9. & *hic text.* 31. non tamen omnes hi auctores eodem modo loquuntur; nam aliqui tres animas ponunt in homine; aliqui duas tantùm sensitiuam, & rationalem

Secunda sententia etiam cum pluralitate graduum essentialium vnicam ponit animam, quæ tamen illos contineat, est Aristotel. 1. *de anima text.* 66 *&* 91. D. Thom. 1. *parte quæst.* 76. *art.* 3. *&* 4. 2. *contra Gent. cap.* 58. Scoti *in* 2. *dist.* 15. *quæst. vnica*, Caiet. Suarez, *disp.* 15. *sect.* 10. *num.* 18. Hurtad. *disp.* 1. *de anima sect.* 4. Conimbric. & Ruuij, *eisdem locis*, & communis. cum qua sit.

Vnica conclusio. non sunt plures animæ in vno viuente. Probatur primo *ex lib. de Cęlestibus dogmatibus cap.* 55. *apud D. Thom.* 1. *parte loco citato*, vbi habetur, *neque duas esse animas in homine dicimus, vnam animalem, qua animetur corpus, & alteram spiritualem, quæ rationem ministret, sed vnam, & eandem esse animam in homine, quæ, & corpus sua societate viuificat, & semetipsam sua ratione disponit.*

Probatur secundo, non fuerunt plures animæ in Christo; ergo neque in cęteris viuentibus. consequentia patet, quia eodem modo in Christo fuerunt diuersi gradus essentiales vitę, ac in cęteris. Antecedens probatur, quia in morte anima vegetatiua, & sensitiua, vel remanserunt in corpore, & hoc non, quia non fuisset Christus verè mortuus, vel corruptæ, & hoc non, quia quod semel assumpsit nunquam dimisit (quod saltem verificatur de partibus principalibus naturæ humanæ, quales vtique essent hæ animæ) vel eas conseruauit separatas à corpore, & hoc est multiplicare miracula sine necessitate, & ponere, nouam locutionem in Ecclesia, videlicet in morte Christi plures animas fuisse separatas.

Probatur tertio, *ex Clement. vnica de summa Trinitate*
170 vbi dicitur Verbum factum esse hominem, eò quòd assumpsit partes naturæ humanæ simul vnitas, scilicet corpus, & animam rationalem: neque alias animas dicit sancta Synodus assumpsisse, quæ tamen partes essent necessariæ naturæ humanæ; ergo sola anima rationalis est in homine.

Confirmatur, *ex illo Matth.* 10. nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere: at si adesset distincta anima vegetatiua, & sensitiua, vtique possent occidi, quia materiales, vnde, vt verificaretur Verbum Domini, dicendum fuisset, animam autem rationalem, &c.

Confirmatur secundo, *ex illo Gen.* 1. *inspirauit in faciem eius spiraculum vitæ, & factus est in animam viuentem*, ergo anima rationalis, quæ à Deo inspirata, dedit esse viuens, quod ideo in Hębreo legitur *spiracula vitarum*, ad signandum, vt exponit Caiet. animam rationalem infusam Adæ a Deo, tribuisse omnem gradum vitæ; ergo in homine vna tantùm anima. quare ex his omnibus auctoritatibus multi Doctorum sententiam de pluralitate animarum tanquam erroneam, à scholis dicunt eijciendam; aliqui tanquam hæreticam; præcipue quia *in* 8. *Synodo Generali, quæ est Constantinop.* 4. videtur generaliter damnari omnis pluralitas animarum, etsi speciatim contra Manichæos, anathema feratur, qui duas animas ponebant in quolibet homine, vnam à bono Deo; aliam a Deo malo.

Probatur quarto, ratione. abscedente anima rationali 171
in homine, vel corrupta sensitiua in brutis, adhuc homo posset viuere, & brutum, si animæ essent distinctæ, sed hoc est contra experientiam; ergo. probatur sequela, anima vegetatiua requirit dispositiones particulares, & imperfectiores, quàm anima sensitiua, & sensitiua, quàm rationalis; ergo abscedente rationali possunt remanere dispositiones ad sensitiuam, & corrupta sensitiua remanere dispositiones ad vegetatiuam; ergo possunt etiam remanere ipsæ animæ vegetatiua, & sensitiua, ergo vera sequela.

Probatur quinto, quo magis animal in vna operatione incumbit, eò magis ab alijs impeditur, vt dum intensius homo vacat speculationi, impeditur digestio: ergo est tantùm vnica anima, quæ omnes has exequitur functiones; alioquin nulla ratio, cur simul omnes perfectè non absoluat.

Probatur sexto, non sunt multiplicanda entia sine necessitate, sed hic nulla necessitas, vt patebit ex solutione argumentorum: ergo

Sed contra instatur primo, anima rationalis est spiritualis, ergo non potest continere gradus vegetandi, & sentiendi, qui sunt materiales. Confirmatur, quia anima rationalis est incorruptibilis. ceteræ corruptibiles, sed corruptibile, & incorruptibile differunt genere, ergo non possunt in homine identificari, in vna anima. Ad argum. respondeo: animam vegetatiuam, & sensitiuam esse materiales, respectu entitatis, in qua sunt: formaliter autem abstrahunt a materiali, & spirituali. Ad confirmationem negatur maior, quia anima sensitiua, & vegetatiua in homine sunt incorruptibiles, neque vllum absurdum, quia hæ animæ formaliter abstrahunt à corruptibilitate, & incorruptibilitate, sicut à materiali, & spirituali. vide Suarez *loco citato num.* 27.

Dices ergo animal non erit genus ad hominem, & bru- 172
ta, quia anima, per quam bruta constituuntur in esse animalis, est corruptibilis: per quam verò constituitur homo, incorruptibilis: sed corruptibile, & incorruptibile differunt genere: ergo. Respondeo negando consequentiam: ad probationem esse animalis desumi, à toto composito, & quia tam per animam sensitiuam corruptibilem: quam incorruptibilem, animal constituitur corruptibile: ideò est verum genus ad hominem, & ad bruta.

Instatur secundo, in eodem homine sæpe sunt operationes oppositæ, iuxta illud. *caro concupiscit aduersus spiritum*, &c ergo diuersa principia, à quibus diuersę operationes emanent. Respondeo animam secundùm diuersas potentias has operationes elicere, quod satis est. Addo, quòd multoties, non sunt operationes contrariæ, quia, etsi in idem obiectum ferantur, non tamen secundùm eandem rationem: sicut appetitus sensitiuus appetit aliquid, quia bonum sensibile: voluntas refugit, quia non conforme rationi, &c.

Instatur tertio, operationes debent recipi in anima: at operationes sensitiuæ, & vegetatiuæ materiales recipi nō possunt in anima spirituali: ergo plures animæ. Respondeo satis esse, si recipiantur in organo, ad actionem enim vitalem satis est, si recipiatur in eodem supposito, vbi est principium *quo* productiuum, licet secundùm diuersam partem. Vide Hurt. *disput.* 3. §. 16. *&* 17.

Instatur quarto, ex Aristotel. *lib.* 2. *de generatione animalium, cap.* 3. vbi habet, conceptum prius viuere vita

plantę, deinde sensitiua, postea fieri hominem; ergo plures animæ. Respondet D. Thom. quem sequuntur Conimbricens. Ruuius, & alij, hoc esse verum, sed adueniente anima sensitiua, corrumpi vegetatiuam, & adueniente rationali, ipsam sensitiuam. Respondeo cum Alberto Magno, & alij. Aristotel. intelligendum esse, quo ad operationes, quia anima prius operatur operationes vitæ vegetatiuæ; deinde sensitiuæ; postea intellectualis, quia successiuè dispositiones necessariæ ad has operationes introducuntur.

Quomodo eadem anima contineat plures gradus essentiales vitæ. Quæstio Vndecima.

173 TOta quæst. procedit de anima sensitiua in brutis, quomodo contineat gradum vegetatiui, & in homine de anima rationali, quomodo contineat gradus sensitiui, & vegetatiui, quod aliquo modo contineantur nullum dubium, supposita vnitate animæ, quia bruta verè vegetant, & homo verè vegetat, & sentit. pro resolutione.

Notandum, aliquid dupliciter dici posse contineri in alio. Primò eminenter. Secundo formaliter: eminenter dicitur aliquid contineri, cum ab aliquo diuersæ naturæ potest produci; vel saltem eius operationes elici; sic lux continet calorem: formaliter verò, cum ab aliquo eiusdem rationis potest produci, vel eius operationes effici, sic vnus calor alium continet: hoc notato:

Vnica Conclusio. vbi sunt plures gradus essentiales vitæ, in vna anima, omnes sunt formaliter: censetur contra D. Thom. 1 *parte quæstio. 76. artic. 4. in corpore*, & aliquot Thomist. est tamen cum communi apud Suarez, *disp. 15. sect. 8. num* 27. Ruuium, *Tract. d. pluralitate animarum, quæst* 2. Hurtad. *disput. 1. de anima sect. 4.* §. 28. Probatur primo, bruta sunt formaliter viuentia. item homo est formaliter animal; ergo vera conclusio. Consequentia Probatur, quia bruta, & homo sunt formaliter talia, vt *quod*; ergo per aliquid, quod sit formaliter tale, vt *quo*, sed hoc nō potest esse, nisi ipsa anima, ergo. Antecedens probatur, viuens dicitur vniuocè de plantis, de brutis, & hominibus; sicut & animal de brutis, & hominibus: sed de plantis viuens, & de brutis animal dicuntur formaliter, ergo etiam in homine animal dicetur formaliter, & viuens de brutis, & homine, ergo.

Probatur secundo, anima vegetatiua respectu sensitiuę, & vtraque respectu rationalis se habent tanquam gradus superior respectu inferioris; ergo continentur formaliter. consequentia probatur, quia ex gradu superiori, & inferiori metaphysicè componitur vna essentia; ergo vterque concurrit cum sua formalitate. patet ex animali, & rationali respectu hominis. antecedens probatur, ita se habet anima vegetatiua ad sensitiuam, & vtraq; ad rationalem; sicut viuens ad sensitiuum, & vtrumque ad rationale, quia viuens est tale per animam vegetatiuam, & sensitiuum per sensitiuam, sed viuens respectu sensitiui, & vtrumque respectu rationalis sunt gradus superiores in recta linea prędicamentali; ergo

Confirmatur, omnia quæ sunt in plantis quo ad vegetare, eodem gradu, & perfectiori experimur in brutis, & quæ in brutis quoad sentire, experimur in homine, sed in plantis gradus vegetandi, & in brutis gradus sentiendi, sunt formaliter: ergo.

174 Sed contra instatur primo ex Aristotel. 2. *de anima tex.* 31. gradus animæ inferior continet superiorem, sicut triangulum quadrangulus, sed non continetur triangulus formaliter, sed potentia, vt ipsemet testatur; ergo. Respondeo igitur Aristotel. tantùm, velle gradus viuendi superiores contineri in inferioribus, sicut accidit in figuris; non stat autem similitudo in omnibus, quod sicut tantùm materialiter triangulus est in quadrangulo; ita & animæ, & quando dixit contineri potentia, vel virtute, respondeo cum Ruuio *num.* 41. duplicem esse modum continendi aliquid formaliter. Primò formaliter tantùm, cum vnum est eiusdem omnino rationis, & ordinis cum alio, vt calor, qui alium calorem producit. Secundo formaliter, & eminenter simul, cum vnum, est eiusdem rationis, & vniuocationis cum alio, sed modo quodam eminentiori, & altioris ordinis; quia igitur gradus vegetandi ab animali, & vegetandi & sentiendi ab homine, & si formaliter contineãtur, tamen in modo perfectiori continentur, ideò dixit Aristotel. contineri potentia, vel virtute, scilicet eminenter, & formaliter simul.

Instatur secundo, differentia inferior non continet formaliter superiorem; ergo neque gradus superior formaliter continetur in inferiori. negatur consequentia, quia anima est forma physica; at differentię sunt conceptus inadæquati, sumpti ex eadem anima, quæ includit diuersos gradus essendi; prout autem dicit vnum gradum, non dicit alium formaliter, licet sit simul omnes formaliter: ideò gradus inferior dicit superiorem, non sic differentia.

Instatur tertio, anima sensitiua differt specie à vegetatiua, & vtraque à rationali; ergo non potest, nec vegetatiua in sensitiua; nec vtraque includi in rationali. consequentia probatur, quia quæ differunt specie, non communicãt ad inuicem. Respondeo, vel est sermo de anima vegetatiua in plantis respectu brutorum, & de sensitiua brutorum respectu rationalis, vel de vegetatiua, & sensitiua vt sic; si primo modo, verum est totum argumentum, quia tam plãtè, quam bruta sunt in specie atoma, vlterius non communicabilit. si secundo modo respondeo, differre tantùm vt superius ab inferiori. quia vegetatiuum, est contrahibile per sensitiuum brutorum, & vtrumque per rationale in homine. Vide etiam Auersam *quæst. 46 sect. 4. §. postremo.* Ex quo.

Deducitur non esse assignandam aliquam differentiam
in genere vegetatiui, neque in genere sensitiui, quæ con- 175
trahat vegetatiuum ad sensibile, & sensibile ad rationale, quia quælibet differentia intra genus vegetatiui, & sensitiui non potest nisi vegetatiuum, & sensitiuum constituere: non fit igitur gradus vegetatiuus proprius brutorum, per aliam differentiam, quam per sensitiuum; nec sensitiuus fit proprius hominis, nisi per rationale contrahens illum, sicut sensitiuum contrahit vegetatiuum.

Instatur quarto, ergo anima vegetatiua plantarum, & sensitiua brutorum non conuenient in genere, cum vegetatiua, & sensitiua hominis: probatur consequentia ex 10. *Metaph. cap. 13.* quia corruptibile, & incorruptibile differunt genere; sed anima rationalis est incorruptibilis, cęteræ corruptibiles; ergo. Respondeo cum Fonseca *eodem loco Met. §. quoniam verè contraria.* Aristotel. loqui de genere non logico; sed physico, seu de materia, quia corruptibile, & incorruptibile diuersam habent materiam, sed hoc non est contra nos: nobis satis est, quòd conueniant genere logico.

Instatur quinto, gradus inferiorès in anima subordinantur superioribus, sicut formæ partiales eidem animæ, sed istæ non continentur formaliter in anima; ergo neque gradus. negatur antecedens, quia illæ formæ subordinantur animæ tanquam ex parte subiecti, quod debet esse organicum per has formas: at gradus animæ superioris sunt subordinati tanquam rationes contrahibiles, in eadem anima: quare concessa minori, negatur consequentia, quia subordinatio illarum formarum, non importat continentiam, nec formalem, nec virtualem.

Quot sint genera potentiarum in communi. Quæstio Duodecima.

QVinque genera potentiarum animæ, vt sic, ex Aristo.
cap. 4. admittunt omnes cum D. Thom. 1 *parte quæst.* 176
78. *art.* 1. scilicet vegetatiuum, sensitiuum, appetitiuum, locomotiuum, & intellectiuum. pro quorum intelligentia.

Notandum distinctionem potentiarum in communi sumendam esse ex diuersitate tendendi in obiecta intra tres gradus operandi, ex quibus diximus, desumi distinctionem animarum; potentiæ enim supponunt animam; cum igitur ex modo operandi omni modo diuerso supra inanimata deductus sit numerus animarum, quia ex modo operandi colligitur modus essendi, nunc ex diuersitate in communi operandi, intra illos modos sumitur distinctio potentiarum.

Vnica conclusio, quinque sunt genera potẽtiarum, quæ videlicet enumerata sunt in principio quæst. Probatur, vel anima operatur per modum naturæ sine vlla cognitione; & sumitur potentia vegetatiua; vel vnitur obiecto extrinseco secundùm esse sensibile per species, &c. & sumitur potentia sensitiua, vel vnitur secundùm esse quidditatiuum, & sumitur intellectiua, vel fertur per modum inclinationis, & prosequutionis, in obiectum, & sumitur appetitiua,

titiua, vel fertur tanquam in loco, & sumitur potentia loco motiua.

Obijcies primo, duplex est potentia cognoscitiua, intellectualis, & sensitiua; ergo etiam duplex appetitus. Respondeo negando consequentiam, quia vterque appetitus tendit in obiectum eodem modo per modum inclinationis ad finem; at intellectus, & sensus valdè differunt, vt diximus, intendendo.

Obijcies secundo, ex Aristotel. *1. de anima tex.* 48. principium mouens in animalibus est intellectus, aut appetitus, aut sensus; ergo potentia loco motiua, non est potentia distincta. respondeo cum D. Thoma, *loco citato ad* 4. sensum, appetitum, & intellectum, esse ad summum principium imperans motum, preter quod danda est vis elicitiua motus, & hæc constituit distinctum genus potentię.

Quomodo distinguantur potentia ab anima, & inter se. Quæstio Tertiadecima.

177 PRo perfecta quæst. intelligentia notandum potentias animæ posse dupliciter considerari. Primo pręcisè secundum id, quod se tenet ex parte tantùm ipsius animæ, scilicet secundum efficaciam vitalem ad operandum. Secundo possunt considerari prout inuoluunt ad sua opera elicienda, organa determinata, talia obiecta, &c. & vtroq; modo potest procedere quæst. principaliter autem procedit primo modo, in quo sensu.

Prima sententia, concedit in anima potentias, realiter distinctas, quæ sint accidentia superaddita, ita D. Thomas *1. parte quæstio.* 77. *art.* 1. & *quæst. vnica de anima, art.* 12 & *alibi.* Caiet. *loco citato parte* 1. Capreol. *in* 1. *dist.* 3. *art.* 2. & Thomistæ communiter Zabar. *de facultatibus animæ cap.* 3. & 4. & alij, quos sequuntur Suarez *in Met. disp.* 18. *sect.* 3. *num.* 13. Conimbricens. *cap.* 3. *hic quæst* 4. Ruuius *tract. de potentia animæ in generali quæst.* 1.

Secunda sententia negat potentias in anima realiter distinctas, ita Gregor. *in* 2. *dist.* 3. *quæst.* 24. *art.* 3. Gabr. *quæst. vnica, art.* 2. *conclusione* 2. Ocham. *quæst.* 24 & cęteri Nominales, quibus addendus est Scotus *in* 2. *dist.* 16. *quæstio. vnica*, cum tota sua schola, quæ etsi ponat potentias distinctas ex natura rei ab anima; attamen in doctrina Scoti, huius modi distinctio est minor distinctione reali rigorosa, & etiam modali; atque adeò non est vera distinctio realis, sunt & alij pro hac sententia, ex recentioribus eam sequuntur Hurtad. *disp.* 4. *de anima sect.* 4. cum qua sit.

Prima Conclusio. potentię animę precisè sumptę (quo sensu intelligentur etiam quinque concl. sequentes) non distinguuntur realiter ab anima. Probatur primo si distinguerentur, non darentur actiones vitales; hoc est absurdum; ergo, probatur sequela: actio vitalis dicitur talis, quia fit à vita, si potentiæ distinguerentur realiter ab anima, non essent vita; ergo.

Dices primo: potentiæ, etsi distinctæ sunt tamen aliquid animæ, quæ est vita; ergo hoc sufficit, vt actiones ab ipsis possint dici vitales. sed contra, quia ens dicitur vitale, per ordinem ad vitam; ergo etsi potentiæ, sint aliquid vitæ, non poterunt dare esse vitale, quia alioquin vitale, non diceretur per ordinem ad vitam.

178 Dices secundo, ens vitale dici per ordinem ad vitam, proximè, vel remotè, & operationes essent à vita remotè; quia anima est principium proximum potentiarum: sed contra, quidquid conuenit alicui, ex vi productionis, conuenit per ordinem ad principium proprium productiuũ; quia principium productiuum debet esse tale, vt possit producere rem statu ei debito; sed actionibus vitalibus competit esse vitales ex vi productionis, quia vitali modo petunt produci; ergo per ordinem ad proprium principium productiuum; sed hoc non esset vita, nisi remotè; ergo verè non essent dicendæ vitales.

Probatur secundo, precisio quocunque distincto ab anima intellectiua, adhuc est formaliter intellectiua, ergo potentiæ non distinguuntur realiter. consequentia probatur, quia est formaliter intellectiua per intellectum. Antecedẽs probatur, quia anima intellectiua est formaliter talis.

Respondet Ruuius *loco citato, quæst.* 2. *num.* 29. separato intellectu, animam fore intellectiuam radicaliter, quia principium intellectus.

Sed contra primo, quia gradus viuendi sunt formaliter tales; ergo non satis animam intellectiuam remanere radicaliter intellectiuam, quæ constituitur per gradum vitę intellectualis.

Contra secundo, quia si anima intellectiua non est formaliter intellectiua sed tantùm radicaliter, alia formalitas est ei assignanda: aliquid enim est formaliter, sed non superest, quæ formalitas ei conueniat.

Probatur tertio. Si potentiæ distinguuntur realiter ergo anima, verè non dicetur intelligere; ergo, vt infert Scotus, anima non dicetur propriè beata; hæc omnia sunt absurda: immò consequentia hæretica; ergo. consequentia probatur, quia ideo est beata, quia Deus intellectum videt, seu intelligit. Sequela etiam probatur, quia intellectus propriè dicetur intelligere, & anima tantùm denominatiuè; sicut & ignis tantùm denominatiuè dicitur calefacere, quia calefacit per calorem distinctum, &c. ergo dicendum potentias non distingui realiter.

Probatur quarto, ex Scoto *loco citato* §. *dico igitur*, illud concedere debemus in natura, quod melius est, ex Aristotele 2. *de generatione tex.* 59. sed paucitas, si sit possibilis, melior est; ideò in Deo omnium perfectissimo, vna simplicissima est entitas; sed possibile est vnam, & eandem animam sine distinctione potentiarum omnia pręstare, vt patebit ex argum. solutione: ergo non sunt ponendæ potentiæ distinctæ. sunt & aliæ rationes pro hac conclusione apud ipsum Scotum *eodem loco*.

179 Secunda Conclusio. potentiæ non distinguuntur modaliter ab anima. est contra aliquos ex auctoribus primæ sententiæ: Probatur vnica ratione. modus habet tantùm modificare: ideò totum suum esse est ad rem modificatam: potentia verò dicit principium reale productiuum; ergo potentiæ esse non possunt puri modi

Confirmatur, si discurramus per omnes modos, nullus est productiuus veri effectus, à se distincti: ergo potentiæ esse non possunt modi. Pro hac conclusione faciunt etiam aliquæ rationes allatæ pro conclusione pręcedenti.

Tertia conclusio. potentiæ sunt de essentia animæ. huius sententiæ meminit Scotus *loco citato*, quam sequuntur Gregor. *in* 2. *dist.* 16. *quæst.* 3. Ocham. *quæst.* 14. Marsil. *in* 1. *quæst.* 7. Marcellus *in suo lib de anima, cap.* 75. & omnes Nominales apud Conimbricens. *quæst. quæ supra*, quibus consentit, & Pasqualigus

Probatur primo: gradus vitæ sunt de essentia animæ: ergo & potentiæ. consequentia probatur, quia potentiæ sunt constitutiuæ graduum: gradus enim intellectualis per intellectum formaliter constituitur: quia formaliter est intellectiuus: anteced. etiam probatur, quia gradus sunt inuicem subordinati tanquam prædicata contrahentia, vel contrahibilia.

Probatur secundo, anima est essentialiter principium operatiuum: ergo potentię sunt ei essentiales. consequentia probatur, quia per potẽtias est huiusmodi principium. antecedens etiam probatur, anima est essentialiter vita: sed vita est essentialiter principium operatiuum, quia ab operibus vitæ pendet vita: ergo principium operatiuum est essentiale animæ

Confirmatur, natura cuiuslibet rei dat intrinsecè ea, quibus possit sibi parare, vnde conseruetur; sed sine operibus vitalibus, non potest vita conseruari; ergo principium harum operationum est essentiale vitæ: ergo, & animæ.

180 Probatur tertio, esse intellectuale est differentia essentialis hominis: ergo intellectus est differentia essentialis animæ rationalis: ergo intellectus est essentialis: ergo & cęteræ potentiæ. vltima consequentia patet, quia non est maior ratio, de vna, quam de alia. prima probatur, quia sicut se habet concretum, ad concretum, ita abstractum, ad abstractum, ergo si respectu animati rationalis, differentia est intellestuale, respectu animæ rationalis erit intellectus. Secunda consequentia probatur, quia differentia est essentialis.

Respondent Conimbricens. *art.* 3. §. *ad secundam* rationale esse gradum metaph. qui sumitur à forma, & à materia, seu à tota entitate. sed contra: quia rationale, seu intellectuale, vel sumitur à materia, & forma, scilicet anima, vt dicit intellectum, ita vt si non diceret intellectum, neque posset sumi hic gradus; & si sic: ergo intellectus est essentialis: si verò ab anima, vt distincta ab intellectu; ergo sine intellectu in anima, habetur esse intellectuale, quod est falsum.

Re-

Respondet Ruui. *num.* 19. *citato* rationale, quod est differentia hominis, esse idem ac intellectuale radicaliter: sed hoc non est intellectus. sed contra; quia rationale, quod est differentia, dicit esse discursiuum, sed hoc habetur per intellectum formaliter, ergo rationale identificatur cum intellectuali formaliter; ergo inuoluit essentialiter intellectum.

181 Quarta Conclusio. potentiæ distinguuntur ab anima, in qua sunt, formaliter inadæquatè. probatur, & explicatur conclusio. anima v. g. rationalis includit diuersas formalitates, nempe graduum formæ, vegetatiui, sensitiui, &c. qui non distinguuntur in eadem anima, nisi formaliter, seu ratione ratiocinata, non realiter; comparata igitur anima ad vnam tantùm ex his formalitatibus, se habet tanquam includens ad partem inclusam; ergo distinguitur à qualibet ipsarum inadæquatè; quia omne inclusum distinguitur inadæquatè ab includente; sed non sunt partes physicæ realiter distinctæ; sed tantùm Metaphys. distinctæ ratione, seu formaliter; ergo distinguitur inadæquatè, sed formaliter; sed potentiæ sunt identificatæ cum gradibus; ergo eadem distinctione distinguuntur: ergo vera Conclusio.

Confirmatur, quia eodem modo se habet totum metaphys. ad suas partes ac physicum ad suas, sed phys. à qualibet parte inadæquatè distinguitur, sed realiter, quia partes realiter sunt distinctæ; ergo etiam metaph. inadæquatè distinguetur à qualibet ex proprijs partibus, sed partes Metaph. non sunt distinctæ, nisi formaliter, ergo distinguetur inadæquatè formaliter: at potentiæ sunt partes essentiales animæ; ergo distinguentur inadæquatè formaliter ab anima.

Quinta Conclusio. potentiæ diuersorum graduum distinguuntur ad inuicem ratione ratiocinata, est Aristotel. *tex.* 22. Probatur, quia sunt essentiales proprijs gradibus, sed gradus distinguuntur inter se ratione ratiocinata, ergo & potentiæ.

182 Sexta Conclusio. potentiæ cuiuslibet gradus ad inuicem comparatæ, nullo pacto distinguuntur; atque adeò potentia visiua, auditiua, &c. si considerentur secundùm virtutem vitalem operandi non distinguuntur vllo pacto inter se, & sic de cæteris

Probatur primo, gradus sensitiuus, secundùm suum esse physicum, est sensitiuus, ergo includit potentiam sensitiuam, quia per ipsam est sensitiuus, sed non potest includere potentiam, vt sic sensitiuam, quia non datur à parte rei, neque magis vnam, quam aliam, neque plures distinctas: quia constituitur per vnicam formalitatem, ergo omnes potentiæ sensitiuæ sunt idem formaliter

Probatur secundo, quia potentiæ non comparantur tanquam superius, & inferius: ergo non distinguuntur. Probatur antecedens, quia nec potentia auditiua, contrahitur per visiuam, neque è contra, & sic de cęteris. Consequentia probatur, quia quæ sunt de essentia, & distinguuntur, comparantur tanquam contrahentia, & contrahibilia in illa essentia, vt patebit discurrenti per omnia prędicata essentialia distincta, in aliqua essentia.

Probatur tertio, intellecta formalitate, quæ importatur per esse potentiam vitalem sensitiuam, scilicet, quæ modo sensitiuo feratur in obiectum, & determinatione talis obiecti, & talis organi, habetur sufficiens potentia ad talem actum circa tale obiectum: ergo potentiæ non petunt distingui formaliter, secundùm id præcisè, quod se tenet ex parte animæ

Confirmatur, quia omnis distinctio rationis, seu formalis, quæ potest excogitari, inter potentias semper inuoluit modificationem obiecti, organici, &c. ergo si pręcisè sumantur, non distinguuntur.

183 Septima Conclusio. potentiæ sumptæ secundo modo, & non pręcisè, distinguuntur semper ad minus formaliter, & ab anima, & inter se. probatur, quia quælibet potentia diuersomodo modificatur ab obiecto; ita intellectus sumitur, vt tendit circa verum: volũtas circa bonum; & sic de cæteris. item anima v. g. rationalis sumitur, vt dicit esse intellectiuum pręcisè. non considerando, an vt principium operatiuum, rationaliter circa verum, vel circa bonum: patet autem tali pacto, & potentias ad inuicem, & easdem ab anima ratione distingui (dixi ad minus formaliter, quia aliquando distinguuntur etiam realiter, vt in potentijs, quæ distincta organa includunt v. g. auditiua, visiua, &c. si non adęquatè, quia inuoluit & animam, quæ est eadem in omnibus, saltem inadæquatè). modo remanent soluenda argumenta primæ sententiæ contra primam nostram conclusionem.

Arguitur igitur primo: potentiæ sunt in eodem genere cum proprio actu: ergo sunt accidens, sicut actus ipsarum; ergo distinguuntur realiter. Secunda consequentia probatur, quia substantia, & accidens non possunt identificari. negatur antecedens vniuersaliter: tùm de potentia actiua: tùm de passiua cum Scoto §. *rationes istæ*: immò etiam per aduersarios anima est immediatum principium potentiarum, quæ sunt accidentia, consequenter non est in eodem genere cum potentijs.

Sed respondet Caiet. *quæst. citata* 1. *parte* §. *ad euidentiam*, antecedens verificari de omni potentia, cum actu, ad quem essentialiter ordinatur, huiusmodi sunt potentię in ordine ad proprios actus: at anima, non sic se habet respectu propriarum potentiarum, ad quas, essentialiter non ordinatur, ideo argum. adhuc est in robore.

Sed contra primo, quia doctrina Caiet. ad summum verificatur de potentia passiua, quia cum fiat vnum per se ex ipsa, & actu, ad quem essentialiter ordinatur, ille actus debet esse in eodem genere: alioquin non fieret vnum per se: ex rebus enim diuersorum prędicamentorum non fit vnum per se, vt docuimus, cum Aristotelem *in Phys.* Contra secundo, quia effectus, vt talis solum dicit non fieri ab efficiente imperfectiori, tanquam à causa principali, non igitur requiritur, vt potentia actiua, & actus eius sint in eodem genere.

Arguitur secundo, ex Ruuio potentiæ specificantur ab actibus, sed actus sunt accidentia, ergo, & potentiæ. Confirmatur, quia potentiæ sunt in secunda specie qualitatis, ergo accidentia. Respondeo: potentias specificari quò ad esse formale potentiæ, non quò ad entitatem, scilicet, quia si actus est intellectio, potentia dicetur vis intellectiua, non volitiua, auditiua, &c. ad confirm. respondeo potentias esse in secunda specie qualitatis, quia scilicet considerantur vt determinatæ ab obiectis, organis, &c. ad modum qualitatis, & accidentis: nec est absurdum aliquòd substantiale secundùm aliquam formalitatem concipi, vt accidens (vt dicunt) Metaphysicum, seu prędicabile, licet non prędicamentale. Horum duorum argum. in efficaciam confessus est etiam Auersa vnus de contrarijs, *quæst.* 4. *sect.* 1. 184

Arguitur tertio, multa conueniunt potentijs, quæ non possunt verificari, nisi ab anima, & inter se distinguantur; ergo. antecedens patet: quia dicitur intellectus intelligit, non voluntas. Confirmatur, quia habitus potentiarum distinguuntur realiter; ergo & potentiæ. ad argumentum respondeo, multa dici de potentijs, vt modificatis ab obiectis, & organis, & quia tali pacto distinguuntur; ideò quæ dicuntur de vna, multoties dici non possunt de alia, quare concesso anteced. concedo, & probationem; ideò enim non potest dici intellectus vult, quia tunc sumitur intellectus, vt determinatus circa verum: vt sic autem non vult. ad confirmationem respondeo, habitus produci à diuersis actibus circa diuersa obiecta non subordinata, per quos potentiæ ad illa obiecta determinantur: ideò sunt distincti.

Arguitur quarto, idem principium afficeretur cognitionibus contrarijs, vt cum sol videtur bipedalis, & intellectus iudicat maiorem. respondeo. hoc prouenire ex diuersa determinatione obiecti, vel organi, quia anima de se est principium indifferens; prout autem determinatur, ita operatur, nec est alligata vni tantùm operationi, sed diuerso modo potest operari, si diuerso modo applicetur.

Arguitur quinto, inanimata operantur per potentias distinctas: ergo & animata. negatur consequentia, quia animata agunt vitaliter, at actio vitalis requirit esse à vita immediatè, vt supra probauimus.

Arguitur sexto, ex Aristotele *tex.* 11. vbi docet, intellectum non esse actum corporis: ergo per Aristotel. distinguitur realiter intellectus ab anima: probatur consequentia, quia alioquin esset actus, sicut est anima. respondeo, responsione, quam dedi *quæst.* 4. *ad* 7. 185

Arguitur septimo contra tertiam conclusionem, posse supponit esse, ergo potentiæ non possunt esse de essentia. Respondeo posse supponere negatiuè esse, scilicet nõ posse, intelligi posse, ni intelligatur esse, &c. non autem supponitur

nitur tanquam quid distinctum: quia aliquod ens potest esse essentialiter operatiuum.

Arguitur octauo, contra sextam conclusionem, si poten tiæ cuiuscunque gradus, non distinguerentur ad inuicem; non essent nisi tria genera potentiarum, sicut sunt tantùm tres gradus essentiales vitæ. Respondeo, non essent nisi tria potentiarum genera; si potentiæ sumantur præcisè, concedo; si sumantur, vt modificatæ, nego: quia tali pacto distinguuntur, & constituunt quinque genera supra assignata cum Aristotele, hanc responsionem impugnat Zabarella *cap. 3. citato*, sed non expugnat.

Vnde potentia sumant speciem. Quæstio Decimaquarta.

186 NOtandum primo, distinctionem specificam potentiarum quæri intra quinque genera assignata: quare sicut distinctio generica processit de potentijs modificatis, determinatis, &c. ita etiam specifica quæritur de potentijs determinatis per organa, per obiecta v.s. potentia, vt tendit ad intelligibile, non ad volibile, vt ad sonum, non ad colorem. hoc notato.

Prima Conclusio. potentiæ specificantur ex actibus, & obiectis formaliter sumptis est Aristotel. *tex. 33*. D. Thom. *quæst. 77. 1. parte art. 3*. Caiet. *ibidem*, Fec. & aliorum, quos sequuntur Conimbricens. *cap. 3. quæst. 5.* & Ruuius *tract. citato quæst. 8.*

Probatur prima pars, quod ab actibus & obiectis sumenda sit vnitas specifica, quia potentia dicitur in ordine ad actus, circa obiecta, & inuoluit transcendentalem ordinem ad illa: ergo ab illis sumenda vnitas; Probatur consequentia: quia ordo transcendentalis est differentia eorum, quæ tali ordine referuntur: sed talis ordo specificatur extrinsecè à proprio termino: ergo potentiæ specificantur per actus, & obiecta.

Secunda verò pars, quod specificentur ab his formaliter. probatur, quia eadem potentia potest versari circa plura obiecta specie distincta, vt circa album, & nigrum visus: insuper plures potentiæ possunt respicere idem numero obiectum, v.s. idem color potest, & à visu cognosci, & ab intellectu, ergo danda aliqua ratio formalis in actibus, & obiectis, à qua sumatur vnitas potentiarum: consequentia probatur, quia alioquin not essent potentiæ, quot obiecta distincta specificè: neque idem obiectum specie posset à pluribus potentijs specie attingi, quod nemo dicit.

Secunda Conclusio. ratio formalis qua ab obiectis specificantur potentiæ, est ratio motiua, sub qua obiectum mouet, vel immutat potentiam. probatur primo, quia potentia tendit ad obiecta, quatenus ei proportionata sint; sed sunt proportionata: quia tali pacto potest ab illis immutari, & moueri, vt possit operari: ergo ratio formalis, à qua sumitur vnitas specifica, est ratio sub qua immutatur.

187 Probatur secundo, id debet dare vnitatem specificam, quod potest illam distinguere à quacunque alia: sed hoc est tantùm ratio immutandi: ergo. minorem probo, quia id tantùm potest illam adæquatè distinguere, quod oritur ex intrinseca eius natura, quia alia est natura vnius. ac alterius, sed hoc est ratio immutandi, quæ ideo talis est, quia talis exigitur à natura potentiæ, ergo ex his

Deducitur primo, omnes illas potentias specie conuenire, quæ eodem modo immutantur à suis obiectis, & si obiecta secundùm propriam naturam considerata specie, vel etiam genere differant: ideò potentia visiua hominis, & leonis vt potentiæ, specie non differunt: differunt verò intellectus diuinus: Angelicus, & humanus etiam vt potentiæ intellectiuæ, qui à modo diuerso immutantur.

Deducitur secundo, ratio, quare actus opinionis, scientiæ, &c. & si differant specie, pertineant ad eandem potentiam specie, scilicet intellectum, quia videlicet non specificant secundum suas rationes formales, quibus differunt essentialiter; sicut, nec visio albi, & nigri, nec intellegibilitas lapidis, & Leonis, quæ specie differunt, tali modo, specificant proprias potentias; sed quatenus eodem modo in ipsis potentia immutatur.

Deducitur tertio, rationem formalem assignatam, qua potentiæ specificatur, dare vnitatem specificam atomam; quia scilicet illa ratio formalis, sub tali formalitate non perfectius participatur ab vno obiecto, quàm ab alio, & si obiecta, & actus specie inter se differant.

Instatur primo, potentia v. s. visiua hominis, & Leonis sunt idem specie; ergo distinguuntur ab anima realiter. 188
probatur consequentia, quia quæ genere differunt, non possunt conuenire specie. Respondeo negando hanc consequentiam, ad probationem potentiam visiuam hominis, & leonis non differre genere, vt potentiæ sunt; sed tantùm materialiter, quo ad entitatem: quæ autem entitate differunt, possunt specie logica, & etiam genere conuenire. addo hoc sequi etiam per aduersarios, quia etiam pec ipsos potentia sensitiua hominis, & brutorum, quantùm ad id, quod dicunt præcisè ex parte animæ, genere differunt, & tamen sunt idem specie

Instatur secundo, quæ sunt idem realiter, non possunt differre specie, sed per nos potentiæ sunt inter se idem realiter; ergo non possunt differre specie per actus, & obiecta. respondeo potentias, vt modificatas, de quibus tantùm est difficultas, non omnes esse idem realiter, vt patet de potentijs organicis; tamen hoc non obstante, etsi essent idem omnino realiter, possunt specie differre, quia in eadem entitate esse possunt plures formalitates, secundùm quas dicatur cum vno specie conuenire, cum alio differre: sicut etsi idem sit realiter in Petro, rationale, & animal, attamen in primo differt specie à Leone, in secundo, cum eodem conuenit

Instatur tertio, actus sunt posteriores potentijs, vt potè ipsarum effectus; ergo non possunt specificare. Respondeo actus non specificare, quà effectus potentiarum, sed quatenus talis rationis formalis, quæ in ipsis habetur ab obiecto; ideò enim talis est actus, quia obiectum ita immutat potentiam: vide Caiet. *loco citato*. §. *ad euidentiam huius*. quare falsa est ista consequutio *talis est actus, quia talis est potentia*; sed vice versa, *talis est potentia, quia talis est actus*; etenim potentia ordinatur ad actum, non actus ad potentiam.

Quæres, vbi subiectentur potentiæ. Respondeo, cum per nos præcisè sumptæ non distinguantur ab anima, sunt vbi est anima; tamen considerata virtute effectiua, vt determinata per tale obiectum, v. s. vt dicit respectum ad audibile, visibile, atque adeò, vt induit rationem visus, auditus, &c. resident in determinato organo, vbi tales sensationes eliciuntur, si potentiæ sint organicæ, ad quas organa requiruntur, tanquam dispositiones, quibus talis operatio exerceatur, iuxta quorum perfectionem, vel imperfectionem, etiam sensationes ipsæ perfectiores, vel imperfectiores euadunt: si verò non sint organicæ, resident in ipsa anima. De anima in communi Satis. 189

Tractatus Secundus. Qui est de Anima Vegetatiua.

EXpeditis ijs, quæ spectant ad animam in communi; examinanda supersunt, quæ concernunt eandem in particulari, & quia primum locum obtinet anima vegetatiua, vtpotè à qua descendimus ad sensitiuam, & hac media ad rationalem; ideò de illa præsentem tract. instituo, in quo quæro primo.

An compositum ex anima vegetatiua vere viuat. Quæstio Prima.

NOtandum primo rationem vitæ in communi sumptæ, in qua conueniunt omnia, quæ viuunt, & quæ dicitur perfectio simpliciter simplex melior ipsa, quàm non ipsa in quocunque subiecto, importare principium intrinsecum se perficiendi per actiones vitales, quod deinde diuiditur in tale principium creatum, vel increatum. In increato est sine vllo motu per actionem, quæ est eius substantia; In creato verò, cum motu per actionem accidentalem, &c. 190

Notandum secundo, ad rationem vitæ non satis esse quamcunque actionem immanentem; alioquin cum aqua se infrigidat, diceretur viuens, quia immanenter operatur: item grauia cum deorsum tendunt, &c. sed requiritur actio, quæ de natura sua, ex suo conceptu essentiali, sit immanens, quæ erit cum terminus ipse erit huiusmodi; erit autem terminus immanens de natura sua, cum implicabit esse à principio extrinseco adæquatè, sine concursu eius, in quo recipitur in quocunque statu: ex eo autem colli-

colligimus vitam requirere actiones de natura sua immanentes: quia viuentia habent, tot organorum apparatus ad illas actiones eliciendas: ergo signum est actionem vitalem de natura sua esse immanentem, vt non possit esse ab extrinseco: alioquin frustra tot organa: quia actio, quæ de natura sua potest esse in proprio supposito agente, & etiam extra, non petit plura instrumenta ad actionem intra quàm ad extra, vt patet de aqua se, & aliam infrigidante. hoc notato

191 Vnica Conclusio, compositum ex anima vegetatiua verè viuit, est communis cum Aristotel. pluribus locis precipuè 1. *magnorum moral. cap.* 4. vbi habet *animæ portionem esse, qua alimur*: at alimur gradu vegetatiuo.

Probatur primo, vegetatiua se perficiunt actione de natura sua immanenti: ergo viuunt. consequentia patet, *ex* 2. *&* 1. *notab.* Antecedẽs probatur. vegetatiua nutriuntur, & crescunt, sed nutritio, & accretio sunt actiones immanentes de natura sua, quod patet, tum ex tot organis: tùm quia nunquam vidimus, in inanimatis ea, quæ poscuntur ab his actionibus: quòd ideò si viuentia in illis organis offendantur, impediuntur etiam quo ad has actiones: tùm quia nunquam vidimus accretionem, & nutritionem esse ab extrinseco: ergo.

Probatur secundo, vegetatiua quantum ad substantiam actionis, eodem modo nutriuntur, ac animalia: ergo est actio vitalis: ergo viuunt. probatur vltima consequentia, quia actio vitalis dicitur a vita. Prima probatur, quia animalia nutriuntur, quatenus animalia, consequenter quatenus viuentia; ideò deficiente nutritione, deficit & eorum vita. Antecedens etiam probatur, quia proportione seruata omnia, quæ reperiuntur in animali ad nutritionem, accretionem, &c. etiam in plantis habentur.

192 Sed contra Instatur primo, ignis per principium intrinsecum se ipsum auget, & tamen non dicitur viuens: ergo neque planta. respondeo negando consequentiam: quia actio, qua ignis se ipsum auget, non est de natura sua immanens, cum possit esse ab extrinseco; non sic in nutritione plantę, &c. idem dicendum de motu grauium, & leuium; quia enim vbicatio, quæ est terminus illorum motuum, possit esse ab extrinseco, illæ actiones non sunt de natura sua immanentes; expendantur benè notabilia, & facilè hæc & similia argumenta euanescent; potest etiam videri Zab. *de facultatibus animæ cap.* 11. qui has, & alias obiectiones soluit

Instatur secundo, augmentum factum in nutritione posset esse ab extrinseco, non sunt: ergo actiones immanentes de natura sua; ergo vegetatiua non viuunt. respondeo posse esse ab extrinseco materialiter, non formaliter, vt augmentum est; ideò deficerent vegetantia; & si Deus possit illa conseruare sine nutritione; tamen non potest illa nutrire; nisi & ipsa concurrant.

Instatur tertio, vegetare est superius ad intellectuale; & tamen non participatur ab Angelo; licet secundùm se totum sit vita; ergo vegetare, non est viuere. respondeo vegetare esse ordinatum ad restaurationem, & conseruationem viuentium; & quia tantùm corporea indigent restauratione, conseruatione, &c. quia continuò deficiunt: ideò illis tantùm conuenit vegetare; quare vegetare non est superius ad intellectuale vt sic, sed ad intellectuale corporeum tantùm, sicut, & sensitiuum. pro tota hac quæst. videatur diffusè Hurtad. *disp.* 3.

Quot sint potentiæ animæ vegetatiuæ, & quomodo distinguantur. Quæstio Secunda.

193 PRima conclusio, tres sunt potentiæ principales animæ vegetatiuæ, videlicet potentia generatiua, nutritiua, & augmentatiua est Aristotel. *text.* 34. 35. D. Thom. 1. *parte quæst.* 78 *art.* 2. Caiet *ibidem* Zabar. *de facultatibus animæ, cap.* 10. & communis. Probatur vnica ratione. nutritio, & accretio in viuente sunt actiones de natura sua immanentes, & vitales, & quas quæst. preced. diximus: ergo à principio intrinseco viuentis: ergo datur potentia augmentatiua, & nutritiua. rursus viuens habet causam vniuocam, à qua producatur: ergo datur potentia generatiua in viuente, qua aliud generetur: ergo vera conclusio

Secunda Conclusio. preter has potentias dantur etiam aliæ secundariæ, quæ his deseruiant: probatur, quia viuens non potest nutriri, neque augeri, neque generari, nisi alimentum attrahat: ergo requiritur potentia attractrix. debet illud conquoquere: ergo requiritur potentia concoctrix, debet retinere; ergo requiritur potentia retentrix; debet excrementa secernere, & expellere; ergo requiritur potentia expultrix; ergo

Tertia conclusio. potentia nutritiua, & augmentatiua sumptæ vt determinatę (in hoc enim tantùm sensu procedit quæst.) non distinguuntur realiter. est Aristotel. *text.* 34. 42. *&* 1. *de generatione tex.* 41. sequitur Durand *in* 1. *parte* 2. *quæst.* 2. *dist.* 3. Titelmanus *lib.* 8. *physic. cap.* 8. & alij apud Conimbric. *cap.* 6. *quæst. vnica*, & Ruuium *tract. de potentijs animæ vegetatiuæ quæst.* 2. contra Alb. Mag. Caiet. Ægid. & alios apud eosdem

Probatur primo, potentiæ vt determinatæ, ex dictis, non distinguuntur penes virtutem vitalem animæ, quæ eadem in omnibus, sed secundum organum, modificationem obiecti, &c. sed nutritiua, & augmentatiua, non habent diuersa organa, obiectum, &c. ergo non distinguuntur realiter. minor probatur, quia nutritio, & augmentatio æqualiter fiunt, quò ad omnes partes aliti, & vtraque versantur circa alimentum: ergo.

194 Probatur secundo, quia nutritio dicit augmentum: ergo potentia nutritiua, & augmentatiua, non distinguuntur. Antecedens probatur, quia augmentum importat productionem nouæ quantitatis; at cum animal nutritur necessariò vertit alimentum in sui substantiam, consequenter producitur noua quantitas. Consequentia probatur, quia si nutritio, vel materialiter dicit augmentum: ergo etiam potentia nutritiua dicit augmentatiuam: ergo non distinguuntur realiter.

Probatur tertio, si Deus suspenderet efficaciam caloris, & potentia nutritiua operaretur, vtiq; cibus conuerteretur in substantiam aliti, & fieret augmentum, & tamen non esset nutritio: quia non restaurarentur partes deperditæ, in quo consistit nutritio: ergo potentia nutritiua non distinguitur ab augmentatiua.

Probatur quarto, si sunt realiter distinctę, & si augmentatiua, necessariò supponat nutritiuam, saltem nutritiua poterit operari independenter ab augmentatiua: sed hoc est falsum: ergo. Minor probatur, quia si animal nutritur, vertitur alimentum in substantiam ipsius: ergo augescit.

Confirmatur, quia eodem penitus temperamento vtitur anima in nutritione, & in augmentatione: ergo vera conclusio. antecedens patet, quia eodem penitus loco nutritio, & augmentatio perficiuntur. consequentia probatur, quia non distinguuntur penes virtutem vitalem, sed neque secundum temperamentum, quo vtuntur in operando: ergo.

195 Quarta conclusio. potentia nutritiua, & augmentatiua formaliter distinguuntur. Probatur, potentia nutritiua, vt talis tendit ad acquisitionem substantiæ in alito: augmentatiua verò ad acquisitionem quantitatis: ergo vera conclusio.

Quinta conclusio. potentia generatiua non distinguitur realiter à nutritiua, & augmentatiua. hæc conclusio est Aristotel. *text. citatis pro tertia conclusione*, Durand. *in* 1. *dist.* 3. *parte* 2. *quæst.* 2. Titelm. & aliorum, quos sequuntur Conimbricens. *quæst. vnica*, §. 1. *conclusio cap.* 4. Ruuius, *tract. de potentijs animæ veget. q.* 2. *num.* 33. contra Apollin. Jauel. & alios ex modernis contra Fons. 7. *Metaphys. cap.* 1. *quæst.* 5. *sect.* 4. pro intelligentia

Aduertendum potentiam generatiuam non sumi pro potentia organizante corpus, sed pro potentia, qua producitur semen, vt innuit D. Thom. 1 *parte quæst.* 78. *art.* 2. *ad* 2. quidquid dicat Zabar. *cap.* 11. *circa finem*: loquimur enim de potentia vitali viuentis; at virtus, quâ semen iam decisum organizatur, non est potentia ipsius viuentis, à qua productum semen, cum potentia vnius, non possit esse in alio subiecto, omnino distincto, cuiusmodi est semen decisum; sumpta igitur potentia generatiua pro factiua seminis

Probatur conclusio, primo estò in parte determinata tantùm producatur semen, vt docuit Aristotel. 1. *de generatione animalium cap.* 17 *&* 18. Gal. *in lib. de semine*, & alij, quod experientia demonstrat in arboribus: attamen per eandemmet potentiam fit nutritio, & producitur semen: ergo non distinguuntur realiter. consequentia patet. Antecedens probatur; sumpta potentia animę, vt determinata ad talem partem, illæ partes etiam nutriuntur

mo-

medio eodem temperamento, quo vtitur anima, in producendo ibi semen, quia in eadem parte, duplex temperamentum esse non potest: sed potentia generatiua aliud non est, quàm anima determinata per tale temperamentum: ergo per eandem potentiam.

Probatur secundo, semina arborum per eandem potentiam augentur, & generantur: ergo potentia generatiua, & augmentatiua, non distinguuntur realiter. consequentia patet. anteced. probatur, quia partes quæ in accretione à semine acquiruntur per potentiam augmentatiuam, sunt eiusdem rationis, cum primo productis per potentiam generatiuam: ergo

Probatur tertio, eadem potentia nutritiua vertit sanguinem, in lac; medullam v. g. in ossa, vt omnes fatentur; ergo eadem indistincta realiter poterit semen producere. Probatur consequentia, quia sicut semen non est de substantia viuenti, in quo producitur; ita neque lac: ergo par ratio de vtroque

Sexta conclusio. potentia generatiua distinguitur formaliter, à nutritiua, & augmentatiua: probatur vnica ratione. generatiua vt talis versatur circa alimentum, vt producat virtutem seminalem ad producendum simile in specie: nutritiua verò, & augmẽtatiua, vt vertant in substãtiam ipsiusmet viuentis, sed hęc formaliter differunt: ergo.

197 Instatur primo, contra primam conclusionem non omnia viuentia generant: item generant etiam non viuentia, vt ignis, qui generat sibi simile: ergo potentia generatiua, non est propria animæ vegetatricis. ergo non sunt tres potentiæ. Ad primam partem antecedentis negatur consequentia: quia actus potentiarum, & si adsit virtus ex parte animæ, potest propter aliquod impedimentum impediri: sic in casu nostro, in omnibus viuentibus adest potentia generatiua; non tamen omnia generant: quia in aliquibus desunt aliqua ex requisitis, vt illa potentia exeat in actum. ad secundam partem negatur antecedens, quia generare sibi simile, quod est proprium viuentium, vt docet D. Thom. *1 parte quæst. 78. art. 2. ad secundum*, est ex propria substantia tradendo de propria materia, scilicet semen, in quo simile generetur: tali autem pacto nec ignis, nec aliud inanimatum generat. videte Zab. *locis citatis in principio quæstionis*.

Instatur secundo, contra tertiam conclusionem, potentia augmentatiua non semper perseuerat in viuente, quia non semper viuens crescit: ergo distinguitur à nutritiua, quæ perseuerat. respondeo distinguendo antecedens, augmentatiua non perseuerat, quò ad nomen, concedo: quia cum viuens ad quendam statum peruenit, non dicitur crescere, quia non acquirit maiorem substantiam, quàm deperdat: non perseuerat quò ad rem: negatur antecedens, quia accretio consistit in acquisitione nouæ substantiæ quantæ: hęc autem semper habetur, dùm viuens nutritur, vt diximus.

Instatur tertio contra quintam conclusionem: non omnia animalia generant, & tamen nutriuntur, & crescunt: ergo non sunt idem potentia nutritiua, ac generatiua, & augmentatiua. respondeo negando consequentiam: quia aliqua potentia eadem omninò potest requirere plura ad vnum effectum præstandum, quàm ad alium: & si desint requisita pro vno effectu, illum non producet: benè alium: nec tamen sequetur esse potentias distinctas: ita ex defectu apti temperamenti, loci necessarij, optimi alimẽti, &c. fit vt aliqua animalia non generent, sed hoc non sequitur potentiam generatiuam distingui à nutritiua, augmentatiua, &c.

198 Instatur quarto nutriri, & augeri sunt dissimilia à generare, quia prima tendunt, in conseruationem indiuidui. Secundum verò in conseruationem speciei, ergo à potentijs realiter distinctis. respondeo negando cõsequentiam: sed sufficit distinctio rationis, & formalis, propter rationes assignatas

Instatur quinto, potentia nutritiua, aut augmentatiua non possunt attingere actum generatiuæ producendo pedem, brachium, &c. Respondeo actum proprium potentię generatiuæ esse productionem seminis, hic autem attingitur à nutritiua, & augmentatiua realiter, licet non vt formaliter nutritiua, & augmentatiua: neque organizatio fit à potentia generatiua immediatè; organizatio enim fit in semine iam deciso à generante.

In quo consistat potentia nutritiua. Quæstio Tertia.

ASsignatis proprijs potentijs animæ vegetatiuę, de singulis agendum, & circa nutritiuam mouetur pręsens 199
quæst. cuius tituli sensus est, an potentia nutritiua sit calor naturalis: vel temperamentum viuentium, vel ipsa anima, prout tali pacto, circa alimentum determinata versatur

Prima sententia vult, solum calorem esse potentiam nutritiuam, ita Comment. 4. *Met. cap. 2.* & Zimara, *theor. 73.* & alij apud Ruuium *tractat. de potentijs animæ vegetatiuæ quæst. 1.*

Secunda sententia requirit calorem, & temperamentum, & etiam facultatem particularem animæ, ita D. Tho. *quæst. 78. 1. parte art. 2. ad primum.* Albet. Mag. 2. *de anima tract. 2. cap. 9.* Philop. Themist. Ferr. Tol & alij apud Ruuium, quos ipse sequitur *loco citato*.

Tertia sententia, est aliquorum recentiorum asserentium, potentiam nutritiuam consistere, in eadem anima, vt vegetatiua modificata per qualitates materiales: atque adeò potentia nutritiua, iuxta hanc sententiam est anima, vt operatur cum qualitatibus materialibus, circa alimentum: sicut potentia visiua est anima, vt in organo tali pacto operatur circa coloratum. pro nostra sententia, sit

Prima conclusio. Calor naturalis concurrit effectiuè ad 200
nutritionem. probatur primo auctoritate Aristotelis. *hic text. 50.* vbi habet, *necesse est alimentum talis esse natura, vt digeri possit; digestionem, autem efficit calor, qua propter omne animans habet calorem*, & *in lib. de sensu, & sensili, cap. 4. calor autem augmentat*, & struit nutrimentum. item *2. de partibus animalium cap. 3.* & alij.

Probatur secundo, ratione deducta ab experientia; quia quò maior est calor, eò citius, & perfectius nutritio perficitur; ergo calor concurrit ad nutritionem.

Secunda conclusio. temperamentum partium, quæ nutriuntur, non concurrit effectiuè ad nutritionem (nomine temperamenti intelligo primas qualitates commixtas) est contra secundam sententiam, tamen cum Gal. *lib. 3. de causis Symtomatum*, Auicen. Vales. apud Ruu. *loco citato*, probatur vnica ratione: alimentum est formaliter frigidum: ergo non est opus alio frigore: item per solum calorem potest reduci ad debitum attemperamentum humidi, & sicci: quia caloris est attenuare, humida exsiccare, &c. ergo temperamentum non concurrit effectiuè.

Tertia conclusio. solus calor non est sufficiens ad nutritionem (est contra primam sententiam,) sed requiritur potentia ipsa substantialis animæ. Probatur primo ex ijs, quæ diximus *in Phys.* nullum accidens potest, neq; vt instrumentum attingere productionem substantiæ; sed in nutritione sunt producendæ formæ substantiales, carnis, ossium, sanguinis, &c. ergo non possunt produci ab accidente; ergo vera conclusio. vltima consequentia probatur: quia calor, non excedit limites accidentis; consequenter danda potentia substantialis animæ, quæ hæc pręstet.

Probatur secundo, potentia nutritiua est potentia vitalis, quia nutritio est actio vitalis; sed calor non est quid vitale: ergo. minor probatur, quia calor, & omnes qualitates temperamenti, sunt qualitates consequentes naturam inferiorem vita: ergo non sunt quid vitale

Confirmatur, quia quod est vitale perit pereunte vita; sed recedente anima, non illico recedit calor naturalis; ergo.

Quarta conclusio. si sumatur nutritio totaliter pro omnibus actionibus, quæ circa cibum fiunt, ad alendum, po- 201
tentia nutritiua est ipsa anima, vt per qualitates materiales determinata circa alimentum. est cum tertia sententia. Probatur, quia in nutritione multæ alterationes intercedunt, quæ fiunt à qualitatibus materialibus, quibus pręstitis fit conuersio substantialis in formam aliti, quæ nisi ab anima esse non potest; ergo nutritio, sic vniuersaliter accepta habet pro potentia nutritiua animam, vt determinatam.

Quinta conclusio. si nutritio sumatur propriè, potentia nutritiua est ipsamet anima tantum, vt versatur circa alimentum debitè dispositum ad substantiam aliti. Probatur conclusio, quia nutritio propriè consistit in restauratione substantiæ aliti, sed hoc tunc fit, quando producitur forma aliti in alimento, quod fit per animam alimento iam disposito: ergo vera conclusio.

Sed contra secundam conclusionem instatur primo auctorit. Aristotel. *2. de generatione animalium cap. 4. prope medium*, vbi habet, ab anima effici incrementum vtendo caliditate, & frigiditate, tanquam instrumento: ergo concurrit etiam frigus. Respondeo concurrere quidem frigus, sed frigus ipsius alimenti; non autem temperamenti, quod idem dicendum est de cęteris qualitatibus temperamenti; si quando eas requisiuisse videtur Aristot. & apertissimè 4 *Meteor. cap. 2.* vbi ex professo agit de concoctione cibi, soli calori eam adscribit, nec actionem alterius à calore memorat.

202 Instatur secundo, contra tertiam conclusionem, quodlibet agens vnico vtitur instrumento ad vnicam actionem; sed nutritio est vnica actio; ergo vnico vtetur instrumento; scilicet calore naturali. Respondeo negando vniuersaliter anteced. cuius falsitatem demonstrant effectus artefacti, qui aliquando requirunt ad sui productionem plura instrumenta: quia plures actiones interueniunt partiales, quæ per vnicam perfici non possunt: sic in nutritione. Addo, quòd nutritio consistit in productione formæ aliti: hæc autem fit per ipsam potentiam nutritiuam tantùm, nec calor naturalis, aut alia accidentia, si quæ concurrunt, aliud pręstant, quàm pręparare, disponere, &c.

Instatur tertio, contra quintam conclusionem, omnes actiones, quæ intercedunt in nutritione, sunt actiones vitales: ergo fiunt à potentia, quæ sit vita: ergo potentia nutritiua non est sola anima. consequentiæ patent ex dictis *quæst. pręcedentibus*. respondeo negando antecedens, quia omnes actiones accidentales, quæ intercedunt in nutritione, non sunt de natura sua immanentes, consequenter non sunt vitales; apparatus enim organorum, qui requiritur ad nutritionem, est propter ipsam nutritionem precisè, scilicet quia non potest fieri illa conuersio in aliti substantiam, nisi intercedant tot pręcedentes mutationes, & accidentales, & substantiales, quæ cum intra viuens ipsum perfici debeant, requiritur illa organorum diuersitas.

Quomodo fiat nutritio, & an necessaria omni viuenti. Quæstio Quarta.

203 Circa primam partem quæst. pro certo tenendum, plures actiones concurrere, in nutritione, tali autem, pacto peragitur. primo cibus dentibus conteritur, quæ contritio ab aliquibus dicitur prima concoctio, sed perperam, quia est tantùm pręparatio ad concoctionem, quia nisi cótereretur, difficiliter liquaretur, vt docet Aristotel. *de partibus animalium quæst. pręcedenti*. Secundo transmissus ad ventriculum liquatur. Tertio concoquitur, in qua concoctione pereunt formæ ciborum, & separantur partes magis defęcatę, & conficitur quidam succus albus, qui dicitur Chylus, & per venas mesenterij peruenit ad hepatem, excrementis transmissis per intestina ad inferiora: in hepate. iterum alia fit concoctio, in qua concoctione secernuntur partes puriores, & fit sanguis, relicta atra, & flaua bili, quarum prima a splene trahitur, secunda a felle, vltimo sanguis per venas capillares attractus, ad omnes partes nutriendas apponitur, & iterum particularibus concoctionibus secrens alijs recrementis, ex quibus deinde fiunt pili, vngues, dentes, &c. dum expelluntur a vi pulsiua; deinde vertitur à potentia ipsa animæ nutritiua in carnem, medullas, ossa, neruos, & alias partes nutriendas.

Circa secundam partem sit prima conclusio. nutritio est necessaria omni viuenti. probatur primo auctor. Aristot. *tex. 47* vbi habet, *quare cum nihil nutriatur, quin habeat vitam, animatum id erit profectò corpus, quod alitur, ea sane ratione, qua est animatum*

Probatur secundo, ratione. vi caloris naturalis continuò viuentia consumuntur, vt experientia patet in morbis; dum vehemens calor efferuet: ergo necesse est fieri restaurationem, per partes similes medio alimento acquisitas: ergo vera conclusio.

Confirmatur, quia viuentia continuo augescunt; nec per rarefractionem hoc accidit; cum potius processu vitæ, viuens magis addensetur: ergo per acquisitionem nouarum partium

204 Secunda conclusio. potest viuens per aliquod tempus benè conseruari, absque actuali conuersione alimenti in propriam substantiam. probatur, quia calor non potest breuissimo tempore tantùm viuentis insumere, quod statim perire debeat, nisi restaurētur partes deperditę, ergo.

Tertia conclusio. viuens de facto dùm viuit, semper nutritur, probatur, quia agens necessarium applicatum obiecto, non potest non agere: sed viuens dùm viuit, semper habet applicatum alimentum, scilicet sanguinem; ergo semper nutritur. Addo etiam in principio vitæ nutriri; quia non est expectandum, donec alimentum ad sanguinem transeat, quia anima non educitur, aut infunditur, nisi supposito corpore perfectè organico; consequenter cum sanguine: potest igitur statim sanguine nutriri, & si nullo alimento nondum pręparato, concocto, &c.

Dices. aliqui per multos dies cibum non sumunt: ergo non semper nutritur animal; consequentia patet, quia nutritio quodam ordine peragitur, ex ventriculo ad hepatem, ab hepate ad partes nutriendas, vt diximus; si igitur nihil cibi coquendi mittitur ad ventriculum; nec etiam cęteræ mutationes intercedent. respondeo negando consequentiam, ad probat. partes, vt mox dicemus, nutriuntur sanguine, aut re sanguini æquiualenti: ideò eo potest vti, & si non restauretur sanguis continuè per cibum: nec per quancumque consumptionem sanguinis, aut æquiualentis moritur viuens; sicut enim calor naturalis potest plus cósumere, quàm restauretur, vt accidit ætate iam matura; ita potest sanguine nutriri, & si illum continuè non restauret.

Quæres quodnam sit alimentū, quo nutrimur. Respon
deo, alimẽtum diuidi in remotum, medium, & proximum. 205
remotum est cibus, & potus: illud autem tantùm potest esse cibus, & potus, quod aptum est conuerti, in substantiam aliti, & hoc nullo pacto esse potest elementum purum, vt innuimus alibi ex Aristotel. *2. de generatione, tex. 49.* sed debet esse aliquod mixtum: alimentum medium vocatur chylus, & cętera substantialia, in quæ transit chylus antequam deueniatur ad vltimum alimentum, quod est sanguis in animalibus, saltem quo ad plurimas partes, vel quid simile in plantis, vt docet Aristotel. *de partibus animalium lib. 2. cap. 3.* quod patet ex eo, quia deficiente cibo: deficit etiam sanguis, vt docet idem Aristot. *eodem loco*; vel id, quod loco sanguinis est in exanguibus: nec obstat, quod partes nutriendæ valde inter se dissideant: quia per diuersas mutationes, potest idem sanguis in illarum naturam transmutari; consequenter possunt omnes illo nutriri, qui plura vult de nutritione medicos consulat, transcendunt limites puri philosoph. possunt etiam videri Conimbricens. *1. de generat. cap. 5. à quæst. 3. vsque ad 12. inclusiuè*, qui exactè explicant, quæ nos summis labijs delibauimus, in tota quæst.

Quid sit augmentatio formaliter. Quæstio Quinta.

Post nutritionem, agendum de augmentatione, de qua 206
hic agendum *ex lib. de generatione* remisimus, tāquam de actu potentiæ augmentatiuæ, de qua habetur sermo post potentiam nutritiuam. pro pręsenti quæst. notādum, in augmentatione hæc omnia intercedere, fit additio nouæ substantiæ ad viuens, quod dicitur augeri. Secundo cum alimentum, quod conuertitur, sit quantum, & quantitas per nos *in Physicis*, sit inseparabilis a materia, consequenter quod augetur, acquirit nouam quantitatem. Tertio vsque ad certum tempus, per hanc additionem viuens fit maius, quam esset ante additionem, & ideò debet extendi ad maiorem locum. modo difficultas est, in quo formaliter consistat motus augmentationis, qui est actus potentiæ augmentatiuæ.

Prima sententia est Iand. *4. Phys. quæst. 10.* Buri. *3. Phys. tex. 6* & Zimaræ, qui existimant augmentationem formaliter consistere in extensione ad maiorem locum, quæ habetur in nutritione

Secunda sententia est Zabar. *de accretione cap. 9.* scilicet augmentationem consistere in his duobus, in aggeneratione nouæ substantiæ, & in extensione, quia augmentatio, est mutatio ad maiorem quantitatem per motum extensionis ex alimento in substantiam conuerso tanquam ex materia

Tertia sententia est *Ares. lib. 1. de generat. disp. 4. sect. 2.* qui vult augmentationem illa duo amplecti, quæ dicebat Zabarel. sed extensionem tantùm in recto; nutritionem verò in obliquo

Quarta sententia communis, est Ægid. *1. de generat. qu. 27.* Tol. *eodem loco quæst. 11.* Conimbricen. *quæst. 12. art. 2.*

Ruu,

Ruu. *tract. de augment. quæst.* 6. & aliorum quæ vult augmentationem formaliter dicere acquisitionem quantitatis, quæ sit accidens realiter distinctum à substantia: sunt tamen varij modi explicandi io hac sententia, vt est videre apud Ruu. *loco citato*.

207 Quinta sententia est Marsilij 1. *de generat. quæst.* 10. & *Alb. de Saxonia quæst.* 9. qui auctores volunt accretionem formaliter consistere in generatione nouæ substantiæ additæ, non quatenus est generatio substantiæ in viuente, sic etiam est nutritio; sed quatenus est generatio substantiæ quantæ, secundùm quam crescit viuens, ita eam refert Zabarel. *cap.* 7. his positis.

Prima conclusio augmentatio formaliter nó consistit in sola extensione. contra primam sententiam. Probatur primo, quia extensio potest fieri sine additione nouę quantitatis, vt si aliquod corpus rarefiat; at augmentatio fit semper ex materia extrinsecus adueniente, vt docet Arist. *tex.* 32. 1. *de generat.* ergo

Confirmatur, quia accretio semper est cum nutritione, vel saltem illam supponit; sed nutritio fit ex alimento extrinseco: ergo & accretio.

Probatur secundo: per extensionem formaliter non acquiritur quantitas, sed ad summum modus quantitatis: ergo in extensione formaliter non consistit augmentatio. Probatur consequentia, quia augmentatio est motus ad quantitatem.

Secunda conclusio. augmentatio non consistit formaliter in extensione, & generatione nouæ substantiæ simul. contra secundam sententiam. Probatur primo, quia generatio nouæ substantiæ, & extensio sunt duo motus: ergo in illis non consistit augmentatio. Probatur consequentia, quia augmentatio est vnicus tantum motus.

Probatur secundo, ad hominem per ipsum Zabar. *cap.* 10. augmentatio primariò tendit ad maiorem quantitatem, quàm consequitur extensio, ad quam tendit secundariò; ergo augmentatio non consistit in extensione formaliter. probatur consequentia, quia nihil consistit formaliter in eo, quod ex se consequitur.

208 Probatur tertio, per Zab. *eodem loco*. fit extensio in viuente, quod augetur, quia impletis alimento foraminibus partium nutriendarum, & conuerso in substantiam earundem partium, alia foramina oriūtur; modo, vel antequam fiant noua foramina, dicitur viuens auctum; vel non. Si primum, ergo augmentatio non consistit in extensione; quia nondum sequuta; Si secundum contra primo, quia verè est eadem quantitas ante, & post foramina; foramen enim non affert secum quantitatem communicandam viuenti. Secundo, quia per maiorem rarefactionem sine vllo augmento poterant illa foramina oriri; & tamen non dictum fuisset animal auctum. Tertio, quia alimento conuerso in substantiam, antequam alia foramina exoriantur, habet viuens quantitatem, quam non primo, ergo maiorem; ergo habetur augmentatio, quia per Zab. augmentatio est motus ad maiorem quantitatem, & extensio secundario intenditur.

Tertia conclusio. augmentatio non consistit formaliter, in extensione connotando nutritionem contra tertiam sententiam. pro hac conclusione militant aliquæ ex rationibus pro præced. conclusionibus, preterea.

Probatur primo, extensio præcisè non est motus ad quantitatem; ergo neque connotando nutritionem; ergo vera conclusio. antecedens admittitur ab ipsomet Aresio *sect.* 1. *contra primam sententiam* prima consequentia probatur id, quod connotatur, non potest tribuere cōnotanti, nisi quod ex se formaliter dicit; at nutritio, vt huiusmodi, non est motus ad quātitatem, sed ad substantiam. Secunda consequentia sequitur, quia augmentatio cum sit motus ad quantitatem, formaliter debet dicere acquisitionem quantitatis.

Probatur secundo, augmentatio est motus ad quantitatem, vt ipsemet Ares. fatetur; ergo debet esse acquisitio veræ quantitatis, sed in sua opinione formaliter non est acquisitio nisi noui modi quantitatis, vt ipse dicit *sect.* 2. ergo vera conclusio. Consequentia antecedens probatur, quia etiam in rarefactione acquiruntur modi quantitatis, nec tamen dicitur motus ad quantitatem.

Respondet Ares. *eadem sect. ad secundum*, rarefactionem non esse augmentationem nisi reductiuè, & si per ipsam producantur noui modi quantitatis: quia deest connotatum, scilicet non fit supposita nutritione. Sed contra: quia quod illa extensio fiat post factam nutritionem, non eleuatur, quod verè per illam producatur quantitas; ergo non est magis motus ad quantitatem, quam pura rarefactio: ergo neque magis est augmentatio: quia augmentatio est motus ad quantitatem

Quarta conclusio. augmentatio non consistit formaliter in productione nouæ quantitatis. contra quartam sententiam. Probatur primo, si producatur quantitas de nouo in viuente sine noua substantia, non dicitur viuens auctum: ergo augmentatio non consistit in productione quantitatis de nouo. Antecedens probatur. quia id, quod augetur, est vere caro, sanguis, ossa, &c. vnde dicebat Aristotel. 1. *de generatione, text.* 41. *res adaucta, quatenus potestate caro, ad nutritionem quatenus potestate caro quanta ad augmentationem*, sed sola quantitas non est sic: ergo. 209

Probatur secundo, quantitas, vel supponitur, vel consequitur necessariò, ad aggenerationem nouæ substantiæ: ergo vera conclusio. Antecedens probatur, quia si quantitas est proprietas ingenerabilis, & incorruptibilis in materia, vt nos cum communi docuimus, supponitur, dum alimentum conuertitur simul cum materia. si verò non sit proprietas, nisi compositi materialis, eò ipso quod producitur forma substantialis, ad productionem compositi consequitur: consequentia probatur, quia ad ea, quæ consequuntur, cuiusmodi est quantitas, non datur specialis motus. alia argum pro hac conclusione affert Ares. his omnibus sententijs reiectis: pro nostra sententia

Notandum primo in nostra sententia, qui posuimus quantitatem coęuam materiæ, non posse precisè consistere augmentationem in productione nouæ quātitatis, quia nulla de nouo producitur

Notandum secundo, siue substantia materialis dicat de se partes, siue vt stat sub quantitate molis, tamen cum impenetrabilitate non dicit, nisi vt quantitate affecta: neque naturaliter potest esse nisi sub quantitate cum mole, si quātitas coęua materiæ. quare cum in nutritione producitur substantia in alito; ne dum producitur ipsa substantia, caro, ossa, &c. sed etiam, vt habet partes molem dicentes, quatenus quantitate necessariò sunt affectæ, & hæc duo inadæquatè distinguere possumus: aliud enim est carnem produci, & aliud hanc carnem molem dicere. quod docuit & Aristotel. *eodem text.* dicens *quanquam autem alimentum idem, quod anctio, tamen ratione discrepat*, his notatis.

Quinta conclusio. augmentatio formaliter consistit in aggeneratione substantię, vt molem dicit: est cum quinta sententia. Probatur primo, per exclusionem ceterarum sententiarum: non enim videtur superesse, in quo consistat. 210

Probatur secundo, augmentatio est motus tendens ad acquisitionem molis in aucto: sed acquisitio molis ex dictis, non potest esse in sola substantia: neque in sola quantitate: ergo in productione substantiæ, vt molem dicit.

Confirmatur, quia in nutritione verè producitur caro quanta; neque aliter potest produci: sed nutritio precisè, non dicit fieri carnem quantam: quia si per impossibile, sine quantitate posset produci, non tolleretur ratio nutritionis; ergo caro vt quanta erit terminus augmentationis: ergo vera conclusio.

Probatur tertio: augmentatio, vt verus motus dicit realem influxum productiuum, sed non extensionis, vt contra primam sententiam arguebamus: neque quantitatis: quia hæc supponitur, neque substantiæ, vt sic: quia nutritio: ergo substantiæ, vt quantitate affectæ habentis partes constituentes molem.

Confirmatur eò ipso quòd potentia nutritiua operatur, operatur & augmentatiua: quia per nutritiuam adduntur partes de nouo, consequenter viuens augetur, sed ab augmentatiua non producuntur partes substantiæ, vt sic, quia spectat ad nutritiuam: ergo ille partes, vt molem dicunt.

Probatur quarto, potentia nutritiua, & augmentatiua non distinguuntur realiter, ex dictis: ergo habent eundem terminum realem, sed quicumque terminus realis assignetur augmentatiuæ, quàm substantia, vt molem dicit, distinguetur realiter: ergo.

Sed contra nostram sententiam instatur primo, augmentatio est motus ad quantitatem, sed per nos esset ad sub-

ſubſtantiam, ergo. Reſpondeo diſtinguendo antecedens eſt motus ad quantitatem preciſè, negatur; ad aliquod vt quantitate affectũ conceditur; quare diſtinguitur minor. per nos eſſet motus ad ſubſtantiam preciſè, negatur; ad ſubſtantiam vt quantam, conceditur, & negatur conſequentia; neque aliud voluit Ariſtot. dum dixit augmentationem motum eſſe ad quantitatem; ideò docuit accretionem, & nutritionem eſſe idem ſubiecto, licet non ratione; ergo cenſuit circa idem ſubiectum verſari: modo igitur explicato, circa ſubſtantiam vt ſic, & ſubſtantiam vt quantam.

Inſtatur ſecundo ratione, qua impugnauimus quartam
211 ſententiam: quod ſubſtantia ſit quantitate affecta, & molem conſtituat, conſequitur neceſſario ad productionem ſubſtantiæ; ergo ad eam non eſt dandus motus ſpecialis; ergo augmentatio in hoc non conſiſtet. Reſpondeo per hoc tantùm probari, non eſſe motum realiter diſtinctum, quod vltro concedo, non tamen ratione diuerſum à nutritione.

Dices ad ea, quæ conſequuntur, non datur motus, nec etiam ratione diſtinctus; ſic dum aliquæ qualitates comproducuntur ſubſtantiæ, non dicitur data alteratio; ſic dum in prima generatione, comproducitur quantitas, ſeu ſubſtantia quanta, non dicitur data augmentatio: ergo neque dicetur data augmentatio in nutritione modo explicatur; ergo augmentatio, quæ eſt verus motus in alio conſiſtet. Reſpondeo negando aſſumptum; ad probationes; ideò non dici datam alterationem ad qualitatem comproductam; quia alteratio rigorosè loquendo ſupponit ſubiectum actu, quod alteratur, quod non eſt dum comproducitur; datur tamen tunc etiam motus ad talem qualitatem; ad id de quantitate; reſpondeo, ideo non dici in prima productione auctam; quia augmentatio ſupponit ſubiectum iam exiſtens, quod augeatur, ſicut & prima generatio non eſt nutritio; ſeu aggeneratio, quia vt ſic ſupponit ſubſtantiam exiſtentem, cui alia aggeneretur: in prima tamen productione etiam datur motus, ratione diſtinctus ad ſubſtantiam vt quantitate affectam.

212 Inſtatur tertio, augmentatio eſt verus motus realiter diſtinctus à ceteris; ergo non eſt idem re cum nutritione. Reſpondeo augmentationem eſſe realiter diſtinctam ab alteratione, & motu locali, non tamen à nutritione; neque per hoc tollitur, quin ſint tres ſpecies motus.

Inſtatur quarto, nutritio eſt motus inſtantaneus, non ſic augmentatio; ergo. Reſpondeo in ſubſtantia duo nos poſſe conſiderare. Primo eſſe formale, ſcilicet carnis, oſſis, &c. Secundo eſſe entitatiuum, & quatenus habet partes, &c. licet primo modo nutritio poſſit eſſe inſtantanea, tamen entitatiuè eſt ſucceſſiua, vt magis patebit quæſtio. ſequenti, quia ſucceſſiuè diſponitur alimentum, cum fiat media alteratione, &c.

Inſtatur quinto, tunc dicitur viuens auctum, cum maiorem occupat locum; ſed hoc non habetur in ſola additione ſubſtantiæ quantæ; ergo. Confirmatur, quia hæc additio durat toto vitæ tempore, non ſic augmentatio. Reſpondeo tunc dici auctum, quia cum augmentum ſequatur extenſio; ſi ſit maior ſubſtantia, quæ additur, quam quæ deperditur, tunc augmentum cognoſcitur ſenſu; non tamen conſiſtit in hoc formaliter. immò non credendum ſenſui, qui poteſt decipi; quia poteſt occupari maior locus per ſolam rareſactionem, & ſenſus iudicabit auctum, quod verè non eſt auctum; per hæc patet ad Confirmat. nec aliud voluit Ariſtot. cum dixit augmentum eſſe coniunctũ cum motu locali, & quæ augentur, loco mutari, &c. niſi ad augmentationem ſequi maiorem loci occupationem, &c. non quia in illa formaliter augmentatio conſiſtat

213 Inſtatur ſexto, per augmentationem dicitur totum augeri; ergo quia totum extenditur. negatur conſequentia, quia benè ſaluatur in noſtra ſententia totum augeri: quia facta additione ſubſtantiæ de nouo quantæ, habet maiorem molem, quam primo: ergo eſt auctum: neq; hic modus augmenti conuenit non viuentibus, vt videtur velle Areſ. inferre: quia illa non augentur ab intrinſeco ſecundùm omnem ſui partem, vt in caſu noſtro, alia argumenta videri poſſunt apud Areſ *quæſt. citata ſect.* 1. & Zabar. *cap.* 7. facilè ſoluentur. ex dictis.

Deducitur primo, definitio augmentationis huiuſmodi. *Augmentatio eſt motus ſucceſſiuus à potentia vitali anima, quo viuens ſecundum omnem ſui partem acquirit, nouam ſubſtantiam quantam.* patet definitio.

Deducitur ſecundo, quomodo diſtinguantur nutritio, & augmentatio: non enim diſtinguuntur realiter, vt communis ſententia tenet apud Ruu. *loco citato, quæſt.* 2. quia eſt idemmet motus Phyſicus, quo producitur ſubſtantia; & vt dicit molem, ſed tantùm diſtinguuntur formaliter, ſeu ratione, vt enim concipitur tendere ad carnẽ, oſſa, &c. dicitur nutritio; vt ad carnem, oſſa, &c. quanta, & molem dicentia, ratione cuius viuens dicitur auctum, appellatur augmentatio,

An augmentatio ſit motus continuus. Quæſtio Sexta.

DVpliciter poteſt intelligi prenotatus titulus primo, an augmentatio ſit motus continuus, ſcilicet, an cum 214
viuens incipit augeri, ſemper augeatur. Secundo, an ſit continuus tali pacto, quòd nulla pars in inſtanti ſit producta; poſtea tranſacto tempore, alia pars, alio inſtanti, ſed quælibet pars augmenti aſſignabilis, aliquo continuo tempore ſit peracta; & in hoc ſecundo ſenſu tantùm procedit quæſt. primo enim modo ſumpta continuitate, patet ex dictis, quid de ea dicendum in hac quæſt.

Prima ſententia eſt augmentum fieri per inſtantia diſcreta, ita vt in vno inſtanti producatur minima pars determinata, poſtea diſponatur materia, & in alio inſtanti alia pars, &c. ita tribuitur Auerſ. 3. *Phyſ. com.* 8. Magno Alb. & aliis, quos ſequitur Tol. 1. *de generatione quæſt.* 11. & Hurtad. *de augment. ſect.* 3. qui adducit pro ſe D. Thom. 2. 2 *quæſt.* 24 *art.* 6. de cuius mente infra, & Scotum *in* 4. *diſtin.* 44. *quæſtio.* 5. ſed illa diſtinctio tres tantùm continet quæſtion. *in* 1. *quæſt. eiuſdem diſt.* agit Scotus de augment. §. *per hoc ad fundamenta, circa finem*; ſed docet contrarium, ſcilicet augmentationem continuam.

Secunda ſententia exiſtimat aliquando poſſe fieri in inſtanti, ita aliqui apud Ruu. *tract. citato, quæſt.* 3. §. 2. *opimo*, quibus concordat, & Areſ. *lib.* 1. *de generatione, quæſt.* 31. *ſect.* 3. in quo tamen excipit nutritionem in homine, eò quòd anima rationalis, quæ debet alimentum in ſubſtantiam conuerſum informare, non poteſt localiter moueri in inſtanti.

Tertia ſententia docet augmentationem ſemper fieri continuè. ita D. Thom. 3. *parte quæſt.* 33. *art.* 1 *in corpore*, Greg. *in* 1. *diſt.* 17. *quæſt.* 2. *art.* 1. Burle. 3. *Phyſ. tex.* 6. Thieneus *eodem loco quæſt.* 3. quibus addere poſſumus, & Scotum, qui & ſi velit nutritionem fieri diſcretè, tamen augmentationem ponit continuam, vt diximus paulo ante, & communiter omnes recentiores, vt eſt videre apud Conimbricenſ. 1. *de generat. cap* 5. *quæſt.* 16. & Ruuius *eodem loco quæſt.* 3. *&* 4. cum qua ſit

Vnica Concluſio. augmentatio eſt motus continuus. 215
Probatur primo, auctorit. Ariſtotel. omnis motus eſt continuus. 5. *Metaph. cap.* 13. ſed augmentatio. 5. *Phyſ. tex.* 18. & *8. tex.* 55. eſt verus motus: ergo continuus.

Probatur ſecundo ratione. ita fit augmentatio, quo pacto fit nutritio; ex dictis enim ſunt idem motus phyſ. at nutritio fit prout alteratio, quia per alterationem in alimentum debitè diſpoſitum introducitur forma aliti, in quo conſiſtit nutritio; ſed alteratio fit continuè; ergo nutritio; ergo augmentatio: quod alteratio in alimento fiat continuè Probatur; alterans eſt agens neceſſarium: ergo alterata vna parte alimenti, ſtatim alterabit aliam, & ſic deindeinceps ergo alteratio fiet continuè.

Dicent, alterans alterare ſimul totam partem alimenti, poſitam intra propriam ſphæram, poſtea fieri preſentem aliam partem, & dum alia ſit preſẽs, intercedere quietem, antequam alio inſtanti alteretur pars de nouo facta præſens.

Sed contra primo agens naturale agit vniformiter difformiter, magis in parte propinqua; ergo non poteſt ſimul in omnes partes eandem diſpoſitionem producere; ergo ſucceſſiuè: ſi ſucceſſiuè: ergo & continuè, quia cum ſit agens neceſſarium applicatum, non eſt cur non agat

Contra ſecundo alimentum fit preſens continuè: ideò ſi alimentum deficiat, deficit & viuens: ergo & alteratio fiet continuè. Recolite, quæ diximus, cum de alteratione, an ſit motus continuus, hic enim benè recurrunt.

Probatur tertio. Si augmentatio fieret per inſtantia diſcreta, daretur vltima diſpoſitio ad formam ſine forma: 216

hoc est absurdum: ergo probatur sequela; in tota illa minima parte, secundùm quam totam simul viuens augetur per aduersarios, vltima dispositio non est simul producta: quia non datur minima alteratio: tùm quia alteratio est continua, consequenter supponitur vna pars, prius altera disposita: ergo pars primo disposita expectauit donec alia disponeretur; vt secundùm omnes simul fieret conuersio, & augmentatio: ergo vera sequela.

Contra conclusionem instatur primo nutritio, & augmentatio per nos non distinguuntur realiter, sed nutritio est generatio substantialis: ergo fit in instanti; ergo, & augmentatio. Confirmatur in prima generatione viuentia producuntur in certa magnitudine: ergo & in aggeneratione. Ad argumentum negatur consequentia: quia & si substantia non fiat successiuè, & continuè formaliter, vt substantia, cum per quamcumque minimam partem habeatur perfectum esse substantiæ, entitatiuè; tamen vt habet molem, potest produci continuè, &c. Ad confirmationem in prima aggeneratione requiri determinatam magnitudinem, quia debent posse vti suis facultatibus, ad quod debita magnitudo requiritur: at in aggeneratione, & augmentatione, iam supponitur anima, in debita magnitudine: ideo potest minorem, & minorem informare, prout illa minor non existit separata, sed alteri continuatur.

217 Instatur secundo. Si augmentatio esset continua, & successiua, inciperet per vltimum sui non esse, sed hoc est falsum: ergo. Probatur minor, quia illo instanti extrinseco, quo valet, *nunc non est augmentatio immediate post erit*; vel est vltima dispositio in subiecto, vel non. Si primum ergo datur vltima dispositio sine forma, si secundum vltima dispositio fit continuè: ergo immediatè post non erit dispositum subiectum, neque fiet augmentatio. Respondeo continua, & successiua dici quod producantur per vltimum esse; quia scilicet non est assignare partem determinatam, secundùm quam primo incipiant: reuera tamen incipit per aliquam partem: quando verò ad signandam extrinsecè primam partem, dicitur *non est augmentatio nunc, statim post erit*, tunc non est vltima dispositio, sed statim post erit, quia eodem modo se habet, ac ipsa forma, & quando additur; vltima dispositio fit continuè: ergo immediatè post non erit subiectum dispositum. respondeo, quod fit continuè respectu diuersarum partium subiecti, quas possumus assignari vltimo disponi, non tamen sequitur, quòd immediatè post non erit aliqua pars vltimo disposita licet à nobis non assignabilis. Eadem omnino dicenda sunt de modo, quo incipit, & desinit augmentatio, quæ de alteratione, 1. *Lib. de generatione tract. 2. q. 1.*

Instatur tertio, decretio non fit continuè: ergo neque accretio. consequentia patet; quia eadem ratio. antecedens probatur: quia cum in parte, quæ corrumpitur debeat aliquid prima generatione, tanquam in materia separata produci, requirit determinatam quantitatem. respondeo negando antecedens, ad probationem sola viuentia habere determinatam magnitudinem, vt insta; cum autem in partibus, quæ continuè corrumpuntur in decretione, non generetur aliquod viuens, non est necessaria determinata magnitudo. Addo quod benè semper illæ partes corrumpuntur in aliquod, in quo continuantur alijs partibus eiusdem.

Instatur quarto, ex Hurtado in prima generatione subiectum disponitur totum simul; ergo & in aggeneratione potest. antecedens probatur: quia viuentia requirunt determinatam magnitudinem, ad hoc, vt forma introducatur: ergo totum simul disponitur; alioquin daretur pars vltimo disposita ad formam sine forma. respondeo negando antecedens, ad probationem non censeri aliquam partem vltimò dispositam ad formam, sine forma: quia cum forma nequeat esse, nisi indeterminata magnitudine, non censetur illa pars vltimo disposita nisi, cum & aliæ requisitæ sunt dispositæ, & si sibi nihil supersit recipiendum, quod est maximè aduertendum; alioquin argumentum haberet vim, quæ ratio non militat in aggeneratione.

218 Instatur quinto, ex Aresf. potest pars alimenti conuertendi, esse minimæ resistentiæ, & agens validius; ergo tunc poterit fieri in instanti. Respondeo cum Ruu. *quæst. 3. num 29.* negando consequentiam, quia quamuis minima pars semper est secundùm vnam partem magis proxima agenti; quàm secundùm aliam, cum sit diuisibilis; consequenter cum actio sit vniformis difformiter, prius vna pars conuertetur, quàm alia.

Instatur sexto ex Aristotel. 8. *Phys. tex. 23.* vbi docet incrementa, & decrementa, continua fieri non posse, sed sicut gutta excauat lapidem, in qua excauatione non est assignare partem vnam vni guttæ partem aliam alij parti, sed totum simul est motum. respondeo Aristot. velle quod augmentum, non fiat continuè primo modo posito in principio quæst. (in quo diuersum sentimus) sed primo disponi alimentum, sicut aliquæ guttæ primo disponunt, postea totum simul fit augmentum tempore sequenti expleta dispositione: dicitur igitur totum simul, non vt denotetur fieri instantaneè, sed determinato tempore, ante quod non fuit augmentum; alioquin sibi contradiceret, cum omnem augmentationem, vt vidimus, numeret inter species motus; motus autem est continuus ex eodem; solum enim intendit Aristot. probare nullum motum posse esse continuum contra Heraclitum, sed aliquando intercedere quietem. neque alio sensu potest loqui etiam D. Thom. *in hoc tex.* & *2. 2. quæst. citata*; concedit enim supra hunc tex. augmentum esse motum, sed quiete interruptum: si motus est, ergo continuus. Addo quod excauatio lapidis non fit tota simul, cum fiat per motum localem. quare dum dicit augmentum fieri totum simul, desumpta similitudine ab excauatione lapidis, non potest intelligere de fieri instantaneè, sed sensu explicato. Talis Aristotel. expositio potest desumi ex simili expositione, quam Zabar. *cap. 9.* dat Auerroi in hoc proposito, quam consequenter daret & *hic* Aristotel. alia argumenta faciliora videri possunt apud Conimb. Ruu. Aresf. *locis citatis.* Ex dictis.

Deducitur nutritionem esse motum continuum ex parte modi, quo fit, licet quatenus dicit productionem substantiæ, de natura sua hoc non requirat: quia substantia, vt sic; immò etiam vt quanta potest secundùm omnes sui partes simul produci; sicut in prima generatione. quare augmentatio, quæ per nos est tantùm motus ad substantiam vt quantum, est tantùm motus per se continuus ex modo quo fit; non quia ratione termini non posset esse in instanti secundùm omnes sui partes.

Quomodo fiat augmentatio. Quæstio Septima.

AD veram augmentationem propriam viuentium, de 219
qua tantùm est sermo, tres conditiones requirit Aristotel. *1. de generatione tex. 32.* primo vt fiat ex materia extrinsecus accedente. Secundo id, quod augetur secundum omnes partes augeatur. Tertio vt post augmentum sit idem, ac ante. De singulis propria quæstio instituenda, vt natura augmentationis melius innotescat. Circa primam quæritur, quomodo peragatur augmentatio, & ratio dubitandi est: quia si ex materia extrinsecus adueniente, videtur, vel alimentum, & partes, quæ nutriuntur, penetranda; vel tantùm iuxta ponenda, quod non transcendit modum, quo augentur, & inanimata. pro solutione.

Notandum primo, dupliciter posse esse difficultatem primo quomodo fiat augmentatio formaliter, & si viuens non videatur acquirere maiorem locum, sed tantùm nouam substantiam quantam; in quo consistit propriè augmentatio. Secundo, quomodo fiat augmentatio, secundùm quam acquirinit maior locus.

Notandum secundo, in partibus viuentium adesse interpositos hinc inde poros, & quasdam quasi cauitates, quibus recipitur alimentum, quo partes nutriantur; non tamen in qualibet parte minima est proprius porus; alioquin vnum corpus non esset magis porosum, quàm aliud contra experientiam. his notatis pro difficultate in 1. sensu.

Respondeo augmentationem fieri tali pacto, quod vlti- 220
mum alimentum sanguis; vel aliud recipitur in poris, & concauitatibus, postea à potentia nutritiua vertitur in substantiam illius partis, in cuius concauitate fuit receptum, & sic augescit viuens. quia ei additur substantia quanta, quam primo non habebat. Ex quo

Deducitur verè etiam per quancumque augmentationem, viuens acquirere maiorem locum, & si ad sensum nõ appareat: quia dum alimentum erat in poris, ille locus occupabatur ab alimento, quod nõ erat pars viuentis postea

facta conuersione, occupatur à parte viuentis, consequenter viuens maiorem occupat locum, ac primo. Pro difficultate in secundo sensu, de qua varij modi apud Aresium *quæst. 33. sect. 1.*

Respondeo cum eodem Aref. alimento conuerso vi caloris naturalis, viuens extendi ad maiorem locum, in qua extensione, virtute eiusdem caloris alij pori oriuntur ad nouum alimentum recipiendum; neque sequitur per hoc partium tenuitas (quod tanquam absurdum reijcit Zab.) quia partes, quæ extenduntur, & si secundùm omnem dimensionem extendantur etiam secundum omnem dimensionem nutriuntur; vnde noua substantia addita, per nutritionem impedit tenuitatem, quæ alioquin sequeretur; si autem maior loci occupatio tantùm fieret, quia conuerso alimento fiunt partes tantùm magis distantes per nouos poros productos, vt vult Zab. *cap.* 10. partes iam non seruarent eandem proportionem in toto, vt patebit discurrenti contra experientiam. Ex hoc

221 Deducitur primo, quare cum ad certam ætatem peruenit animal, non amplius extendatur ad maiorem locum; dicendum enim cum Zabar *de accretione cap.* 6. principaliter fieri accretionem ratione ossium, quæ secundum omnem differentiam augentur, licet magis secundùm longitudinem: quia sic requirit natura corporis, &c. quia igitur processu temporis à calore naturali vehementissimo continuè consumitur humidum ossium, consequenter magis exsiccantur, & consolidantur; cum autem exsiccata, & consolidata sunt, non potest amplius calor naturalis illa extendere ad maiorem locum, sed totam suam vim insumit in restaurando partes, quæ continuò consumuntur, nec alij pori oriuntur in ossibus, nisi qui ex consumptione caloris producuntur, non ex rarefactione: existimo enim vsque dum fit excretio ex duplici causa oriri poros, & ex consumptione humidi, & ex extensione; alioquin cùm alimentum tantùm, quòd intra poros recipitur, conuertatur, non posset saluari, quomodo plus alimenti conuertatur in adolescentia, quàm substantiæ consumatur si tantum essent pori ratione consumptionis: ideò cum ratione extensionis noui pori fieri non possint: quia partes duriores, sed tantùm pori ex consumptione, amplius animal non crescit; potest tamen, & si non augeatur secundùm ossa, augeri secundùm carnem, quæ difficilius ad tantam soliditatem adducitur, vt non possit amplius dilatari: hac de causa post debitum incrementum ossium, & solidatum partium, solet animal carnosius fieri, vt notat præter Zabarel. & Aref. *quæstio.* 32. quamuis possit dici, aliquando non esse animal carnosius, sed pingue orta pinguedine ex defectus caloris naturalis debilitati, qui non potest ad debitam concoctionem alimentum adducere.

Deducitur secundo, sumpta augmentatione pro acquisitione maiori loci, non durare toto vitæ tempore: ideò Aristotel. 3. *de Anima* triplicem statum in hominibus distinxit, videlicet accretionis vsq; ad annum 21. consistentiæ ad 35. & decretionis annis sequentibus ex Conimbricens. 1. *de generatione cap.* 5. *quæst.* 14.

222 Deducitur tertio, quomodo augmentum in primo sensu duret toto vitæ tempore, neque vnquam interrumpatur: quia & si alimentum per motum localem fiat præsens &c. tamen cum calor agat vniformiter difformiter prima parte alimenti vltimo disposita, & conuersa, fit propinquus alteri parti, & in aliam agit, dum noui pori aperiuntur, & nouum alimentum apponitur, & sic de ceteris successiuè, & continuè.

Ad difficultatem initio positam, respondeo cum augmentum fiat modo explicato, intercedere quidem appositionem, sed non solam: quia licet respectu alicuius partis sit appositio, tamen respectu aliarum, & totius, est intra susceptio, per quam ipsius totius intima, ab alimento quasi penetrantur, & in ipsius natura transit seruata eadem proportione à partibus in toto: quo pacto augeri, non competit inanimatis, vt patebit consideranti. Videatur Ruuius *quæstione septima numero* 89. vbi explicat quomodo differant iuxta positio, quæ interuenit in augmentatione viuentium, & quæ in augmentatione inanimatorum.

An viuens augeatur secundum omnes partes,
Quæstio Octaua.

223 NOtandum primò partium integralium, de quibus est præsens quæstio alias esse eterogeneas, alias homogeneas; de eterogeneis certum est, omnes augeri, & in tantum augeri in quantum augentur homogeneæ, vt docet Aristotel. 1. *de generatione tex.* 35 quare difficultas est de homogeneis, quæ cum diuidantur in aliquotas, seu non communicantes, & proportionales, seu communicantes, de omnibus debet esse nostra quæst. quia Aristot. simpliciter dixit, quod augetur, secundum omnem partem augeri, nulla vsus distinctione de aliquotis, vel proportionalibus.

Notandum secundo, cum quælibet pars aliquota infinitas habeat communicantes, consequenter si ipsa augetur, augentur, & illæ, quia alia non dicunt entitatem, quàm entitatem aliquotæ, in qua sunt inclusæ. Pro nostra sententia

Prima Conclusio. partes omnes proportionales non augentur immediatè recipiendo alimẽtum. Probatur quia alimentum debet intus suscipi, sed quælibet pars proportionalis non habet proprium porum: ergo vera conclusio.

Confirmatur, quia partes proportionales sunt infinitæ, pori finiti, vt omnes concedunt; ergo non quælibet potest nutriri, si nutritio, & augmentatio fit per poros.

Secunda conclusio, non quælibet pars aliquota singillatim sumpta augetur per intus susceptionem. probatur eadem ratione, quia non omnes aliquotæ habent poros; ergo. antecedens probatur, pori enim sunt finiti; sumpta igitur quæcumque pars inter duos, vt supra poros, potest in duas æquales diuidi; quæ erunt ad inuicem aliquotæ, licet proportionales, respectu partis, quæ in illas fuit diuisa.

Confirm. quia quæcumque proportionalis, & si sensum fugiat, potest diuidi in duas aliquotas: ergo si non augetur quælibet proportionalis per intus susceptionem: neque quælibet aliquota.

224 Tertia conclusio. illæ tantùm partes augentur per intus susceptionem, quæ sunt porosæ. huic conclusioni subscribit Zab. *de accretione cap.* 19. Conimbricen. 1. *de generat. cap.* 5. *quæst.* 15. *art.* 2 §. *ad* 1. & alij apud Aref. *quæst.* 33. *citata sect.* 1 §. 2. *sententia* quam probabilem dicit. Probatur ex conclusionib. præcedentibus: ideò non omnes proportionales, & omnes aliquotæ augebantur per intus susceptionem: quia non omnes habebant poros: ergo solum quæ habent poros tali pacto augentur.

Quarta conclusio. omnes partes non sumptæ singillatim augentur per intus susceptionem. probatur: quia tali pacto sumptæ constituunt partes porosas, quas possumus determinare, sed hæ augentur per intus susceptionem: ergo & illæ. probatur consequentia, quia porosæ augentur secundum se totas, sed aliam non dicunt entitatem, quàm partium inclusarum; ergo etiam inclusæ augentur.

Confirmatur, quia quicumque numerus partium assignetur post augmentationem factam, erit secundùm proportionem maioritatis, quàm ante auctionem fuisset: ergo quælibet est aucta.

225 Quinta conclusio. in accretione ad maiorem locum quælibet pars simpliciter augetur. est cum Aref. probatur, quia hæc accretio fit per extensionem, sed quælibet pars extenditur: ergo vera conclusio

Quare, cum Aristotel. dixit, auctionem secundùm omnem partem fieri, in vtroque augmento, & quòd est tantùm ad maiorem substantiam; & quod est ad maiorem locum, saluari potest sensu exposito

Sed contra primam, & secundam conclusionem instatur. quælibet pars singillatim sumpta non est aucta per intus susceptionem: ergo cum sit aucta erit aucta per iuxta positionem: ergo non erit augmentum diuersum ab augmentum inanimatorum. respondeo negando primam consequentiam. quia sicut non est aucta singillatim, sed tantùm vt porosæ constituuntur, per intus susceptionem est aucta. licet etiam intercesserit appositio

Quæres quid intelligat Aristoteles, dum *text.* 35. *primi, de generatione*, videtur velle, quamcumque partem eius, quod augetur augeri quidem secundùm formam, non tamen secundum materiam: omis[...] variis expositionibus, quas affert Aresius, *quæstione* 33. *citata sectio.* 3.

Respon-

Respondeo responsione, quam ipse dat ex Auerroe, per formam intelligere figuram, quæ semper eadem manet, dum eadem viuit, & si manus augeatur, non per hoc mutat figuram: per materiam verò intelligere ipsam substantiam constantem ex materia, & forma, quarum partes aliquæ, cum continuè defluant, incrementum suscipere non possunt, apertissimè ipsemet Aristotel. se declarat iuxta hunc sensum *tex. 36. 37.* legatur

An in augmento viuens perseueret idem numero. Quæstio Nona.

226 QVod idem numero viuens perseueret, præter auctor. Aristotel. *text. 33.* vt diximus, suffragantur multæ etiam rationes, si enim quis paruulus aliqua inurarur cicatrice, toto vitæ tempore durat; item si quis in cucurbita paruula aliquas litteras imprimat, crescente illa, crescunt & litteræ, ergo signum est eūdem numero esse hominem, & eandem numero esse cucurbitam: quia accidentia non transmigrant de subiecto in subiectum; remanet igitur idem ne dum specie, vt volunt Conimbricens. *cap. 5. quæst. 15.* ab omnibus impugnati; sed etiam numero indiuiduū, facto augmento

Difficultas tamen est, si viuens in minima materia genitum, & per nouam additam peruenit ad debitam magnitudinem immò continuò calor naturalis, à prima conceptione consumit aliquas partes, quomodo possit saluari identitas numerica. De qua

Prima Sententia est manere idem numero, quia etsi acquirantur, & deperdantur partes materiæ, forma tamen semper permanet eadem, quæ ab informatione vnius partis transit ad aliam; ita Zab. *cap. 17. lib. de accret.* Niphus *1. de generatione, tex. 38.* Pompona, & alij

Sed contra primo, quia etiam materia est essentialis; ergo etiam ratione ipsius debet dici idem numero.

Contra secundo, quia omnis forma materialis educitur de potestate subiecti; cum igitur actus materialis pendeat in conseruari ab illo subiecto numero, de cuius potentia est eductus, pereunte materia, perit etiam forma materialis.

Secunda Sententia est, esse idem numero per æquiualentiam, sicut dicitur idem fluuius, & si omnes partes aquæ sint mutatæ, ita Scotus *in 4. dist. 44. quæst. 1.* Sotus, Bannes, & alij

Sed contra, quia in hac sententia non possent saluari experimenta de cicatrice, litteris, &c. si enim omnes partes mutantur, vt in flumine, mutantur etiam illa accidentia ad corruptionem proprij subiecti: vt si in aliqua parte aquæ in fluuio, quid simile reperiatur, & si illi parti alia succedat; non tamen subit qualitates partis præcurrentis; sic esset in augmentatione, si tantùm per æquiualentiam idem remaneret.

227 Tertia sententia distinguit duplex genus partium, quædam vocantur spermaticæ, & primigeniæ, quæ scilicet in prima generatione acquisitæ; quædam verò nutrimentales, seu alimentitiæ: docet igitur hæc sententia partes spermaticas nunquam deficere, & ratione harum dici idem numero: ita dicuntur sentire Auerroes, Phylopo. Buccaferrus, & alij quos sequitur *Tol. 1. de generatione quæst. 9.*

Sed contra, quia potior actio est in his partibus, vt potè tenuioribus, mollioribus, & humidioribus in quas calor facilius inuehitur.

Secundo, quia istæ partes sunt inuicem oppositę non secus, ac nutrimentales; ergo agent etiam actione corruptiua ad inuicem.

Quarta sententia distinguit de partibus solidis, & mollibus, & docet partes solidas semper easdem remanere, nec à calore resolui; immò cum siccitas à calore adiuuetur potius illas partes conseruari, & ratione harum dici idem numero ita Aref. *1. de generatione quæst. 35. sect. 3. §. vera sententia explicatur*, cui sententiæ addere possumus, & Ruuius *tract. de augment. Sæpius citato, quæst. 9* qui etsi velit omnes partes, etiam solidas pati à calore, & corrumpi, licet minus, quam partes molles; dicit tamen cum ex magna parte remaneant hæ partes solidæ, dici vnum numero.

228 Sed contra primo: quia acquisito statu consistentiæ ad huc viuens nutritur etiam secundùm partes solidas; ergo tunc oriuntur poti ratione consumptionis: ergo etiam à principio calor consumebat has partes, ergò non remanent semper eędem, consequenter corruit tota fabrica Aresij.

Secundo; vel Rui. & Aref. loquuntur de partibus solidis spermaticis tantùm, vel etiam de nutrimentalibus. Si de primis, adhuc viget difficultas, quomodo debeat dici viuens idem numero ex minimis illis partibus in conceptione acceptis, & non diuersum ex tot, & in tanta quantitate additis etiam ex illis quas principales vocant. certum est, si vni phialæ vini misceatur vnum congium, non dicetur idem numero vinum. Si verò loquantur de omnibus solidis toto augmenti tempore, nec est ablata difficultas, quomodo sit idem numero, ac quando conceptum facta tanta partium variatione.

Confirmatur quia si post instans conceptionis relictis tantùm partibus solidis facta fuisset tota additio simul, non diceretur idem numero propter illas partes; ergo neque post est dicendum idem numero præcisè tantum ex illis partibus. Pro solutione

Notandum primo non consumi in processu vitę omnes partes, quas à principio viuens accepit; alioquin non possemus saluare quosdam næuos, qui à prima conceptione recognoscuntur; vel danda esset transmigratio accidentium.

Notandum secundo. Si minimæ parti addatur maxima quantitas, quamuis retineatur eadem figura. non per hoc posse dici idem numero ac primo erat: consequenter, & si concedamus non omnes partes primigenias resolui, non per hoc viuens posset saluari identitas numerica viuētis.

Notandum tertio cum augmentum, & decrementum viuentium fiat successiuè per partes, ita vt nunquam detur actio totalis, qua totum destruatur, & si post multas augmentationes nulla pars, vel minima ex prima materia remansent, non tolli identitatem numericam; ratio est, quia cum per vnius partis additionem, vel ablationem non destruatur idētitas numerica alicuius totius; in qualibet augmentatione idem totum dicendum, quod augetur; sic licet in prima augmentatione vna pars sit destructa, non per hoc negatur totum, quod prius, remansisse; iterum in secunda, & si alia pars deperdita, tollitur, quin sit idem totum, quod fuit terminus, ad quem primæ augmentationis; & sic de singulis; quare facta tota augmentatione, cum nunquam sit ablatum totum, quod primo erat; quia semper successiuè in qualibet augmētatione erat idem totum, quod ante illam, remanet vt sit idem numero: his notatis 229

Respondeo ad difficultatem, post augmentum viuens esse idem numero, quia nunquam data est actio totalis, qua totum destrueretur; sed continuis, & successiuis augmentationibus idem numero perseuerabat. Probatur primo veritas huius doctrinæ, ex reiectione omnium cęterarum, non enim videtur superesse, quomodo possit saluari identitas numerica alio modo.

Probatur secundo, quia tota difficultas est in saluanda identitate numerica post tot mutationes; sed optimè saluatur in hoc modo explicandi: ergo minor probatur, in tertia, vt supra augmentatione erat idem numero quod in secunda, in quarta quod in tertia, in quinta quod in quarta, & sic de ceteris, vt patet ex tertio notab. ergo verè est idem numero.

Sed contra instatur primo, omnes partes, vel saltem maior pars ipsarum sunt mutatæ; ergo & totum; ergo non remanet idem numero. prima consequētia probatur; quia totum non habet aliam entitatem, quàm partium. distinguo antecedens, maior pars partium est mutata materialiter, seu singillatim, concedo: formaliter, seu collectiuè, seu vt totum constituebat, negatur anteced. quare negatur prima consequentia, ad probatio. licet non habeat totum aliam entitatem, quam partium, quia tamen semper vna pars loco alterius succedebat, & cum præexistentibus idem totum constituebat, modo explicato, non dicitur totum mutatum; ideò negatur etiam secunda consequentia. Hæc responsio colligitur ex D. Thom. *1. parte quæst. 119. art. 1. ad 5.* ex quo loco si benè expendatur, desumitur doctrina, quam attulimus ad difficultatem resoluendam. 230

Instatur secundo, ergo erit vnum numero tantum per æquiualentiam, & sic incidemus in secundam sententiam impugnatam. consequentia probatur, per nostram doctrinam, in tantùm dicitur idem numero, in quantum aliæ partes de nouo loco illarum succedunt, quod est esse idem

per æquiualentiam. Respondeo negando consequentiam ad probat. per nos in aucto remanere aliquas partes, quod non accidit in eo, quod remanet idem per puram æquiualentiam; & licet nouæ partes succedant, sicut dum per æquiualentiam, tantum remanet idem; tamen hæc successio fit paulatim, vt dicit idem D. Thom. *eodem loco*; atque adeò pars, quæ additur, transit in totum precedens, non nouum constituens; at non sic, si sit idem tantùm per æquiualentiam: quia plures simul possunt succedere; ita vt non transeant in totum precedens; sed nouum constituãt. non desunt alia argumenta, quibus impugnetur, remanere idem numero videantur apud Aresius *loco citato, sect.* 4. omnia remanent soluta, dato quod per continuam successionem partium, non tollatur identitas numerica, vt probauimus.

An viuentia habeant certos terminos magnitudinis, & paruitatis. Quæstio Decima.

231 PRo tituli intelligentia notandum primo terminum magnitudinis, de quo quærimus, an detur in viuentib. esse vltimum terminum, quo ad magnitudinem, sub maiori quo esse non possunt: terminum verò paruitatis vice versa esse vltimum, quo ad paruitatem, sub minori quo nequeunt esse.

Notandum secundo hos terminos solere distingui in intrinsecos, & extrinsecos: intrinseci vocantur *maximum quod sic*, & *minimum quod sic*: extrinseci verò *minimum quod non*, & *maximum quod non*; *maximum quod sic*, dicitur terminus quantitatis, sub qua esse potest viuens, non sub maiori; *minimum quod sic* dicitur terminus quantitatis sub qua esse potest non sub minori; *minimum quod non* dicitur terminus quantitatis, sub qua esse non potest propter maioritatem, sed sub minori, & dicitur *minimum*, quia inter omnes partes, sub quibus esse non potest propter maioritatem est minima; dicitur *quod non*: quia sub ea esse non potest, & sequitur immediatè *maximum quod sic*; *maximum quod non* dicitur terminus quantitatis, sub qua esse non potest; propter minoritatem; sed sub maiori, & dicitur *maximum*, quia inter omnes partes, sub quibus esse non potest. propter minoritatem, est *maximum*; dicitur *quod non* quia sub illa viuens esse non potest, & sequitur immediatè *minimum quod sic*, his notatis

Prima Conclusio animata habent terminos magnitudinis, & paruitatis. hæc conclusio est contra Venetum. 1. *Phys. cap.* 4. conformis tamen communi sententiæ Philos. Ruuij, 1. *Phys. cap.* 4. *quæst.* 1. Masij *ibidem quæst.* 2. *sect.* 1. Murciæ *disp.* 2. *quæst.* 1. Conimbricens. *quæst.* 1 *ar.* 2. 1. Aref. 1. *de generatione quæst.* 3 *sectio.* 2. Tol. Pla. Perer. & aliorum.

Probatur primo, auctor. Aristotel. 4. *de generatione animalium cap.* 4. vbi habet, *cuiusque animalis certa est magnitudo, tum ad maius tum ad minus*, & 2. *de anima text.* 41 *nam ignis quidem accretio, in infinitum progredi potest, & eousque fit quousque sit combustibile, at eorum omnium, quæ natura constant scilicet viuentium est finis tam magnitudinis, quam accretionis, & alijs locis* idem habet.

232 Probatur secundo ratione. partes viuentium pendent in conseruati. ab vna parte principali, à qua influxus recipiunt, vt in animali est cor, in plantis radix; & debent esse organicæ, vt per illam viuens operetur, ergo viuentia habent terminum magnitudinis, & paruitatis: antecedens, patet, consequentia probatur; quo ad primam partem; quia si partes essent nimium distantes, non possent recipere influxus à parte principali, ad tantam distantiam. quo ad secundam etiam partem: quia operationes vitales requirunt determinatam quantitatem, vt sub minori exerceri non possunt

Dices posse calorem intendi; & sic extendi ad quancumque distantiam. Respondeo non posse, eò quod tunc dissolueretur temperamentum debitum.

Probatur tertio, quia nunquam visum est animal, vel planta, sicut pulex, nec sicut mons: ergo signum est. viuentia habere determinatam magnitudinem, & paruitatem.

Secunda Conclusio, viuentia habent terminos intrinsecos magnitudinis & paruitatis, *maximum quod sic*, & *minimum quod sic*. est cum Aref. §. 5. *sementos*. Probatur conclusio, vt detur *maximum quod sic*, & *minimum quod sic*, satis est, si assignetur quantitas, quæ sit maxima in magnitudine, & minima in paruitate, vt sub maiori, & minori existere non possit; sed hoc est assignabile: ergo. probatur minor, sit vt supra determinata quantitas, quam viuentia requirunt ex precedenti conclusione, versus magnitudinem, decem palmaris, versus paruitatem palmaris; quantitas decem palmaris erit *maximum quod sic*: quia sub maiori existere non potest, & palmaris *minimum quod sic*; quia non potest esse sub minori: ergo

Tertia conclusio. viuentia non habent terminum magnitudinis extrinsecum *minimum quod non*; habent tamen extrinsecum paruitatis, *maximum quod non* prima pars probatur, quia vt daretur *minimum quod non*, necesse esset, assignare in quantitate, sub qua esse non posset ob maioritatem, partem omnium partium minimam; sed non datur: quia quacumque assignata alia minor assignari potest; ergo 233

Dices eadem ratio militat etiam *in maximo quod sic*; quia quæcunque quantitas assignata pro termino, adhuc potest diuidi. respondeo negando assumptum; ad probat. & si sit diuisibilis, non facit ad rem, quia *maximum quod sic*, dicit totam quantitatem, sub qua esse potest; vnde vt sic non est diuisibilis, alioquin non esset *maximum quod sic*, at *minimum quod non*, non dicit totam quantitatem, sub qua esse non potest, sed tantùm vltimam penitus partem ab intrinseco, quæ non datur.

Secunda pars probatur: quia verè datur maxima quantitas, ex tota quantitate, sub qua esse non potest propter minoritatem vt sup. palmaris, sed hoc est *maximum quod non* ex dictis: ergo; in hoc videmur contrarij Aresio, qui loquens de terminis paruitatis, tùm intrinseci, tùm extrinseci dicit eandem esse rationem, ac de terminis magnitudinis, licet autem non detur *minimum quod non* potest tamen dici, quod viuentia habeant etiam quo ad magnitudinem terminum extrinsecum, scilicet primam partem quantitatis ab extrinseco assignabilem; ex illa, sub qua esse non potest ob maioritatem, in quo conuenimus cum Aresio.

Sed contra primam conclusionem Instatur primo, anima de facto reperitur in quacunque minima parte corporis: ergo etiam sic posset poni: ergo non requirit determinatam magnitudinem. respondeo negando primam consequentiam, quia vt vnita alijs partibus, ex omnibus conficitur determinata quantitas; non autem si sit sola; non enim valet in viuentibus, non datur minimum inexistens, ergo nec minimum existens, propter rationem assignatam

Instatur secundo, producto viuenti, in maxima, vel minima quantitate, sub qua esse potest, si datur determinatus 234 terminus, qui excedi non possit, sequeretur non posse illud viuens, si ab animali venenoso mordeatur, intumescere; neque per alium morbum contrahi: hoc est absurdum: ergo etiam dari hos terminos. Sequela probatur: quia alioquin non esset vltimus terminus, sub quo esse potest, vt supponimus. Respondeo distinguendo sequela, sequeretur non posse intumescere, si esset sub omni magnitudine, seu paruitate, sub qua esse potest, siue sanum, siue infirmum, concedo, quod nullum pareret absurdum: si esset sub omni magnitudine, & paruitate, sub qua esse potest in statu naturalis sanitatis, de quo est nostra doctrina, & videtur intendere etiam argum. negatur, quia habito omni termino, sub quo esse potest, naturaliter, acquirere posset maiorem, vel minorem supernaturaliter, vel infirmitatem.

Instatur tertio, non nullæ plantæ videntur semper crescere, vt vitis, & quædam arbores radicosæ, quarum radices alias arbores producunt, & sic videntur in infinitum excrescere. Confirmat. quia Crocodrillus quandiu viuit, semper crescit. Respondeo negando assumptum, neq; arbores radicosæ excrescunt in infinitum, & si ex ipsis rami subtus terram occlusis, radices agunt, arbores producunt, non remanet eadem arbor; sed noua producitur, cuius signum est, quòd non sumit alimentum à radice arboris, ex cuius ramo prodijt, sed ex radice, quam egit ramus ipse. Ad Confirmat. si assumptum sit verum, dicendum non excrescere in infinitum: quia tandem moriuntur, sed neque per hoc vnquam excessisse debitum terminum, sicut, nec Gygantes, & si staturæ adeo procere, vnquam excesserunt maximum quod sic. pro maiori intelligentia totius quæst. videri potest Per. *lib.* 10. *cap.* 22. 23. 2

An

An prędicti termini reperiantur in inanimatis.
Quæstio Undecima.

235 QVærit tantùm quæstio de potentia naturali: supernaturaliter enim certum est, non habere inanimata hos terminos, sed posse in infinitum Syncategorematicè augeri, & minui: & etiam quærit tantùm de natura propria inanimatorum: per accidens enim certum est, habere terminum magnitudinis: quia omnia intra ambitum Cęli continentur. de hac quæstio, variæ sententiæ videri possunt apud Aresf. *quæst.* 15. *sect.* 4. Pro nostra sententia, sit

Prima conclusio. inanimata non habent terminum, quo ad magnitudinem, seu *maximum quod sic*. est D. Tho. 1. *parte quæst.* 7. *art.* 1. Auer. 6. *phys. com.* 32. Scoti *in* 2 *dist.* 2. *quæst.* 9. Durandi *dist.* 18. *quæst.* 1. Tol. 1. *Phys. quæst.* 9. Conimbric. *cap.* 4. *quæst.* 1. Aresf. *loco citato*, Riuij, & aliorum apud istos. Probatur primo auctorit. Aristotel. 2. *de Anima tex.* 41. *citato*, vbi habet. *ignis quidem accretio in infinitum, quousque est combustibile.*

Probatur secundo, quo maior est ignis, & cętera non viuentia, eo euadunt fortiora ad agendum, & resistendum contrarijs: ergo nulla magna quantitas ei repugnat

Probatur tertio, implicat applicari stuppam ad ignem, & illam oon comburi, hoc sequeretur; si haberet terminum magnitudinis. ergo. Antecedens patet. sequela probatur: sit ignis *in maximo quod sic*, ei concesso ab aduersarijs, non potest esse maior: ergo oeque comburere, quia per combustionem ignis augetur

Respondet Fer. 1. *Phys. quæst.* 7 *ad tertium*, ignem combusturum stuppam, sed non sibi vniturum, atq; adeò non cresceт vltra *maximum quod sic*, sed contra: quia si paruus ignis ex combustione sibi vnit ignem de nouo productũ, ita vt vnum continuum efficiatur, cur non magnus ignis?

236 Secunda conclusio. inanimata non habent terminum paruitatis, seu *minimum quod sic*, est cum Scoto *loco citato* Perer. *lib.* 10. *cap.* 23. Riui 1. *Phys. cap.* 4. *quæst.* 1. Aresf. *loco citato*, & alijs contra multos ex auctoribus pro precedenti cõclusione, qui voluit inanimata non habere *maximum quod sic*, benè *minimum quod sic*. probatur primo auctorit. Aristotel. *lib. de sensu, & sensibili*, vbi docet *cap.* 3. homogenea non diuidi ad nunimum

Probatur secundo ratione. agens agit vniformiter difformiter: ergo non datur minimum in inanimatis. antecedens, suppono; consequentia probatur, actio vniformis difformis requirit, vt agens agat prius in partem magis propinquam, sed quacunque assignata, aliæ, & aliæ propinquiores assignari possunt in infinitum: ergo non datur minimum, in quod totum simul agens inducat formam substantialem: ergo forma substantialis inanimatorum, non sibi determinat minimam quantitatem

Respondet, agens agere quidem vniformiter difformiter quo ad productionem accidentium, non formæ substantialis, sed contra: quia sequeretur dari materiam vltimo dispositam ad formam sine forma, neque saluatur dicendo, non haberi vltimam dispositionem, vsque quo determinata quantitas sit tota disposita, quia cum forma substantialis, quæ corrumpitur, non possit esse cum omnibus qualitatibus ad formam generandam illa materia remaneret, sine vlla forma, vsque dum determinata quantitas disponatur, quod non militat, in animatis, quia adsunt formæ substantiales partiales

237 Probatur tertio, ratione Aresf. homogenea habent partes eiusdem essentiæ, & denominationis: ergo sumpto minimo, quod ponunt vt supra aqua, vel pars, quæ potest assignari, est aqua, vel non. Si secundum: ergo aqua non est homogenea, si primum: ergo forma aquæ potest esse in parte minori minima: ergo non datur minimum.

Respondebit Tol. *loco citato*, ex fundam. quod iacit §. *in hac conclusionibus*. aliud esse loqui de minima parte vt sic in homogeneis: quia cum homogenea sint continua, quacumque assignata pro minima potest alia, & alia assignari, aliud de minima parte per se existẽte separata, quod alij dicunt, diuersum esse loqui de minimo inexistente, & de minimo existente. respondebit igitur quacunque assignata, si alia, & alia assignetur, futuram veram aquam, dum omnes sunt vnitæ, at si separentur, corrupturum: sed contra, vbi valet distinctio de minimo inexistente, & existente, partes non appellantur eadem denominatione, qua minimum existens, vt supra caput hominis, in quo tantum non potest esse anima rationalis, pedes, &c. quia anima sibi determinat minimum existens, non dicuntur homo: at in inanimatis, quocunque minimo assignato, appellantur partes eadem appellatione: ergo quia quantum est ex parte formæ in illa minima parte esse potest. aliæ rationes videri possunt apud auctores citatos.

Sed contra primam conclusionem Instatur primo, qualitates sunt determinatæ quo ad magnitudinem: ergo 238 etiam quantitas: ergo inanimata non possunt augeri, in infinitum. respondeo distinguendo antecedens, sunt determinatæ de natura sua: nego: quatenus dispositiones, adhuc distinguo, quo ad intensionem: concedo: quo ad extensionem, nego: ideo autem sunt determinatæ, vt dispositiones, quia inanimata sunt determinata, quo ad extensionem: sed quia non sunt determinata quo ad extensionem, ita neque qualitates: quare negantur prima, & secunda, consequentia.

Instatur secundo, forma cadaueris habet determinatam quantitatem: ergo inanimata habent terminum magnitudinis. respondeo non dari formam cadaueris, sed tantùm remanent formæ partiales, quæ habent terminos magnitudinis, & paruitatis, non quatenus inanimata; sed quatenus partes animalis. vt sic enim requirunt terminos, quia eterogenea, quæ ex eis fiunt, eos requirunt; ad illorum enim diminutionem, etiam eterogenea diminuerentur; nec alio sensu dixit Aristotel. 1. *Phys. tex.* 34. si à minima carne aliquid esset separabile, daretur minus minimũ.

Instatur tertio, contra secundam conclusionem ex 2. *de cœlo tex.* 10. vnumquodq; est propter suam operationem, ergo requirit determinatam quantitatem; alioquin ad tam paruam posset deuenire, vt non posset operari, sicut securis potest esse tam parua, vt non possit scindere. Respondeo negando consequentiam, quia inanimata sub quacunque minima quantitate, semper possunt operari; & si in minima diuisa corrumpuntur, prouenit ex contrario ambiente vehemẽti. quare si poneretur minima pars ignis circundata à magno igne nũquam corrumperetur

Dices, ergo in actione vniformi difformi dabitur processus in infinitum; quia nunquam poterit assignari, pars 239 minima, qua minor non possit produci. Respondeo in hoc sensu concedeodo antecedens, immò etiam aduersarij tenentur concedere, quia negant minimum inexistens; ergo quacunque assignata, alia pars minor, & minor poterit assignari; si igitur per ipsos non est absurdum in ipsa re producta dari procedum in infinitum in partibus; ego absurdum non existimo, dari quò ad paruitatem, sub qua potest produci. est par ratio: processus vero in infinitum, in quem philosophi adeò inuehuntur est inter causas, quia danda causa à qua res fiat, ne in infinitum progredi debemus

Instatur quarto, inanimata requirunt determinatas dispositiones; ergo & quantitatem. respondeo negando consequentiam: quia qualitates se tenent ex parte formę, & quantitas ex parte materiæ: quælibet autem forma habet particulares dispositiones. immò neque in viuentibus requireretur quantitas determinata, nisi esset dependentia partium ad inuicem

Instatur quinto, viuentia propter operationem requirunt *minimum quod sic*; ergo & inanimata; videtur enim eadem ratio. respondeo negando consequentiam: quia vita essentialiter pendet ab operatione partium, medio calore naturali; at in minima quantitate calor requisitus pro debito attemperamento, qui non per hoc minueretur, statim absumeret humidum radicale; igitur requirunt determinata organa, vt possit æqualiter, quod absumitur per alimentum, reparari; alioquin viuentia ab intrinseco secum ferrent propriam ruinam, quod non militat in inanimatis.

Nonnulla dubia circa potentiam generatiuam.
Quæstio Duodecima.

DIscussis, quæ spectabant ad potentiam nutritiuam, & augmentatiuam, antequam applicetur vltima manus 240 huic tractatui, vnum vel alterum dubium soluendum, circa potentiam generatiuam: diffusior enim tractatio potius ad medicos spectat, quàm ad Philos. Supposito, vt diximus *quæst.* 2. *huius tract.* potentiam generatiuam sumptam

pro

pro productiua seminis, non esse distinctam nisi formaliter ab augmentatiua, & nutritiua, & si resideat in parte determinata viuentium. nunc

Dubitatur primo, quænam sit potentia efformatiua fœtus, de quo variæ sententiæ videri possunt apud Conimbricens. 1. *de generatione cap. 4. quæst. 16.* omnibus omissis. Suppositis nostris principijs, quod accidentia non possint attingere productionem substantiæ; cum formę partiales, quibus fœtus efformatur, excedant virtutem actiuam seminis: & supposito, quod in generatione fęmina actiuè concurrat, quod auctoritate Hippocratis, Gal. multorum ex Medicis, Philos. & Theolo. docent Conimbricens. *loco citato, quæst. 27. art. 1.* & Hurtad. *de generatione disp. 2 sect. 6.* & probabilius videtur.

Respondeo fętum efformari ab anima matris, ita Ochamus *in 3. quæst. 4.* Gabr. *quæst. vnica dist. 4.* cui adstipulatur Hurtad. *loco citato* §. 72. ratio est, quia anima habet vim producendi omnes partes, quæ in fętu reperiuntur, vt patet in nutritione; ergo cum anima matris pręsens adsit, illi attribuendum. non inficior quidem, etiam semen ipsum per proprias dispositiones, & vterum concurrere; sed tantùm accidentaliter; vera autem productio formarum substantialium ab anima fit in femina

Instabis. Si ab anima fit efformatio fœtus, cum brachiũ, vel aliud membrum abscinditur, posset efformari; sed hoc est contra experientiam; ergo. respondeo negando sequelam; non ex parte agentis est defectus, sed ex parte subiecti: natura enim ad primam efformationem pręscribit semen: ad restauranda alimentum, & si sint eiusdem rationis partes, quæ per augmentationem adduntur, cum primo genitis, non sequitur eadem materia posse etiam integrum ręstaurari, quia aliud est, quòd minima particula ossis producatur: aliud, quod totum os integrum efformetur: vnde dixit Gal. *lib. de semine cap. 17.* virtutem delineantem esse efficaciorem in prolis generatione; quàm in prole genita. plura apud Conimbricens. & Hurtadum *locis citatis.*

241 Dubitatur secundo, quid sit generatio viuentium propria. Respondeo cum D. Thom. 1. *parte quæst. 27. art. 2.* *esse originem viuentis à viuente principio coniuncto, in similitudinem naturæ*

Dicitur primo, *origo*, quæ abstrahit, à quacunque causalitate, vt hac definitione comprehendatur, etiam generatio Verbi Diuini, & solum significat emanationem, & processionem geniti à generante.

Dicitur secundo *viuentis à viuente*, per quod excluduntur, quæ fiunt ex putri, quæ non dicuntur fieri per veram generationem, cum non sint, à viuente. insuper, quæ producuntur tanquam partes eiusdem producentis, vt in nutritione; tunc enim non est origo vnius viuentis ab alio viuente

Dicitur tertio *principio coniuncto*, quia viuentia dum generant, communicant de propria substantia: per quod diximus, generare propriè, non conuenire igni, & cęteris inanimatis

Dicitur vltimo *in similitudinem naturæ*: scilicet debet esse eiusdem speciei genitum cum generante; immò addunt Theologi, similitudinẽ debere esse ex vi talis actionis: ideo Eua facta ex costa Adæ, non est genita: tum quia facta à Deo, consequenter non in similitudinem naturæ; tum quia non fuit mulier ex vi talis actionis: sicut enim fęminam fecit, poterat, & muscam ex vi illius actionis producere

Dubitatur tertio quare inter omnia opera vitæ vegetatiuæ Aristotel. *text. 34.* vocauerit opus naturalissimum, generare sibi simile. respondeo: quia hæc est differentia inter potentiam generatiuam, & nutritiuam, & augmentatiuam: quod illa ad conseruationem speciei tendit: istæ ad conseruationem indiuidui: natura autem maximè affectat conseruationem speciei, vt potè, in qua potest perpetuari, non autem in indiuiduo: quia corruptibile: ideò Aristotel. generare vocauit opus naturalissimum. Hactenus de toto hoc tract.

Tractatus Tertius. Qui est de Anima Sensitiua.

TErtium Tractatum in ordine debemus animę sensitiuæ, qua mediante sternamus nobis viam ad rationalem, & tanquam ab imperfectioribus nostra methodus tendat ad perfectiora, igitur

An anima Sensitiua sit indiuisibilis. Quæstio Prima.

TAnquam certum suppono primo neque in quæst. voco primo animam Sensitiuam esse veram animam, ne- 242
dum secundùm gradum vegetatiui: quem formaliter continere, diximus *tract. præcedenti*, & quem veram animam statuimus, sed etiam secundùm gradum, sensitiui: quia etiam vt sic, est principium se perficiendi ab intrinseco per veram actionem vitalem, vt patebit in progressu, in quo consistit vera ratio vitæ

Suppono secundo animam sensitiuam esse cognoscitiuam, vt docet Sacra scriptura Isaiæ. 5. *bos cognouit possessorem suum*, & alibi, & etiam ratione, quia bruta possunt doceri, & instrui in aliquibus, quod fieri nequit nisi per cognitionem, qua, quod erudiens tradat, cognoscatur: ideò plantæ incapaces disciplinæ: his suppositis, quæ ab omnibus conceduntur. prima quæstio est, an anima sensitiua sit in partes diuisibilis, vel tota in toto, & tota in qualibet parte, & sermo est de anima sensitiua, quæ non sit rationalis: quæ enim contrahitur per rationalem eiusdem naturæ est cum illa: quia non distinguuntur realiter ex dictis.

Prima sententia docet esse indiuisibilem. ita D. Thom. 1 *parte quæst. 76 art. 8. 2. contra Gentil. cap. 76. quæst. vnica de anima art. 10.* D. Bonauentura *in 1. dist. 8. 1. parte qu. 3.* Mag. Alber. Caiet. Fer. & alij apud Ruu. *tract. de modo, quo anima informat corpus, quæst. 3.* quos omnes sequitur noster Pasqual.

Secunda sententia vult esse diuisibilem ad diuisionem subiecti, in quo recipitur ita Duran. *in 1. dist. 8. quæst. 5.* Ægidius *ibidem.* Suarez *disp. 15. sect. 8. num. 32.* & alij apud eundem Ruu. quos ipse sequitur, & Hurta. *disp. 2. de anima sect. 4.* quibus assentiuntur, & Conimbricens. quatenus *cap. 1. quæst. 8. art. 3.* vtramque opinionem probabilem iudicant, & cum hac sententia, sit.

Prima conclusio. anima sensitiua est diuisibilis ad diuisionem subiecti. probatur primo anima purè sensibilis e- 243
ducitur de potentia materiæ: ergo est diuisibilis; antecedens patet, quia alioquin crearetur, consequenter esset incorruptibilis, independens à materia, &c. sicut anima rationalis. consequentia probatur quidquid educitur secundùm se totum, de aliquo subiecto, non petit ab alio educi: at ex vna parte materiæ educta anima sensitiua, petit educi etiam ex alia; ergo non educitur secundùm se totam: ergo secundùm partes: ergo est diuisibilis. maior probatur, quia secundùm se totum educi, est educi adæquatè. minor etiam probatur: quia anima est actus corporis organici: at vna tantùm pars, non est corpus organicum: ergo ex vna parte educta, petit educi etiam ex alia.

Confirmatur, quia subiectum eductionis concurrit ad vnitatem numericam formæ, quæ educitur: ergo ex distinctis numero partibus; non potest educi eadem numero anima: ergo educitur secundùm diuersas sui partes.

Dices, eadem ratione probaretur nec animam rationalem posse indiuisibiliter informare plures partes corporis, quia secũdùm se totam informaret quamlibet partem, consequenter adæquatè. respondeo disparem esse rationem: eductio enim est productio: ideo res semel producta non petit amplius produci: at pura informatio, sicuti est in anima rationali, non est productio, sed supponit rem productam: vnde si res producta, petat informare plures partes, erit tota in toto, & tota in qualibet parte

Probatur secundo, in nutritione producitur noua pars animæ sensitiuæ: ergo est diuisibilis. consequentia patet. antecedens probatur: pars alimenti, quæ transit in substantiam animalis, animatur: non anima, quæ pręerat in parte animalis, quæ consumitur: neque anima, quæ est in alijs partibus, quibus fit additio: quia forma materialis non transit de subiecto in subiectum: neque tota anima, quæ de nouo producatur: quia producta ex diuerso subiecto, & diuersa productione ab anima existente in cęteris partibus, non posset dici vna, & eadem numero anima, ergo producitur noua pars animæ, qua animetur.

Respondet Pasqual. non produci animam de nouo, quo ad entitatem, sed quo ad nouum modum existendi: qua- 244

tenus

tenus per augmentationem determinatur per nouum modum existendi superadditum ad existendum in partibus de nouo additis, &c. sed contra: quia in formis materialibus, modus existendi secum trahit eductionem, quia in tantum in aliquo existit, quatenus ex illo educitur

Probatur tertio, anima purè vegetatiua, & etiam sensitiua animalium, quæ dicuntur imperfecta, est diuisibilis, tùm auctorit. Aristotel. *hic tex. 20. & de breuitate vitæ capite vltimo*, vbi docet, horum animam esse vnam actu, & plures potentia; tùm experientia: quia plantæ, & illa animalia, diuisa adhuc viuunt; sed quæuis anima sensitiua non est minus immersa materiæ, quam prędictæ animæ: ergo est diuisibilis.

Secunda conclusio. anima sensitiua aliquo modo potest dici indiuisibilis. probatur, & explicatur simul. anima sensitiua, licet secundùm diuersas partes sit educta de diuersis partibus materiæ: quia tamen est forma multùm perfectior, quàm formæ inanimatorum, ideò non sibi determinant pro adæquato perfectibili quamlibet partem subiecti, sed certa, ac determinata organa simul, extra quæ nequit conseruari, & existere, & eorum quodlibet si deficiat, perit & anima, ad differentiam inanimatorum, quorum formæ in qualibet parte separata possunt existere; in hoc igitur sensu potest huiusmodi anima dici indiuisibilis: quo sensu dixit Aristotet. *cap. 1. de iuuentute, & senectute, prope finem*, animas perfectorum animalium non pati diuisionem, sed esse maximè vnam; quia illæ cum sint perfectiores, quàm animæ plantarum, & insectorum animalium, de quibus loquutus fuerat, plura petunt organa, quæ non habentur, si sint diuisa: ideo maximam dicunt viuitatem.

245 Sed contra primam conclusionem instatur primo, anima sensitiua est actus corporis organici; ergo tota in toto, & tota in qualibet parte. Probatur consequentia in quacunque parte corporis est anima, de cuius essentia est esse actum corporis organici; sed non est actus corporis organici respectu vnius tantùm partis: ergo eadem, quæ est in vna parte, est etiam in alia: ergo est tota in toto, & tota in qualibet parte. respondeo primo, quod si hoc argumentum probaret, probaret de omni anima: quia de omni verificatur, quod sit actus corporis organici. Respondeo secundo, negando consequentiam, ad probationem in quacunque parte corporis animati, non esse animam, sed partem animæ; non est autem de essentia partium animæ esse actum corporis organici, sed tantùm respectu totius animæ, in quo notanda differentia inter animam, & cęteras formas diuisibiles, quod illæ non sibi determinant certas partes: ideò quælibet pars habet eandem denominationem, ac tota forma; at anima sensitiua, cum propter materialitatem non possit esse tota in toto, & tota in qualibet parte, vt potè forma perfectior, sibi determinat certas partes, secundùm quas sit apta informare corpus organicum, & cum his tantùm partibus coniunctim competit esse animam.

Instatur secundo, in formis diuisibilibus, ex qualibet parte constituitur natura completa, non sic in anima sensitiua: non enim pars leonis dicitur leo: ergo. respondeo eadem distinctione, in formis inferioribus anima, concedendo maiorem, negando in anima propter rationem allatam.

246 Instatur tertio, in sensitiuis, si vna pars offenditur, & alia dolet: ergo eadem anima in omnibus partibus. probatur consequentia, quia non potest fieri passio, vbi non est applicatio contrarij inferentis passionem; ergo, si dum fit applicatio vni parti, & alia patitur, ideò accidit: quia eadem anima secundùm entitatem, in omnibus partibus. respondeo primo, hoc euenire etiam in animalibus imperfectis, & tamen secundùm communiorem non habent animam indiuisibilem. respondeo secundo negando consequentiam, ad probationem, dum vna tantùm pars læditur, aliam non pati, sed tamen moueri, propter naturalem subiectionem, quam omnia membra habent ad appetitum sensitiuum, qui motum imperat; quasi ad defendendam partem lęsam. ad hoc autem non est necesse, vt anima sit indiuisibilis, sed sufficit, si requirat plures partes simul ad hoc, vt operetur, & sit. alia argum. videri possunt apud Ruuium & Hurt. qui omnia soluunt ex dictis

Deducitur animam purè vegetatiuam esse diuisibilem in plures partes: rationes enim, quæ probant diuisibilitatem in sensitiua brutorum, probant etiam diuisibilitatem in vegetatiua plantarum, vt patebit consideranti; immò hæc maiorem habet diuisibilitatem; quatenus pauciora organa requirit: ideò diuisa, in aliquibus partibus potest conseruari: quia in illis debita organa repetiuntur.

An sensus concurrat actiuè ad sensationem. Quæstio Secunda.

Circa pręsentem quæst. varij fuerunt sensus, vt est videre apud Conimbricens. *hic cap. 6 quæstio. 1.* & Ruu. 247 *tractat. 1. de obiectis sensibilibus quæst. 1.* pro vera sententia, sit

Prima conclusio. sensus est potentia actiua respectu sensationis. est D. Thom. *de veritate quæst. 16. art. 1. ad tertium*, & communi apud eosdem Conimbricen. & Ruu. probatur primo auctorit. Aristotel. *hic tex. 37.* vbi eodem modo dicit fieri accretionem, & sensationem; sed ad accretionem anima concurrit actiuè; ergo etiam ad sensationem.

Probatur secundo ratione. sensatio est actus vitalis; ergo sensus concurrit effectiuè ad sensationem. probatur consequentia, quia actio vitalis, quæ de natura sua est immanens, in illo recipi debet, à quo producitur, sed recipitur in sensu: ergo à sensu efficitur. Confirmat. quia actus vitalis non potest esse, nisi à principio vitali. vide Hurtad. *disp. 6. sect. 3. subsect. 1.*

Probatur tertio. Si sensus non concurreret actiuè ad sensationem, vt diceretur sentire, sufficeret receptio speciei; sed hoc non sufficit: ergo. Sequela antecedens probatur, quia, qui negauerunt sensui concursum actiuum, posuerunt sensationem in receptione speciei. minor etiam probatur, quia species recipiuntur in aqua, & in speculo; nec tamen aqua, aut speculum dicuntur sentire.

Secunda conclusio. Sensus respectu sensationis non est tantùm potentia actiua; sed etiam passiua. Probatur: quia sensatio elicita effectiuè à sensu in eodem remanet, cum sit actus immanens: ergo ne dum est potentia actiua, sed etiam passiua. & in hoc tantùm sensu appellauit Aristot. aliquando sensum potentiam passiuam; vel etiam respectu obiecti sensibilis: quia sensus circa sensibile nihil agit, sed tantùm patitur recipiendo ab eodem species, ad differentiam potentiarum, animæ vegetatricis, quæ circa propria obiecta operantur.

Sed contra hanc conclusionem potest instari *ex textu.* 248 *140.* vbi docet actum sensibilis, & sensitiui, esse sicut tunc actio, & passio, quæ sunt vnus motus; sed actus sensibilis, est producere species, ergo actus sensitiui erit eas recipere tantùm; ergo non erit potentia actiua. respondeo Aristotel. loqui de sensatione, ad quam concurrit etiam obiectum media specie, quæ est vnus motus, & in sensu recipitur. expendatur text.

Instatur secundo, recepta specie fit sensatio: ergo sensatio est sola receptio speciei; ergo sensus non concurrit actiuè. respondeo distinguendo antecedens, fit sensatio formaliter, negatur: fit virtualiter, quatenus recepta specie, sensus fit potens ad sentiendum, conceditur: quare negatur consequentia.

An dentur Species sensibiles quæ concurrant cum sensu ad sensationem. Quæstio Tertia.

Species sensibilis diuiditur in impressam, & expressam; 249 expressa solet appellari actualis tendentia sensus ad obiectum: quia per illam sensus exprimit in se proprium obiectum: impressa verò dici solet. quod se teneat ex parte potentiæ complens illam ad eliciendam expressam, & de hac est pręsens quæst. quæ duo quærit: primo an dentur huiusmodi species impressæ. Secundo an concurrant ad sensationem.

Prima sententia docet non dari huiusmodi species impressas, ita Porphyr. *in lib. de sensu* Platin. *Enneade 4. lib. 5.* Gal. Hipo. Durand. *in 2. dist. 3. quæst. 6.* Ocham, & alij apud Conimb. *cap. 6. quæst. 2.* Verum hi auctores sunt diuisi, nam aliqui negant quancunque speciem; alij tantùm quo ad sensus externos; alij solum quò ad aliquem ex externis; alij verò vt Durandus, & si ponunt species posse produci in sensibus; volunt tamen nihil facere ad sensationem: cuius opinionis videtur etiam Zab. de sensu agente cap. 8.

Se-

Secunda Sententia, concedit species, vt productiuas sensationis. est communis D. Thom. *hic tex.* 138. & 1. *parte quæst.* 56. *art.* 1. *in corpore*, & alibi, Scoti, D. Bonauentura, Argentinæ, & aliorum, quos omnes sequuntur Conimbricens. *hic cap.* 6. *quæst.* 1. *art.* 2. Ruu. *tract. citato qu.* 1. & 3. Hurtad. *disp.* 12. *sect.* 1. Lanfranchi *Opuscul.* 14. *cap.* 7. cum quibus

250 Prima conclusio, quo ad primam partem quæst. dantur Species sensibiles (pono conclusionem indefinitam, non respectu huius, vel illius sensus, de hoc enim infra) probatur primo auctoritat. Aristotel. *hic tex.* 138. *vnumquodque enim sensitiuum, susceptiuum est sensibilis sine materia, vnde abeuntibus sensibilibus, insunt sensus, & phantasiæ.* quo text. nota ly *sensibilis sine materia*, quod speciem denotat, quæ dicitur quoddam esse spirituale habere vt *quæstione sequenti.*

Probatur secundo, in speculo videntur, quæ ei opponuntur: ergo dantur Species sensibiles, quæ in illo reflectant probatur consequentia: quia non est obiectum, cum distet: ergo aliquid exprimens obiectum: ergo species.

Probatur tertio. Si inter obiectum visu perceptum, & oculos, ponatur corpus opacum, impeditur visio; ergo dantur Species sensibiles; probatur consequentia, quia interposito corpore opaco, adhuc remanet obiectum intra spheram visus; ergo, si amplius non videtur, causa est, quia impeditur transmissio specierum; ergo

Confirmatur quia, ideo virga, cuius medietas sit supra, alia medietas intra aquam, fracta apparebit: quia per diuersam lineam transmittuntur species, ab vna parte, ac ab alia; ergo

Probatur quarto, dormientes phantasiamur: item recordamur rerum pretentarum; ergo dantur Species sensibiles, quæ remotis sensibilibus, in sensibus insint.

251 Secunda conclusio. Species sensibiles impressæ concurrunt effectiuè cum sensibus ad sensationes. probatur primo auctorit. Aristotel. *tex.* 140. vbi docet, eundem esse actum sensitiui, & sensibilis, sed sensibile concurrit media specie; ergo species concurrit effectiuè.

Probatur secundo. Species concurrit ad sensationem, vt sensum de se indifferentem ad omnem sensationem, determinet potius ad hanc, quàm ad illam; ergo concurrit effectiuè. probatur consequentia, quia si non influit simul cum potentia; sensus remanet quo ad influxum, indeterminatus, & indifferens, ac sine specie.

Probatur tertio, species concurrit ad sensationem, sed non potest concurrere nisi in genere causæ efficientis: ergo. prima pars antecedens probatur, quia natura nihil facit frustra, cum igitur semper ac elicitur sensatio, semper adsit species, concurrit ad sensationem. Secunda pars etiã probatur: quia non concurrit in genere causæ materialis, quia cum sensatio sit actio immanens, eo ipso, quòd sensus se solo potest producere. potest etiam recipere; nec in genere causæ formalis, vt de se patet; ergo remanet, vt concurrat in genere causæ efficientis.

Dices esse meram conditionem, ad hoc vt eliciatur sen-
252 satio. sed contra. meræ conditioni non correspondet esse effectus, sed speciei correspondet: quia eo pacto, quo species representat, ita sensus exprimit in se ipso sensibile; ergo non est mera conditio.

Probatur quarto, ad hoc vt eliciantur multæ sensationes, requiritur presentia obiecti; ergo obiectum concurrit effectiuè, sed loco sui constituit Speciem: ergo species concurrit effectiuè. antecedens patet experientia. consequentia probatur: quia ad hoc vt tantùm sit terminus expressus per sensationem, non requiritur presentia, vt patet in sensibus internis cetera de se sunt clara.

Instatur primo contra primam conclusionem, Species est diuersæ rationis, ac obiectum; ergo non potest illud representare; ergo non datur. antecedens patebit. *quæst. sequenti*; vltima consequentia probatur, quia ideò per nos dantur species, vt representent obiecta. respondeo ad antecedens, species esse alterius rationis in essendo; non in representando, vt *quæst. sequenti.*

Instatur secundo. Species essent nobilioris naturæ, ac obiecta materialia, ideò dicuntur habere quoddam esse spirituale; ergo non possunt produci ab obiectis; ergo non dantur. hæc consequentia probatur: quia non apparet, quodnam aliud agens habere possint. respondeo in essendo species esse ignobiliores obiecti, & si habeant esse quoddam spirituale: quia hoc esse est in entitate materiali. patebit cum explicata fuerit natura specierum.

Instatur tertio. Si daretur species, prius deberent cognosci: sed hoc est falsum; ergo. Confirmatur, quia non esset visio intuitiua. Ad argumentum respondeo, negando sequelam: quia Species est similitudo virtualis, non formalis; formalis autem similitudo realis debet prius cognosci: quid vtraque sit *quæstio sequenti.* Ad confirmat. negatur assumptum: quia species nõ est medium, vt *quod*, sed tãtum, vt *quo*, & sicut dum medio lumine gloriæ Deus videtur, non cessat esse visio intuitiua, ita & si media specie: est enim par ratio in vtroque casu.

Instatur quarto contra secundam conclusionem, sensa-
tio est actio vitalis: ergo est tantùm à vita: ergo non à 253
specie, quæ non est à vita. respondeo primo, si hoc esset verum, nec habitus supernaturales concurrerent ad actus vitales amoris, cognitionis, &c. quia nec illi habitus sunt vita, quòd dici non potest. respondeo secundo sensationem duo dicere, & esse representatiuum obiecti, & vitali modo esse representatiuum: primum vt sic non dicit vitalitatem: sed tantùm vt fit per sensum, quod est principium vitale; ideò ad sensationem potest concurrere principium non vitale, dummodo ratione alterius principij, sine quo esse non potest, necessario sit vitalis: quia vitali modo producitur.

Instatur quinto, ergo etiam species vt supra, videret, audiret &c. negatur consequentia: quia tantùm principium adæquatum denominatur ab actu, at species est tantùm complementum principij.

Instatur sexto. Sensatio est actus simplex: ergo esse non potest à duobus principijs: ergo à solo sensu. Pro responsione, & quod deseruiet ad maiorem intelligentiam predictorum.

Notandum circa modum, quo sensus, & species concurrit ad sensationem, ita speciem ad potentiam comparari, vt per ipsam cõstituatur vnum integrum principium actionis, & species sit subordinata potentiæ tanquam actus eam complens ad operandum, quæ sicut se sola non potest actum elicere: ita nec potentia sine illa: sed actus requirit potentiam per speciem completam: quare potentia, & species non concurrunt, tanquam duo agentia partialia, quibus effectus pars, vnicuique correspondeat: sed tanquam vnum totale principium cui, & quo ad speciem, & quò ad potentiam, totus effectus attribuendus: quia nec species, nisi cum potentia, nec potentia nisi cum specie completum principium est sensationis, vt sic autem totus effectus est ab vtroque, & quamuis in actu sit formalitas, quæ correspondet potentiæ, scilicet vitalitas, & quæ correspondet speciei, scilicet esse representatiuum, hoc non ponit veram partialitatem principiorum: quia neutrum sine alio est completum principium alicuius partis effectus: vnde species non est propriè causa instrumentalis potentiæ: quia æquè principaliter concurrit, nec aliquid producit per se ordinatum ad actum potentiæ, cum eundem penitus actum eliciant, quod requiri in instrumentis, alibi docuimus. per hæc patet ad argum. ad quod negatur consequentia: quia potentia, & species non se habent tanquam duo principia: sed tãquam vnicum: quia cuilibet ipsorum totus tribuitur effectus.

Quæres, cum ad sensationem concurrant organum, po-
tentia animæ, & species, an in omnibus recipiatur sensa- 254
tio. Respondeo, sensationem recipi tantùm in organo: ratio est, quia sensatio est accidens materiale, potentia est ipsamet anima per nos, quæ in homine est spiritualis: materiale autem esse non potest in spirituali: neque per hoc sequitur falsò denominari potentiam sentientem, quia potentia stat pro toto coniuncto, scilicet ex anima, & organo: quare vt sentiens denominetur, satis est, si secundùm vnam partem, scilicet animam actum eliciat, secundùm aliam, scilicet organum eundem recipiat, quod enim sufficit ad saluandum actum immanentem, & vt agens denominetur immanenter operans, sufficit etiam ad saluandum, vt dicatur sentiens: sed si suppositum secundùm vnam partem operetur, secundùm aliam operationem recipiat, dicitur verè operari immanenter. vt alibi diximus cum Hurtad. *disp.* 3. *subsect.* 2. ergo hæc doctrina desumi-
tur ex D. Thom. *quæst. vnica de spiritualibus creaturis art.* 25
4. *ad tertium.* vbi docet, eas tantùm potentias esse in anima, tanquam in subiecto, quæ non pendent ab organo:

quæ

quæ autem pendent ab organis, in illis subiectari; at eadem est ratio de potentijs, & de operationibus eorum: huius sententiæ sunt interpretes Græci, vt tradunt Conimbricens. *quæst. 2. art. 2. cap. 6.* & expressè eam sequitur Hurtad. tùm *loco citato*, tùm *disp. 4. sect. 3.*

Cuius natura sint species sensibiles impressæ, Quæstio Quarta.

255 NOtandum primo, circa species sensibiles impressas; hæc esse certa. Primo produci in instanti ab obiecto experimur enim ad positionem obiecti statim produci species. Secundo aliquas ex illis pendere ab obiectis in conseruari; aliquas nequaquam; ablato enim colorato, tollitur & species ab oculo, sed non tollitur species producta in phantasia. Tertio produci in gyrum vniformiter difformiter: quia quò magis distat obiectum, eò debilior species producitur. Quarto transfundi per corpus diaphanum; impediri autem per opacum. Quinto reflectere, vt apparet in speculo.

Notandum secundo. Similitudinem repræsentatiuam duplicem esse; alia dicitur formalis; alia virtualis. formalis adhuc duplex; alia formalis realis; alia formalis intentionalis; formalis realis est illa, quæ habet conuenientiam specificam com repræsentato in eo, quod per ipsam repræsentatur, vt supra imago Cęsaris, est similitudo formalis in figura, in colore, in ceteris, secundùm quæ Cęsar repræsentatur, & conueniunt specie imago, & Cęsar: formalis intentionalis est species expressa. scilicet sensatio, quæ dicitur similitudo formalis, quia formaliter exprimit. immò est expressio obiecti: dicitur intentionalis ad differentiam formalis realis, & quia per ipsam sensus tendunt in obiecta; immò est ipsa intentio expressiua. similitudo virtualis, seu effectiua, (quod idem est,) est illa quæ habet virtutem producendi id, quod repræsentat, sicut semen potest dici similitudo virtualis, quia virtute continet filium repræsentatiuum Patris. est autem hæc differentia inter has similitudines, quòd formalis realis primo debet cognosci: quia ex cognitione imaginis ducimur ad cognitionem prototypi, formalis intentionalis non debet prius cognosci; quia eatenus formatur, quatenus obiectum cognoscitur, alioquin prius esset formanda, quàm obiectum cognosceretur. Similitudo autem effectiua. nec ipsa debet prius cognosci: quia habet tantùm efficere sensationem; immò, & si prius cognosceretur, non per hoc cognosceretur obiectum: quia non est, similitudo formalis, vt si quis semen cognoscat, non cognoscit per hoc Patrem exprimendum per filium, à semine similem producendum, his notatis

256 Prima conclusio. prędictæ Species sunt accidentia materialia de genere qualitatis. probatur non sunt substantia: ergo qualitas. consequentia probatur: quia Species sunt actiuę ex dictis; sed in tota latitudine prędicamentali sola substantia, & qualitas sunt actiua. antecedens probatur; aut est materia, aut forma, aut compositum; non materia, quia materia habet necessariò annexam quantitatem, consequenter daretur penetratio corporum; non forma, quia forma substantialis ordinatur ad constituendum compositum substantiale, species verò ad complendam potentiam ad operandum vitaliter; non compositum propter rationem, quæ assignata de materia: ergo sunt qualitates materiales: quia insunt potentiæ materiali: immateriale autem non adhæret materiali. ex quo

Deducitur error primo eorum, qui dicebant Species quædam corpuscula. Secundo eorum, qui illas eiusdem naturæ faciebant cum obiectis. Tertio eorum, qui dixerunt Species diuersæ naturæ ab obiectis, quo ad modum existendi, non quo ad esse.

Secunda conclusio. prędictæ species producuntur de potentia subiectorum, in quibus recipiuntur. probatur: Species sunt accidentia: ergo vera conclusio. probatur consequentia: quia hæ qualitates educuntur, cum non creentur: sed non possunt transire de subiecto, in subiectum: ergo de illis educuntur, quibus inhærent.

257 Tertia conclusio. prædictæ Species sunt similitudines tantùm virtuales, seu effectiuè. probatur *ex 2. notab.* Similitudo formalis realis conuenit specie secundùm id, quod repræsentat cum repræsentato, & formalis intentionalis reddit potentiam formaliter cognoscẽtem: hæc non conueniunt speciebus: ergo non sunt similitudines formales: ergo vera conclusio. Prima consequentia sequitur. vltima patet. minor probatur. Species est diuersæ naturæ ab obiecto, quod repręsentat *ex conclusione pręcedenti*, nec per ipsam sensus redditur formaliter cognoscens, vt experimur, dum in phantasia multæ species conseruantur, nec tamen actualiter cognoscimus: ergo

Probatur secundo. Species de se ordinatur ad informandam potentiam: ergo non est similitudo formalis. consequentia probatur; quia forma ordinata ad aliquod subiectum, ei communicat suum effectum formalem: ergo species redderet potentiam formaliter cognoscentem: sed hoc est falsum *ex numero præcedenti*: ergo

Probatur tertio. Si species sensibiles essent similitudines formales reales, nunquam viderentur obiecta in propria magnitudine; hoc est falsum, quia videntur montes magni, & parui, vt sunt: ergo. maior probatur, imago repræsentat res, cuiusmodi ipsa est, ideò si imago bipalmaris, ex illa non cognoscimus prototypum vt tripalmarem: sed semper vt bipalmarem.

Probatur quarto, quod non sint similitudines formales intentionales: quia ex dictis concurrunt effectiuè complendo potentiam ad eliciendam similitudinem formalem intentionalem: ergo ipsæ non sunt huiusmodi. antecedens patet ex dictis. probatur consequentia: quia non complerent ad eliciendum, sed se ipsas communicando.

258 Sed contra instatur primo, cognoscens fit simile obiecto, sed fit huiusmodi per species impressas: ergo sunt similitudines formales. Respondeo negando minorem: fit enim simile per cognitionem formaliter, per speciem verò impressam tantum virtualiter: quatenus redditur potens in actu primo, vt fiat simile formaliter.

Instatur secundo. Species impressæ dicuntur sensibiles; ergo sentiuntur: ergo sunt similitudines formales, quæ cognoscuntur. respondeo negando primam consequentiam, dicuntur enim sensibiles: quia faciunt nos sentire modo explicato: de se enim non sunt sensibiles, nisi fortè reflexè, quod ideò ab aliquibus dicuntur immateriales, & spirituales.

Quarta conclusio. prędictæ species sunt diuisibiles in essendo, & in repræsentando. quod sint diuisibiles in essendo, est omnium ferè Doctorum: quia educuntur de subiecto diuisibili: quod verò etiam in repræsentando sint indiuisibiles est contra Tol. & alios, qui, dato, species quò ad entitatem esse diuisibiles, quia educuntur de subiecto diuisibili, dicunt tamen, quamlibet partem illius speciei, totum obiectum repræsentare, & sic indiuisibiles in repræsentando. est autem hęc conclusio quò ad vtramque partem cum Ruu. *quæst. 8. tract. citato*, Hurtad. *disp. 1. sect. 5.* & alij.

259 Probatur primo, album non potest repræsentari per speciem nigri: ergo non sunt indiuisibiles in repræsentando. antecedens probatur, quia alioquin per speciem vnius coloris, omnes videri possent, quod nemo dicet. consequentia etiam probatur. sit obiectum, cuius partium alia sit nigra, & alia alba, per eandem speciem non possunt repræsentari; ergo non quælibet pars speciei emissæ ab obiecto repræsentat totum obiectum; ergo non sunt indiuisibiles in repræsentando.

Probatur secundo quælibet pars obiecti est causa adæquata speciei, sui ipsius repræsentatiuæ: ergo non pendet in sui repræsentatione ab alia comparte: ergo non sunt indiuisibiles in repræsentando. antecedens probatur: quia eodem modo emittit speciem, dum continuatur alijs partibus, ac si separata emitteret, at tunc esset causa adæquata. prima consequentia probatur: quia vnus effectus non potest habere plures causas adæquatas. Secunda consequentia probatur: quia vt totum repræsentaret indiuisibiliter, penderet à cęteris, quarum esset similitudo, ideò sine illis, illarum non esset repræsentatiua.

Probatur tertio, partes discontinuæ non repræsentantur per vnam speciem tantùm, ergo neque continuæ. antecedens patet, consequentia probatur, quia quæ nunc sunt continuæ, & actu sentiuntur, possunt discontinuari breui spatio perseuerante sensatione: ergo per eandem speciem sentiuntur; sed non per vnam; ergo neque, cum continuabantur.

260 Sed contra instatur primo, lumen productum in medium secundùm quamlibet partem producitur à toto luminoso:

minoso: ergo & species. respondeo negando consequentiam, quia species est repræsentatiua obiecti; sicut autem quælibet pars est, secundum suum esse, distincta ab alia, ita secundum repræsentatiuam rationem, quod non accidit in lumine.

Instatur secundo, obiecta minutissima, si sola sint, sentiri non possunt, si cum alijs continuata, benè: ergo quia ab omnibus simul vna tota species immittitur, & à quolibet ipsorum. respondeo primo, valere etiam contra aduersarios, quia etiam per ipsos nó videntur per vnicam speciem sicut v.g. decem homines non repræsentãtur per vnicã speciem, quia non sunt vnum totum obiectum, sed plura; non prouenit igitur ex eo quod ab omnibus illis minutissimis vnica species immittatur. Respondeo igitur secũdo negãdo consequentiam, ideò autem primo non videbantur, benè post; quia primo propter debilitatem, non habebant vim ad immutandam potentiam ad tantam distantiam, quæ debilitas suppletur ex coniunctione cum alijs, quæ omnia simul habent vim illam immutandi, & si non quodlibet singillatim; debet enim inter speciem, & potentiam esse proportio & iuxta perfectiorem, vel imperfectiorem potentiam, perfectior etiam, vel imperfectior requiritur species, & hæc imperfectio potest suppleri ex consortio plurium, sicut imperfectio alicuius agentis naturalis potest suppleri, aliud agens applicando.

261 Quinta conclusio. in qualibet parte medij, & potentiæ sunt species omnium partium obiecti, quod sentitur. est cum Ruuio, & Hurtad *locis citatis*. Probatur primo in quacunque parte medij, & per quamcunque partem potentiæ videri possunt omnes partes obiecti: ergo in quacunque sunt omnes species: antecedens experientia patet. consequentia probatur: quia tantùm illæ partes videri possunt, quarum species immittuntur; si ergo per quamcunque omnes possunt videri, omnes species ibi esse, est necesse.

Probatur secundo in qualibet parte medij, & potentiæ imprimuntur illę species, à quarum obiectis duci possunt lineę rectæ; sed ab omnibus partibus obiecti duci possunt lineæ rectæ ad quamcunque partem medij, & potentiæ: ergo. maior probatur: quia quælibet pars obiecti per rectam lineam sentiri potest: ergo ab illis species immittitur. minor experientia innotescit; ergo. Ex hactenus dictis

Deducitur primò, species impressas imprimi tantùm in organo potentiarum, non in ipsis potentijs animæ pręcisè, quia accidens materiale, non potest recipi in subiecto spirituali, cuiusmodi sunt potentiæ animæ rationalis, quæ sunt ipsamet anima.

Deducitur secundo, produci à solis obiectis, non ab ipsis speciebus ad inuicem: quia cum sint ex intrinseca natura, similitudines virtuales, ab eo recipiunt esse similitudines, à quo recipiunt esse; at esse similitudinem ab eo accipiunt cuius sunt repræsentatiuę. scilicet ab obiectis, consequenter ab eisdem accipiunt esse.

Deducitur tertio, non esse nobiliores obiectis, quia obiecta eas producunt, tanquam causæ æquiuocæ: at causa æquiuoca est nobilior proprio effectu.

262 Deducitur quarto. Species esse capaces intensionis, cum enim producantur ab obiectis, & obiecta agant vniformiter difformiter, consequenter magis intensæ in partem propinquiorem; tùm etiam, quia, si adsit obiectum capax intensionis, quilibet gradus intensionis propriam emittit speciem, seu partem speciei, propter rationem assignatam in diuersis partibus, quò ad extensionem; est enim par ratio.

Deducitur quinto, rectè appellatas esse species intentionales; non quia sint entia rationis, & secundæ intentiones; sed quia per ipsas, potentiæ eliciunt suas sensationes, quæ intentiones dicuntur: quia per ipsas actu tendunt in propria obiecta.

Quare vt paucis colligatur tota natura harum specierum; species impressæ sunt qualitates actiuæ, materiales ab obiectis productæ de potestate aeris, vel alterius mediantis, inter obiecta, & potentias, & de potestate organorum, quæ ex intrinseco virtuales similitudines obiectorum, à quibus producuntur, complent ipsas potentias, vt possint elicere proprias sensationes circa eadem obiecta. Ad abundantiorem doctrinam videri possunt Ruuius, & Hurtadus, *locis citatis*, & ex nostris Nouann. qui *lib. 3. axiomate à numero 637.* omnia quæ ad naturam harum specierum possunt desiderari, solita facilitate explicata dedit.

Quid, & quotuplex sit obiectum Sensibile.
Quæstio Quinta.

QVo ad primam partem quæst. respondeo, obiectum sensibile esse id, quod potest terminare operationem, potentiæ sensitiuæ, seu quod attingitur à sensu. 263

Quo ad secundam partem. respondeo cum Aristotel. *tex. 63.* sensibile primo diuidi in sensibile per se, & sensibile per accidens. rursus sensibile per se diuidi in sensibile proprium, & sensibile commune: sensibile per accidens dicitur illud, quod per se non sentitur, sed vt coniungitur sensibili per se: vt puta filius Petri est sensibile per accidens, quia vt sic non videtur; sed quatenus videtur eius color, magnitudo, &c. sensibile proprium dicitur illud, quod ita est proprium vnius sensus externi, vt ab alio externo percipi non possit; neque circa illud potest contingere error: ver. grat. color respectu visus est sensibile proprium. sensibile commune vocatur illud sensibile, quod à pluribus sensibus externis potest sentire, & numerat Aristotel. quinque sub sensibili communi; *motum, quietem, numerum, figuram, & magnitudinem*. pro maiori autem intelligentia.

Notandum primò, & si possint assignari plura sensibilia communia, vt faciunt perspectiui, tamen diuisionem esse sufficientem, quia in membra magis communia, ad quæ cętera reducuntur.

Notandum secundo, vt prędicta sensibilia communia verè sint huiusmodi, non esse sumenda formaliter, sed materialiter. sic motus pro sola variatione situs: quies pro consistentia rei: numerus pro discontinuatione plurium: figura pro terminatione quantitatis: magnitudo pro extensione partium: alioquin hæc omnia si formaliter sumantur non spectabunt ad sensum, sed ad intellectum.

Quæres vtrum sensibile commune immutet sensum per propriam speciem: tractant hanc quæst. ex professo 264 Conimbricens. *cap. 6. quæst. 5.* & Ruu. *tract. citato qu. 11. §. posterior quæst. pars*. respondeo cum D. Thom. *hic lectio. 13.* Thięneo, & alijs, quos sequuntur ipsi Conimbricens. & Ruu. cum sensibilia communia sint tanquam modi determinantes, & modificantes sensibilia propria; non enim potest percipi color, nisi aliquam figuram, magnitudinem &c. habeat; per eandem speciem immutare, ac immutat sensibile proprium; sed per eandem, vt est repræsentatiua sensibilis proprij sub tali magnitudine, figura, motu, quiete, &c. Videatur D. Thom. *loco citato*, qui clarissimè omnia exponit. Contrarium sentiunt Scotus *in 4. distinctio. 12. quæst. 4.* Ægid. *2. de anima tex. 65.* & alij, quorum rationes solutæ habentur apud Ruu. *loco citato*.

An sensibile supra sensum impediat sensationem.
Quæstio Sexta.

ARistotel. *in hoc 2. tex. 75. 98.* docet si sensibile ponatur 265 supra sensorium impedire sensationem, ideò quærimus, an hoc sit verum, nec ne. De quo alij dixerũt, omnẽ sensum requirere aliquod medium: alij tantùm visum, & auditum; alij verò nullum per se. Auctores videri possunt apud Conimbricens. *cap. 11. quæst. 3.* & Ruu. *tract. de sensu externo quæst. 3.* de quo, & Nouar. *1. axioma. num. 155.* pro nostra sententia sit.

Vnica Conclusio, sensibile positum supra sensum, non impedit sensationem, si adsint requisita. Probatur primo experientia, humores inter cutem, & carnem causant dolorem: in olfactu euaporationes ascendunt vsque ad cerebrum; gustus immediate percipit sapores: visus lucem; & si eget medio, quò ad colores, est per accidens: quia eget lumine, quod impeditur per interpositionem corporis opaci: item sonus intra aures productus perciperetur; ergo sensibile supra sensum non impedit sensationem.

Probatur secundo: posito sensibile supra sensum, si aliud 266 non obstet, habetur sufficiens principium sensationis, & est agens necessarium: ergo eliciet sensationem: ergo vera conclusio, consequentiæ patent. antecedens probatur. si omne sensibile, quatenus huiusmodi necessariò producit speciem, de quo infra, positum supra sensum potest producere: quia eodem modo potens ad agendum, sensus

sus ad recipiendum: atque adeò complebitur per illam speciem,& fiet sensatio: si non omne sensibile, vt sic, requirit speciem producere saltem posito supra sensum, ex coniunctione illius, sensus redditur potens ad sentiendum: quia obiectum sufficienter erit applicatum, vt possit concurrere, cum illo ad agendum: ergo posito sensibili supra sensum, & sufficiens principium.

Quo ad auctorit. Aristotel. Scotus, Ruu. & alij diuersimodè respondent: sed reuera non saluant auctorit. quare satius existimo fateri nos in hoc ab Aristotel. discedere ex nostra conclusione.

Sequitur non omnem sensum medium requirere, neq; extrinsecum, neque intrinsecum; alioquin esset verum, quòd sensibile supra sensum impediret sensationem: item omnis sensus operaretur per speciem in medio primo producendam, quod infra negabimus.

An excellens sensibile lędat sensum. Quæstio Septima.

267 QVòd excellens sensibile lędat sensum prętet auctorit. Aristotel. *tex.* 123. multæ experientię docent. Si quis firmis oculis solem intueatur obcęcatur; à nimio strepitu surditas causatur, &c. tota difficultas est quomodo hoc contingat.

Prima sententia est Caieta. 3. *de anima ad text.* 123. 124. & Tol. *quæst.* 4. qui dicunt, lędi sensum per se, vt obiectum est ab excellenti sensibili, quia producit speciem intentionalem, quæ cum sit accidens reale potest esse improportionata, & sensum lędere, producit autem vt obiectum est.

Secunda sententia communis apud Conimbricens. *cap.* 12. *quæst.* 1. & Ruu *tract. de sensu tactus, quæst. vnica* docet, sensum lędi per accidens ab excellenti sensibili, scilicet nō vt obiectum est, sed ratione alicuius adiuncti.

268 Vnica conclusio. excellens sensibile lędit sensum tantùm per accidens. probatur primò species, vt species est, perficit potentiam: ergo quò perfectior perfectius perficiet: ergo species, vt species non lędit sensum per se: ergo neque sensibile, quia non operatur, nisi per speciem.

Probatur secundo, nihil dicit ordinem intrinsecum ad sui offensiuum; sed ad sensibile excellens sensus dicit intrinsecum ordinem, vt potè ad sui obiectum: ergo non lędit per se; ergo per accidens tantùm. Confirmatur, quia nihil lęditur, nisi à contrario, at species non est contraria sensui.

Dices, in quo consistit hæc lęsio per accidens, seu ratione adiuncti? respondeo, ideò esse, quia à sensibili excellentiori producta intensiori specie in sensu, requirit maiorem copiam spirituum, vt operetur, hi autem spiritus secum deferunt calorem plusquam patiatur temperamentum organi, & sic dissoluto debito temperamento impeditur ipsius sensus operatio; tùm quia aliqui colores, quia plus lucidi disgregant virtutem visiuam, vt colores albi. Ex quo

Deducitur læsionem non dici fieri in sensu, quasi quòd fiat in potentia sensitiua animæ: quia ipsa incapax est, sed quia impeditur eius operatio, propter lęsionem in solo organo.

Ad motiuum primæ sententiæ patet ex dictis, speciem vt speciem, non officere sensui, propter rationes assignatas.

An sensibile debeat esse pręsens ad sensationem externam eliciendam. Quæstio Octaua.

269 QVæstio pręsens solet agitari de potentia naturali, & de potentia supernaturali, & iuxta vtrumque sensum varij sunt sensus Doctorum.

Prima sententia affirmat, sensibile debere esse pręsens, vt sentiatur, nec aliter fieri posse, etiam de potentia absoluta. est Gabr. *in 2. dist. 3. conclusione.* 2. quam sequuntur teste Ruu. aliqui ex recentioribus.

Secunda sententia opposita docet, ne dum supernaturaliter, sed etiam naturaliter posse sensibile absens, & non existens sentiri. hanc ipse Ruu. tribuit Buridanæ *lib.* 2. *de anima quæst.* 21. & 22. quam dicit secutos quosdam ex recentioribus.

Tertia sententia procedit cum distinctione, & docet naturaliter sensibilia requiri pręsentia: supernaturaliter posse percipi etiam absentia. ita Molina 1. *parte quæst.* 55. *art.* 2. *disp.* 2. *membro* 5. Suarez *tom.* 3. *in* 3. *parte disput.* 53. *sect.* 4. & *disp.* 55. *sect.* 2. sequuntur Conimbricens. *cap.* 6. *quæst.* 3. Ruu. *tractat. de obiectis, atque speciebus sensibilibus quæst.* 13. & Hurtad. *disput.* 17. *sect.* 5. §. 38. hanc ipse Ruu. tribuit etiam D. Thom. Scoto; Soto, Ledesmæ, & alijs cum quibus omnibus sit.

Prima conclusio. ad sensationes externas sensibile na- 270
turaliter requiritur pręsens. Probatur primò auctoritat. Aristotel. *hic text.* 52. 59. 60. vbi hanc differentiam ponit inter sensum, & intellectum; quòd sensus pręsentiam obiecti requirat, non intellectus.

Probatur secundo ratione, vel omne sensibile mouet sensum immediatè per se, vel per speciem; vel aliquando per speciem, aliquando per se: si omne, vel aliquod per se, certum est requiri pręsentiam obiecti; si per speciem, species pendet in conseruari ab obiecto, vt experientia demonstrat: ergo

Respondebunt, non pendere in conseruari pro breuissimo tempore, quo vtiq; sensationes fieri poterunt. sed contra; quia si sic, semper sensationes elicerentur absente sensibili, sicut in ijs, quæ pendent in conseruari, & tamen per aliquod breue tempus esse possunt absque conseruante, semper eorum effectus experimur. discurrite per odores, sonos, &c. qui secundùm aliquos huiusmodi sunt naturæ, &c.

Secunda conclusio. per Dei potentiam esse possunt sensationes externæ etiam absente, & non existente sensibili. Probatur primò in Eucharistia aliquando videtur miraculosè Christus sub specie pueri; aliquando eius caro, & sanguis, &c. sed hęc fiunt per speciem à Deo productam causantem simul cum potētia sensationem talium sensibilium, & si non sint pręsentia secundùm esse reale, vt docet Diu. Thom. 3. *parte quæst.* 76. *art.* 8. Scotus, Durandus, & alij, ergo vera conclusio.

Probatur secundo, posita specie expressa sensationis ne- 271
cessariò sensibile videtur, quia est expressiua formaliter talis obiecti; sed huiusmodi species potest à Deo conseruari, etiam absente, & non existente sensibili; ergo tunc fiet sensatio; ergo vera conclusio. minor non est cur ab aliquo negetur; quia Deus potest in genere causæ efficientis se solo quidquid potest causa secunda (seclusis forsan actibus vitalibus.)

Confirmatur, quia lumen, quod pendet à luminoso, potest à Deo conseruari sine illo; ergo poterit & sensatio; eadem enim currit paritas.

Dicent esto Deus possit supplere concursum actiuum sensibili ad sensationem, non tamen potest supplere terminationem, quam exhibet, ad quam requiritur obiectum pręsens. respondeo, ad hanc terminationem non requiri pręsentiam obiecti secundum esse reale; sicut obiectum non pręsens potest terminare actum cognitionis, & illum specificare; ita etiam in sensatione, verum quidem est, quòd non representaretur, nisi vt pręsens: quia talis est natura sensuum externorum, vt sentiant obiecta pręsentia: quia in illa feruntur secundùm situm, distantiam, &c. nec alias possunt producere species nisi huiusmodi repręsentatiua. Ex quo

Deducitur, sensus externos non esse capaces notitię abstractiuæ; quia abstractiua notitia, vt docent Theol. vel tendit ad obiectum, vt sic, abstrahendo à pręsentia; vel cognitum in alio, qui modus cognitionis non competit sensibus externis. huic conclusioni non obstat auctoritate Aristot. qui solum secundùm viam naturalem locutus est.

Contra primam conclusionem instatur primò, ex Arist. 272
in lib. de insomnijs cap. 2. vbi docet, etiam abeunte sensibili, aliquando remanere sensationem; quo sensu videtur loqui etiam D. August. 11. *de trinit. cap.* 2. respondeo, aliquando euenire, quod lęsus sensus, vel alteratus à pręced. sensibili, dum ad nouum conuertitur, non adeò subitò potest recipere speciem, vnde phantasia decipitur, & intellectus iudicat esse idem obiectum, quod prius, licet re vera non sit. Videte Conimbricens. *quæst.* 2. *citato art.* 3. §. *verum*, & Ruu *quæst. citata, num.* 186.

Instatur secundo, odor, impulsus, & alia huiusmodi pendent in conseruari à proprijs causis, & tamen per aliquid temporis possunt durare sine illis: ergo & species sensibilium. respondeo negando antecedens: habent quidem minimam entitatem, qua de causa citius elanguescunt, non tamen pendent in conseruari.

Instatur tertio contra secundam conclusionem ; ergo posset gustus gustare rem absentem: ergo illa nutriri, & tactus rem absentem tangere; ergo corpus comburi igne absente. respondeo concessis sequelis, negando consequentiam, quia ad actionem physicam requiritur prȩsentia agentis.

Instatur quarto, sequeretur veras esse duas contradictorias, Petrum currere: quia sic videtur; non currere, quia verè non currit. respondeo negando sequelam: quia esset verum Petrum non currere secundùm esse reale: quia verè non currit, & Petrum currere, vt reprȩsentatur. Petrum autem currere, vt representatur, & non currere secundùm esse reale, simpliciter non sunt contradictoria. De hac quæst. plura affert Ouiedus *controuers. 4. de anima punct. 4.* nec ieiunus est noster Nouar. *lib. 1. axioma. 265.*

Soluuntur quædam dubia circa sensationem in communi, Quæstio Nona.

273 DVbitatur primo, an sensationes sint productiuæ alicuius termini. respondeo quamcunque sensationem proprium habere terminum ad intra productum. patet hæc responsio primo, quia sensatio eò ipso quòd est actio dicit productionem, non sui ipsius; ergo alicuius termini. Secundo per sensationem formaliter exponitur obiectum sensui; ergo per ipsam producitur expressio formalis, Tertio si in intellectu datur terminus intellectionis, vt communiter asserunt esse verbum, quod formatur, dum intellectus exprimit in se obiectum intelligendo: ergo etiam in sensu dabitur aliquod productum, quod producatur, dum sensus cognoscit proprium obiectum, quod aliqui vocant idolum,

Dices Aristot. 9. *Metaph. cap. 9.* ad actionem immanentem requirit, vt non terminaret ad aliquod opus; sed sensationes sunt actiones immanentes: ergo. respondeo Aristot. tantùm voluisse nihil per actiones immanentes produci extra, vt alibi tetigimus.

Aduerto tamen terminum sensationum, non esse medium, in quo sensus sentit obiectum. quasi quòd in hoc termino obiectum sentiatur, sicut in statua Cȩsaris, Cȩsar, sed quia sentit obiectum, illum terminum producit.

274 Dubitatur secundo, an sensus percipiant proprias sensationes: ita vt oculus videat se videre, auris audire, &c. respondeo primo, nullum sensum attingere proprias sensationes, vt *quod*: ratio est, quia illorum sensationes non participant rationem propriam obiectiuam: at nullus sensus potest ferri extra proprium obiectum, minor est certa. maior inductione monstratur: quia visio non est colorata: auditus, sonus, & sic de ceteris: quod etiam docuit Aristoteles, *de somno, & vigilia cap. 3.* vbi habet, non enim visus videt se videre. respondeo secundo quemlibet sensum attingere propriam sensationem eodem actu, ac obiectum, vt *quo*: ratio est, quia sensationes tali pacto sunt reprȩsentatiuæ obiectorũ, igitur dum percipit sensus obiectũ percipit, & sensationẽ vt *quo*, quia ipsis obiecta pcipit.

Instabis: intellectus intelligit actus sensuum internorum; ergo & ipsi sensus eos percipiunt. probatur consequentia, quia intellectus ab eorum operatione pendet in operari. Respondeo negando consequentiam, ad probat. satis esse, si sint in sensibus materialiter, non requiri quod sint formaliter, vt cogniti. alia argum. videri possunt apud Conimbricens. 3 *de anima cap 2. quæst. 1.*

275 Dubitatur tertio, an plures sensationes simul esse possint in eadem potentia, respondeo, cum Scoto *in 1. dist. 3. quæs. 6.* posse; ratio est, primo ab experientia, oculus enim percipit simul nigrum, & album. Secundo, quia potentia non adæquatur per vnicam speciem, consequenter vna non impedit aliam; neque quod volunt Thomistæ, quod oculus per eundem actum percipiat album, & nigrum, subsistit; quia potest deficere visio quò ad nigrum, si sensibile nigrum tollatur, remanente visione quò ad album; atque adeò patet fuisse duas sensationes. Verum quidem est, quòd multoties non adeò perfectè sentiuntur plura, ac si tantùm vnum; sed hoc non prouenit ex parte obiecti, quod non imprimat perfectam speciem, neque ex parte potentiæ, quæ non concurrat secundùm se totam ad omnes simul; sed ex parte attentionis, quæ ab anima adhibetur. hæc enim ad plura distracta, non adeò perfectè ad singula vacat: immò aliquando, & si sensationes eliciantur, viuens non percipit se percipere obiectum defectu huius attentionis; vt quis absortus vehementi speculatione, intuens diuersa obiecta.

276 Dubitatus quarto, an in sensatione contingat error. respondeo iuxta diuisionem sensibilis allatam, circa sensibile commune nunquam falli sensum circa magnitudinem, & figuram, vt sic, &c. quia non potest non percipere magnitudinem aliquam, & aliquam figuram, quæ imbibuntur in quocunque sensibili, potest autem falli circa cȩtera sensibilia communia, & in communi, & in particulari, vt experientia patet multoties sensum. apprehendere sensibile proprium quiescere, & si moueatur, fractum in duas partes, quod est integrum, &c. circa sensibile psoprium potest errare sensus circa hoc, vel aliud sensibile in particulari: sic oculus apprehendit vt fuscum, quod est album, &c. circa verò sensibile proprium in communi, non potest esse error: quia nullus sensus potest ferri extra proprium obiectum; sic oculus semper percipit coloratum; nec circa hoc fallitur; & in hoc tantùm sensu dixit Aristot. *text. 63.* sensum circa sensibile proprium non falli.

Pro perfecta autem intelligentia, quando est dubitatum, an sensus possit falli, aduertendum, dubium non esse de vero errore formali, qui consistit in eo, quod attribuitur alicui, quod ei non competit, vel negatur, quod verè conuenit: de hoc enim nullum dubium cum sensui non competat compositio, aut diuisio; sed sensus est, an erret aliquando apprehendendo obiectum prȩsens, aliter quàm sit, & in hoc tantùm sensu processere nostræ responsiones.

An sensus externi perfectiores sint in homine, quàm in brutis, Quæstio Decima.

277 SVpponendum primo cum Aristotel. 3. *de anima cap. 1.* D. Thom.. *parte quæst. 78. art. 3.* & ferè cum omnibus Theol. phil. & medicis, sensus externos esse tantùm quinque, videlicet, visum, auditum, odoratum, gustum, & tactũ.

Supponendum secundo, dum quærimus, an sensus externi sint perfectiores in homine, quam in brutis. quæst. non esse, de perfectione specifica ex iis, quæ diximus, cum de specificatione potentiarum, constat sensus omnes eiusdem speciei esse in omnibus animalibus; sed dubium est, de quadam perfectione accidentali, quæ prouenit ex perfectiori dispositione organorum, quibus sensationes exercentur. his suppositis.

Tractant ex modernis hanc quæst. Conimbricens. *2. de anima quæs. 1. art. 2.* & Rnu. *tract. de sensibus externis quæs. 2.* cum quibus.

Prima conclusio. sensus tactus perfectior est in homine, quàm in cȩteris animalibus. est expressa Aristotel. *tex. 94* & D. Thom. *ibidem*. & probatur; quia perfectio cuiuslibet sensus consistit in temperamento, quod exigit in primis qualitatibus, quod quidem in tactu est quædam æqualitas illarum; sed hæc reperitur magis in homine, quàm in cȩteris animalibus: ergo.

278 Secunda conclusio. Sensus gustus etiam perfectior est in homine. est Aristotel. *eodem loco*. probatur primo eadem ratione, ac de tactu; quia gustus tactus quidam est, vt docet idem Aristotel. vnde & ipse accedit ad idem attemperamentum.

Probatur secundo, quia homo plures saporum differentias percipit, quàm cȩtera animalia. Sic si sit quædam minima amaritudo, vel acrimonia percipietur ab homine, non à brutis.

Tertia conclusio. Cȩteri tres sensus odoratus, auditus, & visus perfectiores reperiuntur in multis animalibus, quàm in homine est etiam Aristotel. *eodem loco*, & D. Thom. *lect. 19.* nec potest melius probari, quàm multis experimentis, quæ afferuntur à naturalistis, de acuitate olfactus, visus, & auditus, multorum animalium, quæ vtique in nullo homine reperitur. sic aquila dicitur acutius videre prȩ homine; talpa audire; formica olfacere, &c.

Sed contra hanc vltimam conclusionem instatur. anima sensitiua perfectior est in homine, quàm in cȩteris animalibus, ex coniunctione cum anima rationali, ergo perfectiores habet potentias prȩ illis: ergo omnes sensus sunt perfectiores in homine. Respondeo dato antecedente, negando consequentiam, quia cum anima sensitiua ex cõiunctione reali cum rationali requirat perfectius corpus, quàm cȩtera animalia, scilicet perfectius attemperamentum,

tum, hoc temperamentum inuoluit quidem perfectiorem tactum, & gustum, vt diximus; non autem ceteros sensus, immò necessariò sequitur, si sit perfectior tactus, & gustus, ceteros esse imperfectiores; quia optima dispositio organorum pro illis infert non adeò bonam pro istis. fusius apud Ruu. *loco citato, §. pro solutione* 1.

An omnes Sensus externi requirant Speciem impressam. Quæstio Vndecima.

279 TOletus 3. *de anima quæst.* 2. & Valles, 2. *contra med. cap. penult.* existimarunt tactum non operari per speciem; sed ex eo quòd qualitates actiuæ imprimant sui similem in tactu; vel in non actiuis, quia tactui contiguæ fiant fieri tactus sensationem. Hurt. *disp.* 12 *de anima, sect.* 1. solum visum, & auditum docet per species sentire; alij apud Ruu. *tract. de sensu tactus*, volunt potentiam debere immutari, & realiter, & intentionaliter, per speciem: ipse vero Ruu. etiam vult, ad tactum prerequiri immutationem naturalem, sed hanc nihil aliud esse, nisi contactum obiecti tangibilis. Conimb. verò *cap.* 11. *q.* 3. docent, omnem sensum operari, per species. Pro nostra sententia

Prima conclusio. non omnis sensus externus operatur per speciem. Probatur primo non est minus potens sensibile ad sensum, ac intelligibile ad intellectum; sed aliquando intelligibile potest intelligi sine specie, ergo & sensibile sentiri; ergo dandus aliquis sensus, qui possit sentire sine specie: ergo vera conclusio. maior patet; quia sicut intelligibile est adequatum obiectum intellectus, ita sensibile sensus. minor probatur: quia ex communi DD. sentẽtia Deus videtur a Beatis sine vlla specie, immò secundum D. Thom. & alios quamplures Theol. Angeli se ipsos vident, sine specie, obiecto supplente vicem Speciei.

Probatur secundo, aliqua sensibilia requiruntur maximè presentia proprijs sensibus: ergo non requirunt Species, ergo vera conclusio. anteced. patet. saltem in gustu, & tactu. Prima conseq. prob. quia species requiritur, vt vicaria obiecti, ad supplendam eius absentiam. expendatur benè natura intellectus, & sensus, & constabit, quòd si intellectus potest ferri in aliquod obiectũ sine specie, cum potest esse intimè presens, non est, cur negetur, & sensibus, si habere possunt intimam presentiam suorum obiectorum.

280 Secunda conclusio. visus, & auditus operantur per species. probatur primo, quia non vniuntur immediatè proprijs obiectis: ergo per speciem: ergo per speciem operantur. consequentiæ patent ex dictis: quia obiectum debet vniri sensui, vt actiuè concurrat ad sensationem. anteced. probatur de visu experientia, quod visibilia distant à visu; de auditu, sonus fit per motum localem, vt infra, extra aures: ergo visus, & auditus non vniuntur immediatè proprijs obiectis.

Probatur secundo, in sensibus, qui per speciem operantur, percipitur vndè sit obiectum; quia species representãt, vnde emittuntur: at cum fit visio, & auditus, percipitur vnde primo sit visibile, & primo sit factus sonus: ergo visus, & auditus operantur per speciem.

Tertia conclusio. olfactus, gustus, & tactus non operantur per speciem. Probatur vnica ratione: quia horum obiecta sunt maximè presentia his sensibus, vt magis infra: ergo frustra essent species.

Contra primam conclusionem instatur primo ex Arist. *tex.* 121. vbi docet commune esse omnibus sensibus recipere formas sine materia, scilicet species impressas, vt alibi diximus: ergo omnis sensus ex Aristot. operatur per species. respondeo tex. esse adeò clarum, vt nulla interpretatio dari possit, quæ non sit contra litteram; quare sicut ab eo discessimus, in eo, quòd sensibile supra sensum impediat sensationem. discedimus etiam in hoc.

281 Instatur secundo, obiectum est immutatiuum potentię, sed non immutatione reali; alioquin qualitates secundæ, non essent obiecta: ergo intentionali: ergo producendo speciem: ergo per speciem omnis sensus operatur. respondeo aliqua obiecta, esse immutatiua antecedenter ad sensationem, illa scilicet, quæ presentia esse non possunt: quia sui species producunt: aliqua tantùm per ipsammet sensationem, quia sensatio est etiam ab obiecto, & per ipsam potentia immutatur.

Instatur tertio; quilibet sensus antequam operetur, debet fieri similis obiecto, fit autem per speciem impressam; ergo. respondeo primam partem anteced. esse veram de similitudine virtuali, vt alibi diximus, non de formali. ad secundam partem, & speciem, & etiam obiectum, si immediatè fiat contiguum sensui, posse facere similem virtualiter: hæc enim similitudo in hoc consistit, quòd sensus fiat potens ad eliciẽdam similitudinem formalem: hoc autem æquè habetur si imprimatur species ab obiecto, ac si obiectum ipsum cõcurrat immediatè sine specie. idem argum. omnino valeret, etiam in intellectu, & tamen intellectus ex sola presentialitate obiecti potest reddi potens ad intellectionem.

Instatur quarto, contra secundam conclusionem? sonus potest immediatè attingere sensum auditus: ergo nõ operatur per speciẽ: antec. prob. quia sonus qualitas, quædam est, quæ successiuè producitur per medium: ergo pertinget ad sensorium auditus. respondeo non esse impossibile sonum aliquando attingere auditum: vt si ibi fiat; quo casu non inficiarer superfluas esse species; vt plurimum autem negatur ant. ad probat. negatur assumptum, quòd producto sono à corporibus, quæ percutiuntur, fiat deinde successiuè, in medio, quomodo enim in medio formari possũt verba humana? quomodo concentus? quæ omnia audita percipiuntur. dicendum igitur sonum speciem producere in medium, per quam ad auditũ deferatur, & fiat auditio.

Licet autem negauerim gustum, tactum, & olfactum operari per species; concedo tamen aliquando posse, vt si obiectum non esset presens, & de potentia supernaturali sentiretur, vt presens, quod posse fieri asseruimus; tunc enim Deus speciem obiectorum imprimeret in sensorijs, quibus medijs fieret sensatio.

Quarta conclusio. sensus qui nõ operantur per species, 282
nec etiam indigent immutatione naturali per qualitatem similem productam in sensorio. probatur, quia qualitates non actiuæ non possunt naturaliter immutare producendo qualitates sui similes: quòd si dicant in illis satis esse si contiguæ sint, idem dicendum etiam de actiuis, cum omnes æquè concurrant ad sensationem. quare & si qualitates actiuæ in tactum producant similem qualitatem, hoc non est, vt fiat sensatio tactus; sed consequenter, vt docet Ruu. *loco citato num.* 36. facta sensatione, quia sensatio fit in instanti: productio illius qualitatis, qua contraria expellitur, non sine successione.

De Sensu Tactus. Quæstio Duodecima.

OMnia quæ pertinent ad tactum comprehendit Arist. 283
cap. 11. & nos motis diuersis dubitationibus presenti quæst. omnia attingemus, quæ necessaria videntur animastico, relicta exquisitiori tractatione Medicis, quod & in ceteris sensibus faciemus in proprijs illorum qu. igitur

Dubitatur primo, quodnam sit organum tactus. respondeo esse neruos, carnem, & quidquid nomine carnis comprehenditur, in quacunque parte corporis. probatur, quia ibi est tactus, vbi est eius operatio; at operatio illius est vbi lęsio, at tum caro, tum nerui lędũtur ab excessu primarum qualitatum; quod ideò in illis dolorem sentimus; ergo, & si contrarium videtur docere Aristot. *in hoc* 2. scilicet solos neruos esse organum tactus, non sibi constat, cum 1. *de histor. animalium, cap.* 4. & 2. *de partibus animalium, cap.* 1. *&* 5. tradiderit carnem esse organum tactus, quomodo autem possunt conciliari loca Aristotel. videantur Conimbricens. *cap.* 9. *quæst.* 1.

Dices quare ossa, non sint organa tactus. respondeo ossa esse frigidiora, & sicciora vtpotè magis participantia naturam terræ, consequenter non habent debitum attemperamentum pro organo tactus, quod in quadam æqualitate primarũ qualitatũ cõsistit: quare & si in ossibus videamur dolere, nõ tamẽ dolemus, sed dolor est in neruis, & carne.

Dubitatur secundo, an tactus requirat aliquod medium. respondeo negatiuè, tum de medio externo: quia tangibile debet immediatè coniungi animali tangenti; tum de interno, scilicet aliqua parte animalis, qua mediãte fiat tactus hoc enim medium aliud esse nõ potest, quàm caro; at caro est organum tactus, (quidquid dicat Aristot. à quo in hoc discedimus) si caro verum medium tactus constituit, vt videtur statuere *ca.* 11. *citato.* scio non deesse, qui dicãt Arist. se retractasse *in lib. citatis de hist. & de partib. animal.* nihil ad nos. possemus etiam dicere per accidens, & impropriè loquendo tactum aliquando habere medium, neruus enim, qui est sensorium tactus, sentire non potest, dũ carne

regitur, nisi per carnem ei contiguam fiat tangibile; at non est proprium medium: quia medium ipsum non sentit; at caro verè sentit eandem qualitatem, quam sentiendam apponit netuo.

284 Dubitatur tertio, an tactus sentiat solum qualitatem existentem in obiecto, vel etiam receptam in organo. Respondeo vtramque. quidquid dicat Ruu. *de tactu quæst.* 5. & noster P. Lanfranchi *Opusc.* 36. *cap.* 4. *num.* 4. ratio est 1. quia non minus sensibilis qualitas postquam est producta in organo, ac esset, cùm tantùm in obiecto. Secundo, quia si quis applicaret manum Soli, calorem sentiret, & tamen alius non esset calor, nisi qui in organo receptus; Sol enim non est formaliter calidus; ergo sentiret qualitatem in se existentem.

Aduerto tamen & si tactus per nos sentiat qualitatem in se receptam, non tamen sentire eant, quæ ad constitutionem spectat proprij organi; ratio est, quia illa supponitur ad sensationem necessaria; at si & illa sentiretur, vtique sine se ipsa fieret sensatio; quod si sic, & ceteræ qualitates sine illa possent sentiri, consequenter non requireretur debitum temperamentum organi.

Dubitatur quarto, an tactus sētiat in obiecto solas qualitates, quæ excedunt intensionem temperamenti proprij organi; vel etiam æquales, & inferiores. respondeo sentire solum excedentes. est Aristot. *tex.* 118. patet etiam experientia; quod non sentitur aqua calida, vt vnum, nec frigida vt vnum; non enim tactus discernit calorem aquæ, & tamen vt plurimum aliquis calor est in aqua: quia ferè nunquam est frigida in summo; ratio est, quia omne organum debet esse denudatum, à natura obiecti, vt illud sentire possit, vt docet idem Aristot. *tex.* 119. at tactus vtpotè mixtum quoddam, non potest esse denudatus primis quatuor qualitatibus, quæ sunt præcipuum obiectum ipsius, ex eodem Aristot. *text.* 117. ergo tantùm illa sentiet secundùm excessum supra temperamentum. Confirmatur quod temperamentum sensorij tactus est in quadam temperatione primarum qualitatum, vt plures differentias illarum sentire possit.

285 Dubitatur quinto, an tactus differat specie secundùm diuersas partes, in quibus insidet. respondeo, cum communi negatiuè. ratio est, quia idem obiectum habet in omnibus partibus, scilicet qualitates primas, & secundas tangibiles, & eodem modo illum immutat quò ad omnes partes. qui plura vult de hoc sensu videat Conimb. *cap.* 11. *qu.* 1. & Ruu. *loco citato.*

De Sensu Gustus, Quæstio Tertia decima.

286 DE gustu, de quo Arist. *cap.* 10. dubitatur primo quodnam sit eius organum. respondeo à cerebro vsque ad cuspidem linguæ deduci duos neruos, ex quibus alij minores, per totam linguam sparguntur, qui deinde reguntur quadam carne rara spongiosa, &c. in his igitur neruis consistit organum gustus. ita communiter philos. & med. apud Ruu. *tract. de sensu gust. q.* 2. in cuspide autē præcipuè viget hic sensus, vt docet Arist. 1. *de hist. anim. c.* 11. ideò, vt cibos degustemus vix cuspide linguæ tangimus.

Dubitatur secūdo, an gustus requirat aliquod medium, respondeo medium externum non adesse, quia nisi cibi at tingant linguam, & palatū, non sentiuntur: de interno verò, dico, etiam non haberi, quia medio humore, qui in omni cibo gustando reperitur, vt docet Arist. *text.* 102. sapor per carnem illam spongiosam peruenit immediatè ad ipsos neruos, sensorium gustus, & fit sensatio.

287 Dubitatur tertio quodnam sit obiectum gustus. respondeo esse saporem, qui aliud nō est, quàm secunda quædam qualitas ex humido aqueo, & sicco terreo, facta à calore prædominante humido, diuersas habet species, recensitas ab Arist. *c.* 10. scilicet dulce, amarum, pingue, salsum, acre, acerbum, acutum, & acidum; & si quæ aliæ ad has reducuntur, inter quas primam contrarietatem constituunt dulce, & amarum ex eodem Aristotel. *tex.* 107.

Dubitatur quarto, an gustus differat specie à tactu, ratio dubitandi: quia *in his lib.* & alibi Arist. gustum, tactum quendam appellat. respondeo affirmatiuè. item gustus in particulari loco tantùm residet, nec implicat in eodem organo esse dispositionem pro vtroque sensu: nec Aristot. aliud vult, nisi gustum, tactum quendam esse, quatenus non sentit sapores nisi immediatè, corpus saporosum tangat, linguam, palatum, &c. De hoc sensu diffusius apud Conimb. *cap.* 10. & Ruu. *loco citato.*

De Sensu Olfactus, Quæstio Quarta decima.

DE odoratu agit Arist. *toto ca.* 9. dubitatur primo quodnam sit eius organum, pro quo notandum, à cerebro, 288
vsque ad interna foramina nasi iuxta cauitates oculorum deduci duos quasi canales, in quorum extremitatibus sunt duæ caruncula ad modum extremitatis mamillæ, quod ideò carunculæ mamillares appellatæ sunt: ante has carunculas collocatum dicitur quoddam os spongiosum, seu caro Spongiosa, quæ aspiratione dilatatur, & extenditur, retentione aeris constringitur; quòd ideò cooperculum mamillarum appellata est. hinc initium ducunt duo foramina nasi per quæ plures nerui sparguntur; hoc notato. alij organum olfactus in cerebro: alij in neruis, per nares distributis; alij verò in carunculis mamillaribus collocarunt; cum quibus ad dubitationem respondeo, organum olfactus in his carunculis coosistere. probatur, quia cerebrum est frigidissimum, consequenter ineptum, vt sit organum alicuius sensus; neque olfacimus, nisi aspirando: quia aspirando aperitur via, ad sensorium olfactus: neq; potest consistere in neruis, qui per nares spargūtur; alioquin attiguo corpore odoroso naribus sentiretur contra experimētum; remanet igitur, vt consistat in carunculis mamillaribus.

Dubitatur secundo, supposito odorem esse obiectum olfactus, quid sit odor. respondeo cū Arist. *de sensu & sensibili c.* 5. & *hic c.* 9. odorem nō esse fumidam exhalationē, quia fumida exhalatio substantia quædam est, at nulla substantia esse potest obiectum sensus; sed esse secundam qualitatem ortam ex temperamento primarum, prædominante siccitate: odorū differentias difficiliter percipimus propter huius sensus hebetudinem; ideò nec nomina propria eis applicamus: sed à saporibus transferimus ad odores, videri possunt apud Conimb. *c.* 9. *q.* 2. apud quos etiam soluuntur quædam argum. contra originem odorum à nobis admissam: item apud Ruu. *de sensu olfactus quæst.* 1.

Dubitatur tertio, supposita experientia, quod corpus odorosum, etiam distans ab olfactu sentiatur, quomodo immutet medium, an realiter producendo realem odorem, 289
qui ad olfactum pertingat, an intentionaliter producendo sui speciem. respondeo cum Auic. 6. *natur. parte* 2. *caput. de olfactu.* Alb. Mag. & alij, vt refert Ruu. *quæst.* 2. *nu.* 18. immutare realiter per fumidam exhalationem, vel vaporem, in quo, insidet odor: resoluitur hic vapor, vel exhalatio ex corpore odoroso, & mixta aeri, vel alij medio, tādem peruenit ad olfactum: ratio est: quia si intentionaliter tantùm moueret odor, non esset, cur impediretur à vitro: sicut nō impediuntur species soni, & coloris: item in instanti posset odor sentiri, cuius species non habeant contrarium in produci, vt patet de speciebus coloris: & tandem quia aliquādo realiter odor immutat, vt quando, vsque ad cerebrum pertingit; ergo dicendum semper, eodem modo immutare, scilicet realiter.

Sed contra instatur primo breui tempore totum corpus odorosum resolueretur in vapores. respondeo hoc futurum, si calor continuè agat in corpus odorosum, vt patet de aquis odoriferis. 290

Instatur secundo exhalatio fumosa. nō posset deferri ad tantam distantiam, in qua dicuntur corui, & alia animalia olfacere cadauera. respōdeo primo multoties hæc animalia casu venire, vbi cadauera. respondeo secundo, si non casu, posse vmenti, aut caloris, vaporem odorosum, etiam ferri ad magnam distantiam.

Instatur tertio eodem modo posset sentiri odor in quocunq; loco sentiatur, sed est contra experientiam, quia magis sentitur in parte propinqua corpori odoroso: ergo agit per species intentionaliter vniformiter difformiter. respōdeo negando sequelam: quia exhalatio dissipatur, quo magis per medium defertur, ideo in minori quantitate, attingit sensorium olfactus: ideò minus sentitur. hinc

Patet quid dicendum, an olfactus habeat medium: si enim nomine medij intelligatur id, quod mediat inter odorem, & olfactum. olfactus nullum habet medium, quia immediatè proprio sensibili vnitur: si verò de medio, quod interpositum, inter corpus odorosum, & olfactum non impediat olfactionem, dicendum esse aerem, & aquam: quo sensu tantùm forsan, locutus est Arist. Diffusius de- hac

hac materia apud Conimb. *toto cap.9.* Ruu. *tract. citato*, & Hurtad. *disp.17. sect. 4.*

De Sensu auditus. Quæst. Quinta decima.

291 CIrca hunc sensum, de quo Arist. *cap. 8.* dubitatur primo, quid sit eius organum. pro responsione supponendum, intra ipsos aurium anfractus dari membranam quandam, quæ aperit cauitatem orbicularem ad modum tympani, quod ideò appellatur tympanum; sustentatur hæc membrana tribus ossibus. Primum simile est incudi. Secundum malleolo. Tertium stapedi, & hoc timpanum affixum est cuidam neruo terminanti ad cerebrum, per quem descendunt ad ipsum tympanum spiritus animales; intra autem illam cauitatem dicitur residere quædam substantia tenuis, quæ ob similitudinem, quam refert, aeris, appellatur aer congenitus: hoc supposito. respondeo cum Aristot. *tex. 83. & de partibus animalium cap. 10.* & cum communi, organum auditus residere, in illo aere: quia non apparet ad quid aliud possit deseruire, & cur tanta industria illum natura ab omni externo nocumento vallauerit, nisi quia sollicita de organo auditus. De quo diuitem doctrinam habes apud Philosoph. eminentiss. Licetum cap. 31. tom. 2. de quæsitis.

Dubitatur secundo, supposito, sonum esse obiectum auditus; quid sit sonus. Supponendum primo, ad generandum sonum tria corpora, vel saltem quæ tribus æquiualeant, requiri. scilicet corpus percutiens, percussum, & medium, quod ex percussione vnius ad aliud expellatur.

Supponendum secundo requiri, vt corpora percutiens, & percussum, quæ dicuntur sonatiua, sint dura, vel duris æquiualeant, & magno impetu collidantur, vt corpus interceptum constrictum quasi frangatur, & expellatur: ideò corpora sonatiua, quò magis polita, eò melior editur sonus: quia plus corporis intermedij intercipitur simul à corporibus inuicem percutientibus, & atteritur.

Supponendum tertio sonum non fieri sine motu, patet experientia; & duplicem motum semper intercedere, scilicet illum, quo corpora sonatiua se collidunt, & illum, quo corpus interceptum frangitur, & resilit.

Supponendum quarto motum corporis intercepti, à corporibus se collidentibus, dupliciter posse spectari, & vt motus est tendens ad diuersam vbicationem, & vt fractio quædam est, & expulsio. his suppositis.

292 Respódeo, sonum esse attritionem corporis intercepti, à corporibus sonatiuis (dixi à corporibus sonatiuis, quia si daretur attritio corporis alicuius intercepti inter alia corpora, non per hoc illa attritio esset sonus) probatur primo: quia posita hac attritione habetur sonus, & qualis est hæc attritio, talis est sonus. Secundo, quia si sonus qualitas quædam esset realis de nouo producta, aliquod subiectum denominaret, sed nullum denominat: ergo. huius sententiæ sunt Themist. & omnes interpretes Græci, immò Aristot. ipse *text. 85.* multa argumenta obijciuntur apud Conimbr. *cap 8. quæst. 1.* & Ruu. *quest. 1. tract. de sensu auditus*; sed facilè soluentur aduertendo nos non dicere, motum corporis resilientis, vt sic esse sonum; sed vt attritio quædam est corporis intercepti, à corporibus sonatiuis, se collidentibus. hinc

Deducitur primo, quodnam sit causa effectrix soni; dicendum enim, esse ipsa corpora sonatiua: quatenus se collidendo intercipiunt aliquod medium, & illud dissipat.

Deducitur secundo, subiectum soni esse solum corpus interceptum, quia ipsum solum est, quod atteritur, & frangitur, & in ipso solum subiectatur ipsa attritio.

293 Dubitatur tertio, quomodo sonus deferatur ad audiíi. ad quod relictis varijs Doctor. sensibus apud Conimbric. *quæst. 2. art. 2.* & Ruu. *quæst. 4.* respondeo, cum communi apud eosdem, sonum realem producere sui speciem in auditum, & totum medium, sicut color in visum, & habita specie auditum auditionem elicere: ratio est in nostra sententia clarissima; sonus est attritio, sed hæc attritio non accidit, nisi vbi corpora sonatiua se collidunt: ergo ibi tantùm est sonus realis: ergo, si non potest realiter ad auditum pertingere, pertinget intentionaliter: quia omne obiectum vniri debet propriæ potentiæ ad eliciendam sensationem; ergo per sui speciem.

Dices primo. Species producuntur in instanti, sonus auditur primo ab illis, qui propè, quam qui longè existunt: ergo non defertur per species, respondeo species, sequuntur naturam proprij obiecti: quia igitur sonus, vt potè motus plures dicit partes successiuas; ita etiam species successiuè producit, quò ad ipsas partes: at quò ad partes medij in instanti: ideò autem aliquando videtur prius auditi ab eo, qui propè, quam ab eo, qui longè: quia in principio motus, est minus intensus, quam in medio; consequenter non operatur in tanta sphæra, quod possit audiri, ab eo, qui longè; patet experientia, sonum non semper prius audiri ab eo, qui propè, quàm ab eo, qui longè: quia eadem vox eodem tempore auditur ab omnibus in aliqua sphæra existentibus.

Dices secundo. Si per species in instanti deferatur sonus, eodem tempore dum exploditur bombarda, videretur lumen, & sonus audiretur, & tamen contra accidit. respondeo negando sequelam, quia lux non pendet à motu in produci, benè sonus.

Dubitatur quarto, quodnam sit medium soni. respondeo duplicem sensum habere posse hoc dubium: primo, quodnam sit medium, per quod deferatur species soni. Secundo quodnam sit corpus aptum, quo intercepto, edatur sonus. Quo ad primum respondeo, esse & corpus solidum, & corpus fluidum. patet experientia, quòd si sonus edatur in cubiculo clauso, auditur etiam extra; vbi nota differentiam inter species visiles, & audiles: aliter sentit Hurtad. *disp. 17. sect. 5.* vbi negat in aqua audiri sonum; sed experientias in contrarium non soluit, & si conetur soluere. aduertit hoc etiam Ouiedus *de anima contron. 4. punct. 1. §. 2.* videatur. Quo ad secundum respondeo cum Aristot. *tex. 79.* ex attritione ne dum aeris, sed etiam aquæ produci sonum: patet experientia, quia sub aqua pisces, & natantes sonum producunt; verum quidem est, quòd aqua minus est idonea, vt fatetur idem Arist. 294

Dubitatur quinto, quid sit vox, quæ sonus quidam est; Respondeo ex Aristot. hic *tex. 89. & 90.* huiusmodi definitionem deduci posse. *vox est sonus animalis factus per collisionem aeris, à pulmone attracti, atque emissi per respirationem, cum aere in gurgulione retento, & cum quadam imaginatione*. quæ definitio patebit, si explicetur, quomodo efformatur vox: igitur ad vocem efformandam plura concurrunt instrumenta. Primo in ore præter viam, qua deglutitur cibus, & mittitur ad ventriculum, adest alia, quæ ducit ad pulmones, multis flexuosis partibus anfractuosa; quòd ideò aspera arteria appellata; huius viæ principium in faucibus, quod larinx dicitur; contegitur membrana quadam epiglotis dicta, ante quam est gurgulio, dictus etiam vuula; in ore postea sunt dentes, labra, lingua, &c. modo pulmones per asperam arteriam aerem attrahunt, attractum vi motrici expellunt, expulsus impingitur, & diuerberatur per totam asperam arteriam, cum aere ibi existente, impingit etiam in epiglotideim, postea ad guttur impactus sonum aptus est edere; ibi præcipuè motu linguæ variè diuerberante addentes, & palatum attritus, elicitur sonus, qui dicitur vox, imperante appetitu, cui omnia membra obediunt ad apprehensionem phãtasiæ, vt tali, vel tali pacto diuerberetur, &c. vt tales, vel tales edantur voces; & si hæc fiant in homine, in quo enumerata instrumenta modo quodam perfectiori reperiuntur edi potest sonus dearticulatus, qui dicitur loquela, aptus ad manifestandum alijs internos conceptus. quare sonus magis patet, quàm vox, cum etiam in inanimatis esse possit: vox magis, quàm loquela: quia etiam brutis competit; loquela minus cæteris, cum soli homini ordinariè loquendo conueniat.

Dubitatur sexto, quid sit Echo. respondeo cum Aristot. *tex. 80.* Echo esse sonum reflexum, seu repercussum à corpore duro, concauo, &c. circa verò modum, quo sit omissis varijs explicandi modis apud Ruu. *qu. 5.* & Conimbricens. *qu. 2. art. 2* eò quòd ex omnibus inexplicabiles emergant difficultates, vt patebit attentè consideranti. respondeo, fieri Echo: quia species soni vtpotè virtualis eius similitudo, si impingat in tale corpus concauum, vim habet producendi eundem sonum, sicut in organo habet vim producendi sensationem, qui deinde multiplicans species, ad auditum, iterum sentitur; sicut species visiles, si reflectant in speculo, vim habent producendi imaginem in illo, &c. ideò autem in aliquibus locis eadem Echo multiplicatur; quia species à sono primæ Echos producta impingit in aliud corpus concauum, & iterum eundem sonum producit, cuius species possunt in aliud corpus reflecte- 295

ctere, & sic de ceteris; non per hoc tamen fiet processio in infinitum, quia ille sonus semper minus intensus repetitur, vt tandem languescat; & si quæratur cur Echo non nisi vltimas syllabas repetat, dici potest, ideò esse; quia species primarum syllabarum repetētes non audiuntur, dum vltimæ proferuntur; quòd ideò multæ sunt Echus, quæ non ita citò repetentes, totum prolatum sermonem remittunt; & si hic etiam modus explicandi non immunis videatur ab aliqua difficultate, scitote Echo magis inter naturæ portenta admirandam, quàm eius naturam dilucidè explicandam.

De Sensu Visus, Quæstio Sexta decima.

296 De sensu visus, qui inter omnes externos est præstantissimus, agit Aristot. *cap.* 7. & cum eo omnes expositores precipuè Conimbric. *cap.* 7. *quæst.* 7. & Ruu. *tract. de sensu visus q.* 8. clarè explicant structuram oculorum, medijs quibus videtur exercere potentia huius sensus. De hoc sensu dubitatur primo, in quo consistat eius organum. Pro responsione notandum, ad compositionem oculorum concurrere duos neruos, qui optici dicuntur, seu visorij, qui à cerebro descendentes species visus, transmittunt ad sensum communem, & spiritus animales à cerebro ad sensorium ipsius visus, ad sensationem necessarios; porrò hi nerui tendunt alter ad oculum sinistrum, alter ad dexterum, & antequam ad oculos perueniant inuicem connectuntur; deinde iterum diuisi, oculos attingunt; insuper septem musculos: quinque tunicas; tres humores, quorum omnium centrum tenet humor quidam crystallinus, sic appellatus, eo quòd pellucidus sit veluti crystallum: tota lis est, an organum visus sit in hoc humore crystallino, an in congressu neruorum opticorum, vt censuit Auicen. an in aliqua ex tunicis, vt Tol. Respondeo cum Aristot. 3. *de hist. animalium cap* 9. *& alibi*, Gal. & cum communi, consistere in humore crystallino: ratio est, quia clauso vno oculo intensius videtur, quòd non accideret, si in neruis consisteret: item in aliquibus, qui optimè videbant, testatur Vesal. dissecatione anatomica, se expertum neruos opticos, non coniunctos; ergo in hac coniunctione non consistit organum visus: denuò adeo sollicita fuit natura de humore crystallino, vt tutiorem sedem, ei tribueret, tot tunicis, humoribus, &c. quasi vallauit: ergo signum hoc esse organum, Vide nostri æui philos. principem Licetum l. cit. cap. 17.

297 Dubitatur secundo, an visio fiat per intramissionem, vel per extramissionem. Pro intelligentia dubij notandum. Plat. in Thæteto, quem multi sunt secuti existimasse visionem fieri tali pacto, quòd ab oculis egrederentur radij ad obiectum pertingentes, visibile illud redderent, & affectis alteratione illius obiecti, ad potentiam retrocedentibus, tunc fieri visionem. hoc notato respondeo, visionem non fieri per extramissionem radiorum, sed per intramissionem specierum ab obiecto productarum in potentia visiua, cum Aristot. *cap.* 7. & tota schola Peripat. ratio est primo, quia æquè videretur obiectum paruum ad magnam distantiam, ac magnum; quia si radij emissi ab oculis pertingere possunt ad magnum, possunt & ad paruum. Secundo hi radij sunt, vel corpora: vel accidentia. non primum, quia sequeretur penetratio corporum, vt inferebat Aristot. de lumine: si accidentia, non talia, quòd à potentia egressa transeant ad obiectum, & iterum ab obiecto ad potentiam: quia accidens non transmigrat de subiecto in subiectum: ergo remanet, vt potentia visiua ea educat de obiecto: deinde obiectum similia educat de potentia: ergo visio verè non est per extramissionem, et quia potentia nihil extra mittit: sed per intra susceptionem, quia ab obiecto intra suscipit radios. sed quis non videat, omnia esse inutilia, & ad nihil conduci, quòd potentia radios educat de obiecto, cum de se satis sit visibile? satis igitur est, quòd ab eodem suscipiat speciem, per quam illi vniatur ad visionem eliciendam.

298 Dubitatur tertio, quid sit lumen, sine quo visio esse non potest. pro responsione supponendum ex Scalig. *exercit.* 71. & Zab. *lib.* 1. *de visu cap.* 4. Scoto, & alijs, aliud esse loqui de luce; aliud de lumine. lux enim est, quæ in corpore lucido tanquam forma inhæret: lumen verò, quod à corpore lucido producitur in medium, &c. hoc supposito,

Dico primo lumen esse qualitatem naturalem, & intentionalem simul. est cum Scoto *in* 2. *distin.* 13. *quæst. vnica*, Durando *eodem loco*, Caiet. 1. *parte quæst.* 67. *art.* 3. §. *ad hoc breuiter*, Zab. *lib. citato ca.* 6. & alijs contra Empedoclem apud Aristot. *hic*, qui lumen dixit corpus, & contra alios, qui illud, vel formam substantialem: vel qualitatem tantùm naturalem posuerunt. Probatur primo, quòd non sit corpus: nec forma substantialis. lumen simul est cum corpore diaphano, & deficiente, adhuc illud corpus perseuerat in suo esse; ergo neque est corpus, neque forma substantialis: quia nec duo corpora simul esse possunt: nec aliquod idem ablata forma substantiali remanere.

Probatur secundo, quòd sit forma naturalis, & intentionalis simul. lumen in organo, & in medio receptum est ratio sentiendi visile, nec ipsum sentitur, vt experientia patet: item effectus reales producit, calefacit, exsiccat, &c. ergo est, & qualitas intentionalis, & naturalis. Probatur consequentia, quia non alia ratione species sensiles dicuntur qualitates intentionales, nec qualitates puræ intentionales reales effectus producunt, &c. ergo.

Dico secundo, lucem, & lumen ad corpus opacum terminatum videri per speciem: lumen verò in medio, & 299
organo existens, non videri. Prima pars probatur, quia necessaria est species, cum obiectum immediatè nequit coniungi cum potentia, sic est in casu nostro, ergo. Secunda etiam pars probatur: quia illud lumen non videtur, vt *quod*, sed tantùm, vt *quo*, quatenus est ratio aliud videndi; quæ autem sic sentiuntur, non habent propriam speciem. hoc dictum quo ad primam partem contrariatur Scoto, Zabar. & alijs, qui ideò constituunt lumen qualitatem intentionalem, quia illud existimant productum à luce, tanquam sui speciem, sicut color sui speciem diffundit, sed perperam: alioquin, recepto lumine in oculo, & in medio, videretur semper corpus lucidum, sicut recepta specie coloris videtur color, quod tamen est contra experientiam; nisi enim ex directo intueamur solem, illum nunquam videbimus, & si eius lumine perfundamur.

Dico tertio. Si obiectum sensibile sit lumen, non est 300
necesse, quod medium sit illuminatum; benè si obiectum sit color. vtraque pars est manifestè Aristotel. 1. *lib. de sensu, & sensili cap.* 2. vbi docet, quædam esse corpuscula, quæ in tenebris videntur. Secunda vero pars *hic*, cum tradit, colorem mouere perspicuum actu, scilicet medium illuminatum, & hoc esse de natura coloris: vtrique parti fauet experientia; si enim paruum lumen eminus accendatur, videtur ad magnam distantiam, quò magis medium est tenebrosum, sic fulgent, & videtur fungi, oculi felium; si verò propè colorem ponatur lumen, & medium, sit obscurum viso lumine, non videtur color; quod si aliquando etiam color videatur est, quia lumen colorem illuminans, illuminat, & medium, per quod color videtur: quod ideò si visus fiat distantior, non videbit: quia medium non illuminabitur ad tantam distantiam à lumine illuminante colorem: & tamen si totum medium esset illuminatum, & in illa distantia videretur ille color; ergo vera conclusio. neque hæc ratio militat etiam cum obiectum est lumen, vt aliqui putarunt: quia quò maior obtenebratur locus, vbi visus existit, perfectius cernitur lumen; ratio à priori, huius diuersitatis alia esse non potest; quàm natura diuersa luminis, & coloris. videte Ruu. *quæst.* 3. & Nouarinum 3. *axiomatum.* 608.

Dico quarto, lumen primarium non esse productiuum 301
nisi luminis secundarij. pro dicti intelligentia notandum ex Scoto *loco citato* §. *quantum ad tertium*, lumen diuidi in primarium, & secundarium. primarium est illud, quod immediatè, vel reflexè, vel directè producitur à corpore lucido, media luce. Secundarium verò, quod à latere extra incidentiam radiorum diffunditur, sicuti in vmbra nostrum dictum probatur ratione, quam innuit Scotus. Si lumen primarium alius primarij esset productiuum, cum per fenestram cubiculum illuminatur, deberet totum illuminari à lumine primario producto à radio per fenestram immisso à corpore lucido, sed hoc est contra experientiam; ergo. sequela probatur: quia omne actiuum naturale agit in medium circumstans sphericè, si illud æquè sit dispositum; sed omnes partes cubiculi sunt æquè disposita; ergo.

Quod verò lumen primarium, sit productiuum luminis secundarij; Probatur primo: quia lumen extra inciden-

tiam

tiam radiorum, non potest esse à corpore ipso lucido: quia si posset in illas partes medij quicquam producere, produceret ibi primarium; ergo remanet, quod producatur tantùm ab ipso primario. Secundo quia lumen, a Luna diffusum, quam non potest sol illuminare ob interpositionem terræ, non est immediate ab ipso sole; ergo a lumine primario solis, quod incidens in corpus lunare illud secundarium producit, ergo.

Dico quinto, lumen secundarium esse productiuum
302 alterius secundarij. probatur, in cubiculo illuminato lumine secundario accidit vmbra ob scabellum, quæ tamen vmbra aliquo lumine est illuminata; alioquin non vmbra, sed tenebræ essent. modò, non est illuminata lumine secundario à primario producto, quia scabellum obiectum impedit lineam, per quam ipsum lumen primarium erat producturum; ergo illa vmbra illuminatur ab alio secundario, producto à secundario, à latere existente, ergo. hunc

Deducitur primo, responsio ad difficultatem huc remissam, *ex 1. de generatione tract. 3. quæst. 2.* quare lumen non intendat se ipsum; si enim sit sermo de luce existente, in corpore lucido, ideò non intendit se ipsum: quia cum sit proprietas corporis lucidi ab initio producitur in ea, intensione, qua potest: si de lumine in medio, ideò non intendit se ipsum: quia non est productiuum luminis, illius generis.

Deducitur secundo lucem, lumen primarium, & secundarium differre specie: quia nulla ratio apparet assignabilis, cur non sint productiua similis luminis, vt experientiæ coniuncunt, nisi diuersa ipsarum natura.

303 Dubitatur quarto, de definitione luminis, quam tradit Aristot. *tex 69.* his verbis. *lumen est actus perspicui, quatenus perspicuum est.* pro intelligentia aduertendum. perspicuum dupliciter sumi posse. Primo pro quolibet corpore transparenti, vt aere, aqua, igne, &c. quod dicitur, & perspicuum interminatum, eo quòd non moueat visum, secundum aliquam partem determinatam, vt paries v. s. albus, qui tantùm secundum superficiem videtur, sed secundùm totam suam profunditatem peruaditur à viso. Secundo sumitur perspicuum pro corpore, quod lumine participat, tamen ob densitatem, non est transparens, sed tantùm secũdum partem terminatam, visum mouet; quòd ideo, ab Aristot. *de sensu, & sensili cap. 3.* dicitur perspicuum terminatum. talia sunt astra, & omnes colores; rursus inter diaphana primi generis alia semper lucent, quia scilicet lucem habent à se, vt ignis, &c. alia non, quia lumen ab alio recipiunt, vt aer, & aqua, vitrum, &c. modo respondeo, quòd

304 Dicitur primo, *lumen esse actus perspicui*: quia vt quædam forma accidentalis illud actuat; nomine verò perspicui intelligitur de perspicuo interminato, illuminato alieno lumine; patet; quia illud perspicuum ponit in definitione luminis, quod postea definit dicens. perspicuum esse, quod est visibile alieno lumine, & de quo antea dixerat, colorem esse motiuum eius; huiusmodi autem est tantum diaphanum, quòd est secundum se totum diaphanum, & nullum de se habet lumen; sed tantùm est in potentia ad illud.

Dicitur secũdo, quatenus huiusmodi, quia perspicuum habet esse tale à lumine, licet enim semoto lumine, aer, aqua, &c. ex propria natura sint perspicua, vt benè Zabar. *de visu, lib. 1. cap. 3.* tamen non dicuntur actu perspicua; quia actu non transparent, vt possint esse perspicua in ordine, ad visum, nisi cum lumine illustrantur.

305 Dubitatur quinto supposito, omne, in quod tendit visus, esse colorem, vt tradit Aristot. *tex. 66. & alibi*, ita vt etiam ipsa corpora lucida, cum videntur, videantur, vt colorata, vt docet idem Aristot. *lib. de sensu, & sensili; de coloribus. & alibi*, vt refert. Zabar. *cap. 4. loco citato*, dubitatur, inquam, quid sit color. Respondeo cum eodem Aristot. *lib. de sensu, & sensili cap. 3.* colorem esse extremum perspicui in corpore definito, seu terminato.

Dicitur primo *extremum perspicui*, scilicet perspicui secundo modo accepti, in allata diuisione; neque dicitur *extremum*, quasi quòd in profunditate non sit color; sed quia non est color, vt sit motiuus medij, & potentiæ actu, cum à densitate, & opacitate impediatur.

Dicitur secundo *in corpore definito*: quia color existit in corpore, cuius definita pars est apta visum mouere ob densitatem, ad differentiam diaphanorum, quæ non sic se habent, nisi illa, quæ imperfectè sunt diaphana, vt vitrum, quidam Capilli, &c. in quo verò deficiunt à vera diaphaneitate possunt secundùm extremam partem visum terminare, &c. alio etiam modo explicauit naturam colorum Aristot. *cap. citato de visu*, dicens, esse de natura sua motiuum actu diaphani: quia color, per ipsum tantum, vt est illuminatum, aptus est species immittere ad visum, vt visio de se ipso eliciatur; quia vt diximus, color non videtur nisi medium sit illuminatum; & hoc vt benè Hurtad. *disp. 17. sect. 2.* aliam non habet rationem, nisi naturam talem visus, & eius obiecti. possumus etiam cum eodem Hurt. afferre definitionem coloris magis claram, scilicet, *colorem esse qualitatem, non actiuam, ortam ex temperamento primarum qualitatum, quæ cum luce tantum percipitur à visu.* hæc tamen definitio non admittitur à Zab. *lib. 1. de visu cap. 2.* non hic locus examinis.

Color diuiditur communiter in apparentem, & verum. apparens dicitur non distingui à lumine; sed esse ipsummet lumen diuersimodè receptum in corpore opaco; sic varij apparent colores in collo columbæ ex diuersa radiorum solis reflexione. Color verus dicitur distingui à lumine realiter, quia etiam lumine amoto eandem retinet naturam, & habet diuersas sub se species, inter quas primam contrarietatem constituit album, & nigrum, & cęteri omnes colores medij dicuntur ex horum mixtione affecti. sed de hoc satis sit communiorem sensum innuisse; interim videte Zabar. *loco citato, cap. 2.* Hurtad. *loco citato*, & alios.

Dubitatur sexto, an visus habeat medium. Respondeo regulariter habere, vt experientia patet; & esse omne corpus actu perspicuum, sequitur ex ijs, quæ cum Aristot. docuimus. Dixi regulariter, quia nunquam aliquod visibile immediatè apponitur visui; si enim apponeretur corpus lucidum, quod aliàs esset aptum visum immutare, & terminare, non inficiarer posse sentiri: quia tunc non indigeret medio ad recipiendum lumen, cum obiectum ipsum esset lucidum, quod docet & Nouarin. ex nostro Pasqualig. &c. *lib. 1. axiom. num. 263.*

De Sensibus Internis. Questio. Decima Septima.

Dari aliquem sensum internum supponendum, primo 306
auctorit. Aristotel. *3. de anima, cap. 2. & 7.* ab omnibus admisso. Secundo experientia, quia bruta recordantur sensatorum pręteritorum; & eis visis circa ea mouentur, quod excidit operationem sensuum externorum. Tertio ratione: quia cum sensus externus non feratur nisi in obiectum vt pręsens; decens erat, vt constitueretur alius sensus, qui etiam absentibus sensibilibus, circa illa posset operari, vt animal nociua fugere posset, vtilia quærere, &c. hoc igitur supposito.

Dubitatur primo, quotuplex sit sensus internus; ratio dubitandi: quia plures operationes sensitiuæ internę sunt in animali. Primo percipitur obiectum cuiuslibet sensus externi, dum est pręsens, & iudicatur de illis. Secundo nedum hæc obiecta percipiuntur, dum sunt pręsentia, sed etiam absentia, vt accidit, dum animal dormiens phantasiatur. Tertio perceptis diuersis sensibilibus, simul componuntur, sic formatur chimera, mons aureus, &c. Quarto ex speciebus sensatis formantur insensata, vt cum ouis apprehendit lupum contrarium. Quinto conseruantur horum species, vt etiam amotis sensibilibus, eadem cognoscantur. Sensus qui primo modo operatur, dicitur sensus communis, eo quod omnium sensuum radix sit, & obiecta cognoscat, qui secundo modo phantasia, qui tertio imaginatiua, qui quarto æstimatiua, qui vero quinto modo dicitur memoria: aliqui addunt cogitatiuam, & reminiscentiam. cogitatiua idem est, quòd æstimatiua, quæ talis dicitur in homine: quia ex coniunctione cum intellectu dicitur participare quendam discursum imperfectum circa sensibilia pręsentia. reminiscentia supra memoriam dicit quandam indagationem vnius ex alio ex sensatis pręteritis; dubitatur igitur, quotuplex sit sensus internus; & cum non possit esse dubium, de virtute ipsa animæ pręcisè; quia eandem diximus in omnibus potentijs, remanet, an ratione organi, modificationis, &c. de quo; alij quatuor constituunt cum D. Thom. *1. parte quæstio. 78. art. 4.* scilicet sensum communem, phantasiam, æstimatiuam, & memoriam, alij quinque cum Auic. & Alb. Magn. scilicet

addunt

addunt supra quatuor dictos imaginariuam. alij tres cum Gal. scilicet sensum communem, sub quo comprehendunt phantasiam, & imaginatiuam; & æstimatiuam, & memoriam. alij duos cum Fons. 5. *Metaph. cap.* 28. *quæst.* 7. *sect.* 4. & Conimbricens. 3. *de anima cap.* 3. *quæst.* 1. *art.* 7. scilicet sensum communem, & phantasiam, sub qua comprehendunt ceteros sensus. alij denique vnum tantùm sensum internum ponunt diuersis nominibus appellatum, ex diuersis functionibus, ita Ruu. *tract. de sens. inter. quæst.* 1. Hurt. *disp.* 17. *sect.* 7. 8. Auersa, Ouied. & multi ex recentioribus. modo pro responsione, sit.

307 Prima Conclusio. phantasia, imaginatiua, æstimatiua, & memoria non distinguuntur. probatur non possunt æstimatiua, & imaginatiua sensata componere, vel ex sensatis insensata, nisi & ipsa sensata percipiant; ergo faciunt quidquid phantasia, item memoria potest vti speciebus ab æstimatiua acceptis, alioquin non esset sensus internus, qui cognoscitiuus esse debet; ergo pręstat, quod æstimatiua; ergo vera conclusio.

Confirmatur in intellectu eadem potentia retinet species, cognoscit extrema, componit, & diuidit; ergo etiam sic in sensu.

Confirmatur secundo de memoria, in eodem organo, in quo potentia elicit sensationem, debet esse species, vt compleatur potentia ad sentiendum; ergo in eadem conseruantur species. alioquin essent auocandæ aliunde, quod friuolum videtur; ergo memoria non distinguitur à ceteris potentijs.

308 Secunda conclusio. sensus communis, & phantasia non distinguuntur. probatur primo auctor. Aristotel. *tex.* 160. vbi definit phantasiam esse motum factum à sensu actu, scilicet operationem phantasiæ esse factam per impressionem sensus externi actu operantis, sed hoc est, quod attribuitur sensui communi; ergo.

Probatur secundo, bruta sępe iudicant inter vnum obiectum pręsens, aliudque absens; ergo phantasia cognoscit sensibilia pręsentia; ergo non distinguitur à sensu communi. antecedens experientia patet. prima consequentia probatur: quia non potest esse iudicium, vbi non est cognitio eorũ, de quibus fertur iudicium. vltima consequentia etiam probatur: quia ex modo operandi distinguuntur sensus interni.

Probatur tertio, quod potest maius, potest & minus, si aliud non obstet; modo maius est cognoscere absentia, quàm pręsentia, sed phantasia potest cognoscere absentia, & nihil obstat, quin feratur etiam in pręsentia; ergo potest; ergo non distinguitur à sensu communi. maior patet. minor probatur quo ad secundam partem; quia aliud non videtur posse obstare, quam dispositio organi pro speciebus; positis enim speciebus habetur sufficiens principium cognitionis; sed organum phantasiæ potest species recipere, & retinere, vt in absentia sensata feratur; cur non etiam in pręsentia? ex his.

309 Sequitur vnicum tantùm esse sensum internum realiter, diuersimode appellatum iuxta diuersitatem officiorum, quæ pręstat.

Sed contra instatur primo aliqui benè cogitant, & malè recordantur, alij verò vice versa: ergo hæ potentiæ distinguuntur. negatur consequentia, quia ab eadem potentia potest esse vnus actus, alio perfectior propter diuersitatem dispositionis in organo.

Instatur secundo, animal debet facilè recipere species, & firmiter retinere; ergo requirit in diuerso organo diuersam dispositionem. pro sensu communi, scilicet partem humidam: quia humida facilè recipiunt. & diuersam pro memoria, scilicet partem magis siccam, quia sicca facilius retinent: ergo distinguuntur. respondeo negando consequentiam: quia potest ita organum ex humido, & sicco temperari, vt aptum constituatur temperamentum ad facilè recipiendum, & etiam retinendum. addo quod si hoc esset verum, qui pollent memoria, possent etiam pollere apprehensiua: quia posset vtrumque organum benè habere dispositum, & tamen ferè semper benè memoratiui difficiliter apprehendunt, quia scilicet in eodem organo non potest esse dispositio debita pro vtraque potentia.

Instatur tertio, in cerebro dantur quatuor cellulæ pro quatuor organis quatuor sensuum internorum: ergo sensus interni ratione organorum distinguuntur realiter. respondeo si verum est, in capite reperiri hos quatuor sinus, de quibus aliqui dubitant, negando esse pro organis sensuum internorum, & incertum est, ad quid deseruiant, quod ideo nec Gal. hoc asseruit. alia argum. faciliora videri possunt apud Ruu.

310 Dubitatur secundo, quodnam sit obiectum sensus interni. Respondeo cum D. Thom. *quæst. citata art.* 4. *ad* 2. Scoto, & alijs, esse omne obiectum sensuum externorum, & omnes eorum sensationes. probatur primo, auctoritat. Aristot. *text.* 136. Secundo ratione; ideo datur sensus internus cognoscitiuus, vt animalia possint quærere vtilia, nociua fugere, vt dicebamus; sed vtilitas, vel nocumentum pręcipuè sunt in ipsis sensationibus: ergo animalia debent medio sensu interno cognoscere sensationes ipsas sensuum externorum. Tertio experientia, bruta quærunt cibos alias esos: ergo cognoscunt se illos vtiliter gustasse.

Sed contra obijcitur primo, nihil est in sensu interno, quin primo in externo; sed sensationes externorum, non cognoscuntur ab externis; ergo. respondeo concessa maiori, distinguendo minorem, non cognoscuntur vt *quod*, concedo, vt *quo*, nego; & hoc sufficit, vt possint cognosci à sensu interno.

Obijcitur secundo, omnis potentia vnicum habet obiectum; ergo & sensus internus; ergo non cognoscit sensationes sensuum externorum. respondeo negando secundam consequentiam, quia obiecta, & sensationes sensuum externorum vnicum conficiunt obiectum; scilicet obiecta sensata per sensus externos; & eodem modo se habent sensationes ad obiecta, sicut accidẽs commune ad proprium. videte Ruu. *quæst.* 3.

Dubitatur tertio, an sensus internus operetur, per species. respondeo affirmatiuè, experientia, vt dicebamus cum de speciebus sensibilibus: quia nobis dormientibus phantasia reuoluit simulacra rerum die perceptarum: ergo, quia earum species sunt in illa impressæ, est communis omnium consensus.

311 Dubitatur quarto, à quonam producantur huiusmodi species in sensu interno. omissis varijs sententijs, respondeo cum Ruu. *quæst.* 9. produci à specie expressa sensus externi, quæ, cum sit formalis similitudo obiecti, vim habet, vt speciem producat, quæ vnita organo sensus interni de ipso obiecto, & sensatione sensus internus eliciat sensationem; medium autem, per quod huiusmodi species deferuntur, sunt spiritus animales; & hac de causa potissimum omnes sensus externi quosdam quasi canales habent, per quos via pateat ad cerebrum, qua potentia motrix animæ hos spiritus transmittat, cum, & quò necessitas postulauerit; ideò his vijs occlusis impediuntur actus sensuum internorum.

Dubitatur quinto quodnam sit organum sensus interni. respondeo cum Gal. D. Thom. & communi (quidquid senserit Aristotel.) esse cerebrum; patet: quia ob nimiam operationem sensus communis, caput laxatur, item cerebro læso operationes sensus interni, & intellectus, qui ab eo dependet, impeditur.

312 Dubitatur sexto, an in sensu interno sit aliquod indicium. Pro responsione, notandum tripliciter posse sumi iudicium. Primo impropriissimè, & sumitur pro quacunque cognitione obiecti. Secundo propriissimè, & est, cum collato vno extremo, cum alio cognoscitur conuenientia, vel disconuenientia, & affirmatur, vel negatur vnum de alio. Tertio sumitur iudicium pro cognitione, qua plura cognoscuntur, & secundùm eorum naturam diuersam, & vnum non esse aliud, non tamen cognoscitur conuenientia, vel disconuenientia, quòd ideò non affirmatur, nec negatur vnum de alio. hoc notato respondeo, iudicium propriè sumptum non esse in sensu interno. est communis cum Aristot. D. Thom. & alijs, qui verum indicium tantùm ponunt in intellectu, in cuius tantùm actu dicitur esse veritas, vel falsitas formalis. ratio est; quia verum iudicium esse non potest sine collatione, seu relatione vnius ad aliud, & cognitione eiusdẽ proportionis, & relationis, sed proportio, & relatio non sunt sensibilia, consequenter non possunt cognosci ab vllo sensu; si enim hæc possent à sensu, possent etiam propositiones formare, consequenter sus ratiocinari, syllogizare, &c. quod nemo dicet; quæ rationes concludunt etiam in sensu interno hominis, qui idem obiectum habet cum sensu brutorum, contra quosdam,

dam, qui ex coniunctione sensus in homine cum intellectu, ei verum iudicium attribuebant. quare in sensu interno tantùm iudicium imperfectum iuxta primam, & tertiam acceptionem reperitur, nec maius requiritur, sed hoc sufficit, vt bruta possint propriam vitam tueri, propriumque finem assequi. de sensibus internis plura apud Ruu. *tract. citato.* ad sufficientiam diximus.

De appetitu sensitiuo, & potentia loco motiua. Quæstio Decima Octaua.

313 APpetitus elicitus, de quo tantum est sermo, est eadem anima, prout affectat, seu prout inclinatur in obiectum apprehensum cognitione, & si sit apprehensum cognitione sensitiua, dicitur appetitus sensitiuus. de quo prima pars nostræ quæst.

Hic appetitus ex D. Thom. 1. *parte quæstio.* 81. *artic.* 2. & communi Doctorum sensu, diuiditur in concupiscibilem, & irascibilem. Non quòd sit duplex potentia appetitiua; sed quatenus diuersa præstat, vt enim prosequitur sibi bonum à sensu præmonstratum, & fugit sibi nociua, vocatur concupiscibilis: quatenus verò resistit impedientibus talem prosecutionem, & fugam, dicitur irascibilis.

Huius potentiæ est delectari, & dolere; non enim aliunde oritur delectatio, & dolor, quàm, quia sensus apprehendit obiectum sensatum sensu externo conueniens, vel disconueniens, & illud obijcit appetitui, qui circa conueniens procliuis, quadam naturalitate in illo detinetur; atque delectatio; circa disconueniens minimè, vnde illud fugit, & cum nequeat fugere, abhorret & in illa fuga appetitiua, vt ita dicam, dolor consistit. de modo quo dolor est in appetitu fusius apud Ruu. *tract. de sensu actus quæst.* 7. *num.* 74. pertinet potius ad phil. moralem. Scio Hurtad. *sect.* 11. *disp.* 17. velle, in quolibet sensu externo esse proprium appetitum particularem, postea adesse etiam appetitum communem; sed nullam video rationem multiplicandi tot appetitus, cum satis sit communis, cui à sensu interno cognitiuo obijci possunt omnia externa sésata, quæ animal possit fugere, vel prosequi ad tuendam vitam.

De organo autem huius potentiæ non omnes conueniunt; nam alij in corde collocarunt cum Aristot. & Gal. alij verò in cerebro, ita Hurtad. *sect.* 11. Ouiedus, & alij; quibus & ego assentio: ratio est. quia appetitus debet moueri à sensu repræsentante ei obiectum sensatum: ergo in eadem parte esse debet vtraque potentia. alias rationes habet Hurtad. nec obstat, quòd cholera, & melancholia sint in corde: hoc enim aliud non probat, quàm obiecta ibi esse, non dolor: sicut præcisio membri est in pede, non in corde: non tamen in pede dicitur residere appetitus, sed in corde per Aristot. quò ad dolorem contrarium sentitur Ouiedus. 314

Quo ad secundam partem quæst. potentia motiua dicitur vis, quæ membra animalis mouet ad prosequenda sibi necessaria: vel nociua fugienda: quæ potentia ex Aristot. *text.* 55. 3. *de anima* subijcitur appetitioni sensitiuo; huius enim est imperare motum huic potentiæ ad ea assequenda, quæ debentur ad vitam; ratio est, quia si motus ab appetitu non imperaretur, potentia motiua errare posset, cum ipsa nesciat, quid prosequendum, quid fugiendum.

Organum huius potentiæ est musculus, & dicitur esse quoddam ligamentum durum, & neruus mollior, simul coniuncta, diuisa in minutissimas partes, & mixta cum carne, arterijs, &c. quod fuit necessarium, vt sentiret, ad quod requiritur aliqua mollities, & vt moueret, ad quod requiritur aliqua durities: & fuit etiam necessaria illa diuisio, vt aptius, & in plures partes posset esse motus: præter quæ requiruntur etiam temperamentum debitum, & spiritus animales. ex hactenus disputatis. 315

Deducitur octo esse principales potentias animæ sensitiuæ, scilicet tactum, gustum, olfactum, auditum, visum, sensum internum, appetitum, & potentiam loco motiuam. de anima sensitiua satis.

TRACTATVS, ET QVÆSTIONES

in Tertium de Anima.

TERTII LIBRI SVMMA.

POstquam Aristot. egit de anima sensitiua, & eius potentijs incipit agere de parte intellectiua, à cap. quem primum huius lib. constituunt Arabes interpretes; quem verò quartum Latini, & Græci; initium dantes tertio lib. à sensibus internis: inhærendo ordini Arabum, diuiditur tertius liber in duas partes principales. in prima vsque ad tex. 37. *(nunc autem) determinat de parte animæ intellectiua; in secunda determinat, quid dicendum de ipsa anima, & multa alia comprehendit prima pars in alias duas subdiuiditur. in prima quæ est ad tex.* 28. *(videtur autem sensibile) agit de intellectu secundum se, in secunda de eodem per comparationem ad sensum, in secunda verò parte primæ diuisionis, quæ in plures disparatas diuiditur, agit Aristotel. quomodo anima, sit quodammodo omnia; quomodo intellectus pendeat à sensu in operando; item de potentia loco motrici; tandem comparat potentias ad inuicem, definiens, quanam simul necessariò esse debeant; Nos in hunc Librum vnicum tract. instituemus de anima intellectiua.*

Tractatus Vnicus. Qui est de Anima intellectiua.

De substantia animæ intellectiuæ. Quæstio Prima.

316 PRima conclusio: anima intellectiua est spiritualis, & indiuisibilis. est de fide *cap. firmiter de summa Trinit. in principio.* consentiunt multa loca Sacræ scripturæ, & vniuersa Patrum schola cum D. Thom. 1. *parte quæstio.* 67. *art.* 8.

Probatur etiam ratione. intellectus, & voluntas, sunt potentiæ spirituales; ergo & anima intellectiua, cuius sunt potentiæ; consequentia patet: quia anima non distinguitur à suis potentijs; antecedens probatur, voluntas operatur reluctante appetitu, & cognitione sensitiua; ergo est spiritualis, & dirigitur à cognitione spirituali. antecedens experientia patet. consequentia probatur, non potest assignari, in eodem homine duplex potentia, in specie appetitus, & in specie cognitiuæ eiusdem generis materialis, & sensitiua: ergo si voluntas operatur reluctante sensu materiali, adest alia potentia supra sensum, cuius ductu operetur; ergo spiritualis.

Confirmatur ex miro modo, quo anima intellectualis operatur circa quodcumque genus entis, corporei, spiritualis, præsentis, præteritis, vniuersalis, singularis, &c. ad quod nullum vnquam brutum peruenit: at tanta diuersitas non potest prouenire, ex sola organorum dispositione, ergo signum est animam ipsam, esse eleuatam supra sensum, & materiam; consequenter esse spiritualem. alias rationes afferunt Conimbric. *de anima separata disp.* 1. *art.* 3. & 2. *de anima cap.* 1. *art.* 7. Ruu. *tract. de anima separata quæst.* 2. sed mihi videntur pati facilem solutionem.

Contra hanc conclusionem instatur primo: si anima esset indiuisibilis, esset tota in toto, tota in qualibet parte; sed hoc implicat: quia quod est totum alicubi, non est extra illum locum. respondeo satis esse, si secundum nullam partem sit alibi, quin sit ibi, ad hoc, vt dicatur aliquid esse totum alicubi. 317

Instatur secundo, si sic esset, posset dici aliqua pars hominis est homo, quia ibi esset tota forma hominis. negatur sequela, quia ibi non esset tota materia organizata alibi innuimus.

Instatur tertio, sequeretur idem moueri motibus contrarijs. item quiescere, & moueri. Respondeo hoc nullam

esse implicantiam, prout informat distinctas partes, vt sic enim habet quandam virtualem diuisionem.

Instatur quarto, quando aliqua pars corporis abscinditur, desineret: quia illa pars amplius non animatur; & non desineret; quia spiritualis non potest, nisi secundùm omnes partes abscedat. respondeo, desinere per hoc tantùm quòd restringitur eius sphera, seu amittit quandam pręsentiam partialem; & primo informabat decem partes, postea vnam tantùm.

318 Secunda cõclusio. anima intellectiua creatur à Deo, cũ infundenda est corpori. Prima pars est contra Manich. & Prisilian. & alios asserentes animam humanam esse particulam Dei, consequenter increatam. qui error damnatus est à concil. Bracard. *cap.* 5. & contra Tertul. qui asseruit animam intellectiuam productam ex animabus parẽtum. qui damnatus est à magistro *in 2. dist.* 18. & D. Tho. 1. *parte quæst.* 118. *artic.* 3. Secunda verò pars est contra Origenem, qui dixit animas creatas cum Angelis ab initio, & mitti in corpus, tanquam in carcerem, in pœnam peccati, quia nunc spiritualia dona fastidiuerunt. damnatus est hic error à Concil. Bracard. *cap.* 6. quare hæc conclusio est de fide.

Probatur etiam ratione. anima intellectiua est spiritualis *ex conclusione pręced.* ergo facta ex nihilo; ergo creata à solo Deo. Vltima consequentia probatur: quia cętera patent. ad creandum requiritur potentia infinita, vt suppono *ex materia de creatione*. Secunda pars conclusionis etiam probatur ratione D. Thom. *loco supra citato*; decuit Deum producere sua opera perfecta, sed anima à corpore separata est in statu incompleto: ergo non debet produci, nisi cum corpori est vnienda.

Sed pro Tertul. potest instari 1. *ex gen.* 49. animæ dicuntur egressæ de fœmore Iacob. respondeo Sacrã Scriptur. per animam intelligere sæpè totum hominem. sic *in text. allato*.

Instatur secundo, ergo Deus operatur adulterijs, consequenter peccato, quod est hæreticum. respondeo in adulterio, & in omni peccato duo esse, & actionem phys. qua generatur homo, quod dicitur materiale peccati, & quòd illa actio sit contra rectam rationem, quod dicitur formale peccati. Primum est etiam à Deo tanquam à causa prima. Secundum à sola voluntate humana; cum non sit quid positiuum; Deus cooperatur quò ad materiale, non quò ad formale, ideò negatur secunda consequentia. latius in Theolog. in mater. de peccato.

319 Tertia conclusio. anima intellectiua est immortalis. est de fide. *in Concil. Later.* 5. *sess.* 8. vbi damnantur asserentes, animam esse mortalem: quam immortalitatem habere anima ex propria natura videtur etiam definitum in prędicto Concil. vbi dicitur, non solum verè, & per se, & essentialiter humani corporis formam esse, verum etiam immortalem, vnde videtur, quòd eadem phrasi, *per se*, *&* *essentialiter* definiat animam, & esse formam corporis, & esse immortalem.

Sed contra instatur primo, *Eccles.* 3. *vnus est interitus hominum, & iumentorum*; sed animæ iumentorum in morte pereunt; ergo etiam hominum. respondeo sacrum tex. aliud non velle, nisi quòd, & homines, & iumenta moriuntur.

Instatur secundo, *ex* 1. *Thimot. qui solus habet immortalitatem*, respondeo loqui de immortalitate omnino independente; anima enim posset annihilari à Deo.

Instatur tertio, *ex sexta Synodo*, vbi dicitur, anima esse immortalis per Dei gratiam; ergo hoc non ei competit ab intrinseco. Respondeo ly *per gratiam* sensum facere, esse donum Dei, quòd sit immortalis, sicut etiam est donum Dei, quòd sit intellectiua, spiritualis, &c. quæ tamen ei competunt ab intrinseco.

Quarta conclusio. animam intellectiuam esse immor-
320 talem non est contra lumen naturale. est de fide *ex eodem Concil.* vbi inter errores damnantur, qui dicunt animam secundum phil esse mortalem.

Probatur etiam ratione, primo, quia verum non opponitur vero; sed verum est animam esse immortalem ex lumine fidei, quòd non potest errare; ergo non potest contrarium tanquam verum demonstrari.

Probatur secundo, ex multis demonstrationibus quas afferunt omnes Chatolici ex quibus omnibus vnam tantum seligo: anima est spiritualis ex prima conclusione, ergo est immortalis. probatur consequentia, quia materialitas est radix omnis corruptionis, vt alibi diximus; nec alia ratione intelligentiæ sunt immortales, quàm quia spiritus carentes materia, nec à materia dependentes.

Confirmatur, quia nullum creatum adest, à quo anima in suo esse simpliciter pendeat; alioquin non spiritualis, per se subsistens, independens ab omni materia; ergo est immortalis: nulla enim ratio cur desinere debeat.

Quæres de mente Aristot. respondeo cum Scoto *in* 4.
dist. 43. *quæst.* 2. Heruęo, & alijs: dubium fuisse: etenim ip- 321
se docuit, ex nihilo nihil fieri, consequenter non potuit cognoscere animam independenter à materia creatam: item posuit mundum æternum 8. *Phys.* ergo, vel animas creatas, ab æterno transmigrasse de corpore in corpus, vt Pithagoræi; quod tamen ipse negat; vel infinitas fuisse, si immortales, contra ea quæ dixit 3. *Phys.* negans infinitum actu. E contra verò sparsim per lib. de anima ait, animam deforis venire; animam esse quid Diuinum, & si corrumpantur intelligere, & velle; non tamen intellectus: & alia similia; nobis parùm interest, quid ipse senserit. Scio Cardin. Oregium *in suo libello de anima*, doctissimè sustinere Aristot. cognouisse, & voluisse animam immortalem. videte ipsum, & Conimbric. *de anima separata disp.* 1. *art.* 2. & alios.

Quinta conclusio. Animæ intellectiuæ multiplicantur ad multiplicationem indiuiduorum. est D. Thom. 1. *parte quæst.* 76. *art.* 2. & communis, contra errorem Pithagoric. qui transmigrationem posuit animarum; & contra quosdam, qui vnicam tantùm animam in omnibus posuerunt de facto. est de fide, definita in *Concil. Later. sub Leon. X. sess.* 8. quo loco remanent etiam damnati, qui dixerunt secundùm philosophiam vnicam esse animam, & si secundùm fidem multiplicetur, quod sẽserunt Mirand. & Achillinus: quia fides non est contra veritatem, qua debet niti etiam bona philosophia.

Probatur ratione primo, si animæ non multiplicaren- 322
tur, vnus scire posset secreta alterius, sed hoc nunquam accidit: ergo. Sequela probatur: quia cogitationes postquam habitæ sunt, remanent in speciebus retentis in memoria: ergo si illa anima, in alio corpore ponatur, recordabitur eorum, quæ in alio corpore gessit, vel si eadem est anima in omnibus, scit quid faciat, vbicunque existit.

Probatur secundo si vna, & eadem anima plura corpora informarentur: vel successiuè, vel simul plures, & diuersi homines essent vnus homo, sed hoc nemo dicit: ergo. Sequela probatur à simili, quia ideò Verbum diuinum, & natura humana dicuntur vnum subsistens: quia eadem subsistentia subsistunt, vt *in Theol. tract. de Incarnatione* dicitur, ergo à simili, si eadem forma humana, dicerentur vnus homo.

Sed contra instatur primo: Aristot. 3. *de anima, tex.* 18. comparat intellectum lumini: ergo sicut vnum lumen sufficit ad omnia illustranda, ita vnus intellectus, ad omnia intelligibilia. respondeo negando consequentiam: cõparatio autem stat in hoc, quòd sicut requiritur lumen ad videndum, ita intellectus ad intelligendum. addo quòd nec etiam vnum lumen est sufficiens, non enim lumen diffusum per medium *B* deseruiet ad videndum in medio *C*. quare nihil concludit argum.

Instatur secũdo, multiplicatio indiuiduorum in eadem specie prouenit à materia ex 12. *Met.* sed omnes homines sunt eiusdem speciei; ergo non propter distinctionem formæ, sed materiæ. patebit responsio in Met. cum de principio indiuiduationis, & illic explicabimus auct. Aristot.

Sexta conclusio. omnes animæ intellectiuæ in substan- 323
tia sunt æqualis perfectionis: de perfectione specifica nullum dubium; sed difficultas est de perfectione indiuiduali, an ratione differentiæ indiuidualis substantialis, vna anima intellectiua alia sit perfectior, nostra conclusio negatiuè respondet, cum Henric. *quodlibeto* 3. *quæst.* 5. Duran. *in* 2 *dist.* 32. *quæst.* 3. & alijs, tùm ex veteribus, tùm ex recentioribus apud Ruu. *in* 2. *de anima tract. de plural. animarum quæst.* 2. cuius oppositum ipse sustinet cum multis alijs.

Probatur primo, vel hæc perfectio cadit supra intellectiuum, vt intellectiuum, vel non. si primum, pertineret ad differentiam essentialem specificam; quod nec ipsi dicent. Si secundum, ergo vna anima intellectiua non est perfectior alia.

Pro-

Probatur secundo, eandem diuersitatem, quæ est in intellectu, in diuersis hominibus, sæpius experimur in eodem homine processu ætatis, vt patet in pueris, senibus, amentibus, &c. ergo non prouenit ex perfectiori anima, quia eadem semper perseuerat in eodem homine.

Sed contra instatur primo, ergo anima Christi. & Iudæ eiusdem fuerunt perfectionis. respondeo, quò ad substantiam concedendo totum, sed Christus Dominus habuit corpus perfectissimè organizatum, insuper dona omnia supernaturalia, &c.

Instatur secundo, vnus homo pollet ingenio præ alio; ergo anima est perfectior. respondeo negado consequentiam; diuersitas autem prouenit ex solis organis, quæ cum sint perfectiora, per illa perfectius potest anima operari, (quod est maximè aduertendum propter similia argum.) patet in amentibus, in quibus ex sola organorum læsione tota intellectualis operatio confunditur.

Instatur tertio, organizatio corporis est propter animam; ergo perfectior organizatio propter perfectiorem animam. respondeo organizationem corporis, non esse propter animam vt sic, sed propter operationes animæ; consequenter etiam perfectiorem organizationem propter perfectiores operationes; ad hoc autem non requiritur perfectior anima, vt diximus.

An intellectus in operando pendeat à sensu. Quæstio Secunda.

324 SVpponendum primo, animã intellectiuam, ex communi Theol. & Phil. sententia, tres habere potentias, scilicet intellectum, memoriam, & voluntatem. de quibus omnibus singillatim agendum: & has non distingui realiter inter se, & ab anima ex nostris principiis tactis, cum de distinctione potentiarum *tract. 1. in secundum de anima quæst. 13.* recogitate.

Supponendum secundo, intellectum, de quo primo agendum, esse potentiam de natura sua denudatam ab omni specie rerum intelligibilium, & omni scientia; quod docuit Aristotel. *text. 14.* assimilans intellectum tabulæ, in qua nihil scriptum sit contra Platon. qui ab initio animas productas, dixit, habuisse omnium rerum scientiam, & per corporis informationem omnia oblitas, processu verò temporis eorumdem reminisci; vnde dicebat nostrum scire esse quoddam reminisci: mentionem fecimus huius sententiæ *in logica tract at. de scientia, quæst. 1.* ratio huius suppositi est: quia si intellectus species haberet independenter à phantasia; ergo etiam independenter ab illa illis vti posset, consequenter à prima conceptione homo posset operari intellectualiter, per consequens mereri, demereri, &c. quod est hæreticum. alias rationes, & argum. in contrarium videri possunt apud Conimbricens. *3. de anima cap. 8. quæst. 1. art. 3.* his suppositis. Prima quæst. de intellectu est, an intellectus ad hoc, vt operetur pendeat à sensu. de qua sit

325 Prima Conclusio. intellectus in rerum notitia acquirenda pendet ab omnibus sensibus, externis, & internis. probatur vnica ratione, intellectus debet habere præsens obiectum intelligibile, vt operetur: ergo vera conclusio. antecedens patet. consequentia probatur; non est præsens per species inditas repræsentantes obiectum; ergo debet fieri præsens. per sensus internos; sed sensus interni non sentiunt, nisi obiecta sensata sensibus externis; ergo intellectus in acquirenda notitia rerum, pendet ab omnibus sensibus externis & internis.

Confirmatur primo communi axiomate, quod multa doctrina affert Nouar. *lib. 5. axiom at. num. 517. nihil est in intellectu, quin primo fuerit in sensu.*

Confirmatur secundo experientia, quòd surdus, & cæcus à natiuitate, cum impediatur præcipuis sensibus, quibus scientia acquiri debet, ferè nihil scire potest. sed de hoc non est vlla difficultas. tota difficultas est, an cum intellectus actu operatur, siue circa obiectum amplius non intellectum, siue circa alias intellectum, cuius species remanserint in memoria, necesse sit, Sensum internum operari: de externis enim patet, non esse necessarium: quia, & si quis cæcus euadat, retinebit tamen scientiam eorum, quæ primo sciebat; siue nondum obiecto intellecto, visum amittat, poterit illius naturam inuestigare. aliis verbis solet hæc quæst. agitari, scilicet, an oporteat intelligentem phantasmata speculari. de quo

Secunda conclusio. intellectus in operando actualiter pendet ab operatione sensus interni. probatur primo auctor. Aristot. *text. 30. & 39.* vbi habet, *quapropter nunquam sine phantasmate intelligit anima.* 326

Probatur secundo ratione à posteriori. læsa phantasia, seu organo sensus interni impeditur intellectus, ne possit operari, vt patet in amẽtibus, ebriis, infirmis cerebro, &c. ergo vera conclusio. consequentia probatur; quia si non sic, aliquam operationem posset intellectus edere rerum, quarum species conseruantur in memoria intellectuali, quia illæ non pendent ab organo læso.

Radix autem huius dependentiæ alia non videtur, quæ magis quietet, præ illa, quam innuit D. Thom. *3. parte qu. 11. art. 2.* quæ sic potest explicari: anima intellectiua in hoc statu, quo informat corpus corruptibile, ita accommodatur eidem corpori, vt nequeat ab illo independenter operari, & cùm operatio intellectus vt sic non sit pendens ab organo corporeo, vt infra, saltem debet esse dependens in hoc, quod simul requiratur operatio phantasiæ, quæ medio corpore immediatè exercetur; quod adeò verum est, vt etiam in statu innocentiæ tali pacto intellectionem prompserint primi parentes, vt docet idem Diu. Thom. *1. parte quæst. 94. art. 2* & *quæst. 18. de veritate art. 2. ad quintum*, alias rationes affert Scotus *in 1. dist. 3. quæst. 3. & in 4. dist. 45. quæst. 2.* sed eas reiiciunt Conimbricen. *loco citato*, & Ruu. *tract. de actu intellectus possibilis, quæstion. 1. num. 132.*

Sed contra vtramque conclusionem instatur primo, intellectus intelligit res spirituales, quæ non cadunt sub sensibus: ergo. respondeo intellectum res spirituales intelligere ad modum rerum corporearum, quæ fuerunt sub sensu; hinc, vt percipiamus Deum, Angelos, seu alios doceamus, fingimus simulacra corporea, &c. vnde postea prouenit, quòd defatigato capite, ab huiusmodi formatione, illo doleamus; quare dùm dicitur intellectu intelligente, phantasia phantasiari, non intelligitur, quòd idem obiectum penitus cadat etiam sub phantasia, & de illo formetur idolum phantasticum, sed quod illud, vel aliud simile, ad cuius similitudinem, vel per cuius remotionem intellectus intelligit. ita respondet D. Thom. *1. parte quæst. 84. art. 3. ad tertium.* 327

Instatur secundo, contra secundam conclusionem, non minus pendet sensus internus ab externo, quàm intellectus ab interno; sed internus potest operari, non operante externo; ergo. respondeo negando maiorem, vt experientia patet; ratio est, quòd magis pendeat intellectus à sensu interno, quia alioquin operatio animę intellectiuę, esset omnino independens à corpore, quod non decuit in statu præsenti, vt diximus; quæ ratio non militat in sensu interno respectu externi.

Instatur tertio. Species intelligibilis non pẽdet à phantasmate postquam est producta; ergo intellectus potest ea vti independenter ab illo. respondeo disting. anteced. non pendet species intelligibilis in esse, concedo ãtec. in vsu. nego anteced. propter rationem allatam; quare negatur etiam consequentia.

An intellectus sit potentia organica. Quæstio Tertia.

TItulus quæst. est, an intellectus in suis operationibus, quas exercet in corpore existens, addictus sit alicui parti determinatæ, quæ eius organum sit, sicut experimur, in potentia auditiua, visiua, &c. de qua difficultate sit 328

Vnica conclusio. intellectus non est potentia organica, ita Arist. *hic tex. 4.* D. Thom. *eodem loco & 1. parte qu. 75. art. 2.* Gaiet. *ibidem*, Zabar. *de mente humana cap. 13.* Conimbr. *cap. 1. quæst. 2. art. 2. §. quod spectat ad rationem.* Ruu. *tract. de natura actus intellectus possibilis qu. 1. nu. 89.* & est communis.

Probatur primo ratione, quam affert Arist. *tex. 4. cit.* intellectus potest ferri in omnem qualitatem corpoream; ergo ab omni debet esse denudatus; ergo non est addictus alicui organo, quod necessario ex temperamento primarum qualitatum constare deberet. Prima consequentia probatur axiomate satis noto *eodem tex. intus existens prohibet extraneum*; scilicet quod existit in organo impedit, ne alia eiusdem generis in eodem organo sentiantur: sic si lingua amaritudine sit affecta, omnes sapores videntur amari,

amari,&c. est ratio, quæ patitur aliquam difficultatem, vt est videre apud Conimb. *loco citato* & Nouarinum 1. *axiomatum num.*253. satis sit eam attulisse, vt illius axiomatis aliqua notitia inueheretur.

Probatur secundo ratione, intellectus de natura sua non requirit organum; ergo neque corpori vnitur. Antecedens probatur: quia anima in statu separationis perfectè intelliget. Consequentia etiam probatur; quia vnitus eandem penitus virtutem ad recipiendam speciem (si dantur species intelligibiles) & eandem virtutem eliciti-uam intellectionis habet ac cùm est separatus.

329 Dices, sicut idem intellectus in suo esse immutatus, dum informat corpus corruptibile intelligit cum dependentia à phantasmatibus, non verò cum est separatus; ergo poterit etiam idem, in vno statu operari medio organo corporeo, non in alio. respondeo negando consequentiam, est enim dispar ratio: quia non posse operari, nisi operante phantasia, non ponit vllam imperfectionem intellectus, sed solam connexionem cum sensu interno, eò quòd sit forma corporis, modo explicato: at vti organo corporeo dicit incompletionem in virtute intelligendi, quòd ideò egeat auxilio organi, cõsequenter dicit imperfectionem, quod non est dicendum.

Probatur tertio, organa ad aliud non requiruntur, vt patet ex dictis cum de speciebus sensibilibus, quàm vt ex illis species impressæ educantur, & vt recipiant expressas; sed hoc non posset esse in intellectione, ergo intellectus non vtitur vllo organo. minor patet: quia species semper de eodem subiecto educuntur, vt patet in sensibus externis, & habent determinata subiecta; quod ideò illis læsis, & alteratis, & specierum productio variatur; sed cum anima est separata species impressæ, & expressæ de ipsa substantia intellectus fiunt, & in illa recipiuntur; ergo etiam cum est vnita corpori; ergo non datur vllum organum propter species.

330 Probatur quarto cæteræ potentiæ organicæ non attingunt, nisi sensilia & singularia, vt experientia patet; at intellectus, etiam vniuersalia, spiritualia; insuper reflectit supra suos actus; ergo maxima probabilitate dicendum, non esse potentiam organicam.

Confirmatur, quia nõ apparet quodnam possit esse eius organum; deberet enim esse in capite, at ibi non est tanta diuersitas temperamenti, vt adsit organum phantasiæ, & intellectus, quod vtiq; multò perfectius, & etiam alius naturæ requireretur.

Sed contra nostram conclusionem instatur primo: intellectus semper intelligit spiritualia modo corporeo; ergo est corporeus. negatur consequentia, sed hoc accidit, quia non potest aliam speciem habere, quam ad similitudinem phantasmatis, quod est semper quid corporeum.

Instatur secundo, læso cerebro impeditur intellectio; ergo est organicus. negatur consequentia; ideo autem impeditur, quia impeditur operatio phantasiæ, à qua pendet intellectus, vt diximus.

Instatur tertio, in aliquibus est optima phantasia, & pessimus intellectus; ergo vel intellectus est inæqualis secundùm substantiam contra dicta superius; vel habent diuersum organum. respondeo negando anteced. ad summum enim aderit phantasia quò ad vehementem apprehensionem, in qua, cum requiratur magna animæ attentio, impeditur intellectio; non tamen adest optima phantasia simpliciter, quin etiam optimus intellectus; neque in stultis datur sana phantasia, sed confusa, ex qua fit confusio intellectus.

Quodnam sit obiectum intellectus. Quæstio Quarta.

331 ANte omnia aduertendum est, obiectum diuidi, in adæquatum, & in proportionatum, in motiuum, & in terminatiuum. adæquatum est illud, quod potest attingi à potentia quocumque modo attinganir, siue per propriam speciem, siue per alienam, siue per se, siue per accidens, &c. proportionatum est illud, quod talem habet cum potentia proportionem, vt per propriam speciem attingi queat. motiuum, quod mouet potentiam ad operandum. terminatiuum, quod eius actum terminat, & si non moueat. hoc notato

Prima conclusio. obiectum adæquatum intellectus est quidquid habet entitatem. probatur, quia intellectus operatur modo intellectiuo; ergo respicit quidquid est intelligibile; ergo quidquid habet entitatem; ergo vera conclusio. probatur secunda consequentia; quia omne ens est intelligibile.

Secunda conclusio. obiectum proportionatum intellectus pro hoc statu est res sensibilis. probatur, quia intellectus per propriam speciem (vt infra) non intelligit, nisi quod cadit sub sensu; sed sub sensu non cadunt, nisi sensibilia; ergo. quod ideò etiam spiritualia ad modum sensibilium attinguntur.

Tertia conclusio. obiectum motiuum pro hoc statu est verum, sed sensibile. probatur, quidquid potentiam mouet, debet contineri subadæquato obiecto; quia mouet, vt attingatur; sed obiectum intellectus est verum; ergo debet etiam pro hoc statu moueri à vero; sed pendet à sensibus pro hoc statu, vt moueatur, quorum est tantùm sensibilia sentire, ergo illud tantùm verum intellectum mouebit, quod est sensibile. hanc conclusionem aliqui faciunt contrariam Ruu. *tract. de intellectu possibili qu.*7.*nu.*221. sed reuera si benè expendantur, quæ ibi dicit, nobiscum sentit, & si non adeò se explicet.

Quarta conclusio. ratio formalis obiecti intellectus est
veritas. probatur, intellectus est intelligere, seu peruade- 332
re cognitione obiectum, quod attingit; ergo ratio formalis, sub qua illud attingit, est veritas. probatur consequentia, alioquin, si non tendit in illud, vt veritatem in se habet, non tendit, vt eius naturam sciat, & cognoscat; sed vt nesciat; est autem adeò certum, solam veritatem esse rationem formalem obiecti intellectus, vt etiam cum decipitur, tendat in verum, quod postea cum non sit verè verum, sed tantùm apparens verum, intellectus euadit falsus. vide Hurtad. *disp.*5. *sect.*3.

An dentur Species intelligibiles. Quæstio Quinta.

SVpponendum primo, ex dictis. omne obiectum con- 333
currere cum potentia ad sui cognitionem; quod ideò si sit distans, per sui species vnitur potentiæ, vt experientiæ de speciebus in speculo, &c. demonstrant.

Supponendum secundo, causam materialem, non posse producere effectum spiritualem, eo quòd nequeat effectus esse perfectior sua causa; tantò magis quando causa, est æquiuoca. his suppositis.

Prima sententia negat species intelligibiles. ita Themi. *cap.*1. Theofrastus, & Auempace *cap.*4. Heru. *quodlibet.*4. *quæst.*7. & 8. Durand. *in* 2. *dist.*3. *quæst.*6. Bacconus *quæs.* 2. *prolog.* & alij ex antiquis; ex recentioribus Ares. & alij.

Secunda sentententia communis admittit species. ita D. Thom. 1. *parte quæst.*55. *art.*1. Alens. Scotus, & alij apud Conimbricens. *cap.*5. *quæst.*3. *art.*2. Ruu. *tract. de intellectu agente quæst.*2. *num.*93. & Hurtad. *dispu.* 12. *sect.*1. §.14. qui omnes eidem sententiæ subscribunt, cum quibus sit

Vnica conclusio. dantur species intelligibiles. probatur primo auctorit. Aristot. *hic tex.*17. vbi habet, aliquem intellectum esse, cuius est omnia facere actu. quod non potest intelligi, nisi quod producantur species, à quibus postea euenit, quòd obiecta intelligantur.

Probatur secundo ratione. eodem modo concurrit ob- 334
iectum intellectus ad intellectionem, ac sensus ad sensationem; ergo debet eodem modo vniri intellectui, sicut illud sensui; sed non potest vniri immediatè, cum sit distans; ergo mediatè; ergo dantur species. omnia patent ex dictis, cum de speciebus sensibilibus.

Probatur tertio, res materialis non posset elicere effectum spiritualem, sed obiectum materiale, & sensibile, debet concurrere ad intellectionem spiritualem: ergo, non per se ipsum; ergo per species spirituales: ergo dantur species. Secunda pars antecedentis probatur: quia res sensibilis est obiectum intellectus; & cognoscitur ab illo. Prima consequentia sequitur. Secunda probatur, quia non posset alio modo vniri intellectui, vt quid proportionatum ad intellectionem eliciendam.

Sed cõtra instatur primo, appetitus fertur in obiectum per solum sensum representatum; ergo & intellectus in obiectum per solum phantasma representatum; ergo non dantur species intelligibiles. respondeo negando primam consequentiam, quia appetitus fertur in obiectum suum tantùm per modum inclinationis: ideò satis est, si ei obijciatur à sensu cognoscente; at intellectus fertur in obie-

ctum,

ctum, sibi vniendo, & illud attrahendo; quare cum obiectum sit distans, sibi vnit per species proprias, &c.

335 Instatur secundo, ergo intellectus semper intelliget eadem obiecta, probatur consequentia: quia obiectorum vna vice intellectorum remanent species in memoria. Respondeo negando consequentiam, ad probationem præter species intelligibiles requiri operationem phantasiæ, vt diximus circa idem, vel simile obiectum; non est autem semper eadem phantasiæ operatio.

Instatur tertio, productio harum specierum esse deberet intellectio, vel volitio; sed hoc non est dicendum, ergo. Probatur sequela; quia est actio vitalis perficiens animam; at anima rationalis non potest perfici, nisi per intellectionem, & volitionem; ergo. Respondeo negando sequelam, ad probationem negatur assumptum, non enim esset actio vitalis, quia de natura sua non est immanens, cum possit esse ab extrinseco. immò deberet esse, scilicet ab obiecto. negatur etiam, quod non possit perfici nisi per intellectionem, & volitionem; quia sicut sensus præter sensationes, posset perfici per species receptas, in ordine tamen ad sensationem, ita intellectus.

Instatur quarto, obiectum sensibile est proportionatum intellectui: ergo, & eius species materialis in phantasiam producta: quia quale obiectum talis etiam species; ergo potest concurrere ad intellectionem; ergo non dantur species aliæ intelligibiles. Respondeo distinguendo primum consequens, species illius obiecti, est proportionata, vt & ipsa possit intelligi, quod tantum videtur inferre argumentum; concedo consequentiam, vt vice obiecti cócurrat ad intellectionem, nego consequentiam: quia cum viuti debeat potentiæ, vt eliciat vice obiecti cognitionem, & intellectio sit spiritualis, etiam species in essendo spiritualis esse debet, quare negatur secunda, & tertia consequentia.

A quonam producantur species intelligibiles. Quæstio Sexta.

336 NOtandum primo, ex Aristotel. *caipte quarto, & quinto*, intellectum diuidi in agentem, & possibilem, seu patientem. intellectus agens dicitur quædam animæ facultas, seu potentia, cuius munus dicitur, aliquo obiecto sensibili representato in phantasmate, producere speciem intelligibilem, quæ illud obiectum representet, de potentia intellectus, qui prompturus est intellectionem; quod ideò intellectus ille patiens, seu possibilis dicitur, quia patitur, speciem ab agente recipiendo, & est potens ad illam recipiendam.

Notandum secundo, in speciebus debere distingui esse entitatiuum ab esse representatiuum: esse enim entitatiuum sibi vendicant iuxta naturam subiecti, de cuius potentia educuntur: spirituale, si de spirituali: materiale si de materiali; at esse representatiuum est illius naturæ cuius est obiectum, cuius sunt similitudo, materialis, vel spiritualis, prout est ipsum obiectum. quare cum diuersę naturæ possit esse potentiæ ab obiecto, etiam diuersæ naturæ possunt esse species in essendo, & in representando. his notatis.

Variæ sunt sententiæ. duæ tamen principales assignari possunt, sub quibus cæteræ comprehenduntur. Prima sententia docet species produci à Deo, cuius est defectum causarum secundarum supplere, vnde cum obiectum, vel propter distantiam, vel propter materialitatem nequeat species intelligibiles producere, Deus ipse supplet. ita Zabarel. *de mente agente capite tertiodecimo, & decimoquarto*. Hurtadus *disputatio. quinta sectione prima* in quam sententiam dici possunt etiam incidere auctores citati apud Conimbricens. *capite. 3. quæst. prima, art. 1. in princip.*

Secunda sententia docet species intelligibiles produci ab intellectu agente concurrente etiam phantasmate, per cuius concursum determinatur intellectus ad has, vel illas species producendas. est communis; licet auctores dissentiant in quonam genere causæ efficientis phantasma concurrat cum intellectu ad species producendas. auctores videri possunt apud Conimb. *capite citato quæstione sexta, articulo secundo*. & Ruuium *tractat. de intellectu agente quæstio. tertia*. Nostram sententiam sequentes conclusiones docebunt.

337 Prima conclusio. Species intelligibiles non producuntur à Deo: probatur vnica ratione communissima, non enim recurrendum ad Deum, nisi cum causa creata naturalis nequit assignari, sed in casu nostro potest benè assignari, & infra assignabitur; ergo.

Confirmatur, quia concursus Dei supplet tantùm in aliquibus casibus, quibus accidat deficere agens creatum; sed respectu specierum, semper suppleret; quia pro hoc statu non possunt ab intellectu cognosci, nisi obiecta materialia, & ad modum materialium, consequenter ipsa obiecta nunquam possunt producere proprias species: quia materiale non potest producere spirituale, vt magis patebit conclusione sequenti.

Secunda conclusio. Phantasma non concurrit actiuè ad productionem speciei intelligibilis. probatur primo, vel concurrit vt causa vniuoca, vel æquiuoca; non primum, quia est diuersæ naturæ, cum sit materiale, & sensibile, species spiritualis, insensibilis. neque secundum, quia causa æquiuoca debet esse perfectior suo effectu, quod non esset in casu nostro.

Probatur secundo, causa materialis non potest habere nisi influxum materialem, sed phantasma est quid materiale: ergo non potest producere speciem intelligibilem, quæ est quid spirituale.

Dices cum Fonseca, *quinto Metaphysic. capite vigesimo octauo quæstione octaua, sectione quinta, in fine*, & cum Ruuio *numero sexagesimo*, phantasma non posse producere speciem spiritualem, propria virtute; at vt instrumentum intellectus agentis, à quo eleuatur, posse; seu cum Conimbricéсibus *capite quinto, quæstione secunda articulo primo, §. placet* ex doctrina Caietani, & Iaueli: phantasma vt sic non posse, benè lumine intellectus agentis illustratum, sed contra vtramque responsionem insto, vel eleuatio, & illustratio mutant influxum phantasmatis; vel non; si secundum, quod est dicendum: ergo semper influit influxu materiali, consequenter improportionato, ad producendum quid spirituale.

338 Tertia conclusio. Species intelligibiles produntur à solo intellectu agente determinato natura sua, ad pręsentiam phantasmatis. explicatur, & probatur simul. intellectus indiget speciebus, quibus determinetur ad hanc, vel illam intellectionem producendam, neque à principio materiali possunt produci, sed à spirituali tantùm: ergo ab ipso intellectu: quia aliud agens spirituale, non adest, à quo producantur; rursus intellectus de se est indifferens ad has, vel illas species producendas, sed posito tali phantasmate, de illo tantùm, non de alio species producit: ergo natura sua est determinatus, vt iuxta pręsentiam phantasmatis, species intelligibiles producat; hanc sententiam fortè intendit Valent. *tomo primo disputatio. sexta, quæstione quinta, puncto secundo*, licet non ita clarè eam enucleet.

Sed contra instatur primo, intellectus agens non cognoscit, quale sit phantasma, vt ad illius instar speciem producat: ergo mala conclusio. Respondeo negando consequentiam: non enim dicimus determinari à phantasmate, tanquam ab exemplari, quod censuit Suarez, *tertio de anima, capite secundo*, sed à natura sua esse determinatum ad pręsentiam talis phantasmatis: in quo sensu non requiritur cognitio: sicut & appetitus, & si non cognoscat obiectum, & sit indifferens ad hoc, vel illud: attamen solum illud appetit, quod ei obijcitur à sensu, quia natura sua est determinatus illud appetere, quod ei obijcitur: ita succinum natura sua est determinatum ad præsentiam paleæ elicere tractationem eiusdem absque vlla cognitione.

339 Instatur secundo eodem modo, & intellectus possibilis, per solam pręsentiam phantasmatis posset determinari ad intellectionem absq; alia specie, &c. respondeo negando consequentiam: quia intellectus possibilis est incompletus, & debet compleri per obiectum, quod cum in phantasmate sit materiale, nequit concurrere ad intellectionem spiritualem: vnde requiritur eius species spiritualis.

Instatur tertio, intellectus agens est etiam incompletus: ergo debet compleri in suo principio operatiuo: ergo mala conclusio. respondeo negando anteced. quia est completus, quod verò non exeat in actum, nisi pręsente phantasmate, non est, quia aliquem influxum recipiat, sed quia est completus indeterminatè, quæ indeterminatio tollitur à propria natura ad pręsentiam talis phantasmatis.

Dices. Ergo natura propria erit determinatus, & indeterminatus, quod est impossibile. Respondeo intellectum natura propria pro diuerso statu esse, & determinatum, & indeterminatum, quod non implicat: determinatum posito aliquo phantasmate: indeterminatum, si nullum adsit phantasma.

Instatur quarto: ergo intellectus agens proprias cuiuscunque obiecti species producet contra experientiam, probatur consequentia: quia ad hoc esset institutus. Respondeo negando consequentiam: ad probat. esse institutum, vt ad presentiam phantasmatis, & iuxta illud species producat.

340 Instatur quinto, species expressa intellectus debet representare obiectum, quale est; materiale, si materiale: ergo & impressa, sed species impressa materialis potest produci à proprio obiecto: ergo frustra datur aliud agens. respondeo speciem intellectus, ex dictis debere esse materialem quidem in representando, sed spiritualem in essendo: ideo non potest produci ab obiecto materiali, neque hoc derogat dignitati obiecti, quia cum percipiatur à potentia altioris ordinis, satis est, si natura prouiderit, quid ei quasi famulatú prestet in vniendo propriè potentiæ ex his

Remanet impugnata sententia Aresij, & illorum, qui negantes species intelligibiles, & si non eodem principio procederent, conueniebant tamen in hoc, quòd intellectus compleretur per speciem materialem ad intellectionem eliciendum: ostendimus enim principium materialé nequire ad effectum spiritualem, immò aliquis ipsorum non alia ratione vrget ponentes phantasma concurrere ad productionem specierum intelligibilium: nisi quia causa materialis non potest in spirituale,

341 Quæres quomodo distinguantur intellectus agens, & possibilis. Respondeo cum Maiore, Nypho, Abul. & alijs apud Conimb. *cap. 5. qu. 1. art. 2. §. posteriorem sententiam*, distingui tantùm quo ad diuersa munia, prout enim producit species, dicitur agens, vt alia munia præstans, passibilis: ratio est, quia non sunt multiplicanda entia sine necessitate: neque obstat, quòd intellectus producat sui concausam ad intellectionem: quia non producit aliquid sibi deficiens, ex parte sui, sed sibi deficiens ex parte obiecti, & satis est, quòd non secundùm eandem rationem, vtrumque munus præstet; & rursus licet agens non possit producere principium suæ primæ operationis; potest tamen sequentium: sic intellectio est secunda operatio, non prima, quia prima est productio ipsa specierum.

Intellectui agenti varia munera solent assignari; satis sit precipuum explicasse, quod est producere species intelligibiles, & omnia alia, scilicet illustrare phantasmata, facere obiectum intelligibile actu, abstrahere species à phantasmatibus, per hoc munus explicantur: quia dum species intelligibiles producit, potest intellectus illicò obiectum intelligere: item obiectum representatum in phantasmate tantùm sensibiliter secundùm circunstantias indiuiduantes: representatur altiori modo, secundùm naturam etiam vniuersalem, in ipsis speciebus intelligibilibus, neque has nisi ad presentiam ipsorum phantasmatum potest producere, videte Conimbricenses, *quæstione secunda*, & Ruu. *de intellectu agente, quæstione secunda.* apud quos etiam sunt quædam argumen. quod non detur intellectus agens, facilè soluentur ex dictis.

An singulare cognoscatur ab intellectu, & quomodo Quæstio Septima.

342 ANtequam deueniamus ad actum intellectus, nonnulla sunt enucleanda de eius obiecto, & primo quæritur de singularibus, an cognoscantur ab intellectu, & quomodo. de qua.

Prima sententia est intellectum non cognoscere singularia. ita Alexan. & Philop. *hic cap. 4. & 5.* Themist. *in suo 3. de anima cap. 20.* & Auer. *hic comment. 9.*

Secunda sententia concedit cognosci quidem singularia, sed non per propriam speciem, sed per speciem, per quam cognoscuntur vniuersalia, habita conuersione ad phantasmata. ita D. Tho. *1. parte quæst. 86. art. 1.* Caiet. *ibid.* & *2. contra Gent. cap. 10.* Fer. *ibid.* & *alibi*, & communiter Thomistæ, quos etiam sequuntur Fons. *1. Met. cap. 2. qu. 3. sect. 5.* & Conimbricens. *1. Phys. cap. 1. qu. 4. art. 4.* & *hic qu. 4.* & alij apud Ruu. *tract. de intellectu possibili qu. 3. nu. 103.* hi tamen auctores dissident inter se de modo; quo per speciem naturæ vniuersalis, singularia cognoscantur; & de modo reflexionis ad phantasmata, vt affert idem Ruu. *n. 106.*

Tertia sententia docet, singularia cognosci ab intellectu, & cognosci per propriam speciem. ita Scotus *in 4. dist. 45. qu. 3.* Ricard. *in 2. dist. 24. quæst. 4.* Greg. *in 1. dist. 3. qu. 1. art. 2.* Marsil. Ocham. Thiæn. & alij apud Ruu. *loco citato. num. 110.* quos ipse sequitur; & est hæc opinio his temporibus communis, cum qua sit,

Prima conclusio. intellectus cognoscit singularia. Probatur primo, intellectus dirigit sensus externos circa sin- 343
gularia, ergo ea cognoscit: antec. patet, prudentia enim *ex 3. Ethic.* est habitus intellectus dirigens actus singulares. consequentia probatur; non potest esse directio, vbi non est cognitio.

Probatur secũdo, nullus sẽsus reflectit supra suos actus, at sæpe datur reflexio supra actus phantasiæ; cognoscimus enim nos phantasiari; ergo est cognitio ab intellectu, sed hi actus sunt singulares, ergo. est conclusio certa, non indiget, quòd pluribus probetur. multis eam probat Fons. *sect. 2. loco citato.*

Secunda conclusio. intellectus de singularibus format conceptus proprios. est contra Caiet. *loco cit.* & Capreol. *1. sent. dist. 35.* qui dicunt intellectum nunquam formare conceptum proprium, & determinatum alicuius rei singularis. probatur 1. intellectus iudicat inter vnum singulare, & aliud; ergo format conceptum proprium. anteced. patet, dum affirmat Petrum non esse Paulum: hanc num. cognitionem non esse aliam, &c. consequentia probatur, est verum iudicium affirmans, vel negans de hac re singulari, vt talis est, ergo est eius conceptus proprius.

Confirmatur, quia si non esset conceptus proprius, intellectus nunquam esse posset certus de veritate. probatur sequela: quia si conceptus non est proprius huius singularis, alij, cuius etiam esse potest, forsan non conueniet.

Quòd si dicant, intellectum, cognoscere hunc concep-
tum, vt huius, esse verum. ergo, dico ego, format concep- 344
tum proprium, quo iudicat huic singulari talem conceptum conuenire, ergo verè format conceptus proprios.

Probatur secundo, intellectus cognoscit singularia, *ex preceden. conclusione*: ergo de alijs format conceptus proprios. probatur consequentia: quia formare conceptum proprium aliud non est, quam aliquid propriè cognoscere

Tertia conclusio. intellectus cognoscit singularia per proprias species. probatur primo intellectus cognoscit vnam rem singularem, non esse aliam; ergo habet proprias species. probatur consequentia: quia videt aliquid in vna, quod non est in alia: ergo per aliquam speciem propriam vnius, non alterius. probatur vltima consequentia; non enim species naturæ vniuersalis potest illud representare, quia est eadem respectu vtriusque.

Dices cum auctoribus contrariæ sententiæ, species na-
turæ communis determinari à phantasmate ad hanc, vel 345
illam rem representandam, dum intellectus ad phantasma se conuertit. sed contra: quia hæc determinatio fuit etiam in productione ipsius speciei: ergo si nunc potest facere, quod eliciatur species expressa propria rei singularis, etiam potuit vt fieret species impressa.

Probatur secundo, talis fit species, quale est phantasma; ab ipso enim determinatur intellectus ad species producendas; sed phantasma est rei singularis, ergo etiam talis fiet species,

Probatur tertio, quod potest potentia inferior in potentijs animæ, potest etiam superior; patet inductione; sed sẽsus possunt cognoscere rem singularé per propriam speciem: ergo & intellectus.

Probatur vltimo non repugnat dari hanc speciem, quia materialis, cum detur per omnes species naturæ materialis, in communi; non vt singularis; quia Deus res singularissima potest videri per speciem, vt docet Theol. & de facto Angeli per propriam speciem vident quamcunque rem singularem; ergo.

Sed contra primam conclusionem instatur 1. *ex 1. Phys. tex. 49.* sensus est singularium, intellectus vniuersalium; ergo intellectus non cognoscit singularia. respondeo differentiam esse, quòd sensus est tantùm singularium; intellectus etiam vniuersalium.

Instatur 2. ergo nulla esset necessitas intellectus agẽtis,
qui ideò ponitur, vt abstrahat à phantasmatib. singularib. 346

respon-

respondeo negando sequelam, ad probat. poni, & producat species intelligibiles, vt diximus.

Instatur tertio: ergo sensus esset superfluus. Negatur consequentia, quia intellectus est subordinatus sensui iuxta illud. *nihil est in intellectu, quin fuerit in sensu.*

Instatur quarto, intellectus est immaterialis, res singularis materialis; ergo non potest esse obiectum intellectus. probatur consequentia: quia inter potentiam, & obiectum debet esse proportio. respondeo negando consequentiam, ad probatio. satis esse proportionem obiectiuam, vt scilicet obiectum habet, quo possit immutare illam potentiam; non autem requiri proportionem entitatiuam.

Instatur quinto: ergo idem erit obiectum plurium potentiarum. respondeo concedendo totum; diuerso tamen modo attingitur ab vna, ac ab alia; & vna plura attingit, quàm alia, quod sufficit, vt sint potentiæ distinctæ.

Instatur sexto contra tertiam conclusionem, res singularis, vt cognoscatur, debet abstrahi à materia: ergo non cognoscitur per propriam speciem. Respondeo per hoc dici debere abstrahi: quia per speciem spiritualem in essendo.

Instatur septimo, ex Fons. intellectus Angelicus: quia nostro perfectior, per vnam, & eandem speciem intelligit, quæ noster per plures: ergo noster, cum sit sensu perfectior, per vnam, & eandem intelligit omnia singularia, quatenus per illam intelligit naturam vniuersalem. Respondeo intellectum Angelicum, non pendere à phantasmate in recipiendis speciebus, ideò posse habere speciem, quæ plura repræsentet; at intellectus noster pendet à phantasmate, à quo determinatur ad speciem singularis, eleuatur tamen in hoc supra sensum, quatenus nedum singulare, sed etiam vniuersale cognoscit; quòd ideo potest dici tenere medium locum inter intellectum Angelicum, & sensum.

Quodnam sit primum cognitum. Quæstio Octaua.

347 Cum obiectum intellectus esse possit, & vniuersale, & singulare, quærit quæst. vtrum ipsorum prius cognoscatur.

Prima sententia, vult cognosci prius vniuersale. ita Diu. Thom. 1. *parte quæst.* 85. *art.* 3. communis Thomist. apud quos est quæst. famosa.

Secunda Sententia vult prius cognosci speciem specialissimam, ita Scotus *in* 1. *distin.* 3. *quæst.* 1. §. *his præintellectis* præcipuè §. *contra istud obijcitur*, vbi apertè negat singulare esse primum cognitum. hoc dico contra aliquos, qui Scotum existimant voluisse singulare, esse primum cognitum.

Tertia sententia vult primum cognitum esse singulare. ita Durandus *in* 2. *distinct.* 3. *quæst.* 7. *num.* 7. Gregor. Marsil. Niph. & communiter; sequuntur Conimbricens. 1. *Phys. cap.* 1. *quæst.* 4. *art.* 2. Hurtad. *disput.* 5. *quæst.* 6. Ruu. *tract. de intellectu possibili quæst.* 3 *num.* 117 sunt etiam aliæ sententiæ, sed minus principales, quæ ad has reducuntur. Pro decisione.

Notandum primo in hac quæstio. nos posse comparare; vel singulare, cum singulari, scilicet singulare accidentis, cum singulari substantiæ; vel singulare cum vniuersali; vel magis vniuersale, cum minus vniuersali: & de omnibus singillatim definienda quæst. vt clarè innotescat ipsius decisio.

Notandum secundo, cognitionem respectu vniuersalis diuidi in actualem, & virtualem, & vtramque in confusam, & distinctam. actualis distincta est, cum aliquod totum essentiale cognoscitur secundum suas partes essentiales, siue physicas, siue metaph. & distinctè: actualis confusa, quando non sic cognoscitur: virtualis distincta, quando aliquod totum potestatiuum cognoscitur distinctè secundùm omnia sua inferiora: virtualis verò confusa, quãdo non sic cognoscitur. his notatis.

348 Prima conclusio. primum cognitum simpliciter est singulare accidentis. probatur primo intellectus pendet à sensu in cognoscendo; ergo vera conclusio. antecedens patet. consequentia probatur. sensus primo percipit singulare accidentis: ergo etiam intellectus: ergo singulare est primum cognitum.

Cõfirmatur, quia singulare accidentis cognoscitur per propriam speciem; ergo cum primo moueat sensum, illicò mouebit, & intellectum; ergo.

Probatur secundo, intellectus quod primo cognoscit, cognoscit sine discursu; ergo vera conclusio. anteced. patet experientia. consequentia probatur, omnia, quæ non cadunt sub sensu solo discursu cognoscuntur, sed sola singularia accidentium cadunt sub sensu; ergo sola cognoscuntur sine discursu; ergo singularia accidentis sunt primum cognitum. maior etiam est nota experientia minor remanet probata ex dictis, cum de sensibus externis, & internis. vltima consequentia sequitur.

Confirmatur, quia si nihil est in intellectu, quin fuerit in sensu, & singulare solum accidentis est sub illo, & ab intellectu percipi potest, cur primo, non cognoscatur?

Probatur tertio, non cognoscitur vniuersale, nisi per speciem alienam alicuius singularis, quod fingimus commune multis, seu inesse multis: ergo intellectus primo cognoscit illud singulare: ergo singulare primo cognoscitur: quam vniuersale; sed singulare substantiæ non potest esse primum cognitum, quia supponit primo singulare accidentis; ergo primum cognitum simpliciter est singulare accidentis.

Sed contra instatur primo. Singularia sunt magis materialia: ergo impedient cognitionem. respondeo negando consequentiam: immo quia materialia, adiuuate propter dependentiam intellectus à sensibus pro hoc statu

Instatur secundo, conceptus vniuersalium est imperfectius, quàm conceptus singularium: ergo vniuersalia prius cognoscuntur. Probatur consequentia: quia natura tendit ab imperfectiori ad perfectiora. respondeo, quidquid sit de anteced. negando consequentiam, ad probat. verificari tantùm in dispositionibus subiecti, ad formas recipiendas: at cognitio vniuersalis non est dispositio ad cognitionem singularium. 349

Instatur tertio, inter principia complexa vniuersaliora sunt primo cognita: ergo & in incomplexis: ergo cum primum principium incomplexum sit ens, ens erit primum cognitum. respondeo principia complexa vniuersaliora dici primo cognita; quia ab earum cognitione pendet cognitio minus vniuersalium, vt conclusione sequenti patebit: & etiam quia ex terminis magis sunt nota. hinc tamen non sequitur etiam sic in incomplexis: quia complexa supponunt cognitionem terminorum primo habitam originaliter per sensus, circa aliquod singulare; non supponeret autem, si primum cognitum simpliciter esset vniuersale.

Instatur quarto, ex Aristotel. 1. *Phys. tex.* 49. vniuersalia sunt notiora ratione; ergo prius cognoscuntur. respondeo hoc dici, quia intellectus se solo discurrendo deuenit ad eorum cognitionem, & ad cognitionem singularium dependenter à sensu.

Instatur quinto, omnis potentia fertur primo ad suum obiectum adæquatum, respectu autem intellectus est solum ens: ergo primo fertur in ens: ergo non singulare accidentis. respondeo negando maiorem; potentia enim visiua non fertur ad omne coloratum, quod est eius adæquatum obiectum; neque auditiua ad omnem sonum feruntur quidem omnes potentiæ ad obiectum, quod attingunt, sub propria ratione formali; sic visus ad album, vt coloratum: auditus ad vocem, vt sonus est, &c. sed in hoc sensu negatur minor, quod in solo ente, vt sic in communi, sit ratio adæquata obiecti intellectus: est enim etiam in ente singulari, immò in hoc solum est motiua primo intellectus propter rationes assignatas.

Secunda conclusio, cognitione actuali distincta prius cognoscitur magis, quàm minus vniuersale; patet conclusio, *ex notab.* ad hoc vt cognoscatur distinctè totum, necesse est vt cognoscantur eius partes essentiales, seu physicæ, seu metaph. ergo illæ primo cognoscuntur; sed illæ sunt magis vniuersales: ergo. 350

Tertia conclusio, cognitione virtuali distincta prius cognoscitur minus, quàm magis vniuersale: patet etiam *ex notabil.* vt hac cognitione aliquod totum potestatiuum cognoscatur, est necesse, vt innotescant omnia eius inferiora; sed eius inferiora sunt minus vniuersalia.

Quarta conclusio. ablatis omnibus impedimentis cognitione actuali confusa prius cognoscitur minus, quàm magis vniuersale. est Scoti apertissima *loco citato*: Pro-

batur à priori, cognoscuntur confusè, quæ sunt magis propinqua sensui; sed huiusmodi sunt minus vniuersalia: ergo. maior probatur: quia nostra cognitio pendet à sensibus; ergo ea primo cognoscuntur, ad quorum cognitionem medijs sensibus facilius potest accedi. minor etiam probatur, quia singulare accidentis, quod immediatè cadit sub sensu maiorem dicit connexionem, cum specie specialissima, quàm cum genere, vt supra, color, sapor, calor. &c sunt talis singularitatis magis, quia sunt in homine, quàm quia in animali, vel substantia, &c. quia multoties substantia vt sic, vel animal vt sic, non requirit talia accidentia, benè homo.

351 Sed contra hanc conclusionem instatur primo, cognitio quò magis confusa, eò minus distinctè representat; ergo secundum rationes vniuersaliores. respondeo non dari cognitionem magis confusam ablatis impedimentis; sed omnes esse eodem modo confusas. verum est quòd cognitio confusa non representat distinctè; sed ad hoc non est necesse, vt representenur rationes magis vniuersales; sed satis est, si non distinctè singularitas, numeritas, &c.

Instatur secundo, à longe intuens oculus videt quidem esse ens, corpus, &c. non vero hominem; ergo. respondeo tunc adesse impedimentum, ideò dixisse *ablatis impedimentis*.

Instatur tertio, ex Ruuio. *Primo Physicor. capite primo quæstione tertia prima parte*. Fortius mouent sensus accidentia, vt supra, corporis, quod est vniuersalius quam carnis: ergo prius cognoscitur magis, quàm minus vniuersale. consequentia probatur, quia quod fortius mouet sensum, primo à sensu percipitur; ergo etiam ab intellectu. Respondeo negando antecedens: quia ablatis impedimentis cognoscimus accidentia carnis prius, quàm corporis: ideo primo dicitur esse caro, quàm corpus.

Instatur quarto, ex D. Thom. infantuli omnes homines vocant Patres, & Matres; ergo prius cognoscitur magis, quam minus vniuersale. respondeo hinc confirmari nostram conclusionem: quia magis patet, homo, quam pater, & mater: vel dicito cum Hurtad. §. 53. ideò hoc accidere, quia nutrices infantulis sępe sæpius memorant nomina patris, & matris.

352 Quinta conclusio. cognitione actuali confusa, si adsint impedimenta, prius cognoscitur magis, quam minus vniuersale. probatur quia id primo intelligitur, quod primo cadit sub sensu; sed si adsint impedimenta, sensus prius percipiunt accidentia communia: ergo. minor patet experientia, visus existens eminus, seu etiam aliquo humore alteratus videt quidem coloratum, videt esse corpus, &c. non tamen discernit, quodnam corpus, quodnam coloratum. quare videt tantùm indiuiduum vagum.

Sexta conclusio. cognitione virtuali confusa aliquando cognoscuntur magis, aliquando minus vniuersalia, prout adsunt, vel non adsunt impedimenta. eodem modo philosophandum, ac de actuali confusa.

Ad auctoritates Aristotel. si quæ possent afferri: quoties afferentur, dixisse vniuersaliora prius cognosci, dicendum, esse locutum, de cognitione actuali distincta; si quando dixisse minus vniuersalia, esse locutum de cognitione actuali confusa posito aliquo impedimento.

Quare primum cognitum simpliciter est singulare accidentis; & si non adsint impedimenta singulare signatum speciei specialissimæ; si adsint impedimenta, singulare vagum magis, vel minus vniuersale iuxta plura, vel pauciora impedimenta; inter autem ipsa vniuersalia, quandoque magis, quandoque minus vniuersale.

Quomodo intellectus cognoscat ea, quæ non cadunt sub sensu. Quæstio Nona.

353 INtellectum cognoscere ea, quæ cadunt sub sensu per propriam speciem iam stabilitum est: quærit nunc titulus, de modo, quo intellectus cognoscat ea, quæ à nulla potentia sensitiua percipiuntur; videlicet naturas vniuersales; substantias omnes corporeas; substantias spirituales; Deum, & Angelos: accidentia spiritualia: animam ipsam: proprios actus, & alia omnia, quæ scimus ab anima intellectuali cognosci, nec tamen cadunt sub vllo sensu. Pro decisione.

Notandum primo, duplicem tantùm modum habere intellectum, quo obiecta attingat: primo, in se ipsis per propriam speciem. Secundo per discursum in alio.

Notandum secundo, cum de omni obiecto sit dictum; debere vniri potentiæ cognitiuę ad exprimendam cognitionem; etiam in obiectis, quæ per discursum in alio attinguntur, assignandum esse, vel obiectum ipsum, vel aliquid loco obiecti, quod simul cum potentia cognitionem eliciat. his notatis

Prima conclusio. omnia, quæ non cadunt sub sensu, ab intellectu attinguntur per proprios conceptus. probatur, ad hoc vt sic attingantur, satis est, si talia enunciet, quæ illis propriè conueniant, & cum illis reciprocentur; sed sic est in ijs, quæ sub sensu non cadunt: ergo. minor probatur: quia cum dicitur Deus bonitas infinita: intelligentiæ cum dicuntur Cœlos indefaticabiliter mouere: substantiæ esse substare accidentibus, &c. sunt conceptus adeò proprij, vt alijs nunquam competant; ergo.

Secunda conclusio. Omnia, quæ non cadunt sub sensu, non attinguntur ab intellectu per proprias species. 354
Probatur primo, intellectus agens est potentia determinabilis ad productionem specierum per phantasmata ex dictis: sed eorum, quæ sub sensu non cadunt, non dantur propria phantasmata: ergo neque producitur propria species

Probatur secundo, si darentur propriæ species eorum, quæ non cadunt sub sensu, non esset minus certum illa dari, ac accidentia sensibilia, sed hoc est falsum: ergo. maior probatur, cognoscerentur in se ipsis. minor etiam probatur: quia vt experientia patet, non nisi post multum discursum ea dari colligimus.

Confirmatur quia, quæ per proprias species cognoscuntur, illico cognoscuntur: ideo Angeli: quia omnium proprias habent species, non discurrunt, sed intellectus humanus pro hoc statu multis indiget discursibus ad cognoscendam naturam eorum, quæ non cadunt sub sensu: ergo non cognoscuntur per proprias species.

Probatur tertio, fidelis sola fide tenet in Eucharistia: non adesse panem: ergo substantia, quæ non cadit sub sensu, non cognoscitur per propriam speciem: consequentia probatur: quia si per propriam speciem cognosceret substantiam panis, habita desitione panis, non immitteretur amplius propria species: ergo naturaliter cognosceretur, ibi non adesse panem, sed hoc est hæreticum: ergo non datur propria species substantiæ.

Tertia conclusio. quæ non cognoscuntur per propriam speciem, cognoscuntur per discursum ad modum 355
rei sensibilis (excipe existentiam propriorum actuum, de qua infra). Prima pars probatur: quia non est alia via, qua intellectus possit cognoscere, *ex primo notabil.* Secunda etiam probatur: intellectus cognoscit obiectum, ad modum alicuius rei: non spiritualis, quia si sic, posset rem spiritualem in se ipsa cognoscere, quia id, ad cuius instar aliud cognoscitur, in se ipso cognoscitur: ergo ad modum rei materialis.

Confirmatur experientia. semper ac rem aliquam non sensibilem intelligimus, si aduertamus, cognoscemus cognitam ad modum alicuius sensibilis.

Quarta conclusio. ea, quæ cognoscuntur per discursum, vtuntur media cognitione illius obiecti, à quo ad aliud fit discursus, explicatur. cognitio vt supra accidente sensibili per propriam speciem, per quam natura eius cognoscitur. quòd alteri insit, nec se solo possit stare, concludit etiam subesse aliquod subiectum, quod per se stet, & sic habetur cognitio substantię: dicitur. igitur in conclusione, quòd intellectus vtitur tanquam specie, qua intellectionem substantiæ eliciat, cognitione, quam pręhabuit de accidente: & si ex vna cognitione, vel accidentis, vel substantiæ, ad aliam accidentis, vel substantiæ discurrat, semper illa, quæ est veluti terminus à quo discursus, vti tanquam specie ad intellectionem nouam eliciendam. Probatur conclusio: quia non apparet quo alio modo possit intercedere discursus, & obiectum vniri potentiæ, si non dantur propriæ species impressæ.

Quin-

356 Quinta conclusio. ea, quæ non cadunt sub sensu habita prima cognitione modo exposito, possunt recognosci per proprias species impressas, imperfectas tamen. explicatur, & probatur simul. facta longa inquisitione alicuius rei per discursum, & recognita, in aliis recognitionibus maxima facilitate recognoscitur; ergo datur aliqua species; quæ illam repræsentet; alioquin nulla esset ratio, cur prima vice tantus labor, non secunda, & tertia; sed hoc obiectum non aliter sine noua inquisitione cognoscitur, quam primo per discursum; ergo est species, non repræsentans adæquatè naturam rei; sed tantum imperfectè, iuxta quod fuit discursus: ergo vera conclusio.

Sexta conclusio. anima cognoscit existentiam propriorum actuum per se ipsos modo experimentali. Probatur, quia non cognoscitur per propriam speciem, quia si daretur species repræsentans existentiam, posset, & essentiam, & tamen vt sic cognoscuntur tantùm per discursum ad modum rei sensibilis; sicut cetera, quæ non cadunt sub sensu; neque existentia horum actuum cognoscitur per discursum: quia ex nulla re sensibili potest concludi, quòd hi actus existant: ergo remanent, vt cognoscantur tantum per experientiam: quia cum operetur viuo modo, dum operatur, cognoscit se operari. ex hi omnibus

Patet, quomodo cognoscantur vniuersalia, substantiæ corporeæ, Angeli, Deus, anima, operationes animæ, & cetera omnia, de quibus particulares quæst. instituunt Conimbric. *cap. 5. quæst. 5.* & Ruu. *de intellectu agente quæst. 4. 5. 6. 7.* de quibus omnibus nobis placuit sub vna quæst. nostram sententiam afferre breuitatis gratia. aliqua argumenta in contrarium videri possunt apud eosdem auctores, sed sunt facillima.

De natura verbi mentalis. *Quæstio Decima.*

357 Remanet, vt agamus de actu intellectus, qui est intelligere, seu intellectio, & primo quæritur de natura verbi mentalis.

Notandum primo in intellectione intercedere veram, & realem actionem, vt docet Aristot. *hic tex. 4.* & *12. Met. text. 13.* & acceptatur communiter, dum admittitur diuisio actionis in immanentem, & transeuntem: sub immanente enim nullum dubium, & intellectionem includi, consequenter in ipsa nos debere assignare aliquid, quod per illam actionem producatur: quia implicat actionem intelligere sine termino, vt alibi diximus, cum sit essentialiter effectio termini.

Notàdum secundo, terminum per illam actionem productum vocari verbum mentale. dicitur verbum ad similitudinem verbi vocalis, scilicet vocum pro libito aliquid significantium: quia sicut illud, sic dicitur: quia dum proferturi, internos conceptus significamus, & exprimimus; ita in termino intellectionis obiectum, quod intelligitur, nobis exprimimus: dicitur mentale. ad distinctionem verbi vocalis, & etiam scripti: solet etiam appellari, species expressa intellectus, conceptus mentis, verbum mentis, notitia genita, &c. de natura huius verbi, est præsens quæstio.

Prima conclusio. in omni intellectione creata producitur verbum. Probatur primo auct. & primo D. August. *9. de Trinitat. cap. 7. conceptum rerum veracem notitiam tanquam verbum apud nos habemus, & dicendo, intus dicimus.* Secundo auctor. D. Thom. *1. parte quæst. 27. art. 1. quicunque intelligit eò ipso, quòd intelligit, procedit aliquid intra ipsum, quod est conceptio rei intellectæ ex vi intellectiua proueniens, & ex eius notitia procedens, quam quidem conceptionem vox significat, & dicitur verbum cordis, significatum verbo vocis.* hæc auctor. loquuntur de omni intellectione; ergo in omni intellectione producitur verbum.

Probatur secundo ratione. intelligere est vera actio, vel (vt in omni opinione loquamur) actionem supponit; sed omnis actio essentialiter dicit terminum; ergo in omni intellectione est aliquis terminus; ergo vera conclusio. vltima consequentia probatur: quia non est alius terminus assignabilis præter verbum. alias rationes habet Hurtad. *sect. 6.*

358 Sed contra hanc conclusionem instatur primo; ergo intellectus cum specie impressa esset in potentia essentiali ad intelligendum, quod est absurdum. probatur sequela; quia non solum esset in potētia ad operationem, sed etiam ad formam operationi necessariam. respondeo negando sequelam, ad probat. esse in potentia, non tanquam ad principium operationis; sed tanquam ad terminum; ideo esse tantùm in potentia accidentali.

Instatur secundo, per actiones sentiendi, volendi, &c. nihil producitur; ergo neque per intellectionem. respondeo negando anteced. quia in omnibus actionibus immanentibus datur proprius terminus, scilicet species expressa, quæ est sensatio in facto esse. videre, Conimbric. *cap. 8. q. art. 4. ad 5. & ad 6.*

Instatur tertio, Filius in Diuinis, & Spiritus S. intelligunt, nec tamen verbum producunt; ergo non in omni intellectione verbum producitur. respondeo, concesso anteced. negando consequentiam primo: quia loquimur tantum in creatis. Secundo, quia eadem intellectione, qua intelligit Pater, intelligunt Filius, & Spiritus S. licet in Patre sit productiua verbi, nō in Filio, & Spiritus S. quæ illam et intellectio filij, & productiua verbi, licet non vt in filio, ratione, quæ assignatur in Theol. non est huius loci, cum multa supponat de Personis Diuinis, quæ hic non sunt tractanda. Interim videatur Torres *de Trinit. quæst. 27. art. 3. disp. vn. parte 3. §. vel respondeamus.*

Aduertendum autem, verbum requiri in omni intellectione, ex conditione intellectus: quia enim est in potentia passiua ad cognitionem, eget forma per quam reducatur ad actum, & quia respectu cognitionis est potentia vitalis, debet talis forma ab eo produci: quia verò est potentia cognoscitiua, debet hæc forma esse actualis similitudo obiecti, quod cognoscitur vitaliter expressa à cognoscente, per quam cognoscens fit simile obiecto cognito. quare necessitas verbi non oritur ex præsentia, vel absentia obiecti; in quo decepti sunt Caiet. & alij existimantes, quòd sicut species impressa est ad supplendam absentiam obiecti, ita etiam expressa. alia argum. videri possunt apud Conimbricens. & Ruuium, quod tetigit, & Notarin. *lib. 3. axiom. num. 579.*

Secunda conclusio. verbum producitur per dicere (*Iv dicere* denotat actionem, qua aliquid dicitur, & profertur) 359
hæc conclusio est Scoti *in 1. dist. 2. quæst. 7. §. ad secundum dubium dico.* D. Thom. *1. parte quæst. 34. art. 1. ad tertium*, & communis, contra Vasquez *1. parte disp. 141. cap. 4. nu. 22.* qui existimat actionem, per quam verbum producitur, non esse dictionem, sed dictionem esse ipsummet verbum. probatur, quia sicut se habet verbum vocale ad dicere vocaliter, ita dicere mentaliter ad verbum mentale; sed verbum vocale, verè producitur per dicere vocale; ergo etiam mentale, per dicere mentale.

Sed contra instatur ex Vasquez. Verbum non dicitur; ergo non producitur per dicere. consequentia patet. Anteced. probatur, quia si quis interrogetur, quid apud se dicat, respondebit, non verbum, sed rem per verbum significatam. Pro responsione aduertendum, verbum duos includere respectus, vnum producti ad principium producens; alterum signantis ad rem significatam: ita etiam ipsum dicere, vnum respectum ad verbum, quod per ipsum producitur; alium ad rem per verbum significatam: modo ad argum. negatur anteced. quia verè verbum producitur per dicere; & potest etiam dici quod verbo rem dicat, quia per verbum significatur; ad probat. anteced. ideò sic responderi; quia interrogantes nolunt scire, quid intra se producat, sed quid exprimere velit, quod est finis intellectionis, non verbum; quod in tantùm intenditur, in quantùm non potest esse expressio obiecti, sine vllo.

Tertia conclusio. verbum in vno sensu producitur per intelligere, in alio nequaquam. explicatur, & probatur simul conclusio. dupliciter potest considerari intelligere, seu intellectio. Primo in fieri. Secundo in facto esse. Primo modo est ipsamet productio verbi. Secundo modo est ipsum verbum, vt intellectum informat, & reddit intelligentem: primo igitur modo verbum fit per intelligere: quia tali pacto idem est quod dicere, per quod diximus verbum produci: Secundo modo nequaquam: quia est terminus, qui est ipsummet verbum; at nihil fit per se ipsum.

Quarta conclusio. Verbum non est id, quo cognito cognoscatur obiectum. est contra Caiet. *1. parte q. 27. art. 1. §. ad 4. dubiu.* Torres. *ibidem disp. 3. §. dubium occurrit*, & *disp. 5. parte 1. conclusione 4.* Fer. *1. contra Gent. cap. 53. §.* 360

aduertendum pro hoc vltimo, & alios, qui dicunt, obiecta fieri presentia intellectui, quia debent actum terminare, non secundum esse reale, sed secundum actualem similitudinem, quæ in phantasia est idolum, in intellectu verbum, & hanc debere cognosci, vt imago est obiecti, qua cognita, cognoscitur obiectum; nostra conclusio est in contrarium; quæ sic probatur: si verbum esset obiectum cognitum, prius formaretur, quàm cognosceretur obiectum, sed hoc est falsum: ergo. maior probatur: quia res cognoscēda presupponitur cognitioni. minor etiam probatur: quia vt ipsemet Ferrar. dicit, intellectus formando verbum intelligit obiectum: quia ideò verbum formatur, quia obiectum intelligitur, nec alia actione producitur, quàm per obiecti intellectionem; ergo non potest verbum esse obiectum cognitum, nisi cognitione reflexa; de qua modo non est nostra conclusio.

In quo formaliter consistat intellectio, Quæstio Vndecima.

361 Difficultas est, an intellectio formaliter consistat, in productione verbi, vel in Verbo, vel in vtroq. simul.

Prima sententia docet, consistere in sola productione verbi, ita citatur Zumel 1. *parte quæst.* 27. *art.* 1. *disput.* 5. *ad* 4. & adducere possumus Caiet. Fer. *locis citatis ex q. præced.* & alios ex Thomist. dicentes beatos nullum verbum formare de Deo clarè viso, consequenter eorum intellectionem consistere in sola actione.

Secunda Sententia docet, consistere in solo verbo. ita Vasquez. *loco citato, quæst. præceden.* & Ruu. *tract. de actu intellectus possibilis quæst.* 3. *num.* 276. qui etiam citat pro se D. Thom. & Scotum, & ad hanc adducere possumus omnes illos, qui dixerunt intellectionem esse actionem grammaticalem: quia constituentes intellectionem in solo verbo, seu termino dictionis intellectiuæ, qui non est actio, sed qualitas quædam actionem terminans, dixerunt esse actionem grammaticalem, scilicet significatā per verbum intelligere, apud grammaticos actionem denotans, & si reuera intelligere non sit actio, sed terminus actionis.

Tertia sententia vult intellectionem formaliter dicere, & productionem, & Verbum ipsum, in intellectu receptum, ita Hurt. *disp* 6. §. 4. & deinceps cum Suarez, & aliis, cum quibus.

362 Vnica conclusio. intellectio formaliter consistit in vtroque: probatur primo auctor. Aristot. *cap* 4. *&* 12. *Met*, vbi inter actiones immanētes, enumerat intellectionem: nec valet effugium, quòd sit actio grammaticalis: quia actiones immanentes non sunt actiones grammaticales.

Probatur secūdo intellectio est expressio obiecti, quod intelligitur; sed expressio vtrumque includit: ergo. maior patet: quia non alia ratione dicitur cognoscens esse, res cognita: cognitio fieri per assimulationem, quàm, quia exprimit in se ipsum obiectum. minor probatur, quia expressio dicit actionem, quæ est fieri alicuius in facto esse, sed hoc aliud non est, quàm Verbum: ergo.

Confirmatur quia nisi actualiter intellectus sistat in expressione obiecti, non dicitur intelligere: ergo intellectio includit vtrumque.

Confirmatur secundo, experientia, quia si intellectus reflectat supra suam intellectionem, cognoscet tunc, cum intelligebat, à se quasi sensisse aliquid emanasse, consequenter aliquam edidisse actionem.

Probatur tertio, viuēs intellectiuum formaliter in actu primo consistit in esse principium actuum, se perficiendi ab intrinseco: ergo viuens in actu secundo consistet in se actualiter perficere: ergo in actuali operatione: sed intellectio est, qua viuens intellectiuum se perficit ab intrinseco: ergo intellectio consistit in actuali operatione: ergo vera conclusio. anteced. patet ex definitione vitæ. Prima consequētia probatur: quia actus secundus est exercitium actus primi. Secunda consequentia etiam probatur: quia actualiter se perficere dicit actualem operationem. minor subsumpta cum prima consequentia patent. Secunda probatur: quia in intellectione non potest esse alia actio, quàm productiua Verbi, quæ cum non possit esse sine Verbo: sequitur in vtroque consistere formaliter intellectionē, alias rationes videri possunt apud Hurt. & alios.

363 Sed contra instatur primo, ex Ruu. per solum verbum habetur assimulatio intelligentis ad rem intellectam: ergo in illo tantùm consistit formaliter intellectio: consequentia probatur: quia intellectio est assimilatio. Confirmatur actio productiua Verbi est prior saltem natura verbo: ergo prius intellectus intelligeret, quàm haberet verbum; quod est absurdum, quia verbum est actualis similitudo. Ad argumentum distinguo antecedēs per solum verbum habetur assimulatio in facto esse, concedo antecedens; in fieri, nego antecedens: quare negatur consequentia, ad probationem intellectionem, esse assimulationem in fieri, consequenter includere, & productionem, & verbum. ad Confirmationem dato antecedente, negatur consequentia; facit enim transitum à prioritate à quo, quæ importatur tantùm per prioritatem naturæ, & assumitur in antec. ad prioritatem in quo in consequenti.

Instatur secundo, ex Vasquez *num.* 17. si intellectio est dictio, & è contra; ergo obiectum producitur, sicut verbum, & verbum intelligitur, sicut obiectum; sed hoc est falsum; ergo, respondeo negando sequelam, quia dicere, vt dicebamus, duos dicit respectus, & quia prout dicit vnum, non dicit alium; ideò & si dicere, & intelligere idem sint secundùm rem: quia tamen intelligere solum importat respectum representandi, quod tantùm conuenit obiecto, non verbo; dicere verò, & productionem, quod tantùm verbo competit, & etiam dictionem, quod rei manifestationem: ideo non potest dici obiectum produci; neque Verbum intelligi: potest tamen dici verbum, & obiectum dici; verbum vt, *quo*, obiectum vt *quod*: quia verbo obiectum manifestatur; & per hæc patet ad auct. D. Tho. 1. *parte quæst.* 34. *art.* 1. *ad* 3. in qua tantùm fidit Ruu. scilicet quòd intelligere nullam rationem originis importet, sed dicat solam habitudinem intelligentis ad rem intellectam; intelligitur modo explicato per respectum solius manifestationis, quem dicit intelligere, & si reuera consistat in Verbi productione. pluribus apud Hurtad. *disput.* 6. *sect.* 2. *subsec.* 2. §. 76. 77. *&* 78.

Instatur tertio, ab eodem Vasquez auctor. Aristotel. *hic text.* 27. vbi dicitur, intelligere esse motum perfecti; ergo, 364
infert Vasquez, non consistit in actione, alioquin esset actus entis in potentia ad verbum, consequenter imperfecti. respondeo primò, quòd si Aristot. excluderet actionem, excluderet etiam motum, quia omnis motus inuoluit actionem. respondeo secundo intellectionem vocari motum perfecti: quia intellectus, & si sit in potentia ad verbum; non tamen ad intellectionem: quia intellectio dicit etiam ipsam actionem, qua informatus intellectus, quasi iam perfectus ordinatur ad verbum, ad differentiam cęterorum motuum, quorum finis cum sit forma tantum, per actionem non perficitur subiectum vt sit, sed tantum ordinatur ad terminum, per quem postea perficitur; ideò vocantur motus imperfecti. quare ex hoc loco potius firmatur nostra conclusio. hanc nostram sententiam Hurt. §. *cit.* facit expressam D. Thom. *in* 1. *disp.* 27. *qu.* 2. *art.* 2. videatur.

Quæres, an à solo Deo intellectio produci possit. Re- 365
spondeo negatiuè cum D. Thom. 1. *parte quæst.* 34. *art.* 1. & 2. 2. *quæst.* 23. *art.* 1. Ruu. *tract. de actu intellectus possibilis quæst.* 4. & aliis, ratio est, primo quia intellectio, & omnis actus cognoscitiuus de sui intrinseco est attingentia obiecti respectu producentis; respectu enim alicuius est attingentia; at Deus non potest actu creato obiectum attingere; præterquamquod tunc non attingeretur ab intellectu creato, sed à Deo. Secundo omnes actiones intrinsecè denominant agentem; at omnis cognitio consistit in actione: ergo denominabit cognoscens tantùm proprium efficiens; ergo non potest vnum denominare cognoscens, & ab alio effici; ergo cognitio alicuius non potest esse à solo Deo. neque obstat, quòd Deus possit in genere causæ efficientis quidquid potest causa secunda, quia hoc intelligitur exceptis actibus, qui ex intrinseco denominant proprium efficiens. & illorum denominatio repugnat Deo, cuiusmodi sunt omnes sensationes, intellectiones, volitiones, &c. quare per hoc ne dum determinamus de intellectione; sed etiam de cęteris actibus vitalibus cognoscitiuis, & appetitiuis. Hurt. nobiscum consentiens, quod intellectio non possit esse à solo Deo, eò quod dicat actionem, dicit tamen in sententiam eorum, qui in sola qualitate intellectionem constituunt, posse, eò quòd illa qualitas potest produci à solo Deo. videatur *disput. cit. sect.* 3. *subsec.* 1. 2. *&* 3.

De

De memoria intellectiua. Quaestio Duodecima.

366 PRima conclusio. in anima intellectiua datur memoria. est Aristotel. *hic tex.* 8. D. Thom. 1. *parte quaest.* 79. *art.* 6. 2. *contra Gentil. cap.* 78. Scoti, & communis. probatur, quia saepè recordamur preteritorum, etiam vniuersalium; ergo datur memoria intellectiua. probatur consequentia, quia attingere preteritum est officium memoriae. quae ex Cicer. definitur, per quam animus repetit ea, quae fuerunt; sed sensus non attingit rem vniuersalem, ex dictis; ergo est memoria intellectiua.

Sed contra instatur ex Auicen. *6. naturalium parte* 5. *cap.* 6. qui contrarium docuit. si species conseruantur semper in memoria; ergo intellectus semper intelliget. probatur consequentia, quia cum specie est sufficiens principium intelligendi. respondeo negando sequelam, non defectu principij; sed phantasmatis, à quo pendet intellectus in operando; non est autem operatio phantasiae semper circa idem phantasma: ideò autem phātasia potius circa hoc, quàm circa aliud obiectum operatur, ad cuius operationem sequitur operatio intellectus. Primo, quia voluntas multoties applicat phantasiam, & phantasia obedit; quando verò phantasia preuenit motum voluntatis, prouenire potest à causa extrinseca, putà ab Angelo, à Dęmone, &c. qui dominium habentes supra res corporeas, commouere possunt phantasmata, & phantasiam excitare, vt circa hoc, vel illud operetur: aliquando etiam à dispositione corporis; à predominio humoris, in organo. videte Ruu. *de actu intellectus possib. qu.* 5. *dub.* 1.

367 Secunda conclusio. memoria est thesaurus conseruatiuus specierum iam intellectorum. Probatur, memoria intelligat rem preteritam, vt docet Aristotel. *lib. de memoria, & reminiscentia cap.* 1. sed hoc non potest sine speciebus; ergo conseruat species.

Cōfirmatur, in prima cognitione obiectorum multùm defatigatur intellectus, at in eorum reminiscentia nequaquam; ergo, quia habet species conseruatas in memoria, quibus potest pro libito vti independenter à discursu, & sensibus externis, sicut eguerat prima vice, neque obstat quod Aristotel. dixerat *loco, quo supra*, memoriam specierum conseruatarum tantùm animae sensitiuae per se conuenire; intellectiuae verò per accidens: quia aliud non innuit; nisi quod memoria intellectiua pendeat in operando à memoria sensitiua conseruatiua specierum phantasticarum, vt diximus; immò ratio memoriae perfectior reperitur in parte intellectiua, quàm in sensitiua, vt bene Ruu. *eadem quaest. dub.* 2.

Tertia conclusio. intellectus, & memoria propriè nec formaliter distinguuntur (de distinctione reali certum est in nostra sententia) est D. Thom. *quaest. citata art.* 7. Ruu. *quaest. citata dub.* 3. & satis communis, licet multi admittant potentias realiter distinctas in anima.

Probatur primo, vel eadem potentia cognoscit preteritum, quae cognoscit pręsens: vel non. Si primum, intellectus cognoscit pręsens; ergo cognoscit, & pręteritum: ergo, vel memoria, & intellectus sunt idem formaliter: vel memoria non est potētia cognoscitiua: si secundum, quòd cognoscatur pręsens, vel pręteritum est differentia accidentalis, nec dicit diuersum modum immutandi, &c. alioquin, & quod cognoscatur singulare, vel vniuersale, clarè, vel obscurè poneret differentiam formalem: ergo potentia, quae cognoscit pręsens, non potest esse distincta formaliter ab ea, quae cognoscit pręteritum.

368 Probatur secundo, quia in illa potentia formaliter debet esse species, quae debet operari: ergo non est assignanda duplex potentia formaliter, alia operatiua, alia conseruatiua specierum. consequentia patet. anteced. probatur: quia potentia formaliter dicit esse principium completum ad actum: ergo includit formaliter species, sine quibus non est huiusmodi principium.

Confirmatur, quia ex dictis, nec in parte sensitiua memoria, & potentia cognitiua formaliter distinguuntur, at est eadem omnino ratio in parte intellectiua: ergo. vnum, vel alterum argum. habet in contrarium Ruu. *quaest. citata, dub.* 3. sed sunt facillima. agit de memoria etiam Hurtad. *disp.* 5. *sect.* 8. apud quos fusius: & aliqua differentia assignatur inter intellectiuam, & sensitiuam.

De appetitu rationali. Quaestio Tertia decima.

DE appetitu rationali, qui, & voluntas, tertia potentia animae intellectualis, multa possent disputari: quia tamen plurima excussa sunt in phys. de causa finali (ad voluntatem enim spectat) multa, quae de libertate, &c. locum proprium habent in Theol. cum de actibus humanis: ideò omnibus omissis, pręsenti tantùm quaest. quae hic necessaria videntur, complectar.

Prima conclusio. appetitus rationalis differt specie ab appetitu sensitiuo, de quo supra *ad calcem pręced. tract.* 369 Probatur ex differentia, quae cernitur inter vtrunque. Primo sensitiuus sequitur cognitionem sensitiuam, rationalis intellectualem. Secundo sensitiuus est organicus, intellectualis nequaquam. Tertio sensitiuus non reflectit supra suum actum, benè rationalis. Quarto sensitiuus subiacet influxibus Cœli ratione organi, non sic intellectualis inorganicus. Quinto sensitiuus non est liber, benè voluntas. Sexto. Voluntas tāquam omnium potentiarum regina imperat sensitiuo dominio politico. Vltimo (ceteris differentijs omissis) obiectum appetitus sensitiui est bonum sensibile materiale, & singulare; obiectum verò appetitus rationalis est bonum in communi, corporale, spirituale, singulare, vniuersale, &c. ergo vera conclusio. ex dictis

Deducitur. si recolantur quae diximus, cum de distinctione potentiarum, distingui etiam realiter saltem ratione organi. si verò sumantur pręcisè, saltem formaliter: quia sunt potentiae diuersi gradus; sensitiuus animae sensitiuae, rationalis intellectiuae.

Secunda conclusio. appetitus rationalis, & intellectus sunt eademmet potentia, pro diuersitate officiorum diuersimode appellata. est Durandi *in* 1. *dist.* 3. *parte* 2. *quaestio.* 4. Aureoli apud Capreol. *ibidem quaest.* 3. & expressa ex recentioribus Hurtad. *disput.* 4. *sect.* 2. aliter sentit D. Thom. *quaestio.* 22. *de veritate art.* 10. Capreol. & Fer. & alij apud Ruu. quos ipse sequitur *cap.* 13. *quaest.* 1. Probatur primo, non potest ferri voluntas nisi in obiectum cognitum: ergo est cognoscitiua: ergo non distincta ab intellectu. vltima consequentia patet cum anteced. Prima probatur: quia alioquin non deberet esse obiectum cognitum.

Dices, debere cognosci, ab intellectu tantùm, sed contra, quia voluntari pręsentatur obiectum: ergo ipsa debet illud cognoscere: quia pręsentatio, & manifestatio non fit nisi cognoscenti.

Probatur secundo, intellectio est tantùm ratio representatiua intellectus: ergo, si representatio fit voluntati per intellectionem, eadem est potentia intellectus, & voluntas. antecedens probatur: quia intellectio repręsentat formaliter, & vt *quo* inhaerens, sed inhaeret intellectui tantùm: ergo.

Probatur tertio, voluntas est potentia libera: ergo cognoscitiua: ergo non distinguitur ab intellectu. anteced. 370 est de fide. Prima consequentia probatur: quia libertas prouenit ex eò quòd potest voluntas sequi, & non sequi obiectum: sed hoc dicit cognitionem, qua in obiecto cognoscatur aliqua ratio boni, aliqua mali: vel saltem non ratio infinita boni. pluribus apud Hurtad. *loco citato*.

Sed contra instatur primo, intellectus, & voluntas habent obiecta diuersa: ergo: respondeo, hoc non probare, nisi quandam distinctionem formalem secundùm diuersa officia, quae exercet eademmet potentia.

Instatur secundo, habitus intellectus, & voluntatis distinguuntur realiter: ergo & potentiae. negatur consequentia: alioquin nec in eadem potentia distincti habitus esse possent. ratio negationis est: quia habitus fiunt ex actibus: ideò illis adaequantur, non sic potentiae.

Instatur tertio. intellectus, & voluntas habent diuersum modum operandi: intellectus trahit ad se obiectum: voluntas ad illud quasi trahitur: ergo distinguuntur. respondeo hunc diuersum modum operandi non arguere, nisi diuersitatem formalem: eò quòd non sint diuersi adęquatè: quia operari per modum inclinationis necessariò dicit cognitionem, vt diximus.

Instatur quarto, intellectus dirigit voluntatem: ergo distinguitur. respondeo distinguendo antecedens. dirigit effectiuè, nego. formaliter concedo: scilicet representando obiectum: quare negatur consequentia quia cum haec directio fiat representando per cognitionem, eidem potentię;

tentiæ; hæc cognitio inesse debet vt diximus; neque obstat idem realiter se ipsum dirigere ad vnum actum, per alium à se elicitum.

371 Tertia conclusio. intellectus vt sic est perfectior, quàm voluntas. est contra Scotum, Henricum. Alensen. Albert. Mag. & alios, est tamen cum D. Thom. 1. *parte quæstio.* 82. *art.* 3. Caiet. *ibidem*, & alijs apud Conimbricens. *quæst.* 2. *cap.* 13. *art.* 2. quos ipsi sequuntur. Probatur primo de se perfectior est actus cognoscitiuus, quàm appetitiuus; ergo vera conclusio. antecedens probatur: quia appetere vt sic, conuenit etiam inanimatis; cum sit per modum inclinationis; at cognoscere tantùm animatis: ergo.

Probatur secundo, intellectus est regula omnium operationum, & actuum voluntatis; & ex cognitione actus est liber, bonus, vel malus: ergo actus intellectus est perfectior. probatur consequentia; quia talis euadit in perfectione actus voluntatis, qualis est actus intellectus.

Sed contra instatur primo, voluntas regulat totum hominem: ergo est nobilior. respondeo voluntati hoc conuenire ratione cognitionis; quia nihil volitum, quin præcognitum, consequenter, nec imperatum: ratione cuius etiam tantùm actus voluntatis sunt boni, vel mali, liberi, &c.

. Instatur secundo, voluntas fertur circa obiectum nobilius, scilicet circa bonum; ergo. Respondeo negando antecedens, quia idem obiectum voluntatis materialiter est etiam intellectus; quia omne bonum est verum; licet sub alia formalitate attingatur ab intellectu: quæ tamen formalitas in obiecto intellectus est perfectior, quàm in obiecto voluntatis: quia intellectus fertur in omnem rationem veri distinctè; at voluntas tantùm in bonum vt existens, quia illa appetuntur, quæ parari possunt, huiusmodi autem sunt tantùm bona existentia.

372 Pro multorum autem argum. solutione aduertendum, aliud esse loqui de intellectu, & voluntate secundùm se ipsas compactis; quod ideò dixi in conclusione ly *vt sic*; & aliud prout sumus in hac vita: hoc enim secundo modo comparata perfectior est voluntas; tùm quia habet actus nobilissimos, amoris Dei, ex charitatis habitu, consequenter posse habere etiam habitus perfectiores; at intellectus non potest habere claram Dei visionem; actum sui nobilissimum; tùm quia pro hac vita voluntas fertur in propria obiecta modo sibi connaturali per inclinationem; at intellectus non omnia attingit in se ipsis, cum non attingat per proprias species. plura apud Conimbric. *loco citato*.

Tres actus solent assignari voluntati, correspondentes triplici actui intellectus. Primus simplex complacentia, vel displicentia: scilicet simplex affectus voluntatis, per quem nobis placet, vel displicet obiectum; & dicitur correspondere simplici apprehensioni intellectus. Secundus actus est efficax, & supponit simplicem complacentiam, vel displacentiam, per quem absolutè prosequimur, vel fugimus obiectum; & dicitur correspondere affirmationi, & negationi intellectus. Tertius qui comparetur discursui intellectus, propriè non adest in voluntate, tamen solet assignari actus ille, cum voluntas vult media propter finem; videtur enim quidam discursus, & quod volitio finis sit causa volitionis mediorum, sicut cognitio præmissarum est causa cognitionis conclusionis.

Soluuntur non nulla dubia de anima in statu separationis. Quæstio vltima.

373 DVbitatur primo, an animæ separatæ status separationis sit ei naturalis. respondeo negatiuè cum D. Tho. 1. *parte quæst.* 89. *art.* 1. Caietan. *ibidem*, & alijs admissis à Conimbricens. *disput.* 2. *de anima separata art.* 2. contra Riu. *de anima separata quæst.* 6. & alios ab illo citatos; ratio est primo, quia anima vtpotè forma essentialiter corporis non habet inclinationem naturalem ad illum statum; ergo non est naturalis; naturalitatem enim sequitur propensio. Secundo duo contradictoria non possunt esse alicui connaturalia; sed esse vnitam est connaturale animæ: ergo non potest ei esse connaturalis status separationis, qui dicit non esse vnitam.

Sed contra instatur. nullum violentum durabile: ergo non potest esse violentum animæ esse extra corpus. Respondeo primo, hoc esse verum de violento, quod infert aliquam passionem, cuiusmodi non est anima in statu separationis. respondeo secundo non esse in statu violento, si sumatur violentum propriè vt sumitur 3. *Ethicor.* pro eo quod habet in se principium actiuum ad aliud, & in contrarium vrgetur; sic enim anima non est in statu violento: quia non potest se sola corpori vniri ex defectu corporis, quod corruptum non petit naturaliter amplius reproduci; vnde dicit D. Tho. *loco citato* esse in statu præter naturam, non autem violento.

Instatur secundo, si sic, vnio animæ esset naturalis. Respondeo, vt alibi; esse supernaturalem ex parte corporis, non ex parte animæ, quæ semper est actus corporis. alia argum. videri possunt apud Conimbricen.

Dubitatur secũdo, an anima separata habeat naturalem propensionem ad corpus. respondeo affirmatiuè, cum D. Thom. 1. *parte quæst.* 75. *art.* 1. *ad* 6. ratio est, quia appetitus naturalis sequitur esse; & anima separata est eiusdem entitatis, consequenter eundem retinet appetitum; neque ex hoc sequitur, quòd vnio simpliciter sit debita; licet enim sit debita ex parte animæ, non tamen ex parte corporis.

374 . Dubitatur tertio, an anima separata appetitu elicito appetat reuniri corpori. Respondeo cum distinctione; animas beatorum appetere: quia vident sibi futurum maximæ gloriæ: animas verò damnatorum nequaquam, quia vident vice versa sibi futurum maiori pœnæ.

Dubitatur quarto, an anima in separatione subeat aliquam mutationem. Respondeo; animam cum propria subsistentia subsistat etiam in corpore: quia à corpore independens in esse, hanc etiam retinere separatam; consequenter non mutari, per hoc, quòd aliquem modum acquirat per se existendi in statu separationis, vt censuit Caietan. 3. *parte quæst.* 6. posse tamen dici, quòd aliquo pacto mutetur, quatenus primo erat vnita, postea nequaquam, non quod amittat modum realem vnionis; per nos enim hic modus non datur; sed tantùm per hoc, quòd primò informabat corpus, postea non informat.

Dubitatur quinto, de cognitione animæ separatæ. Respondeo primo animam separatam retinere, omnes potentias rationales, immò & sensitiua, si sumantur præcisè. Secundo species eorum, quæ non cognouit in hac vita, infundi à Deo. Tertio cognitionem obiectorum, & habitus, quos habuit in hac vita; cum hac tamen differentia, quòd cognitiones, & habitus, qui inuoluunt imperfectionem, in animabus beatis sunt perfecti; in damnatis verò remanent in sua imperfectione; atque adeò in beatis non sunt habitus, neque errones, neque probabiles: item nec habitus fidei, &c. de his omnibus fusius apud D. Thom. 1. *parte quæst.* 89. Conimbricens. *toto tract. de anima separata*, & Hurtad. *tota disput.* 18. hæc sufficiant pro hoc tractatu, & pro omnibus lib. de anima. Benedictus Deus.

Quæstiones variæ in Metaphisicam Aristotelis.

MVlta discussimus in nostro cursu Philoph. quæ spectabant ad Metaphys. quare nullus certus tractatus in ipsam nunc superest instituendus; sed tantùm quædam disparata, quæ desiderari possunt, disputanda, quod ideò titulum inscripsimus, *quæstiones variæ in Metaphysicam*.

An ens transcendens dicat vnum conceptum formalem. Quæstio Prima.

375 QVia non est nobis mens, metaphysicum agere, sed tantùm quasdam quæst. discutere, quæ nobis deesse videntur maximè necessariæ ad Theol. neque in Philosof. vllo colore tractari poterant, vtpotè merè Metaphys. ideò neque perfectam methodum in scientijs tradendis seruare statuimus: scilicet præmittendo solita proœmialia, &c. quare hoc vnum admonens metaphysicam, sic dici, vt placuit Auerroi, quasi post physicam: quia post physicas scientias tradi consueuerit; siue vltra physicam, vt placuit Alberto Magno. statim quæro, an ens transcendens habeat vnicum conceptum obiectiuum. Pro cuius solutione

Notandum primo, citra controuersiam metaphysicam versari circa res, quæ abstrahunt à materia; cum enim triplex

plex detur abstractio ad scientiam conducens, scilicet materiæ sensibilis à ratione singularitatis; & spectat ad physicam; abstractio quantitatis, seu materiæ intelligibilis; & spectat ad mathematicam: denique abstractio alicuius ab omni materia; & hæc ad aliam scientiam spectare non potest, quàm ad metaphysic. pluribus apud Pat. Pasqual. *disput. 7. Metaphysic. sectio. 2. num.* 12. & 13. quærit igitur quæst. an s ens, vt sic (quod dicitur transcendens, quia vagatur per omnia, & abstrahit ab omni materia, & consequenter pertinet ad metaphysicam; siuè, vt obiectum adæquatum, vt communiter Doctorum apud eundem P. Pasqual. *disp.* 15. *sect.* 1. *num.* 10. siue vt fundamentum, & prima radix realitatis, vt ipse *disp.* 17. *sect.* 4. *num.* 2) quærit (inquam) an hoc ens dicat vnum cóceptum obiectiuum, vel plures.

Notandum secundo ens, de quo quæst. præsens est mota, de quo formali diceretid, quod habet essentiam, ampliantes nomen essentiæ, non ad naturam completam tantùm, sed ad id, quo aliquid concipitur constitui in esse reali, & contra distingui à nihilo: & quia hoc aliud esse non potest, quàm realitas; ens vt sic dicit id, quod habet realitatem. fusius apud eundem. *disp.* 15. *sect.* 3. 4. & 5.

Notandum tertio, conceptum formalem, de quo quærimus: an sit vnus respectu entis, esse ipsammet cognitionem, qua ens, vt sic cognoscitur: ad differentiam conceptus obiectiui, qui dicitur ipsummet ens, vt per talem cognitionem cognoscitur: & dicitur formalis: quia tanquam quædam forma intellectui inhæret: vt etiam alibi innuimus. sensus igitur quæst. est, an cognitio, qua ens, vt sic secundùm suam communitatem cognoscitur, sit vna contradistincta à conceptibus formalibus, quibus cognoscuntur inferiora entis, substantia scilicet, accidens, &c. his notatis.

376 Vnica conclusio. conceptus formalis entis est vnus. hęc conclusio est D. Thom. Scoti, & communis apud Suarez, *disp.* 2. *sect.* 1 *num.* 9. & Pasqual. *disp.* 33 *sect.* 1. *num.* 5. contra Caiet. Fer. & Fonsecam. Probatur primo, conceptus formalis, quo concipitur ens vt sic, non est conceptus substantiæ, accidentis, & cęterorum inferiorum; ergo est vnus. antecedens vnusquisque in se experitur, dum concipit ens, non concipere substantiam, aut accidens: substantia enim, & accidens, dicunt oppositum modum existendi: consequenter non possunt vnico conceptu essentialiter repręsentari. consequentia probatur. esse vnum dicit esse indiuisum in se, & diuisum à quocunque alio: ergo si conceptus entis non est alterius, est diuisus ab alijs: igitur indiuisus in se; ergo vnus.

Probatur secundo, si conceptus formalis entis non est vnus, sed multiplex: vel per vnum repræsentatur quod per alium, vel non. Si primum: ergo sunt superflui tot conceptus, cum per vnum habeatur quod per cęteros: si secundum: ergo erunt diuersæ rationes repræsentatæ: ergo erunt conceptus illarum rationum, vt sic: ergo dicendum conceptum formalem entis esse vnum.

Confirmatur, quia audito nomine entis, non distrahitur animus, ad plura, sed ad vnum quid: sicut cum auditur animal, homo, &c. ergo. plures rationes habet Suarez *disput.* 2. *sect.* 1. & Pasqual. *loco citato*.

377 Solùm ex aduersarijs posset instari. ens non est vniuocum, sed analogum: ergò non habet vnum conceptum formalem. consequentia probatur: quia ratio analogi non est vna, sed multiplex: quia primario dicitur, & propriè de principali analogato, secundariò & impropriè, de cęteris: consequenter illa ratio non potest vnico conceptu exhauriri: ergo conceptus formalis entis non est vnus. Respondeo quidquid sit de anteced. de quo infra, negando consequentiã, quia vt notat Suarez, *num.* 13. ex D. Thom. *in* 1. *dist.* 19. *quæst.* 5. *art.* 2. *ad primum* dantur aliqua analoga attributionis, quæ significant formam non solùm in primo analogato, sed in omnibus; & huius generis esset ens, si esset analogum: vnde illa ratio entis in omnibus existens, per omnes entis significata esset vna, vnicoque conceptu posset repræsentari.

An ens dicat vnum conceptum obiectiuum.
Quæstio Secunda.

378 Idem auctores, qui supra negauerunt vnum conceptum formalem enti, negant etiam ei vnum obiectiuum, vt est videre apud Suarez, *disp.* 2. *sect.* 2. *num.* 4. differunt tamen hi auctores, in explicando, quid correspondeat enti vt sic; aliqui enim volunt correspondere omnia genera entis, quatenus aliquo pacto conueniunt; alij hoc disiunctiuum, *substantia, vel accidens*; alij omnia entis genera simpliciter, sine vlla disiunctione. alij alio modo loquuntur. videatur Suarez & Pasqual. *disput.* 34. *sect.* 1. Pro nostra sententia.

Prima conclusio. ens transcendentale dicit vnum conceptum obiectiuum. est Scoti, & Scotistarum, & ferè omnium, qui ponebant vnum conceptum formalem entis, & eorum, qui dicunt, ens vniuocum ad inferiora, vt est videre apud eundem Pasqual. *num.* 4.

Probatur primo, ens habet vnum cóceptum formalem entis; ergo etiam vnum obiectiuum. consequentia probatur: quia conceptus formalis, debet commensurari obiectiuo, cum sit intrinsecè expressiuus obiectiui; ergo si datur vnus formalis, datur & vnus obiectiuus.

Confirmatur, quia quod per conceptum entis repræsentatur, non est aliqua ratio expressa inferiorum, sed est vnica tantùm ratio, quà ad summum inferiora implicitè continentur; ergo est vnus conceptus obiectiuus, scilicet illa ratio communis.

Probatur secundo, in re omnia inferiora entis conueniunt propriè in aliqua ratione communi, ergo ens habet vnum conceptum obiectiuum. anteced. probatur: quia, vt diximus, omnia, quæ dominantur entia, verè dicunt realitatem, quæ per hoc nomen importatur, vt diximus. consequentia probatur; quia intellectui potest obijci tantùm illa vna ratio communis, in qua conueniunt.

Confirmatur, ideò animal dicit vnum conceptum obiectiuum, quia dicit aliquid in omnibus inferioribus, in quo 379
conueniunt; sed etiam sic sunt inferiora entis, ergo ens habet vnum conceptum obiectiuum.

Probatur tertio, si ens non habet vnum conceptum obiectiuum; sed dicit plura; vel dicit substantiam, & accidens disiunctiuè, vel copulatiuè, vel nec disiunctiuè, nec copulatiuè, vel dicit omnia decem genera prima, in quæ diuiditur: hi enim sunt modi, quibus loquuntur auctores negantes vnitatem conceptus obiectiui, sed nullo ex his modis loqui possumus: ergo ens dicit vnum conceptum obiectiuum. maior probatur, quia omnes censent veras has propositiones, *substantia est ens, accidens est ens*, sed si ens importat disiunctiuè substantiam, & accidens, sensus igitur primæ propositionis erit. *substantia est substantia*. secundæ *accidens est accidens*, quod est formare propositiones nugatorias. si substantia, & accidens importantur copulatiuè; ergo sensus illarum propositionum erit. *substantia est substantia, & accidens. accidens est substantia, & accidens*, quæ sunt falsæ; pariter si sumantur sine disiunctione, aut copula, & pariter si dicantur per ens importari omnia decem genera; propositiones euadent falsæ vt patebit discurrenti; ergo.

Cõfirmatur, quia quislibet audito nomine entis non intelligit substantiam, aut accidens, aut decem pręedicamenta, sed vnam rationem communem omnibus entibus, &c.

Probatur quarto, intellectus vnicam habet rationem 380
formalem sui obiecti adæquati, quæ in omnibus inadæquatis reperitur; sed hæc esse non potest nisi ens; ergo ens vt sic dicit vnum conceptum obiectiuum. maior patet per similitudinem ad cęteras potentias. minor probatur: quia hoc obiectum adæquatum, non est substantia, non accidens, & sic de cęteris entibus particularibus, &c. quia alioquin non nisi substantia, vel accidens, vel illa entia attingi possent, cum nulla potentia ferri possit extra suum obiectum: ergo non remanet, quod aliud esse possit, quàm ens vt sic.

Sed contra instatur primo: ergo decem prima genera non essent primo diuersa: quia in aliquo communi conuenirent. contra Aristotel. 3. *Phys. tex.* 4. respondeo negando consequentiam; quia Aristotel. per ly *diuersa* intelligit de illa diuersitate, qua differunt aliqua, tanquam prima genera dicentia certos modos essendi: ad quod nõ officit, quòd conueniant in ratione communi entis. fusius apud Pasqual. *sect.* 3. *num.* 3.

Instatur secundo, ens est idem cum suis inferioribus: ergo non habet vnum conceptum obiectiuum. respondeo negando anteced. explicitè, & formaliter: quia ens vt sic,

non

non dicit explicitè, quod dicit nec substantia, nec accidēs, vt magis patebit *quæst. sequenti*.

Instatur tertio, ex Aristot. 4. *Metap. cap.* 2. vbi videtur velle eodem modo ens dici de priuationibus, negationibus, &c. ac de alijs entibus; sed priuationi, & enti positiuo nihil potest esse commune; ergo neque cęteris entibus; ergo ens non dicit vnum conceptum obiectiuum. Respondeo, Aristot. ibi tantùm docere, omnia entia dici per ordinem ad vnum, sicut omnia sana per ordinem ad vnam sanitatem; & ideò spectare omnia entia ad vnam scientiam, sicut ad vnam scientiam, omnia sana reducuntur. hoc autem non est contra nos. alia argumen. adduci possunt; sed quoniam tangunt quæstio. sequentes primo illæ soluendæ.

Quomodo conceptus obiectiuus entis præscindat ab inferioribus. Quæstio Tertia.

381 NOtandum primo cum quæritur, quomodo conceptus entis pręscindat ab inferioribus, de duplici pręcisione posse esse quæst. primo de pręcisione reali; an scilicet ante opus intellectus ens, vt sic pręscindat à particularibus entibus. Secundo de præcisione secundùm rationem.

Notandum secundo, pręcisionem secundùm rationem duplicem esse adæquatam, & inadæquatam. adæquata est cum conceptus duo, prout subsunt abstractioni, se mutuo excludunt, nec inuicem continentur, neque explicitè, neque implicitè. inadęquata, cum non omnino se excludunt, & si vnus ab alio pręscindat, sed aliquo pacto inuicem includuntur; & cum possit esse, quòd vnus conceptus nullo pacto alium contineat, & si aliquo modo ab illo contineatur, fit, quòd pręcisio aliquando potest esse adæquata, ex parte vnius conceptus, & si sit inadæquata ex parte alterius. his notatis

Prima conclusio. conceptus obiectiuus entis non abstrahit à conceptibus inferiorum secundùm rem, est contra Scotum, & Scotistas, qui dicuntur docuisse, ante intellectum ens vt sic distingui ex natura rei, ab inferioribus; sed distinctio ex natura rei secundùm ipsos videtur maior distinctione per intellectum, consequenter realis. est tamen cum Diu. Thom. 1. *contra Gentiles cap.* 26. *ratione* 4. Caiet. Fer. Capreol, Suarez, & alijs apud Pasqual. *disp.* 36. *sect.* 2.

Probatur primo, inferiora entis sumpta secundùm suam formalissimam rationem non excludunt ens, ergo à parte rei nulla est distinctio. anteced. probatur, quia illa formalissima ratio est ens; alioquin non contradistingueretur à nihilo, nec contradistinguitur nisi per ens. consequentia etiam probatur; quia distinctio ponit membra, supra quæ cadit, vnum extra aliud.

382 Probatur secundo, formalitas entis, & talis entis fundantur in eadem entitate, immò sunt ipsamet entitas; ergo ante opus intellectus non distinguuntur. antecedens etiam ab ipsis Scotistis admittitur; alioquin esset distinctio entitatiua, non formalis ex natura rei. consequentia probatur. distinctio ante opus intellectus distinguit quod habet entitatem, ita vt distinctio cadat supra entitatem eius, quod ab alio distinguitur; distinguit enim aliquid reale, ergo formalitas entis, & talis entis, si eandem dicunt entitatem, non distinguuntur à parte rei; quia non habēt, quo distinguantur.

Sed contra hanc conclusionem instatur primo, ratio entis eadem est in intellectu, quæ in re, sed in intellectu non est ratio substantiæ, accidentis, &c. ergo neque à parte rei; ergo distinguitur. respondeo esse eandem rationem entis, sed diuerso modo; quia à parte rei, est contracta per rationes inferiorum: in intellectu, cuius est concipere distincta etiam, quæ non sunt, est sine contractione.

Instatur secundo, ratio entis est separabilis, à rationibus inferiorum; ergo est distincta. respondeo negando anteced. quia ratio entis, prout est à parte rei in substantia, non est separabilis; quia vt sic dicit esse substantiam; est quidem separabilis ratio entis vt sic, vt stat sub intellectu: quia potest competere etiam accidenti, sed tunc non est sumere rationem entis à parte rei, quomodo deberet procedere argum. quoties enim est sermo de illa à parte rei, semper sermo cadit supra illam contractam, quod est dicere supra inferiora.

383 Instatur tertio, substantia non est substantia, quò est ens, sed alia ratione: ergo ratio substantiæ, & entis distinguuntur, cum diuersos effectus formales prestent. respondeo à parte rei, quo est ens, est etiam substantia; non verò per intellectum: quia ens, vt stat sub intellectu tantùm, dicit rationem communem entis, non contractam, quo pacto non est substantia formaliter, sed nunc non est sermo de re à parte rei, quod debet intendere argum. vt vno verbo alia argumen. comprehendam, quæ videri possunt apud Suarez *disp.* 2. *sect.* 3. *num.* 12. aduerto, aliud esse loqui de ente, vt stat sub pręcisione intellectus, vt sic enim, cum sit quid commune, dicit respectum ad omnia inferiora, per quæ, dum contrahitur, secum fert quidquid ei erat essentiale; neque dum per vnum contrahitur, impeditur, quin possit etiam esse in alio; immò debet propter suam communitatem, & quia non nisi inadæquatè in quolibet inferiori, seorsim sumpto contrahitur; & aliud vt sunt à parte rei: quia vt sic dicitur iam contractum; quo pacto omnino immergitur entitati rei, & cum illa conuertitur. ferè omnia argumenta, vt etiam Suarez aduertit, peccant in æquiuocando ab vno statu ad alium.

Secunda conclusio. conceptus entis, quantum est ex se, abstrahit adæquata, à conceptu inferiorum. censetur ab aliquibus apud Pasqual. *disp.* 35. *sect.* 1. contra Diu. Thom. 1. *parte quæst.* 13. *& quæst.* 7. *de potentia*. est quidem contra Alexan. Philop. Fer. Aureolum, & alios quam plures; conformis tamen Scoto. Antonio Andreæ. omnibus Scot. Iauello, & alijs apud eundem *num.* 5. Probatur primo conceptus obiectiuus entis pręedicatur, tum de substantia, tum de accidente; ergo est adæquatè pręcisus. anteced. patet. consequentia probatur, quia si ratio inferiorum contineretur in conceptu entis, ergo dum pręedicatur ratio entis de substantia, vel de accidente, aliquid substantiæ diceretur de accidente, & aliquid accidentis de substantia. quod est falsum; ergo est adæquatè pręcisus.

384 Dices. vtramque rationem substantiæ, & accidentis inuolui in conceptu entis, & cum pręedicatur de substantia, prædicari tantùm secundum rationem substantiæ inclusæ. sed contra id, quod pręedicatur, est ille conceptus obiectiuus, vt subest pręcisioni: ergo si vt sic, inuoluit vtramque rationem, secundùm vtramque pręedicaretur.

Confirmatur, quia sicut cum pręedicatur homo de Petro, prædicatur etiam implicitè animal, & rationale: quia conceptus hominis implicitè inuoluit animal, & rationale, ita esset de conceptu entis, si inuolueret substantiam, & accidens.

Probatur secundo, conceptus substantiæ, & accidentis, non sunt rationes simplices; ergo conceptus obiectiuus entis est adæquatè præcisus. antecedens probatur, quia ratio substantiæ est contractiua, & per ipsam distinguitur substantia ab accidente, cum in ratione entis conueniant. consequentia probatur. intellectus potest hanc rationem vniuersalissimam entis separare, illam tantum concipiendo, sed hæc est conceptus obiectiuus entis: ergo conceptus obiectiuus entis est adæquatè præcisus.

Confirmatur, quia si conceptus obiectiuus entis non esset adæquatè præcisus, inuolueret rationes inferiorum; sed eò ipso quòd concipitur ratio entis cum ratione inferiorum, est ratio entis determinati, ergo ratio entis vt sic perfectè, & adæquatè abstrahit.

385 Tertia conclusio. conceptus obiectiuus inferiorum entis est tantùm inadæquatè pręcisus à conceptu obiectiuo entis. est Pasqual. *eodem loco sect.* 5.

Probatur primo, in conceptu proprio inferiorum remanet implicitè ratio entis: ergo non distinguuntur, nisi inadæquatè. consequentia patet *ex notab.* anteced. probatur primo, quia inferiora secūdum propriam rationem distinguuntur à nihilo: ergo inuoluunt rationem entis, quia solum ens distinguitur à nihilo.

Probatur secundo, cum duo conceptus adæquatè pręscindunt ad inuicem, possunt mutuo negari; non sic accidit inter conceptum entis, & inferiorum: ergo, maior probatur: quia propter adæquatam præcisionem valet, *rationalitas non est animalitas*, & iurè, sicut adæquata distinctio secundùm rem ponit, vt realiter vnum possit de alio negari: ita adæquata distinctio secundùm rationem, vt vnus conceptus possit de alio negari. minor probatur: quia non valet ratio substantiæ vt sic non est ens.

Sed

Sed contra has vltimas cõclusiones instatur primo, ens imbibitur in omni, quod habet esse; ergo non potest adæquatè præscindere. probatur consequentia; quia facta præcisione ab inferioribus adhuc remanent ens; ergo conceptus entis, vt sic inuoluit saltem implicitè inferiora. Dato antecedente negatur consequentia, ad probat. facta præcisione adhuc remanere ens, scilicet si concipiantur, cum ratione entis, sed modo diuerso, quæ enim primo fuit concepta in communi, tunc coarctata ab inferiori; quo casu bis concipitur ratio entis; primo vt sit, postea implicitè in inferiori: & hoc, quia ens est de intrinseca ratione inferiorum, non è contra; hoc autem aliud non infert, nisi quod inferiora non præscindant adæquatè ab Ente, quod nos docuimus 3. *cõclusione*. ex quo patet idem non præscindere à se ipso; quia illa ratio entis, quæ dicitur implicitè inuolui in inferioribus, est illa, quæ præscinditur per conceptum entis; quando enim dicuntur inferiora esse entia, semper inuoluitur conceptus obiectiuus entis, qui secundùm se abstrahit.

386 Instatur secundo, sicut se habent inferiora ad ens, ita ens ad inferiora; sed inferiora non adæquatè præscindunt ab ente; ergo neque ens ab illis. Respondeo negando antecedens, quia ens se habet ad inferiora, tanquam quid transcendens, & contrahibile, non sic inferiora ad ens, & ratione huius diuersitatis negatur consequentia: quia cum ens non sibi intrinsecè postulet aliquid ex inferioribus; eò ipso quòd concipitur præcisè, nec vllum ex illis inuoluit, nec implicitè, nec implicitè; non sic inferiora vt diximus. pro quo aduertendum distinctionem secundùm conceptus, non esse, sicut distinctio realis: quia si vnum extremum adæquatè ab alio distinguitur, & illud ab illo: at cum distinctio per conceptus, dicat tantùm conceptionem vnius, non concepto alio, potest vnum ita se habere ad aliud, vt non inuoluatur, dum concipitur, quia non sibi intrinsecum, vtpotè indifferens ad plura, licet aliud vice versa non possit sine illo concipi, quia illud sibi asciscit, tanquam intrinsecum; & ideò potest contingere præcisio adæquata, sed non mutua, neque vlla implicantia, vt aduertit etiam Pasqual. *sect.* 2. *num.* 1. alia argumenta afferri possent sed tangunt quæst. sequentes ideo differo.

Quomodo ens contrahatur ad inferiora.
Quæstio Quarta.

387 ENs est quid transcendens, & imbibitum in omnibus, quæ habent esse, vt dicebamus; si igitur, vt sic dicit vnum conceptum obiectiuum, difficultas est, per quid, & quomodo contrahatur ab inferioribus: quia ratio contractiua debet esse extranea contrahibili, alioquin idem contraheret se ipsum; at cum quælibet ratio contractiua, eò ipso, quòd est quid reale, sit ens, non videtur posse ens contrahere, quin idem se ipsum contrahat, ideò quærimus quomodo fiat hæc contractio.

Tractant hanc quæst. ex professo Suarez *disp.* 2. *sect.* 6. & Pasqual. *disp.* 37. qui varias sententias afferunt, & impugnant, & propriam adijciunt; illa tamen Suarez efficacissimis rationibus vrgetur à Pasqual. quare omnibus omissis adhæreo ipsi Pasqual. *sect.* 3. pro qua

Notandum primo contractionem, de qua est sermo, aliud non dicere, nisi vnum conceptum per additionem alterius restringi à maiori ad minorem latitudinem, quæ restrictio eò ipso intelligitur effecta, quando intelligitur conceptum, minus patentem communicatum esse alteri, qui magis patebat.

Notandum secundo, rationes inferiorum entis, vt sup. rationem substantiæ secundum esse explicitum, non dicere rationem entis, sed tantùm implicitè; neque rationem entis, rationem substantiæ, quòd ideò non adæquatè ex vtroque extremo præscindunt; sed inadæquatè ex parte inferiorum, propter implicitam inclusionem entis. modo sit

388 Vnica conclusio. ens contrahitur ad inferiora per conceptum ipsorum secundum id, quod conceptus inferiorum dicunt explicitè. Probatur ad hoc, vt fiat hæc contractio satis est, si fiat compositio metaph. ex vtroque conceptu, sed potest fieri: ergo. Maior patet *ex notab.* minor probatur, conceptus substantiæ secundùm id, quod dicit explicitè est extra rationem entis, ergo potest illi coniungi, & componi; sed ratio entis est ratio vniuersalissima, ratio substantiæ, & inferiorum minus patent: ergo fit compositio Metaph. ergo vera conclusio.

Probatur secundo, conceptus inferiorum non sunt cõceptus simplices; alioquin conceptus obiectiuus entis nõ est perfectè vnus contra superius dicta: ergo sunt plures conceptus simul coniuncti, sed vnus, nempè entis, est magis patens, alter nempè inferiorum minus, ergo dum vniuersalior contrahitur: ergo vera conclusio.

Sed contra instatur primo, ratio contractiua est ens: ergo non potest contrahere; quin idem contrahat se ipsum. Respondeo distinguendo antecedens ratio contractiua, qua contractiua, est ens, negatur: quia contrahit secundùm id, quod dicit explicitè, quomodo non dicit ens. ratio contractiua est ens implicitè. concedo. & hoc satis est, vt quatenus contractiua sit quid positiuum, contradistincta à nihilo, &c. ens autem, quod dicit implicitè, est illud, quod contrahitur propter transcendentiam eius: quare negatur consequentia, neque sequitur idem contrahere se ipsum ratione dicta.

Instatur secundo, ratio communis debet excludi à ratione contractiua, vt patet, in omnibus rationibus communibus, quæ contrahuntur, non sic rationibus contractiuis entis, quia semper sunt ens: ergo non possunt contrahere. Respondeo rationem communem debere excludi secundùm id, quod contrahitur, & sic accidit, quia ratio substantiæ abstrahit secundùm id, quod dicit explicitè, quo modo non dicit rationem communem entis, sed in hac compositione concipitur, quantum est de se, tanquam non dicens, vnde subsistat in esse reali, sed hoc recipiens ab ente, quod coarctat, tantùm conferens determinationem essendi ipsi enti, quod verò implicitè eandem dicat, quod non accidit in cæteris rationibus communibus, est, quia ens est transcendentale dans realitatem omni enti, non sic cæteræ rationes communes respectu suorum inferiorum. alia argumenta habet Pasqual. sed omnia eodem fundamento nituntur. videantur apud ipsum *disp. citata*, vbi cum pari acumine, ac doctrina hanc sententiam sustinet, immò eam facit D. Thom. *quæst.* 1. *de veritate art.* 1. 389

Quomodo ens prædicetur de inferioribus.
Quæstio Quinta.

ENs prædicari de omnibus, quæ esse participant, nullum est dubium. dubium est, eò quod omnia entia, scilicet substantia, accidens, &c. verè participant intrinsecè formam, scilicet realitatem, & eandem per nomen ens vt sic, significatam, qua ratione ens non potest esse æquiuocum, cuius est tantùm nomen commune, dubium inquam est, an prædicetur de inferioribus vniuocè, vel analogicè. est quæstio famosissima in scholis. 390

Prima sententia tradit dici analogicè. ita Diu. Thom. 1. *parte quæst.* 13. *art.* 5. 4. *Metaph. lect.* 1. *primo contra Gentiles, capit.* 2. Sequuntur omnes Thomist. quibus adhærent multi ex recentioribus Fons. 4. *Metaph. cap.* 2. *qu.* 1. *sect.* 5. Suarez, *disp.* 32. *sectio.* 2. Alberti, *tom.* 2. *principio* 1. *Philos. disp.* 1. *quæst.* 7. Rui. Auersa, & alij apud Pasqual. *disput.* 39. *sectio.* 1.

Secunda sententia vult ens prædicari vniuocè. ita Scotus *in* 1. *dist.* 3. *qu.* 1. & *dist.* 8. *quæst.* 3. quem sequuntur omnes Scotistæ Trombeta. Anto. Andr. & nominales, & alij apud eundem Pasqual. *eodem loco*, *num.* 4. quos ipse egregiè sustinet, & pluribus rationibus confirmat. pro decisione.

Supponendum, ens transcendentale secundùm omnes, non posse esse genus ad inferiora. quod docuit Aristotel. 3. *Metaphys. tex.* 10. ratio est: quia genus debet esse pars metaph. omnino contradistincta à differentia contractiua, cuiusmodi non est ens, quod imbibitur in omnibus differentijs; per quod tamen non tollitur, quin, nisi aliud obstet, sit vniuocum: quia vt concedit etiam Suarez *loco citato num.* 10. potest dari aliquod prædicatum, quod sit vniuocum, quia dicat vnum conceptum æquè ab omnibus participatum, in quo consistit ratio vniuoca, & tamen non perfectè abscindit ab inferioribus contrahentibus, quod requiritur ad genus: quia vt benè aduertit Pasqual. *sect.* 2. *num.* 3. hæ duæ rationes sunt separabiles; immò genus debet dicere vnam naturam completam inchoamentum alicuius naturæ determinatæ, quæ ratio etiam præscindit ab

ea,

ea, quam dicit vniuocatio. igitur per hoc, quòd ens non sit genus, non illicò sequitur, quòd non sit vniuocum, nisi aliud obstet. hoc supposito.

391 Notandum primo, cum omnia inferiora entis intrinsecè participent rationem entis, quia intrinsecè contradistinguuntur à nihilo, ens non posse esse ex illis analogis, quæ dicunt formam tantum in primo analogato, quæ etiã æquiuoca appellantur. sed dubium est, an sit ex illis, quæ & si dicunt formam in omnibus analogatis, tamen illa forma participatur inæqualiter, cum ordine, & diuersitate, seu vt dicunt cum proportione.

Notandum secundo, ens posse dupliciter considerari primo, secundum rationem vniuersalissimam entis, & abstractissimè. Secundo vt dicit modum essendi, vt sic in communi. Primo modo dicit tantùm rationem, secundùm quam contradistinguitur à nihilo. Secundo modo dicit etiam rationem, qua aliquid habet esse. his notatis

Prima conclusio. ens precisissimè sumptum predicatur de inferioribus vniuocè. probatur primo, ens dicit vnum conceptum perfectè vnum ex dictis; ergo dicitur vniuocè. antecedens ex ante dictis patet. consequentia probatur; quia si est perfectè vnus: ergo eodem modo participatur ab omnibus, alioquin, si aliquid diceret in vno, quod non in alio, non esset perfectè vnus: ergo est vniuocus, quia sola inæqualitas afficit vniuocationi.

392 Respondet Suarez *sectio. 2. citata num.* 15. conceptum entis prius inueniri in substantia, quàm in accidente: quia in accidente est dependenter à substantia, & ideò non dici vniuocè. sed contra, quia ratio entis, cum sit in se ipsa vna, nullam includit diuersitatem; alioquin non esset verè vna; ideò non potest inæqualiter participari per prius, & posterius, consequenter quantum est ex conceptu entis, vt sic eodem modo descendit ad substantiam. ac ad accidens: ergo vniuocè: quia vniuocatio non tollitur, nisi per analogiam, quæ non est, vbi non est diuersitas.

Probatur secundo, quando inæqualitas prouenit ex rationibus limitatiuis, seu coarctatiuis, non tollitur vniuocatio. vt patet in animali respectu hominis, Leonis, &c. quod ideò dixit Aristotel. 7. *Phys. tex.* 31. etiam sub genese vniuoco latere æquiuocationem; non tamen tollitur eius vniuocatio; quia illa æquiuocatio est ratione rationum contrahentium; sed sic est in ente respectu inferiorum; ergo non tollitur vniuocatio. minor probatur: quia substantia est ens perfectius, quàm accidens, quia ens per se; sed hoc habet non vt ens est, sed vt substantia, quæ est ratio coarctatiua: ergo.

Dices, ens vt sic inuolui, in ratione substantiæ consequenter, si ratione substantię est diuersitas in ente, etiam ratione entis est ipsa diuersitas. contra primo quia, si quid probaret, probaret etiam accidens, & substantiam non conuenire in ente, quia non conueniunt in ratione substantiæ, & accidentis. Contra secundo quia conceptus substantiæ secundùm quod dicit explicitè ponit diuersitatem, non secundùm rationem entis, quod est dicere secundum rationem limitatiuam; alioquin accidens, & substantia non conuenirent in ente, quod nemo dicit.

393 Probatur tertio, ratio entis est, & in substantia, & in accidente: ergo est vniuoca consequentia probatur: quia quodlibet prędicatum dicit suam quidditatem, quæ consistit in indiuisibili; ergo non potest participari nisi æqualiter, sed hoc est ponere vniuocationem; ergo; nec valet effugium: rationem entis non dicere vnam essentiam; quia iam probauimus dicere vnum conceptum obiectiuum perfectè vnum, &c. alias rationes habet Pasqual. *sect.* 3. à quo etiam allatas selegi.

Secunda conclusio. ens sumptum, vt dicit modum essendi, seu rationem limitatiuam dicitur analogicè de suis inferioribus.

Probatur, quia modus essendi habetur ex vi rationum contrahentium, ergo vera conclusio. probatur consequentia, quia omnes rationes contrahentes aliquo pacto conueniunt, dum determinant ens; sed non æquè determinant: quia perfectius in substantia, cum per se subsistat, quàm in accidente, quod petit alteri inexistere; ergo inæqualiter participatur ens, vt dicit modum essendi; ergo analogicè omnia patent.

Hic aduerto, quod aduertit etiam Pasqual. *sect.* 3. *num.* 3. quòd modus essendi vt sic non dicit conceptum vnum præcisum; ratio est: quia modus essendi dicit ens determinatum ad essendum; sed statim ac intelligitur determinatum ad essẽdum, intelligitur determinatum ad certum modum essendi; quia ideò determinatur ad essendum, quia habet talem modum; sed modus essendi, alius est in substantia, cum sit esse in se ab illo, quem dicit accidens, scilicet esse in alio; ergo non dicitur vnus conceptus pręcisus perfectè vnus,

394 Sed contra primam conclusionem instatur primo, ens inæqualiter participatur; quia prius dicitur de substantia, quàm de accidente; ergo non est vniuocum. respondeo distinguendo anteced. ens pręcisè, negatur cum sua probatione propter rationes allatas pro nostra sententia; ens inuoluens modum essendi, conceditur anteced. & hac distinctione soluuntur multa argumẽta Thomistarum, quorum aliqua affert Fons. *sectio.* 4. immò hac distinctione saluantur auctor. Aristot. quoties dixit, ens dici analogicè vt 4. *Metaph. cap.* 2. & alibi

Instatur secundo, in omnibus vniuocis datur ratio, qua conueniant, & ratio, qua differant, sed hoc nequit assignari in inferioribus entis: quia illæ etiam rationes, quibus differre dicentur, sunt entia. Respondeo inferiora entis differre per rationes contractiuas, quæ sunt entia; sed non quatenus entia faciunt differre; sed quatenus pręcisè, & explicitè dicunt rationem limitatiuam, quòd ideo dicuntur se totis differre; quia differunt secundùm omne id, quo non conueniunt, tanquam in transcendentali.

Instatur tertio, vnum vniuocatum non includit aliquid in ratione vniuoca, quod non includant cętera vniuocata; sed accidens, quatenus ens dicit dependentiam ad substantiam, ergo ens non est eis vniuocum. hoc argum. magni fit à Fons. respondeo distinguendo minorem, accidens quatenus ens vt sic, negatur; quatenus ens determinatum ad modum essendi, conceditur. sed tali pacto, nec per nos ens est vniuocum. ecce magnum argumentum nullo negotio solutum. alia argumenta videri possunt apud Pasqual. sed adhibita allata distinctione, & quòd non omnis vniuocatio sit constitutiua generis, vt in nostro supposito adnotauimus: facilè soluentur.

395 Quæres quanam analogia ens inuoluens modum essendi dicatur de inferioribus. ratio difficultatis est: quia analogia duplex est. alia dicitur attributionis, alia proportionis. analogia proportionis est, cum aliqua forma per nomẽ significata est in omnibus analogatis, cum quadam tamen proportione, quòd ideò vno nomine significantur. analogia attributionis est, cum forma per nomen significata non inest necessariò analogatis; sed tantùm principali, & cetera eodem nomine appellantur per attributionem ad illud, quod ideò dicuntur per attributionem ad formam extrinsecam. alij aliter explicant vt est videre apud Fons. *sect.* 6. & Pasqual. *disp.* 40. modò respondeo cum eodem Pasqualig. ens contractum ad modum essendi dici analogicè analogia proportionis, & etiam aliquo pacto attributionis. dicitur analogia proportionis, quæ in hoc consistit, quòd sicut modus essendi substantiæ constituit vnam naturam completam per se subsistentem, ita modus essendi accidentis vnam constituit naturam, sed tamen alteri inexistentem, scilicet substantiæ, & ei proportionatur; ideò ad variationem substantiæ variatur etiam accidens, cum sit eius affectio. dicitur etiam aliquo pacto analogia per attributionem ad formam extrinsecam; quæ sic potest explicari; quòd modus essendi accidentis sit signum, quo nobis innotescit modus essendi substantiæ; seu quia est causa saltem dispositiua ad substantiam producendam; sicut vrina dicitur sana, quia est signum, medicina, quia causa sanitatis. vide Pasqual. *loco citato*, & ideò Aristotel. entis analogiam nobis explicauit 4. *Metaph. cap.* 2. exemplis *sani*, quod dicitur de medicina, vrina, &c. De analogia aliqua diximus *primo anno in prima parte. introduct. cap.* 3. ex dictis in hac, & pręced. quæst.

396 Deducitur contra Scotum in 1. *dist.* 3. *quæst.* 3. & alibi, & contra Scotistas, etiam vltimas differentias, modos essendi, & passiones entis includere ens, & de ipsis non aliter, ac de cęteris dici, quod docuit etiam Aristotel. 3. *Met. cap.* 3. & sequuntur D. Thom. 1. *contra Gentil. quæstio.* 25. 1. *parte quæst.* 3. *art.* 4. & est communis. ratio est; quia si vltimæ differentiæ, & modi essendi sunt contractiui entis, tanquam quid positiuum illud contrahunt, quia ad esse positiuum contrahunt. pluribus apud Fons. 4. *Met. cap.* 2. *qu.* 3. Suarez *disp.* 2. *sect.* 5. Hurtad. *disp.* 2. *sect.* 4. & Pat. Pasqual.

disp.

disput. 38. apud quos soluta habentur argument. Scoti, & Scotistarum. verum quidem est, quòd ens sumptum in vi verbi; seu vt dicit exercitium existendi, non est alicui intrinsecum, nisi Deo. sed de hoc non est vlla controuersia; sed tantùm vt ens dicit realitatem, quo sensu affirmamus in quolibet reali includi.

An ens habeat passiones; quot; quæ & quid sint. Quæstio Sexta.

397 Notandum. aliud esse loqui de passionibus propriè dictis alicuius obiecti: aliud de attributis; nam vt aliquid dicatur passio, necesse est aliquo modo à subiecto distinguatur realiter. Secundo consequenter sit aliquid reale. Tertio vt cum subiecto conuertatur. Quarto vt non dicat in sua essentia ipsum subiectum; at vero vt aliquid dicatur attributum, seu passio impropriè dicta sans est, si sit aliquid inadæquatè conceptum, consequens ipsum subiectum, cuius dicitur passio seu est ipsa met res, quæ secundùm diuersas formalitates concipitur inadæquatè, & vt passio concipitur posterior se ipsa, vt cōcipitur per modū subiecti. clarius apud Suarez *disp.* 3. *sect.* 1. hoc notato.

Prima conclusio. ens nnn habet veras passiones reales. est contra Scotum, & Scotistas; est tamen cum D. Tho. & communi apud Suarez *eodem loco*. probatur quia veræ passiones debent tanquam quid reale distingui ab ente; sed quidquid est reale imbibitur in ratione entis; ergo ens non potest habere veras passiones.

Secunda conclusio. ens habet attributa realia, quæ ei competunt à parte rei. Probatur. ens à parte rei habet, vt non possit adæquatè concipi; ergo vera conclusio. ant. probatur; quia ens, vt dicit suam quidditatem, est intelligibile; est indiuisum in se; est appetitibile, &c. quæ non possunt adæquatè vno conceptu exhauriri. consequentia probatur; quia attributum reale aliud non est, nisi obiectum, secundùm quod concipitur secundum aliquam formalitatem, quæ ei attribuitur, vt concipitur secundum quidditatem, & intelligitur quidditate posterior.

398 Tertia conclusio. attributa entis sunt tantùm tria, scilicet Vnum, Verum, Bonum. probatur per hæc tria explicatur tota perfectio entis; ergo ens habet tantùm tres istas passiones. anteced. probatur, quia primo considerare possumus ipsum ens tantùm, quatenus dicit quidditatem; sed hoc non est passio; sed ipsum ens, seu radix passionum. Secundo quatenus est indiuisum in se. Tertio quatenus dicit respectum ad intellectum, & potest intelligi. Quarto quatenus dicit respectum ad appetitum, & potest appeti. Secundum explicatur per Vnum. Tertium per Verum. Quartum per Bonum. consequentia etiam probatur, quia attributa sunt, quatenus illis inadæquatè explicatur natura subiecti.

Quarta conclusio. istæ passiones formaliter important, vel negationem, vel denominationem extrinsecam; fundamentaliter verò aliquam positiuam perfectionem entis. Probatur quo ad vtramque partem. quo ad primam; quia hæ passiones formaliter nequeunt dicere aliquid positiuum, ab ente distinctum, in quantùm est ens; ergo cum non sint synonima addent, vel negationem, vel habitudinem ad aliquid extrinsecum: sic Vnum dicit negationem diuisionis: Verum denominationem extrinsecam, per ordinem ad intellectum: Bonum pariter denominationem extrinsecam per ordinem ad appetitum. probatur etiam quo ad secundam partem, quia alioquin hæ passiones frustra essent: positiuum autem quod important est ipsum met ens, quod ex sua natura habet, vt negationem, & illas denominationes extrinsecas fundet.

399 Quinta conclusio. inter dictas passiones prima est vnum. Secunda verum. Tertia est bonum. probatur; quia vnum est quid absolutum, cętera sunt respectiua, & absoluta sunt priora respectiuis; ergo vnum dicitur prima passio; rursus bonitas fundatur in veritate; quia res bona, quia vera; & appetitus supponit cognitionem; ergo verum erit prius, quam bonum: ergo vera conclusio.

Quæres an pręter Ens, Vnum, Verum, Bonum, detur aliud transcendens. Respondeo negatiuè cum Suarez. *disputatio. tertia, sectione secunda*, & Pasqualigus. *disputatio.* 21. *sectione sexta*, ratio est; quia Aliquid, & Res, de quibus videtur dubium, non augent numerum transcendentium enumeratorum; quia Aliquid sumitur, vel latissimè vt dicit contradistinctionem à nihilo; & sic idem est ac Ens; vel sumitur strictè, & tunc sumitur pro aliquo ente particulari, quo modo non est transcendens. pariter Res propriè loquendo dicit aliquam naturam determinatam; quòd ideò quæ distinguuntur secundùm determinatas entitates, dicuntur distingui secundum rem. quare non potest esse quid transcendens. addo neque perfectionem, appetibilitatem, vtilitatem, intelligibilitatem, & scibilitatem esse transcendentia alia ab enumeratis; quia perfectio est idem, ac ens; appetibilitas, & vtilitas idem, quod bonum; scibilitas, & intelligibilitas idem quòd verum.

Circa verò modum, quo hæ passiones demonstrantur à Metaphys. de ente. Respondeo, quod quando demonstrat primam passionem, sumit pro medio descriptionem entis. sic *omne habens quidditatem est vnum; Ens habet quidditatem. ergo Vnum*; quando verò demonstrat alias passiones sumere potest pro medio primam passionem. Vt supra, *omne Vnum est Verum; Ens est vnum. ergo Verum*. pluribus apud Suarez *disputatio. citata*, & Hurtad. *disputatio.* 3. *tota*.

An ratio indiuidualis sit aliquid super additum naturæ communi. Quæstio Septima.

Recolenda, quæ diximus *in logica tract. de vniuersali, quæstio.* 2. omne quod existit à parte rei, eò ipso, quòd 400
existit, esse aliquid singulare, & indiuiduum; quod latius probat Suarez *disp.* 5. *sect.* 1. & Hurtad. *disp. pariter* 5. *sect.* 1. neq; vniuersale existere à parte rei, sed intellectum, illud formare concipiendo naturam, vt sic non vt singulare, & indiuiduam. modo quærimus an id, per quod dicitur à parte rei natura coarctari, & fieri hæc, & dicitur hæcceitas seu differentia indiuidualis, sit aliquid superadditum naturæ realiter. pro maiori explicatione

Notandum idem significare hæc tria, indiuiduum, vnum numero, & singulare. prout etiam in Logica innuimus: neque aliud ly *indiuiduum* importat quam negationem ad posse diuidi in plura eiusdem naturæ indiuidualis; seu in plura, quæ sint idem adæquatè cum ipso: quod ideò quodlibet indiuiduum describitur, *indiuisum in se, & diuisum a quocunque alio*.

Prima sententia adscribitur Scoto *in* 1. *dist.* 2. *quæst.* 7. & *in* 2. *dist.* 3. *quæst.* 1. Anton. Andr. 7. *Metaphys. quæst.* 16. & communiter Scotistis, quos sequitur Fonf. 5. *Metaph. cap.* 6. *quæst.* 5. *sect.* 1. qui omnes volunt rationem indiuidualem esse differentiam quandam positiuam ex natura rei distinctam, quæ superaddatur naturæ.

Secunda negat rationem indiuiduationis esse aliquid distinctum ab ipsa natura: ita Acham. Gab. Henr. Caiet. Herueus, & alij apud Suarez *disput citata sectio.* 2. quos ipse sequitur, & Hurt. *disput.* 5. *sect.* 2. sequitur, etiam Pasq. discrepant tamen hi auctores; nam aliqui volunt nihil penitus addere rationem indiuiduationis naturę communi; aliqui verò dicunt addere aliquid reale; sed tantùm ratione distinctum.

Vnica conclusio. ratio indiuiduationis non est aliquid reale superadditum naturæ communi, à parte rei distinctum. 401
Probatur primo seclusa hac hæcceitate, quam superaddunt Scotistæ, adhuc natura à parte rei est singularis: ergo non datur hæc hæcceitas. consequentia probatur: quia singularitas habetur sine illa hæcceitate. antec. probatur, seclusa illa hæcceitate; vel illa natura Pauli, vt sup. existens est diuisa in entitate ab alia Petri; vel non. si primum ergo singularis: quia singulare est quod est indiuisum in se, diuisum à quocunque alio. si secundum manifestè conuincitur erroris; quia entitas Petri potest esse Romæ, Pauli verò Venetijs. quomodo eadem realiter? quia idem effectus produceretur ab omnibus.

Probatur secundo, seclusa hæcceitate natura terminat productionem, ergo est singularis, & indiuidua consequentia probatur, quia quælibet productio, vtpote singularis tendit ad terminum singularem.

Probatur tertio, si natura Pauli, & Petri sunt distinctæ, & diuersæ secundùm entitatem, vt dicebamus in prima probat. iam sunt indiuiduæ, & singulares: si non sunt, sed eadem entitas in vtroque, etiam est singularis: probatur; & si personæ Diuinę realiter distinguantur, & participent eandem omnino naturam, non tamen dicitur natura

communis propriè neque vniuersalis. immò maximè singularissima; ergo. omitto quod daretur vniuersale à parte rei, quod in Logica improbauimus, & alias rationes, quæ videri possunt apud Suarez, & Hurtadus, *locis citatis*.

Sed contra instatur primo ex Aristotel. *tertio de anima capite quarto*, quod aliud magnitudo, aliud magnitudinis esse; scilicet aliud natura vt sic, aliud differentia indiuidualis respondeo, ad hoc sufficere distinctionem rationis, & vt alius sit cóceptus essentiæ, alius naturæ. per quod patet etiam ad illa, quod essentia definiatur, non definita ratione indiuiduationis: quòd scientia sit, de essentia, non de indiuiduo: quod proprietates competant tantùm naturæ non indiuiduo.

402 Instatur secundo, essentiæ sunt æternæ, non ratio indiuiduationis; ergo distinguuntur. respondeo distinguendo antecedens, essentiæ sunt æternæ, quo ad entitatem, negatur antecedens: quo ad connexionem prędicatorum essentialium, conceditur antecedens, vt alibi diximus; sed negatur consequentia; quia ex hoc non infertur distinctio à parte rei inter naturam existentem, & rationem indiuiduationis de quo quæstionem mouimus.

Instatur tertio, natura à parte rei est vna vnitate formali; indiuiduationes vero plures; ergo. Respondeo à parte rei naturam esse vnam vnitate formali aliud non significare, nisi quòd intellectus habeat fundamentum illam concipiendi absque differentijs indiuidualibus, per quam conceptionem ei tribuit vnitatem formalem; vnitas enim formalis est vnitas rationis, vt diximus *tract. de vniuersali, quæstio. tertia*, ex quo non sequitur distingui à parte rei ab indiuiduatione: quia non datur à parte rei hæc natura existens cum hac vnitate formali.

Instatur quarto, hæcceitas se habet tanquam actus respectu naturæ; ergo. Confirmatur, quia si essent idem, etiam differentia indiuidualis Petri, & Pauli essent idem; quia quæ sunt eadem vni tertio sunt eadem inter se. Ad argumentum respondeo, esse actum Metaphysicæ, qui non est distinctus, nisi secundùm diuersos conceptus ad Confirmationem negatur assumptum, ad probationem, quæ sunt eadem vni vni rei singulari, esse idem inter se; sed sic non est in casu nostro.

403 Instatur quinto, sequeretur, quod natura esset diuisa secundùm essentiam: immo quod includeret intrinsecè differentiam indiuidualem. ad primum negatur sequela; sed solum sequitur eadem prædicata essentialia fundari in pluribus entitatibus distinctis; sed hoc non est absurdum; immò necessarium, cum essentia vt sic sit vniuersalis. ad secundum sequi tantùm, quod entitatiue idem sint à parte rei natura, & ratio indiuiduationis, quod conceditur; non autem natura vt sic, secundum suum conceptum obiectiuum, quia vt sic abstrahit, nec vt sic existit à parte rei, &c. solutiones ad hæc, & alia argumenta patebunt si relegatur *quæstio illa tertia citata tract. de vniuersali*.

Quodnam sit principium indiuiduationis in omni re. Quæstio Octaua.

TRactant hanc quæstioné diffusè Fons. *quinto Metaphysica capite sexto a quæstione prima vsque ad sextam* Suarez *disputatio quinta sectione tertia vsque ad octauam*. Hurtadus *in Metaphysic. disputatio. quarta, sectione quinta*, & alij apud istos: apud quos

Prima sententia circumfertur tanquam Aristotel. pluribus in locis. Diu. Thom. Caietan. Capreol. Ferrar. & omnium Thomist. quæ vult materiam signatam esse principium indiuiduationis. nonnulli materiæ signatæ intelligentes; alij materiam cum quantitate; alij eandem materiam tantùm cum ordine ad talem quátitatem etiam affectam dispositionibus; alij alio modo.

Secunda sententia, docet principium indiuiduationis esse ipsam formam, ita Auempaces, Auicenna, Zimara, & alij.

Tertia sententia docet res indiuiduari per existentiam. adscribitur Carthusiano *in 2. distinctio. 3.* & alij apud Scotum *in 1. dist. 3. quæst. 3*

Vltima sententia dicit, res indiuiduari per se ipsas. ita Aureol. Durandus. Fonseca. Suarez Hurtadus, & alij apud eosdem quos ipsi sequuntur. Pro solutione.

404 Notandum primo, hic non quæri de principio indiuiduationis extrinseco, vt de accidentibus, quæ rem indiuiduam significant, & supponunt; neque de effectiuo, scilicet agente, quod rem indiuiduam producit; sed quæst. est de principio intrinseco, & formali, per quod res habet, vt sit hæc.

Notandum secundo, quæstio. esse posse, & physicè, & metaphysicè. Primo modo dicit id, quo à parte rei res est vna; & est fundamentum, à quo sumitur differentia indiuidualis metaphysicè: rationes enim metaphysicæ ab aliquo physico desumuntur, vt alibi diximus. Secundo modo dicit rationem illam formalem metaphysicè, per quam concipimus precisè specificam rationem coarctari ad esse indiuiduam. his notatis

Prima conclusio. Materia signata non est principium indiuiduationis. Probatur primo, quia quocunque modo ponant rem indiuiduari per materiam; peto materia illa signata quocunque modo intelligatur, est ne indiuidua? vtique; ergo, vel per se ipsam, vel per aliud: si per aliud. rursus de illo quæram, per quid indiuiduetur; & sic dabitur processus in infinitum. si per se ipsam, cur non etiam quælibet entitas potest per se ipsam indiuiduari?

405 Probatur secundo, vel materia dicit quantitatem, seu habitudinem ad illam, vt sic in communi; vel dicit talem quantitatem, seu talem habitudinem ad illam talem: si primo modo materia est indifferens ad quamcunque formam, & ad quodcunque compositum: ergo non potest dare vnitatem numericam. Si secundo modo; ergo non remaneret eadem materia sub omnibus formis, & in quocunque composito: quia omnes formæ, & omnia composita distinguuntur numero, quod est contra Aristotel. qui ideò dixit materiam ingenerabilem, & incorruptibilem: quia eadem numero in omni composito perseuerat.

Confirmatur quia in his, quæ carent materia, vt intelligentiæ non adesset indiuiduatio; quod est penitus à vero alienum, vt in Theolog. tract. de Angelis; si verò in illis potest assignari indiuiduationis principium sine materia, cur non in alijs?

Secunda conclusio. Forma non est principium physicum indiuiduationis. Probatur primo, vel esset tale respectu materiæ, vel respectu compositi. neutrum dici potest, ergo. maior patet, quia non apparet, cui alteri date possit vnitatem numericam. Minor probatur: quia materia supponitur saltem in prioritate naturæ à forma, consequenter supponitur indiuidua; pręter quam quod in qualibet generatione mutaretur indiuiduatio materiæ item compositum æquè coalescit à materia, ac à forma; ergo si materia habet propriam vnitatem indiuidui illam communicabit composito.

Probatur secundo. Si à forma esset vnitas numerica materiæ, vel compositi; & si corpus Petri tolleretur salua eadem forma, & aliud substitueretur, diceretur idem corpus, & idem indiuiduum; sed hoc est falsum; ergo. Sequela probatur: quia esset idem constitutiuum vnitatis numericæ. Minor probatur: quia materia est de essentia ex dictis; non esset autem eadem materia, quæ primo. quòd ideò in resurrectione requiritur idem penitus corpus, vt saluetur perfecta identitas.

406 Tertia conclusio. Existentia actualis non dat vnitatem numericam, contra tertiam sententiam: probatur, indiuiduatio supponit esse rei, quod indiuiduetur, sed esse rei dicit existentiam: ergo existentia formaliter non est principium indiuiduationis. approbo quidem quod dicit Pasqualig. existentiam esse radicem indiuiduationis: quia esse indiuiduum fundatur in esse rei, & vltimus actus rei est existentia.

Quarta conclusio. Principium indiuiduationis physicum, in omnibus rebus est propria entitas: atque adeò differentia indiuidualis fundamentaliter. & physicè non est quid distinctum ab entitate rei, quæ indiuiduatur, sed est ipsamet entitas. Probatur primo, hæc conclusio per exclusionem cęterarum sententiarum.

Probatur secundo, quælibet res, præciso quocunque distincto, est indiuisa in se, diuisa à quocunque alio: ergo per propriam entitatem indiuiduatur. ant. probatur: quia est, ens tale, cuius passio est esse tale vnum, consequenter indiuisum in se, diuisum à quocunq; alio. consequentia probatur, quia per id indiuiduatur, per quod res constituitur indi-

indiuisa in se, & diuisa à quocunque alio: non enim aliud dicit esse indiuiduum.

Confirmatur quia passiones emanant ab essentia; ergo rem esse vnam, scilicet indiuiduam est ab ipsa realitate, cuius est passio, seu attributum.

407 Quinta conclusio, res indiuiduantur metaphys. per aliquid positiuum inadæquatè conceptum, probatur, quo ad primam partem: quia prima substatia, quæ est talis per differentiam indiuidualem, metaphy. est quid positiuum. Secunda pars etiam probatur: quia à parte rei, & physicè differentia indiuidua non dicit aliquid superadditum naturæ communi; ergo est eadem entitas, quæ secundùm vnum conceptum est natura communis cõtrahibilis, secundùm alium est differentia indiuidualis, seu ratio metaphys. indiuidualis contrahens illam naturam, & reddens indiuiduam; ergo vera conclusio.

Confirmatur, quia sicut se habet natura specifica ad genericam, quantum ad hoc, ita indiuidua ad specificam, sed specifica contrahit metaphysicè genericam per aliquid positiuum inadæquatè conceptum, ergo ex quo

Patet nos conuenire cum communi apud Suarez, *disp. 5. sect. 2.* in hoc, quod differẽtia indiuidualis addat aliquid reale naturæ communi, & quod hoc reale sola ratione distinguatur, contra eos, qui hoc reale distinctum ponebant ex natura rei, vt *quæst. preceden.* vidimus. neque implicat quod est reale sola ratione distingui, quia ly *ratione*. non cadit supra rem additam, sed supra modum additionis. clarius apud eundem Suarez. *num.* 16.

408 Sed contra primam conclusionem instatur primo materia est principium multiplicationis, & distinctionis; ergo præbet vnitatem numericam. Respondeo respectu rerum materialium, esse occasionem distinctionis, quia tes materiales pendent à materia, consequenter non possunt multiplicari nisi multiplicetur etiam materia, non tamen materia est principium formale, &c.

Instatur secundo, materia tribuit incommunicabilitatem indiuiduo; ergo dat vnitatem. Respondeo negando anteceden. si intelligatur de materia præcisè; quia indiuiduum sit indiuisum in plura, quæ sint idem per totam suam entitatem, quæ æquè est à forma, ac à materia neque obstat, quod forma per hoc fiat, incommunicabilis, quia recepta in materia; quia non est ad rem, & quæst. non est de hac communicabilitate; sed de illa, qua res est indiuisa in se ipsa, diuisa à quocunque alio, quam forma non habet ex eò quòd in materia recipiatur. alia argumenta contra illam conclusionem videri possunt; sed vt benè aduertunt Suarez. & Hurtad. non sunt alicuius roboris

409 Quo ad auctor. Aristotel. & D. Thom. videtur eorum mens, adeò clara, vt nullo pacto exponi possit: quod ideò satius discedere. Scio Fons. *sect.* 6. in aliquo sensu defendere materiam signatam esse principium indiuiduationis à posteriori, & tanquam signum, quo cognoscimus distincta indiuidua, in quo sensu dicit locutus Aristotel. & Diu. Thom. sed vt aduertit Suarez, *num.* 34. aliter senserunt Arist. & D. Thom. cum negauerint Angelos posse multiplicari specie, eo quòd carebant materia, à qua consequenter volunt desumi omnem rationem distinctionis indiuidualis in eadem specie.

Contra quartam conclusionem instatur. accidens habet totum suum esse in ordine ad subiectum; ergo non indiuiduatur per se ipsum. respondeo negando consequentiam, quia sicut à se habet suam entitatem, ita suam vnitatem, habet tamen eandem in ordine ad subiectum, sicut & entitatem: & si accidentia pendeant à subiecto, non pendent, nisi tanquam à causa materiali, non tanquam à constitutiuo propriæ indiuiduationis. fusius apud Suarez, *sect.* 7.

Contra quintam conclusionem instatur. indiuidua cõueniunt in ratione indiuidui vt sic, & tamen non contrahitur illa ratio per aliquid superadditum; alioquin daretur processus in infinitum: ergo neque natura communis. respondeo, indiuidua non conuenire in aliqua ratione metaph. quæ dicat esse à parte rei: quia eo ipso quòd intelligitur res indiuidua, necessario intelligitur talis; ideò enim est talis, quia indiuidua, consequenter intelligitur ista indiuidua. ad summum igitur conueniunt Logicè, & in secunda intentione. Alio modo respondet Suarez *sectio.* 2. *num.* 19. 18. & 20.

Quid, & quotuplex sit distinctio. Quæstio Nona.

Identitas vnitas quædam est ex Arist. 5. *Metaph. tex.* 16. & sicut vnitati opponitur multitudo, ita identitati distinctio; cum igitur in præcedentibus egerim de vnitate transcendentali, de vnitate numerica. in logicis de vnitate, & generica, & specifica, & consequenter etiam de multitudine actum remaneat; tutè post vnitatem de identitate agendum, antequam vlterius progrediamur; & quia distinctionis doctrina hausta; etiam de identitate dictum erit, quoniam ea à se ablegant identitatem, quæ admittunt distinctionem; ideò quæstionem à distinctione inscripsi. Quoniam verò est materia adeò vario Doctorum sensu, & difficultatibus implicita, vt vix integro tractatu facere tem satis, si omnia, quæ alij dixerunt, in medium velle̅ afferre; ne violatæ breuitatis, quam in omni materia, spopondi, sanctè redarguar, omissis multis distinctionum generibus, de quibus ad satietatem agit doctiss. simè noster Pasqualig. *tomo* 2. *sua Metaphys. disput.* 48. *tota*, adeò vt nihil sit desiderandum, de mente Thomistarum, Scotistarum, Nominalium, & quot quot de distinctione egerunt. sex tantum distinctionum genera explicabo, quæ in scholis magis frequentantur, & ad quæ cetera omnia reducuntur, vel saltem cognoscuntur, his cognitis; hæc sunt distinctio realis, modalis. Ex natura rei. Virtualis. Rationis ratiocinantis. Rationis ratiocinatæ. & præter solitum hanc quæstionem in tot articulos secabo quot sunt genera distinctionum gratia methodi facilioris. 410

De Distinctione Reali. Artic. Primus.

Distinctio realis potest appellari omnis distinctio, quæ non est per opus intellectus, quo sensu omnem distinctionem reduxerunt ad distinctionem realem, & tactionis. Thomistæ, & Nominales, vt notauit Pasqual. *disp. cit. sect.* 3. & omnes idem facere tenemur, si ad membra diuidentia magis proxima reducere volumus, vt fecit etiam Hurtad. *Metaph. disput.* 6. *sect.* 2. & ratio est aperta, quia res, à qua distinctio dicitur realis, in toto suo rigore denotat quamcunque rationem realem, quæ à parte rei independenter ab intellectu reperitur, ergo etiam illa distinctio dicetur realis, quæ à parte rei est absque opere intellectus. 411

Quia tamen ea, quæ à parte rei habent alietatem, non eodem modo se habent, factum est, vt varia distinctionum genera à parte rei recognoscantur à Philosophis, & Theologis, maximè recentioribus varijs nominibus appellata, vt benè Auersa *sua Philos. disput.* 5. *sect.* 8 & vt per distinctionem realem prolatam sine addito, intelligatur distinctio realis omnium maxima, qua res perfectè ita ad inuicem distinguantur, vt ab inuicem se excludant, identificatiue quo ad entitatem. scilicet, quòd entitas vnius non sit entitas alterius; vt Petrus, & Paulus; calamus, & charta, & sic de ceteris, quod ideò solet etiam appellari distinctio rei à re.

Talem dari distinctionem nulla opus probatione, vt dicit Suare. *Metaph. disp.* 7. *sect.* 1. cum experientia rerum haud falsa magistra præ oculis mille proponat res, quæ entitatiuè non sunt identificatæ, neque vllus potest reperiri adeò mente captus, quòd hoc valeat negare; alioquin dare cogetur, se esse *Asinum*; si realiter non distinguitur ab illo. Tota difficultas in assignando aliquo signo certo, quo intellectus vtendo, presto dignoscere possit, quænam realiter rigorosè distinguantur: quod ideò multa, & plurima ex multo doctorum penu referunt Suarez *sect.* 1. Auersa §. *modo ad explicandum* Pasqual. *disput.* 64. & alij. 412

Sed omissis omnibus: quia insufficientia, vt potè non vniuersalia pro omni distinctione reali dignoscenda; illud assumo, quod ferè omnes ex Aristotel. 7. *Topicorum cap.* 1. *loco* 15. solent assignare: scilicet quotiescunq; aliqua ita se habent, quòd mutuo separari possint, & separata existere vel saltem vnum nõ inexistit alteri (addunt Auersa, & Pasqualigus) illa realiter distinguuntur; cù enim nequeat idem esse, & nõ esse si de duabus rebus vnaquæq; potest esse, pereunte alia; vel vna nõ est in alia, sequitur, quod non sit illa, alioquin esset, & non esset; ideò dixit Arist. *loco citato*.

cis.amplius si potest alterũ sine altero esse,nõ erit idem. Hoc signum tali modo explicatum est optimum, & vniuersale pro omni distinctione reali; nulla enim res est quæ non distinguatur ab alia, si non est in illa, quamuis nequeat existere sine illa; vel possit existere separata; sicque euanescunt instantiæ Fonsecæ, *5. Metaph. cap. 5. quæst. 6. sect. 1.* contra hoc signum; licet vna persona Diuina nequeat existere sine alia; item creaturæ sine Deo, vnum relatiuum sine altero; tamen nostrum signum ostendit esse distincta realiter; quia mutuò non inexistunt: sed habent existentiam separatam.

413 Solum hoc signum posset videri parum vtile; quia cum multa distinguantur realiter, quæ tamen nequeunt conseruari separata; nisi de Dei potentia, vt accidentia à subiectis, forma materialis à materia, per illud nequimus cognoscere omnia, quæ realiter distinguuntur. Fateor hoc signum hanc pati difficultatem; tamen nobis est satis, quod quoties aliqua ita separantur, distinguantur vera, & reali distinctione, vt signum sufficiens esse dicatur. Tanto magis, quòd signa cętera, quæ afferuntur, & magis approbantur apud Pasqualigum *sect. 2. & 4.* scilicet, quòd illa distinguantur tali distinctione, quæ habent productiones, vel distinctas generationes, vel distinctas existentias, & minus sunt sufficientia, minus vtilia, & maioribus premantur difficultatibus, vt attentè consideranti patebit, cum reperiantur quamplurima entia, quæ videntur eadem productione, vel generatione produci, & corruptione corrumpi, & vna indiuisibili existentia esse, quæ tamen verè distinguuntur. Lege, quæ diffusè tibi offert Pasqual *sect. citatis*, pensa, discute, & hanc sententiam sectare.

De Distinctione Modali. Artic. II.

414 SEcundum genus distinctionis est distinctio modalis, quæ censetur talis, quando versatur inter rem, & modum ipsius. Ad hoc autem, vt aliqua ratio realis sit modus hæc exposcit. Primò, vt sit aliquid positiuum, & reale. Secundò quod in sua essentia, & existentia constitutam determinet, & modificet. Tertiò vt per ipsam essentialiter hoc prestet, quia sit essentialiter naturalis affectio, aut determinatio. Quartò quod ita sit affixa rei quam modificet, vt nequeat sine illa esse. Quintò tandem, quòd non habeat propriam entitatem ab entitate rei, quam afficit, distinctam.

Quod autem dentur rationes reales à parte rei, quibus prędicta competant, cogita sessionem, vnionem, & alia huiusmodi, & fatebere hanc distinctionem. Etenim sessio est ratio positiua, & realis modificat, & facit Petrum habere statum sedendi, quem primo non habebat: hoc facit per se ipsam, quia essentialiter est determinatio ad talem statum: nequit intelligi sessio absque sedente: & tandem aliud non est sessio, quàm Petrum ita se habere in ordine ad corporis situationem, quod non primo, & consequenter non habet particularem entitatem.

Per hæc quæ diximus, requiri ad hoc, vt aliqua ratio dicatur modus, rei excluditur primo sensu illorum, qui hanc distinctionem ad distinctionem rationis reducebant, etenim modi sunt rationes reales, & positiuæ. Secundo sensu illorum, qui refugiebant illam appellare distinctionem mediam; etenim non dicitur media, quasi mediet aliquid inter ens reale, & ens rationis, sed quia non est res, quæ habeat propriam entitatem distinctam, & per hoc soluta remanent aliqua argumenta, quæ videntur impugnare hanc distinctionem apud Suarez *sect. prima*, & Pasqualigus *disputat. 30. sectione tertia*. Tertio excluditur sensus illorum, qui cum Ouiedo, *Metaphysic. controuers. 4. puncto quinto*, volunt rationem modi competere posse etiam enti, quod propiam habeat entitatem, vt calori afficienti immediatè subiectum: si enim modi sunt essentialiter determinationes actuales; si necessario affixæ rebus, quas determinant; si aliam non dicunt entitatem, præter entitatem rei modificatæ, vt benè Suarez, & Pasqualig. vtique accidentia, & substantiæ, quæ propiam habent entitatem, quæ non necessario sunt in alio, modi esse nequeunt. Quarto excluditur sensus illorum, qui ex nostra sententia conantur inferre rem, & modum esse duo entia, habentia distinctas essentias, & consequenter distinctas entitates; etenim si non habent entitatem distinctam ab entitate rei modificatæ; neq; propriè dici possunt duo entia; neque duas habere essentias; nisi sano modo intelligantur; scilicet quòd res absolutè, & modus ipsius dicant distinctam rationem realem aliquo modo.

Quo ad signa, Vnicum signum concedunt omnes; scilicet quoties aliqua duo ita se habent, vt vnum possit separatum existere sine alio, non vice versa. quod nequit per vllam potentiam existere separatum, est modus, aliud est res. Hoc signum nullum esset in sententia Ouiedi (quod tamen admittit) si entia, quæ habent propiam, & distinctam entitatem, possent esse modi: quia vnumquodq; extremorum conseruari posset existens sine alio; consequenter non esset modus, de quo nostrum signum. 415

De Distinctione ex natura rei. Artic. V.

HÆc distinctio est satis famosa in scholis, eo quia per ipsam conentur Scotistæ explicare quam plurima mysteria, & difficultates Sacræ Theologiæ. est Scoti *in 1. dist. 8. quæst. §. ad quæstionem*; quæ vocatur ex natura rei, quia ante opus intellectus reperitur inter formalitates plures in eadem re adunatas. hanc distinctionem etiam formalem multoties eam appellant; maiorem dicunt omni distinctione rationis, minorem omni distinctione reali. ita Scotus *in 1. dist. 2. qu. 7. §. sed hic restat.* Paulo infra, *ex his concluditur*. quare per Scotum hac distinctione distinguuntur aliqua, quæ licet sint realiter identificata, tamẽ intellectui rapresentantur sub pluribus rationibus obiectiuis, quæ ad inuicem à parte rei ita se habent; vt vna non sit alia; nec vna in altera includatur, de quibus negant Scotistę, immo ipsemet Scotus esse plura entia; sed dicunt plures formalitates, seu realitates, seu conceptibilitates, & quidditates. vide Scotum *dist. 8. loco cit. immediate ante, §. ad argum. princip.* Scio non deesse, qui velint cum Sarnano, Hurtado, Herrera, & alijs ab hac sententia surripere Scotum, dicentes, ipsum aliud noluisse per suam doctrinam, quam distinctionem rationis cum fundamẽto à parte rei. Verum quid agere interpretem Scoti, si ipse apertissimè se explicauit? etenim *§. ad quæst. citata in principio* vult attributa diuina distingui distinctione prę cedẽte intellectum omni modo, & eam vocat ex parte rei, & *quæst. 7. cit.* tanquam docturus aliquid noui dicit. *sine prę iudicio melioris sententia*, naturam, & personalitatem distingui distinctione pręcedente omnem actum intellectus creati, & increati.

Nec dicant prędicti auctores, quod aliquando eam vocarit distinctionem rationis, seu virtualem, nam paulo infra *breuiter dico*, adeò se explicat, vt sole sit clarius, ipsum admittere distinctionem à parte rei, aliam ab illa, quam admittunt Thomistæ, & cęteri Philosophi, & Theologi rationis ratiocinatę, nã sic sumptam eam impugnat §. *§. citatis, sed hic restat, & ad qu.* Certè nullus Thomistarum, aut ex alia schola, à scola Scoti dicet, attributa diuina (Attributa per Scotum distinguuntur hac distinctione, de qua agimus) esse plures realitates à parte rei ante opus intellectus, hæc tamen ipse Scotus ponit §. *sed hic restat*, sæpius citato. *Dico quod in essentia Diuina ante actum intellectus est entitas. A. & entitas B. & hæc non est formaliter illa.* Videant modo prędicti auctores, si sit opus vlla glossa ad germanum sensum attingendum Scoti. Si qui concedunt distinctionem virtualem, vel rationis cum fundamento, admittit propositiones, quas Scotus in hac sua distinctione, do manus, quòd Scotus non inuexerit nouam distinctionẽ. Videas ergo. *§. cit. sed hic restat*, & fatere D. Th. nũquam voluisse in Deo talem distinctionem, & si distinctio non placet, placet saltem gloriam probare subtilium Principis, qui veritatis studio incensus, non contradicendi libidine (vt Scoto Maledici aliqui impingunt) tali distinctione scholas suo acumine locupletauit. 416

Quoad signa pro hac distinctione cognoscenda, Vnicũ dedico ex eodem Scoto *dist. 8. quæst. 4. cit. §. ad quæst. Respondeo*, quoties aliqua, ita se habent, quod nequeunt realiter vllo pacto separari, & tamen habẽt diuersas, & distinctas quidditates, & definitiones, distinguuntur ex natura rei, seu formaliter à parte rei sunt plures formalitates, tamen realiter identificatæ propter quod habent distinctas conceptibilitates, & possunt fundare cõtradistinctionem. 417

Hanc distinctionem (excipe Scotistas, & vnũ, vel alterũ) ferè omnes Philosophi, & Theologi conantur à scholis proscribere, quia philosophiæ nõ necessariam, & alioquin

mille

mille difficultatibus obsessam, & Theologiæ inuisam, vtpote dearticulantem (inquit Caietanus) essentiam diuinam. Hanc adeò efficaciter, adeò acutè impugnarunt P. Pasqualigus *dist.60. sect.2.* & Ouiedus *Metaphys. controu. 4. punct. 2.* vt expugnasse videantur; qui vult legat illos, non est huius loci illorum rationes, vtique plurimi faciendas, expendere, qui in hac quæstione solum intendimus explicare vsitatiora distinctionum genera, non approbando, neque improbando: quod sufficienter à nobis factum est, cùm particulares Materiæ postularunt locis proprijs.

De Distinctione Virtuali. Artic. IV.

418 PRimus, qui hanc distinctionem sub præcisis terminis Distinctionis virtualis tradidit, fuit Caietan. 1. *parte, quæstio. 39. art. 1. §. ad euidentiam horum*, & Caietan. sunt sequuti ferè omnes Theologi exceptis Scotistis. Huius duas species recenset Hurtadus *De distinct. disput. citata sect. 4. §. 26.* & Ouiedus *puncto 4.* Primo dicitur in ordine ad effectus, videlicet quoties aliqua res vna potest producere plures effectus, quos possent plures causæ diuersæ rationis, dicitur multiplex virtualiter. Verbi gratia, sensus internus virtualiter dicitur sensus omnis externus, quatenus potest in illorum obiecta tendere, & sol dicitur ignis virtualiter, quatenus potest calefacere, & exiccare; licet enim, nec sensus internus formaliter sit externus, nec sol sit ignis, sed vna & eadem indiuisibilis entitas; tamen in ordine ad diuersos effectus, quos potest, videtur multiplex, & dicitur multiplex virtualiter. Secunda species distinctionis virtualis est in ordine ad ipsammet rem, seu in ordine ad esse intrinsecum, quando scilicet res vna re, & formalitate (vt inquit Caietan.) propter sui eminentiam ita se habet, ac si esset distincta, & ea omnia præstat, quæ à rebus distinctis præstarentur; ita quod de eodem possint verificari contradictoria, verbi gratia in Deo essentia Diuina communicatur, non paternitas; paternitas producitur; non essentia; quia essentia, & paternitas, licet idem re, & formalitate, tamen virtualiter sunt distincta: & de hac plura in Theologia.

Solum posset dubitari, an habeat tantùm locum in Deo quo ad hanc secundam speciem propter sui eminentiam, & infinitatem; de prima enim certum est, etiam reperiri in creatis (vt exempla allata conuincunt) an etiam in Creaturis. Negat Ouiedus *puncto 4. §. 3.* eò quia cessaret ratio Mysterij in Diuinis, si semel etiam in creatis posset reperiri res, quæ in se vna omnino, saluaret tamen contradictoria à parte rei, & videtur iuxta sensum Caietan. quatenus huius distinctionis pro basi iacit Dei omnimodam infinitatem; qua tamen posita ad huc videtur inintelligibilis, quanto magis in re finita, & limitata? sed de hoc iterum redibit sermo *art. 6.* cum de fundamento distinctionis rationis ratiocinatæ.

De distinctione rationis ratiocinantis. Artic. V.

419 DVpliciter potest intellectus se gerere in concipiendo pluribus conceptibus id, quod à parte rei est indiuisum: primò, si idem omnino semper concipiat, ita, quod ex parte obiecti concepti, idem secundum se totum adæquatè correspondeat vtrique conceptui, vt cum dicit, *Petrus est Petrus. Petrus est idem sibi.* Secundò si idem realiter concipiat pluribus conceptibus, non tamen formaliter: quia idem correspondet inadæquatè per diuersas sui formalitates, vt cum concipitur in Deo bonitas, & sapientia. hoc secundo modò vocatur distinctio rationis ratiocinatæ, de qua agemus articulo sequenti. Primo modo dicitur rationis ratiocinantis: quia videlicet, consurgit tantùm ex eo, quòd intellectus sua ratiocinatione, & discursu sine vllo fundamento vult distinguere, quod nullo modo petit distingui.

Quare cum semper, ac intellectus ita distinguit vnum extremum diuerso modo se habeat, ac alterum quò ad secundam intentionem, qua afficitur ab intellectu, dum cognoscitur, verbi gratia prædicati, & subiecti vt *Petrus est Petrus*, vel subiecti, & termini relationis, vt *Petrus est idē sibi*; non video, cur Hurtadus *in Metaph. disp. 6. cit. sect. 5. §. 72.* debeat ei negare nomen distinctionis, sed in re facili, & nullius momenti non moror. Satis hoc confutat Pasqual. *disp. 54. sect. 2.* qui vult videat, etiam Suarez, *disput. cit. sectione prima à num. 4.* & Auersam, qui *sect. 8. cit.* notat vocari etiam distinctionem rationis ratiocinantis; quando diuersitas est tantùm penes modum concipiendi magis, vel minus explicitè.

De distinctione rationis ratiocinatæ. Art. VI.

DIstinctio rationis ratiocinatæ; quæ etiam distinctio rationis cum fundamento appellatur, vt supra innui- 420
mus, est cum intellectus vi pretiosa præscindit in eodem obiecto plures rationes, seu plures format conceptus de eadem re, & quia nullo ipsorum exprimitur totum obiectum: sed tantùm idem obiectum sub diuersis perfectionibus, dicuntur conceptus inadæquati.

Quare in hac distinctione extrema existunt à parte rei, quamuis indistincta, sic cum distinguimus in Deo intellectum, & voluntatem. intellectus, & voluntas sunt in Deo; sed non distincta, vt benè Caietanus *loco citato art. 4. §. ad secundam verò*; at in distinctione rationis ratiocinantis, intellectus formabat ipse extrema, quæ nullo pacto erant à parte rei; neque vllum adest fundamentum distinguendi, sicut in hac; quæ ideò dicitur distinctio rationis cum fundamento. Hoc autem potest contingere, & in re infinita; Sic Deum non nisi diuersis conceptibus concipimus; & in re finita: sic per diuersos conceptus concipimus actionem, & passionem, quæ sunt identificata; rationem genericam, & rationem specificam: & in vtraque potest originari, vel intrinsecè: quia sint plura identificata: in vna ratione formali infinita eminentiali, quæ intellectus creatus finitus, vtpotè improportionatus nequit vno conceptu adæquare in hoc statu: & ita se habent, quæ sunt in Deo ex D. Thom. *in 1. dist. 2. quæst. 1. art. 3.* & *quæst. 7. de potentia art. 6.* & dicuntur virtualiter distingui: quia ita sunt in Deo, & se gerunt in ipso; ac si essent distincta. vt diximus ex Caietano: sic in re finita intrinsecè ex parte rei conceptæ est fundamentum distinguendi actionem, & passionem; rationem genericam à differentia specifica; vel extrinsecè, eò qua eadem res omnino simplex dicit respectum, vel connotationem ad diuersa, quæ inadæquatè respicit; & exinde intellectus sumit occasionem cognoscendi eandem rem sub diuersis perfectionibus, & ita cognoscendo, distinguendi: sic quia omnipotentia in Deo connotat res vt producibiles, sapientia, vt cognoscibiles; distinguit in Deo Sapientiam, & potentiam: Sic quia actio connotat formaliter agens, passio passum, seu subiectum, distinguit actionem à passione.

Igitur duplex est fundamentum huius distinctionis, intrinsecum, & extrinsecum, quæ tamen fundamenta ita se 421
habent, vt aliquando sint distincta, vt si conciperetur eadem omnipotentia pluribus conceptibus: quia diuersa haberent connotata; aliquando simul concurrunt; quando videlicet intrinsecè sunt plures rationes identificatæ, & etiam extrinsecè habet plura connotata. Verbi gratia, ratio generica concepta distinctè; quia pluribus conuenit, à ratione specifica, quæ conuenit paucioribus. Verum quidem est, quòd multoties connotata simpliciter sint illa, quæ nos ducunt in cognitionem fundamenti intrinseci, quod sine illis non cognosceretur; per hoc tamen non tollitur, quin adsit fundamentum intrinsecum, vt benè Pasqualigus *disput. 57. sect. 3.* & per hoc reijcitur sententia Nominalium (de qua agimus *prima parte quæst. 5.*) qui omnem distinctionem rationis volebant ratione connotatorum. ex dictis

Deducitur primò contra Hurtadum, Ouiedum, & alios *locis citatis* distinctionem rationis cum fundamento attingere ipsum obiectum, non realiter, quasi quod ponat distinctionem in obiecto realem; sed tantùm obiectiuam: quia reuera dum pluribus conceptibus concipitur obiectum tantùm inadæquatè, sub pluribus etiam correspondet formalitatibus: atque adeò est in plures formalitates obiectiuas, & cognitum, distinctum: neq; rationes Hurtadi probant, nisi distinctionem realem non causari per distinctionem rationis, in quo non discrepamus, vt acutè satis obseruauit Pasqual. *disp. 56.*

Deducitur secundò, distinctionem virtualem, de qua supra *articulo 4.* esse fundamentum distinctionis rationis 422
ratiocinatæ: quare aliud erit loqui de distinctione virtuali, quæ est fundamentum, aliud de ipsa distinctione rationis, quæ super tale fundamentum nititur: etenim funda-

mentum,& distinctio virtualis sunt independenter ab intellectu; at ipsa distinctio est opus intellectus. Neque per hoc damus distinctionem formalem à parte rei: quia ipsa distinctio virtualis,licet sit à parte rei; non tamen, vt formaliter distinguat; sed tantum à parte rei dicit, vt æquiualeant rebus distinctis, & in ordine ad intellectum, vt præbeat fundamentum, quo intellectus possit pluribus conceptibus inadæquatis concipere id, quod à parte rei formaliter est identificatum.

Deducitur tertio, etiam in re finita posse reperiri distinctionem virtualem contra Ouiedum *Metaph. controu.* 4. *punct.* 4.§.3. etenim etiam in rebus creatis multa distinguimus ratione: quia in ipso obiecto adsunt plures rationes formaliter identificatæ,per quas tamen obiectum diuersa præstat, ac si essent distinctæ. at quid est hoc, nisi habere distinctionem virtualem? talem recognoscit Pasqual. inter rationem genericam,& differentiam specificam. neq; per hoc euacuatur ratio misterij in diuinis, vt vult inferre Ouiedus; nam plures sunt species distinctionis virtualis, & maior reperitur in Deo propter sui infinitatem, in quo omnia sunt identificata; nedum quæ sunt, quodammodo ad inuicem ordinata; sed etiam quæ videntur opposita. Satis de hoc in Theologia.

423 Deducitur quarto, prędictam distinctionem rationis esse sufficientem; vt de eadem re possint verificari duo contradictoria: ratio est: quia ex dictis distinctio, de qua agimus,reddit obiectum multiplex,vt est in intellectu: at contradictio formalis, quæ est tantùm inter propositiones, semper cadit supra extrema; quatenus cognita: at quia vt cognita, seu vt concepta non sunt idem, possunt ambo contradictoria verificare: quia licet sint de eadem re à parte rei; tamen illam explicant, vt iam conceptam, quia tamen,vt concepta,non est vna: sed multiplex; ideò potest vtranque partem contradictorij verificare. Verbi gratia si dicam, *animalitas non est principium risibilitatis. rationalitas est principium risibilitatis*; ambæ sunt veræ: quia licet à parte rei animalitas sit identificata rationalitati: quia tamen,vt cognitæ,seu vt conceptæ,nō sunt idem sed distinguuntur formaliter; fit,quòd non censentur cōtradictoria, quia non cadunt supra idem. Quare distinctio rationis propriè loquendo non facit,quòd de eodem verificentur contradictoria; hoc enim est impossibile, etiam de potentia Dei absoluta: quia idem non potest esse, & non esse: sed solum ponendo distinctionem in extremis,supra quæ cadit affirmatio,& negatio,facit quòd propositiones desinant esse contradictoriæ: quia non amplius sint de eodem omnimodo, quod est necesse ad veram contradistinctionem. Quod si quis instaret de contradictione à parte rei,dicas cum Caietano *de ente, & essentia cap.6.quæst.*12. non reperiri, nisi contradictionem virtualiter, ad quod etiam sufficit distinctio virtualis. diximus de hoc cum eodem Caietano *prima parte tract.* 1. *quæst.*5.*in responsione ad tertium*, sed de quæstione, & materia difficillima sit satis. plura apud doctores citatos, sæpius de eadem recurrit sermo in particularibus materijs.

De Nominibus primæ substantiæ, suppositi, personæ, hypostasis, & subsistentiæ. Quæstio Decima.

424 ANrequam difficiliora quæramus de subsistentia, videndum est,quid nominis,& quo modo differat, vel conueniat, cum prima substantia, persona, supposito, & hypostasi. Igitur

Prima substantia est res singularis indiuidua: quia prima substantia opponitur secundę: atque adeò,cum secunda sit, quid vniuersale, vt diximus in Logica, & pluribus communicabilis; prima debet esse singularis, & incommunicabilis vera communicabilitate.

Secundò, prima substantia debet esse per se subsistens. Quare prima substantia propriè dicit substantiam completam, per quod non excluditur, quin etiam partes integrantes sint primæ substantiæ, quia vt quædam tota sunt, naturæ dicuntur completæ. ex quo sequitur, non omnem substantiam singularem esse primam substantiam: natura enim, seu essentia etiam singularis non est prima substantia,quia non per se subsistit. Sic verbum Diuinum assumpsit Naturam humanam singularem, non tamen subsisten tem, sed subsistentiam ei communicauit: & ea hac primæ substantiæ proprietate oritur alia, scilicet per se substare accidentibus physicis: licet enim etiam aliqua accidentia substent, non tamen per se: quia etiam ipsa ab ipsa substantia fulciuntur. tetigimus *in logicis cap. de substantia.*

Suppositum dicitur quod non petit communicari alteri tanquam pars, vel tanquam vniuersale pluribus identificatum,& cum hęc propriè competant primæ substantię, suppositum omnino idem est ac prima substantia, & dicitur suppositum,quasi sub alijs positum: quia cum per se subsistat omnia in eo fundantur, & innituntur.

425 Persona ex Boetio *lib. de duabus naturis*, sic definitur, *est rationalis naturæ indiuidua substantia*, quam definitionem explicat,& approbat D.Thom. 1. *parte quæst.* 29. *art.* 1. & eam admittunt ferè omnes Theol. Et sensus est. personam esse substantiam completam in intellectuali natura. quare hoc tantùm differt à supposito, quòd solùm penes creaturam rationalem sumitur, & id, quod in cęteris est suppositum, in intellectuali dicitur persona. de cuius definitione plura in Theol.

Contra hanc definitionem errauit Laurentius Valla, qui Theologorum calamos ausus tractare,dixit personam significare qualitatem; quod ideò lapsus, asserendo non minus brutis,quàm Deo hoc nomen conuenire,& nomen personæ Deo attributum, vt tres qualitates in ipso significentur. videte Hurt. *disp.*11.§.4.

Hypostasis vox Græca deriuata à verbo Greco, quod subesse significat; quare generaliter significat quidquid subest; & quia substantia est radix, seu fundamentum omnis entis, hoc nomine solet substantia significari, & quia nomen substantiæ aliquando dicit naturam substantialem; aliquando eius suppositum: ideò controuersia fuit in Ecclesia, quid nomine hypostasis significetur; quod ideò Latini volebant hoc nomine significari naturam, vnde in Deo vnam tantùm hypostasim ponebant, scilicet vnam naturam: Græci verò significari suppositum, ideò tres dicebant hypostases diuinas. sed modo vsus obtinuit, vt per hypostasim intelligatur suppositum. videte Vasquez 1. *parte disp.* 124. Bellarmin. 2. *de Christo, cap.* 4. Suarez *in Met. disp.* 34. *sect.* 1. *num.* 14.

426 Subsistentia dupliciter vsurpatur. aliquando in concreto; aliquando in abstracto, quod videtur importare ipsum nomen. Primo modo significat id, quod subsistit. Secundo modo significat rationem subsistendi, seu id, per quod res fiunt per se subsistentes. quare patet subsistentiam posse dici idem, ac suppositum, hypostasis, & prima substantia, si sumatur in concreto. immò idem quod persona, si sumatur in intellectuali natura, scilicet hominibus, Deo,& Angelis; & non posse dici idem, si sumatur in abstracto; sed tali pacto solùm quòd suppositalitas, & personalitas in intellectuali creatura: patet etiam quomodo conueniant,& differant ad inuicem suppositum, hypostasis,persona,& prima substantia.

An Subsistentia distinguatur à Natura. Quæstio Vndecima.

427 HVic quæstio occasionem prębet mysterium Incarnationis, quo instruimur Verbum Dominum assumpsisse naturam humanam perfectam in esse naturæ, non assumpta persona, seu hypostasi. contra Nestorium, & alios hæreticos. qui Christo Domino duplicem personam attribuebant, humanam scilicet, & Diuinam. qui error damnatus est ab Ecclesia, vt in Theol. videbitur. hoc stante duas principales sententias distinguo, ad quas multæ aliæ, in quas apud Catholicos hæc quæstio distrahitur, reduci possunt.

Prima sententia est eorum, qui negant personam dicere aliquid intrinsecum positiuum supra naturam. ita Scotus, Durand. Gabr. Ochamus, & alij, qui omnes diffusè recensentur à Caietan. 3. *parte quæst.* 4. *art.* 2. Valent. *tom.* 4. *quæstio.* 4. *puncto* 2. Fons. 5. *Metaphysic. cap.* 8. *quæstio.* 6. & ab alijs.

Secunda sententia est eorum, qui volunt personam dicere aliquid positiuum reale superadditum naturæ; quorum aliqui dicunt hoc additum esse tantùm modum quēdam. ita Fonsec. *loco citato, sectio.* 4. & Suarez, *disput.* 34. *sect.* 4 *num.* 14. Auersa *quæst.* 18. *sect.* 2. *& sexta*; aliqui hoc additum affirmant realiter distinctum, vt rem à re; ita Caiet. *loco citato*. Fer. 4. *contra Gent. cap.* 43. §. *vbi aduertendum*. Valent. *loco citato*, §. *octaua opinio*. Hurtad. in

Mo-

Metaph. disp. 11. sect. 5. Albert. *in prædicam. substantia disputat. 3. quæstio. 7. num. 13.* Arriaga, & alij, cuius sententiæ etiam faciunt D. Thom. multis in locis. Ouiedus *Metaph. contrav. 4. punct. 6. num. 6.* existimat probabilem, cum quibus sit

428 Prima conclusio. Subsistentia addit aliquid positiuum supra naturam. probatur primo. verbum Diuinum assumpsit naturam, non assumpta hypostasi; ergo hypostasis est quid positiuum supra naturam. anteced. est de fide, consequentia probatur; quæ sunt omnino idem à parte rei, & si conceptu distinguantur, quid quid competit vni, competit & alteri; sed à parte rei competit naturæ esse assumptam realiter, non hypostasi; ergo non sunt idem. item hypostasis est complementum naturæ realis positiuæ; sed nullum positiuum completur per negatiuum; ergo hypostasis est quid positiuum supra naturam.

Probatur secundo, quia si persona non dicit aliquid positiuum supra naturam; & verbum assumpsit naturam perfectam in ratione naturæ, assumpsisset etiam personam. probatur sequela: quia conceptus diuersi, & negationes, quæ intrinsecè competunt rei, fundantur in aliquo positiuo, quo inuariato remanent etiam inuariati conceptus, & negationes; ergo si persona est natura diuersi modè concepta, seu cum negatione independentiæ, assumpta hac natura perfecta à verbo, assumpta fuisset etiam persona, quod est hæresis Nestorij.

Probatur tertio ex natura, & suppositalitate, fit vera quædam compositio realis: ideò etiam Theol. admittunt Christum esse compositum realiter, ex natura humana, & Persona Diuina: at nihil componitur ex seipso realiter, neque ex negatione: ergo suppositalitas addit aliquid præter naturam, ex quo, & natura fiat compositio personæ.

Probatur quarto, Verbum Diuinum supplet hypostasim creatam: ergo dicit aliquid positiuum superadditum naturæ. consequentia probatur, quod est idem re omnino cum alio, imbibit illud intrinsecè, consequenter nequit reperiri sine illo; negationes verò possunt quidem per aliud, scilicet per formam contrariam tolli, non autem suppleri: ergo si Verbum supplet suppositalitatem creatam: hæc suppositalitas, neque est idem omnino cum natura, neque consistit in negationibus: ergo hæ rationes militant contra omnes auctores primæ sententiæ. Videatur etiam Valent. qui eorum sententias distinctè exponit.

429 Secunda conclusio. Subsistentia distinguitur à natura vt res à re. probatur primo, hypostasi nequeunt competere proprietates modorum: ergo distinguitur vt res. consequentia patet: quia non est alia distinctio realis præter distinctionem rei à re, aut modi à re modificata. anteced. probatur: quia de intrinseca ratione modi est, rem indifferentem determinare, vt patebit discurrendo per modos: at hypostasis non supponit aliquo pacto naturam indifferentem: immò necessariissimè ad hypostasim determinatam: ergo.

Confirmatur, quia modus semper rem in ordine ad aliud determinat, vt benè discurrit Hurtad. at hypostasis non habet in ordine ad quod naturam determinet. ergo.

Probatur secundo, modus habet rationem formæ, cum sit affectio rei modificatæ, at subsistentia non est forma, sed purus terminus, vt omnes concedunt: ergo non est modus.

Confirmatur, quia Verbum Diuinum supples penitus rationem subsistentiæ creatæ in eodem genere, sed non potest in genere causæ formalis: ergo subsistentia creata non est tanquam forma: ergo neque modus, qui nequit non esse forma.

Probatur tertio, quia sicut se habet subsistẽtia diuina in natura diuina, ita creatæ hypostases in naturis creatis, proportione seruata: sed filiatio, paternitas, &c. non se habent tanquam modi, sed tanquam res respectu naturæ diuinæ, ergo.

Probatur quarto, quia sic melius saluantur, quæ de Misterio Incarnationis Fides docet: ergo.

Probatur quinto, suppositum est substãtia maximè perfecta, excedens in perfectione indiuiduum vt sic: ergo congruum est, excedat in aliqua vera entitate: non in solo modo.

430 Tertia conclusio. effectus formalis subsistentię est reddere naturam non petentem alij communicari. huic conclusioni videtur fauere Scotus *in 3. distin. 1. artic. 3. §. non asserendo.*

Probatur cõclusio, quia sic optimè saluatur, quòd etiam seclusa subsistentia, substantia ex vi suæ productionis adhuc dicat esse per se: prout esse per se opponitur alteri inesse: & hoc substantiæ conuenire benè probat Hurt. *sect. 6.* & Pat. Pasqualig. item neque eam reddere omnino incommunicabilem, quòd stante tali subsistentia non possit aliena subsistentia terminari, quod maior pars Theol. admittit, concedens Verbum potuisse assumere etiam naturam personatam, & eandem naturam ab omnibus diuinis personis potuisse assumi; quod est dicere, personatam vna persona, potuisse, & alia personari, & etiam saluat subsistentiam esse vltimum complementum naturæ: quia ita naturam satiat, vt de se non petat alio termino terminari, etsi possit saltem per Dei potentiam. aliter explicant effectum formalem subsistentiæ ferè omnes, qui hanc materiam tractant, sed in nostra explicatione facilè omnes difficultates euanescunt, quod non fit in cęteris.

Contra primam conclusionem instatur primo: ergo Verbum non assumpsit quidquid erat in natura humana. Respondeo assumpsisse quidquid erat in natura humana, spectans ad naturam, non ad personam.

Instatur secundo, ergo Christus caret aliqua perfectione, quæ debetur homini. Respondeo carere aliqua perfectione, quæ debetur homini, quatenus persona creata, non quo ad naturam; & hoc sequi, quia Deus non assumpsit personam, sed talem naturam: loco autem illius perfectionis habet maiorem, scilicet subsistentiam diuinam neque tamen dicitur in statu violento: quia illa subsistentia satiat, & multò perfectius in eodem genere appetitum naturæ ad subsistentiam; tùm etiam quia ad illam habet potentiam obedientialem.

431 Instatur tertio: ergo natura assumpta à Verbo, non posset dimitti: quia non potest non esse persona; sed tunc non haberet subsistentiam: quia non est causa, quæ hoc positiuum producat. Respondeo cum Caiet. quod posset dimitti, & sic non haberet personalitatem, quia personalitas non dat esse per se, per contradistinctionem ab inexistere accidentis; sed sequitur precisè esse substantiæ, vt dixi *tertia conclusione*. immò, & si quod dicit, esset verum, scilicet non posse non esse personam; negatur quod nulla esset causa in tali casu, quæ produceret personalitatem, flueret enim naturaliter tanquam terminus, nisi impediretur, ab ipsa substantia, eo pacto, quo frigus à forma aquæ. sunt argum. Scon.

Instatur quarto, contra secundam conclusionem: quia non apparet quænam substantia sit hæc subsistentia realiter distincta. respondeo cum Caietan. non esse neque materiam, neque formam, neque compositum, sed terminum intrinsecum compositi: quatenus suppositum est; atque adeò ab Aristotel. in diuisione substantiæ cum composito comprehensam; consequenter reductiuè est in prędicamento, vbi compositum.

Instatur quinto, subsistentia se habet ad naturam, sicut figura ad quantitatem; sed figura est tantum modus: ergo. negatur antecedens: quia subsistentia non potest habere rationem formæ, sicut figura; quod concedit etiam Suarez *sect. 4. num. 35.* quod ideò dicit appellandam esse purum terminum, & hoc dicito etiam de alij terminis.

432 Instatur sexto. si subsistentia est res distincta: ergo poterit conseruari separata à natura, quod videtur absurdum. hoc argument. magni facit Auersa *sectio. 6. citata*. negat sequelam Caietan. §. *patet* 2. sed concedit Hurtad. §. 47. quod & ego libenter concedo, quod concedunt, & alij apud Albertinum; neque video absurditatem, quam intendit minor; quæ ideò negatur. alia argumenta fieri possent, sed ex dictis facilè soluentur. aliqua quæ obijcit Aureolus videri possunt apud Caietan. & Valentiam *locis citatis*. ex his.

Deducitur primo quænam sit causa efficiens subsistentiæ, cum enim sit subsistentia terminus intrinsecus, emanat naturali emanatione à natura ipsa, vt ipsam terminet in statu sibi debito. vide Suarez. *sect. 6. num. 9.* & Hurtad. §. 120. quod ideo diximus, si impediretur hic terminus, & postea auferretur impedimentum, subsistentiam fluxuram ab ipsa.

433 Deducitur secundo, ex natura, & subsistentia fieri quandam realem compositionem (quidquid dicat Caietan.)

quia

quia ex termino, & terminabili componitur realiter terminatum; neque ad hoc necesse est subsistentiam esse propriè actum, sed satis est, si sit terminus, sicut iuxta eos, qui concedunt puncta, punctum, & linea faciunt compositionem, nec tamen punctum se habet vt actus.

Deducitur tertio, hanc nostram doctrinam vniuersaliter esse sumendam etiam in Angelis: quia sicut Deus assumpsit naturam humanam, ita poterat assumere Angelicam, vt dicitur in Theolog. *tract. de Incarnatione*, consequenter datur etiam in illis distinctio inter naturam, & suppositum: & omnia quæ diximus de natura humana, applicari possunt ad Angelos.

434 Quæres primo, an subsistentia sit diuisibilis. Respondeo in vno sensu esse diuisibilem; in alio indiuisibilem. est diuisibilis materialiter, quatenus est quædam entitas materialis afficiens totam naturam diuisibilem. (loquor in materialibus) consequenter dicentem partes diuersas integrantes. est indiuisibilis formaliter, quatenus ita ex tota natura fluit, vt si natura diuidatur, & non remaneat amplius natura, sed partes essentiales, separatæ naturæ, neque remanebit subsistentia: quia eò ipso quòd ita sunt separatæ, non habent illam incommunicabilitatem, quæ est effectus formalis subsistentiæ; consequenter neque subsistentiam: vbi enim deficit effectus formalis, deficit & forma. dixi si natura diuidatur in partes essentiales; quia si aliquod totum diuidatur in partes integrantes, pars integralis subsistentiæ, qua totum subsistebat, fit perfecta subsistentia, eò quòd illa pars totius facta quoddam totum, non petit alteri vniri, consequenter habet verum effectum formalem; vt cum aqua, aut lignum, &c. in partes diuiditur, etiam quælibet pars totum euadit. in hoc discrepamus à Suarez *disp. 34. sect.* 3. videmur conuenire cum Vasquez 3 *parte disp.* 32. *cap* 4.

Dices. ergo anima rationalis separata non habet subsistentiam, & tamen subsistit. Respondeo non habere subsistentiam, qua suppositum constituitur, habere tamen subsistentiam, qua aliquid dicitur per se stare contradistinctum ab accidente; & dicitur illam habere, vt *quod*, quia per se stat independenter à quocunq; subiecto sustentante, ad differentiam eorum, quæ & si substantiæ, tamen pendent à materia; quòd ideò dicuntur tantùm habere per se stare, vt *quo*; quatenus per ipsa constituitur natura materialis, cui tantùm competit per se esse vt *quod*

435 Quæres secundo, quomodo subsistentia se habeat respectu operationum. respondeo cum Hurtad. *sect. 9. citata*, §. 110. influxum actionum, verè non esse à subsistentia. patet euidentissimè in Christo, in quo erant veræ actiones humanæ, quæ tamen esse non poterant à subsistentia Verbi: quia alioquin etiam cæteris personis diuinis conuenissent: quia actiones ad extra sunt indiuisæ toti Trinitati. sunt igitur actiones a subsistentia. quatenus natura non solet operari, nisi completa in statu subsistendi, in quo cum persona sit verè vnum per se ex personalitate, & natura, actiones huic coniuncto attribuuntur: quòd ideò actiones dicuntur suppositorum. alia quæri possent de subsistentia; sed *in tract. de Incarnatio.* habent proprium locum. ex his omnibus

Deducitur subsistentiam esse terminum substantialem, qui ab ipsa natura emanans, cum illa facit suppositum, ratione cuius de se non postulat alteri communicari; & si hoc ei non repugnet saltem de potentia absoluta.

Quid sit essentia, quid existentia, & quomodo distinguantur, Quæstio Vltima.

436 QVo ad primam partem quæst. essentia varijs nominibus appellatur, scilicet essentia, quidditas, natura, substantia, ratio, & forma. dicitur essentia, quia per ipsam res habet esse: quidditas, quia explicat quid res sit: natura, quia est principium suarum passionum: substantia, quia per ipsam res, est, quod est: ratio, quia correspondet intellectui, dum rem concipit prout est in se: forma, quatenus per ipsam, quasi res formatur, & ab illa habet esse, sicut à forma composita, hæc tetigimus *in Physicor. lib.* 1. *tract.* 5. *quæstio.* 2. ex Diu. Thom. *cap* 1. *de ente, & essentia.* paucis: essentia vt sic, abstrahenda ab existentia, quo sensu de illa loquimur, est illa combinatio, seu connexio prædicatorum essentialium, quæ non dicunt pugnantiam, quòd ideò vnam essentiam constituunt, de hac plura possent disputari, scilicet, an quando sunt in statu possibilitatis, sint aliquo modo realia: an connexio prædicatorum essentialium sit ab æterno vera: an illa prædicata distinguantur realiter: sed prima, & secunda difficultas soluta fuit ex professo in Logica. Tertia verò soluitur ex his, quæ diximus de ente respectu inferiorum cótra Scotum, eadem penitus dico. possunt verò hæc omnia videri egregiè disputata à Pat. Pasqual. *disp.* 76. *vsque ad* 81.

Existentia est actus vltimus, quo res ponitur extra suas causas, seu est illa actualitas, qua concipimus tribui prædicatis essentialibus, seu essentiæ, vt sic non amplius esse in potentia suarum causarum, sed habere esse actuale, quæ actualitas conuenit rei, ex vi productionis: quia eò ipso quòd producitur, necessariò transit, à non esse actuale ad esse, consequenter necessariò ei communicat actualitatem. ex quo sequitur falso ab aliquibus diuidi existentiam in positiuam, & negatiuam, vt negatiua sit, qua res non est amplius in suis causis, positiua verò, qua constituitur extra suas causas; sequitur inquam falsò, hoc dici: quia eò ipso, quòd res non est in suis causis, necessariò est extra illas, consequenter habet existentiam positiuam: esse enim intra causas, & esse extra causas sunt contradictoria, igitur si negatiua negat esse intra, ponit esse extra, quod secúdum illos est effectus existentiæ positiuæ. pluribus reijcitur hæc diuisio ab eodem Pasqual. *disp.* 81. *sect.* 4. 437

Quo ad secundam partem quæst. punctus difficultatis est, non quidem de essentia vt sic, scilicet de prædicatis essentialibus: tali enim pacto certum est, existentiam ab ea distingui: quia existentia nulli intrinseca esse potest, præter Deum; sed omnia, quæ existunt infra Deum, contingenter existunt. Sed quæst. est, an essentia actualis distinguatur ab existentia actuali, quæ dicitur eius vltimus terminus, & quomodo.

Prima sententia ponit essentiam distinctam, ab existentia, tanquam rem à re. ita Capreol. *in* 1. *distinct.* 8. *quæst.* 1. Caiet. *de ente, & essentia cap.* 5. *quæst.* 11. Ægyd. *in* 1. *dist.* 2. *qu.* 4. *art.* 1. & *quodl.* 1. *quæst.* 7. Fer. 2. *contra Gent. cap.* 52. & communiter omnes Thomistæ, apud quos est sententia famosa, & adducunt pro se D. Thom. pluribus locis, præcipuè 1. *parte qu.* 3 *art.* 4. *in corpore*.

Secunda sententia etiam distinguit realiter; sed solum ex natura rei, non vt rem à re. ita Scotus *in* 4. *dist.* 6. *qu.* 1. Henri. *quodlib.* 1. *qu* 9. cui subscribunt Fons. Molina, & alij apud Pasqual. *disp.* 82. *sect.* 2.

Tertia sententia negat distingui vllo pacto realiter. est Alens. 4. *Met. tex.* 4. & 7. *tex.* 22. Aureol. apud Capreol. *in* 1. *dist.* 8. *qu.* 1. Durand. *ibidem parte* 2. *dist.* 6. *qu.* 1. Suarez Perer. Vasquez, & aliorum quam plurimorum, tùm ex veteribus, tùm ex recentioribus, pro nostra sententia, sit

Prima conclusio. existentia, & essentia nullo pacto distinguuntur in re. Probatur primo. ita se habet existentia actualis ad essentiam actualem, sicut possibilis ad possibilem; sed possibilis non distinguitur ab essentia possibili; ergo maior patet: quia stat proportio. minor probatur, quia ideò est essentia possibilis, quia potest esse extra causas, quod est effectus existentiæ; ergo essentia possibilis imbibit existentiam possibilem. 438

Probatur secundo. Si existentia distinguitur ab essentia, vel præcisa existentia, est extra suas causas, vel non. Si primum, ergo habet existentiam præcisa existentia, quia illa actualitas, per quam est extra suas causas, vtiq; est existentia. Si secundum ergo essentia actualis non distinguitur ab existentia vt res à re.

Probatur tertio, quia inter possibile, & actuale, seu existens non datur medium, quia possibile tollit existentiam, existens possibilitatem, sed essentia ex eo quòd sit formaliter actualis, tollitur extra statum possibilitatis: ergo ponitur in statu existentis: ergo essentia actualis non distinguitur ab existentia. pluribus confirmat hanc conclusionem Pasqual. *disput.* 82. *sect.* 3. sed rem certissimam, cuius oppositum nec intelligi potest, satis confirmauimus, & hæ rationes ne dum procedunt contra primam, sed etiam contra secundam sententiam, quòd ideò specialiter eam non impugno.

Secunda conclusio. essentia actualis, & existentia non distinguuntur ratione ratiocinata adæquatè. est contra Suarez *disput.* 31. *sect.* 7 *num.* 23 & fere omnes, qui negant distinctionem realem inter essentiam, & existentiam. est tamen cum Pasqu. *sect.* 6. *num.* 7. probatur vnica ratione 439

apud

apud me efficacissima: quia in hac distinctione; aut essentia inuoluit existentiam; aut non. Si primum, ergo non est distinctio rationis adæquata, quia in distinctione rationis adæquata vnum membrum non inuoluitur in alio. Si secundum, ergo noo est assumere essentiam actualem, in quo tantùm sensu quæstio procedit.

Tertia conclusio. essentia actualis, & existentia distinguuntur tantùm secũdum expressiorem significationem. explicatur, & probatur simul. eademmet res ex vi productionis habet, & quòd actu sit in tali specie, quia dicit talia predicata quidditatiua, & etiã quòd sit extra suas causas. Primo modo dicitur actualis essentia. Secundo existentia. Et quia hæc essentia actualis non potest concipi sine existentia; attamen magis principalites per nomen essentiæ significantur prędicata essentialia, & quasi connotatiuè tantùm existentia; per existentiam verò principalius significatur actualitas, seu esse extra causas; & quasi tantùm connotatur essentia, quia non datur existentia sine eo, quod existat; ideò dictum est in conclusione, essentiam actualem, & existẽtiam distingui tantùm secundum expressiorem significationem. patet conclusio.

440 Contra primam conclusionem multa argumenta congerunt Thom. solùm afferam principalia, ex illorum solutione patebit, quid dicendum de cęteris. instatur igitur primo, essentia est ab æterno, non sic existentia; ergo distinguuntur realiter. respondeo, essentia vt sic, scilicet quoad connexionem prędicatorum essentialium, est æterna, concedo antecedens: essentia actualis, negatur antecedens, consequenter & consequentia; quia nostra quæstio procedit de essentia actuali: & hoc maximè aduertendum est, quia multa argumenta Thomist. in hoc peccant, quòd ab essentia vt sic, arguunt ad existentiam, de quo non dubitatur.

Instatur secundo, nulla res est in potentia ad se ipsam; sed essentia est in potentia ad existentiam; ergo. respondeo negando minorem de essentia actuali, de qua debet esse, vt sic contra nostram conclusionem. ad summum secundum rationem, & nostrum modum concipiendi potest dici io potentia.

Instatur tertio, existentia potest separari ab essentia: ergo distinguuntur. Respondeo negando antecedens de essentia actuali; potest quidem ab essentia vt sic, quia non est de essentia alicuius rei creatæ vlla existentia: ideò potest intelligi essentia, scilicet connexio prædicatorum, absque existentia; in quo tantùm sensu potest dici, quòd essentia sit separabilis ab existentia.

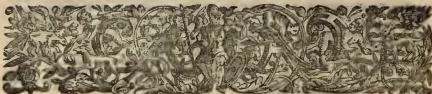
Instatur quarto, existentia non competit rei secundùm
essentiam: ergo distinguitur. Respondeo, sicut ad præ- 441
eedens de essentia vt sic, non de actuali: quia essentiæ
actuali sumptæ reduplicatiuè existentia est intrinseca.

Instatur quinto, aliqua res esset suum esse, quod est proprium solius Dei. Respondeo tantùm sequi, quòd aliqua res actualis, vt talis nõ possit esse sine suo esse actuali, quod non est absurdum: at Dei proprium est esse suum esse absolutè: quia à se ipso illud habet, nec potest non habere, etiam sine vlla reduplicatione, quia de eius essentia est existere; non sic in creaturis.

Instatur sexto: ergo tot essent existentiæ in qualibet re indiuidua, quot sunt entitates actuales. respondeo concedendo totum; neque hoc est vllum absurdum. alia argumenta in contrarium videri possunt apud Suarez *disput. citata sect.* 1. & Pasqual. pariter *disp. citata sect.* 1. qui etiam *sect.* 3. *num.* 10. egregiè sustinet D. Thom. nunquam voluisse essentiam actualem, & existentiam realiter distingui, sed solùm existentiam, non esse de quidditate essentiæ creatæ. videte ipsum. Hactenus de quæst. metaphys. in quibus, sicut, & in toto trienni cursu philosophico, quem hic sistimus, quidquid dixi, & docui, Deo omnipotenti: B.M.V. & omnibus Sanctis acceptum refero. Amen.

F I N I S.

INDEX



INDEX COPIOSISSIMVS OMNIVM RERVM,

QVÆ IN HOC TERTIO ANNO CONTINENTVR.

Numerus productus est Marginalis.

A

ACCIDENS.



ACCRETIO.

ACTIO.

ACTIVITAS.

ACTVALITAS, ACTVS.

ADDITIO.

AER.

AGENS, AGERE.

ALIMENTVM.

ALIQVID.

ALTERATIO, ALTERANS.

ANALOGA, ANALOGIA.

ANIMA, ANIMATVM.

Non

ANIMAL.

ANTIPERISTASIS.

APPETITVS.

AQVA.

AVDITVS.

AVGMENTATIO, AVGMENTVM, AVCTVM.

Ex-

C

CALOR.

CAPVT.

CAVSA.

COECVS.

CEREBRVM.

CHRISTVS.

COGNITIO, COGNITVM.

COLOR.

COMPOSITVM.

CONCEPTVS.

CONCRETVM.

CONNOTATVM.

CONSISTERE.

CONSTITVERE.

CONTINERI.

CONTINVITAS.

CONTRADICTIO, CONTRADICTORIA, CONTRARIA.

ENS, ENTITAS.

ESSE, ESSE SIMPLICITER.

ESSENTIA, ESSENTIALE.

ETEROGENEITAS, ETEROGENEVM.

EXCREMENTA.

EXISTENTIA.

HEC.

MVL.

PRÆCISIO.

PRODVCTIO.

PROPORTIO.

Q

QVALITAS.

QVANTITAS.

R

RADIVS.

RAREFACTIO.

S I C C A.

SIMILE, SIMILITVDO.

S I N G V L A R E.

S O L.

S O N V S.

S P E C I E S.

T

TACTVS.

V

VEGETARE, VEGETATIVVM.

VERBVM DIVINVM.

VERVM.

VIOLENTVM.

VINVM.

VISIO, VISVS.

VITA, VITALE.

VIVENS, VIVERE.

VNGVES.

VNIO, VNITAS.

VNIVERSALE.

VNIVOCATIO.

VOLVNTAS.

VOX.

Indicis huius Tertij Anni, & totius Cursus Philosophici Finis.

